

1940—1941

ГОДИШНИКЪ

НА

СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТЪ

(ОФИЦИАЛЕНЪ ОТДЪЛЪ)

ANNUAIRE

DE

L'UNIVERSITÉ DE SOFIA

PARTIE OFFICIELLE

СОФИЯ — SOFIA
УНИВЕРСИТЕТСКА ПЕЧАТНИЦА — IMPRIMERIE DE L'UNIVERSITÉ
1942

1940—1941

629
813
ГОДИШНИКЪ

НА
СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТЪ

(ОФИЦИАЛЕНЪ ОТДЪЛЪ)

ANNUAIRE
DE
L'UNIVERSITÉ DE SOFIA
PARTIE OFFICIELLE

СОФИЯ — SOFIA
УНИВЕРСИТЕТСКА ПЕЧАТНИЦА — IMPRIMERIE DE L'UNIVERSITÉ
1942

СЪДЪРЖАНИЕ

Речь, произнесена отъ Проректора протопресвитеръ д-ръ Стефанъ Цанковъ на университетското праздненство на 8. декемврий 1941 г. въ връзка съ отчета за Университета за 1940/41 учебна година	1— 24
Приветствие на Проректора до новия Ректоръ	25
Отговоръ на Ректора, проф. д-ръ Ст. Ангеловъ	26
Вируситъ като възбудители на заразни болести, ректорска речъ отъ проф. д-ръ Ст. Ангеловъ, произнесена на 8. декемврий 1941 год.	27— 42
Отчетъ отъ Проректора за учебната 1940/41 год.	43—179
I. Въпроси, съ които се е занимавалъ Академическиятъ съветъ	43— 89
A. Закони и законопроекти	43— 82
1. По измѣнение и допълнение на чл. 118 и 321 отъ Закона за народното просвѣщение (43). — 2. По законоположението за следване въ чужбина (чл. 328-а отъ Закона за народното просвѣщение) (54). — 3. Въ приложение на новата алинея III къмъ чл. 327 отъ Закона за народното просвѣщение (за анулиране дипломитъ на лица, заемащи като студенти и държавна служба) (54). — 4. По приложение на чл. 302 ал. IV отъ Закона за народното просвѣщение (за поканване на освободени отъ длъжностъ по предѣлна възраст професори за частни доценти) (56). — 5. По въпроса за откриване на технически факултетъ (57). — 6. Законъ за защита на нацията (58). — 7. По Законопроекта за измѣнение и допълнение на Закона за държавнитѣ служители (60). — 8. По Законопроекта за народното просвѣщение (82). — 9. По въпроса за откриване на фармацевтически отдѣлъ при Университета (82).	
B. Правилници	82— 88
1. Измѣнения въ Общия университетски правилникъ (83). — 2. Правилникъ за хидробиологическитѣ станции къмъ зоологическия институтъ при Университета въ София (84). — 3. Измѣнения въ правилницитѣ на юридическия факултетъ (85).	
B. Други по-важни решения на Академическия съветъ	88— 89
1. Нововъведения въ разписа на лекциитѣ (88). — 2. Лекциитѣ по библиотекознание (88). — 3. Изпититѣ на студентитѣ-медици (88). — 4. Изпититѣ на студенти, идващи отъ чужди университети (89).	
II. Академиченъ и спомагателенъ персоналъ	89— 96
1. Брой на преподавателитѣ и асистентитѣ (89). — 2. Открити нови доцентури (90). — 3. Обявени състезания	

за преподаватели (91). — 4. Назначения и повишения (92). — 5. Освободени от длъжност (94). — 6. Починали (94). — 7. Преподаватели и асистенти въ края на уч. 1940/41 год. (95). — 8. Четени встъпителни лекции (95).

III. Студенти и студентски дѣла:

96—123

1. Брой на студентитѣ (96). — 2. Брой на завършилитѣ (104). — 3. Придобили докторска степен въ Университета (105). — 4. Студентски академически дружества и Общостудентската организация „Хр. Ботевъ“ (105). — 5. Студентски вълнения (106). — 6. Стипендии (106). — 7. Премии и награди (108). — 8. Социално подпомагане на студентитѣ (вкл. „Студентска болнична каса“, фондъ „Студентски домъ на Университета Св. Климентъ Охридски въ София“ и въпроса за „Менза академичка“) (111).

IV. Бюджетъ на Университета за 1941 год.

123—127

V. Фондове и дарения

127—137

1. Университетски фондъ за научни цели (127). — 2. Фондъ „Агрономически факултетъ при Университета“ (130). — 3. Фондъ „Братя Евлоги и Христо Георгиеви отъ Карлово“ (132). — 4. Фондъ „Подобрене условията за лѣкуване и работа въ клиникитѣ и институтитѣ на медицинския факултетъ при Софийския университетъ“ (132). — 5. Други университетски фондове, основани съ частни дарения (133). — 6. Дарения направени на Университета (134).

VI. Научна дейностъ на Университета

138—144

1. Научни издания на Университета (138). — 2. Научни публикации на преподаватели и асистенти (139). — 3. Участие въ международни научни конгреси и др. (139). — 4. Преподаватели и асистенти на научни занятия въ чужбина (142). — 5. Избрани за членове на Академии на науки, научни дружества и пр. (143). — 7. Удостоени съ наши и чужди ордени (143).

VII. Тържества, гости на Университета и др.

144—150

1. Провѣзгласяване на Райхсминистра на просвѣтата г. д-ръ Бернхардъ Рустъ за почетенъ докторъ на Университета (144). — 2. Провѣзгласяване на Унгарския министъръ на просвѣтата г. д-ръ Балинтъ Хоманъ за почетенъ докторъ на Университета и тържествената му промоция (146). — 3. Гости на Университета (148).

Тържества уредени отъ Университета

150—166

1. Тържествено чествуване празника на Св. братя Кирилъ и Методий (150). — 2. Поклоническо пълзуване на Академическия съветъ до гр. Охридъ (153). — 3. Чествуване на проф. Михаилъ Герасковъ (164). — 4. Участие на Университета въ чужбина (165). — 5. Поздравителни телеграми до водачитѣ на Германия и Италия (165).

VIII. Университетски помѣщения

166—174

1. Извършени университетски строежи (166). — 2. Нова сграда за Физико-математическия факултетъ (169). —

3. Нови сгради за Историко-филологическия и Юри- дическия факултети (171).	
IX. Университетска библиотека	174—179

ПРИЛОЖЕНИЯ

Списъкът на завършилите образованието си във Университета презъ уч. 1940/41 год. (XIII продължение)	180—208
Bulgarisch-ungarische geschichtliche Beziehungen , академична речъ на унгарския министъръ на просвѣтата г. проф. д-ръ Ба- линтъ Хомапъ по случай провъзгласяването му за почетенъ докторъ на Университета	209—217
Дѣлото и езикътъ на Кирила и Методия , отъ проф. д-ръ Сто- лянъ Романски	219—225
Дѣлото на Кирила и Методия въ културната мисия на бъл- гарския народъ , отъ проф. Петъръ Мутафчиевъ	227—234
Слово , произнесено отъ Ректора на Университета „Св. Климентъ Охридски“, протопресвитеръ д-ръ Стефанъ Цанковъ, въ древния храмъ на Св. Климента Охридски „Св. Богоро- дица“ въ Охридъ на 2. юлий 1941 год.	235—240
Дѣлото на Св. Климента Охридски (речъ произнесена на 2. VII. 1941 год. въ гр. Охридъ), отъ проф. Иванъ Снѣгаровъ	241—256
Македония като българска земя (беседа, държана въ гр. Битоля на 4. VII. 1941 год.), отъ проф. д-ръ Михаилъ Арна- удовъ	257—272
Прилепъ въ нашето минало (речъ, произнесена на 4. VII. 1941 год. въ гр. Прилепъ), отъ ред. доц. д-ръ Иванъ Дуйчевъ	273—285
Историческа съдба на Македония (речъ, произнесена на 6. VII. 1941 год. въ гр. Скопие), отъ проф. Петъръ Мутаф- чиевъ	287—305
Фотографически снимки отъ поклоническото пѣтуване на Акаде- мическия съветъ до гр. Охридъ	306—325

РЕЧЬ

ПРОИЗНЕСЕНА ОТЪ ПРОРЕКТОРА
ПРОТОПРЕСВИТЕРЪ Д-ръ СТЕФАНЪ ЦАНКОВЪ
НА УНИВЕРСИТЕТСКОТО ПРАЗДНЕНСТВО НА 8. ДЕКЕМВРИЙ 1941 Г.
ВЪ ВРЪЗКА СЪ
ОТЧЕТА ЗА УНИВЕРСИТЕТА ЗА 1940/41 УЧЕБНА ГОДИНА

Ваши Величества!
Ваше Царско Височество!
Господа Министри!
Ваши Високопреосвещения!
Госпожи и Господа!

Животътъ на нашия университетъ „Св. Климентъ Охридски“ презъ изтеклата отчетна 1940/41 година протече, съ Божата помощ, слава Богу — напълно нормално, отговаряйки на високото научно и отечествено предназначение на Университета, като единственъ университетъ на българския народъ.

Изтеклата година, пълна съ необикновени и историческо-важни събития за цѣлото човѣчество и за нашата Родина, показва отново и тъкмо въ връзка съ тия събития, отъ какво първостепенно значение е нашиятъ университетъ за живота и за общия напредъкъ на цѣлокупния ни народъ. Като централенъ пулсъ на нашия наученъ и културенъ животъ, Университетътъ презъ изминатата щастлива година на обединението на нашия народъ, въ цѣлия свой съставъ и въ цѣлата своя дейность вървѣ въ пълненъ унисонъ съ постижениита и радоститѣ на народа ни, съ новитѣ задачи, които се откриваха и, въпрѣки редицата и немалко вътрешни несгоди, той успѣ съ удвоено напрежение да обхване и да удовлетвори всички нови нужди, които новитѣ събития породиха и сложиха за разрешение отъ него.

Това се вижда преди всичко въ въпроса за студентитѣ въ Университета. При познатитѣ на всинца ни отъ години наредъ тежки условия за работа въ Университета (въпиеща нужда отъ по-много и по-обширни помещения, отъ съответна учебно-техническа уредба на тия помѣщения, отъ персоналъ, отъ литература и т. н.) вече въ края на по-миналата година (т. е. презъ лѣтния семестъръ на 1939/40 уч. год.) Университетътъ имаше единъ такъвъ високъ брой студенти, а именно 6,517 души, — който той успѣваше да занимава вече съ голѣми усилия. Между това въ последнитѣ години много отъ нашитѣ младежи, при ограничения брой на приемане сту-

денти въ Университета ни, се виждаха принудени да отиватъ да се учатъ въ университети въ чужбина и тѣхниятъ брой нарастна неимоверно въ нѣкои отъ съседнитъ ни страни. Държавно-национални интереси изискваха, тия наши българи-студенти въ съседнитъ страни да се прибератъ безусловно въ нашия университетъ и тая нужда Университетътъ удовлетвори, като въ началото на отчетната учебна година прибра, безъ всѣкакво състезание, почти всички тия студенти.

Пакъ въ тая насока Университетътъ прие въ началото на учебната година свръхщатно за нови студенти всички кандидати за такива, деца на българи отъ поробенитъ краища, ако тѣ, т. е. родителитъ, живѣятъ въ тия краища или пъкъ сж изгонени отъ тамъ най-много преди три години.

А подиръ присъединяване Добруджа къмъ майката Отечество, Университетътъ направи всички възможни улеснения, за да се запишатъ неограничително за нови студенти ония наши тамошни младежи, които, заварени отъ събитията, не сж успѣли да държатъ зрѣлостния си изпитъ, респективно да получатъ зрѣлостни свидетелства.

А когато се освободиха и присъединиха къмъ България презъ текущата година нашитъ земи отъ Бѣломорието, Македония и Западнитъ покрайнини, Университетътъ ни прие на право и свръхщатно всички желаещи това студенти-българи, които до военнитъ събития сж следвали въ нѣкои отъ университетитъ на Югославия и Гърция.

За това пъкъ, заедно съ новитъ студенти отъ старитъ граници на Царството, които се приеха въ ограниченъ брой и по единъ новъ начинъ на състезание по успѣхъ въ зрѣлостнитъ имъ свидетелства, начинъ, който обезпечава повече справедливостъ въ състезанието, затова пъкъ по споменатитъ погоре причини броятъ на студентитъ въ началото на отчетната година нарастна до необичайни и дори неимоверни размѣри: 8,614 души (отъ които 6,306 мъже и 2,254 жени; 2,120 въ въ историко-филологическия факултетъ; 856 въ физико-математическия факултетъ; 2,819 въ юридическия факултетъ; 1,339 въ медицинския факултетъ; 761 въ агрономо-лесовѣдския факултетъ; 367 въ богословския факултетъ и 352 въ ветеринарно-медицинския факултетъ): Презъ лѣтния семестъръ студентитъ бѣха 8,316 (отъ които 6,113 м. и 2,203 ж., а по факултети: 1,971 въ историко-филологическия факултетъ; 862 въ физико-математическия факултетъ; 2,678 въ юридическия факултетъ; 1,422 въ медицинския факултетъ; 765 въ агрономо-лесовѣдския факултетъ; 271 въ богословския факултетъ и 347 въ ветеринарно-медицинския факултетъ). А въ началото на текущата учебна година, когато всички почти завършили срѣдни учебни заведения трѣбваше да идатъ на служение въ казармитъ и, значи кандидатитъ за нови студенти въ Универ-

ситета неимовѣрно много намалѣха, все пакъ общиятъ брой на университетскитѣ студенти възлезе на 9,316 души. Каква проблема означава това число за нашия Университетъ и за нашата страна може да се заключи не само отъ обстоятелството, че нашиятъ Университетъ е пригоденъ сръдно за около 5,000 души студенти, колкото сръдно сж тѣ били дори и презъ последнитѣ десетъ години, но още и отъ следнитѣ сравнения. А именно, и безъ да сме въ война, ние сега имаме въ университета надъ 9,000 души студенти, когато непосредствено преди сегашната голѣма война, презъ 1938 г., студенти въ университетитѣ е имало (по приблизителнитѣ данни на сп. „Minerva“): въ Лайпцигъ 2,125, въ Мюнхенъ 4,484, въ Хайделбергъ 1,815, въ Бордо 4,185, въ Брюксель 2,544, въ Лисабонъ 3,102, въ Осло 4,007, въ Копенхагенъ 5,348, въ Амстердамъ 2,496, въ Атина 6,769, въ Бѣлградъ 7,890 и само въ въ университетитѣ на великитѣ държави и въ тѣхнитѣ многомилионни градове при наличността на всички модерни изисквания и удобства за учебна и учена работа въ тѣхъ е надминато нашето число 9,000 души студенти, както напр. въ Берлинъ 12,155 (за 1933/34), или въ Лондонъ 13,613.

Университетътъ направи върховни усилия да приеме и да обучава такъвъ непосиленъ брой студенти, макаръ да знаеше, че това ще се отрази недобре на качествеността на работата му и ще изложи на опасностъ реда му. Но той направи тия усилия при съзнанието да отговори на една върховна държавна, народна и социална нужда. А понеже при новитѣ условия напливътъ отъ нови студенти въ нашия университетъ очевидно все повече ще се засилва, тая проблема става отъ твърде важно колкото университетско, толкова и нациоално-държавно значение и нейното основно разглеждане и правилно разрешение се налага чась по-скоро.

Презъ отчетната година завършиха Университета 869 души (622 м., 247 ж.). Това число се явява изобщо като сръдно число на свършващитѣ всѣка година Университета ни, макаръ, че то не съответствува нито на числото на постъпващитѣ, нито на различния брой постъпващи всѣка година студенти. Очевидно това сравнително малко число на свършващитѣ всѣка година Университета се дължи и на редица социални причини. И време е вече тѣ да се проучатъ и много отъ неблагоприятнитѣ да се отстраняватъ или отслабятъ, а благоприятнитѣ създадатъ или засилятъ.

Презъ миналата учебна година сж придобили, по установения редъ, учената докторска титла въ нашия университетъ (освенъ медичитѣ) само 4 души завършили Университета ни студенти и то всички отъ физико-математическия факултетъ.

Въпросътъ за преподавателския и помощенъ персоналъ въ Университета, освенъ своето обичайно значение, получава въ нашия Университетъ вече и едно извън-

редно значение, както поради изтъкнатото нарастване на броя на студентитѣ, тъй и поради все повече нарастващитѣ научни и културни задачи и нужди въ нашето отечество.

Отъ тоя персоналъ миналата година се преселиха въ вѣчността колежитѣ редовния професоръ на физико-математическия факултетъ д-ръ Теодоръ Моровъ, бившиятъ редовенъ професоръ на медицинския факултетъ д-ръ Параскевъ Ив. Стояновъ, частниятъ доцентъ на ветеринарно-медицинския факултетъ д-ръ Матю З. Рачевъ и редовниятъ асистентъ на медицинския факултетъ д-ръ Сава Стефчевъ. Азъ ви моля да почетемъ паметъта имъ съ ставане на нозе.

Освободени бѣха презъ течение на годината 1 лекторъ, 8 редовни асистенти и 4 доброволни асистенти.

Повишени отъ доценти въ извънредни професори бѣха 9 (10) души и назначени за редовни професори — 8 (9) души.

Нови преподавателски сили презъ годината, подиръ надлежно състезание и изборъ, бѣха назначени всичко 20 души, а именно: 8 редовни доценти, 11 частни доценти и 1 лекторъ.

Едно значително и понятно увеличение донесе отчетната година на броя на асистентитѣ, а именно съ 62, отъ които 37 редовни и 25 доброволни, а освободени бѣха 12 асистенти (8 редовни и 4 доброволни), така, че асистенти въ по-вече м. год. получихме всичко 50 души (отъ които редовни 29).

Общо взето, въ началото на учебната година имахме академически персоналъ всичко 186 души, а спомагателния персоналъ 142 души. Въ края на учебната година (подиръ станалитѣ промѣни въ тоя персоналъ) имахме 202 души академически персоналъ, а именно:

83 ред. професори	(съ 8 д. по-вече отъ края на миналата учебна год.)
34 изв. професори	(„ 1 „ „ „ „ „)
3 хон. професори	(„ 1 „ „ „ „ „)
27 ред. доценти	(„ 1 по-малко „)
44 частни доценти	(„ 6 по-вече „)
9 лектори и	
3 технически преподаватели.	

Асистентитѣ бѣха въ края на учебната година всичко 229 души, отъ които редовни 172 (съ 30 души по-вече отъ миналата учебна година) и 57 доброволни (съ 4 по-вече отъ миналата учебна година).

Отъ горнитѣ числа следва, че (като се изключатъ частнитѣ доценти) редовниятъ академически персоналъ въ Университета презъ миналата учебна година е билъ 148 души на почти 9000 души студенти, когато презъ учебната 1937/38 год. въ университетата при 5184 студенти тоя персоналъ е билъ 135 души. Съ една речъ, почти при двойно увеличение на студентитѣ академическиятъ преподавателски персоналъ е останалъ почти въ сжщия си брой (разлика само въ 13 души).

А че това съответствие е неестествено и не може да не се отрази неблагоприятно върху хода и качествеността на научната и учебната работа въ Университета и, поради това, време е вече и на тая важна нужда на Университета да се даде надлежно удовлетворение, се вижда отчасти и отъ следното сравнение: нашиятъ Университетъ, прочее, при 9000 студенти има 148 души редовенъ академически персоналъ (а съ частнитѣ доценти, лекторитѣ и техническитѣ преподаватели — 202 души), а презъ 1938 г. (т. е. въ нормалното време преди сегашната голѣма война) преподаватели е имало, както следва напр. (споредъ приблизителнитѣ данни на сп. „Minerva“) въ Берлинъ — 800 души, въ Лондонъ — 1000 души, а въ университетитѣ, които иматъ двойно или тройно по-малко студенти отъ нашия — както въ Лайпцигъ преподаватели — 312, въ Мюнхенъ 410, въ Хайделбергъ 223, въ Брюкселъ 210, въ Осло 170, въ Амстердамъ 202; а отъ съседнитѣ ни страни въ Атина 169 (но безъ ветеринаренъ и агрономо-лесовѣдски факултети), въ Бѣлградъ 278, въ Букурещъ 281.

Лаская се да вѣрвамъ, че колкото и накратко отбелѣзано, и само изтъкнатото е достатъчно, за да се види ясно, че нашиятъ Университетъ съ броя на факултетитѣ и студентитѣ си стои, сравнително, на последно мѣсто съ преподавателския си персоналъ. Предъ видъ на тежкитѣ условия и години, нашиятъ университетски академически персоналъ съ завидно търпение и напрежение още въ главното преодолява голѣмитѣ трудности въ своята научно-преподавателска работа, но това да се смѣта за нормално е пакостно и сегашното тежко положение да се подобри е необходимо за напредъка на науката и културата и изобщо на духовния и икономически животъ въ отечеството ни.

Отъ почитъ къмъ напуцащитѣ по предѣлна възраст служението си въ Университета свои колеги (професори и редовни доценти) Академическиятъ съветъ реши, въ съгласие съ такива наши преподаватели да имъ се урежда тържествено събрание въ университетската аула, на което тѣ да бждатъ чествувани отъ страна на университета, а тѣ да прочитатъ своята прощална лекция.

Учебнитѣ занятия презъ изтеклата учебна година преминаха напълно нормално и спокойно, съгласно установенитѣ учебни планове и годишни програми и въпрѣки извънредно голѣмитѣ трудности отъ липса на помѣщения, на уреди и материални срѣдства и въпрѣки общото напрежение и грижи въ връзка съ развиващитѣ се събития въ свѣта.

Наредъ съ това академическиятъ персоналъ продължава и своята научно-книжовна дейностъ, за което похвално свидетелствуватъ следнитѣ данни:

Всички факултети издадоха презъ миналата година своитѣ „Годишници“, всичко въ 11 тома и общо въ размѣръ 345 пе-

чатни коли съ научни статии и изследвания на преподавателитѣ изъ всички области на науката.

Издадохта се отъ Университета още 13 книги № № отъ „Университетската библиотека“, научни трудове на университетскитѣ преподаватели. Тия съчинения сж учебници, курсове или пособия по разнитѣ клонове на науката и възлизатъ на 412¹/₂ печатни коли.

Или всичко „Годишници“ и № № отъ „Университетска библиотека“ излѣзоха въ 757¹/₂ печатни коли, т. е. въ 12,120 страници.

Общо университетскитѣ академически и помощенъ персоналъ е напечаталъ свои научни трудове на български езикъ: 40 книги и 318 статии, и на чужди езици: 6 книги и 109 студии и статии.

На научни занимания въ чужбина нашъ университетски персоналъ, поради военнитѣ събития, почти не можеше да бжде, освенъ двама въ Германия и двама въ Англия.

По сжщата причина и научното ни представителство въ чужбина (на конференции, конгреси и т. н.) бѣше почти престанало, съ изключение въ Германия, а именно на двама преподаватели въ два случая, и най-главно на първата обща и голѣма Академическа среща на български и германски учени, състояла се отъ 9—14 юний т. г. въ Лайпцигъ по починъ и покана на съюзеното преподавателско тѣло на германскитѣ университети и висши училища. На нея взеха участие надъ 160 нѣмски и български учени отъ всички висши училища на дветѣ страни. Отъ България най-вече бѣше застъпенъ нашиятъ университетъ, отъ страна на който на конференцията, въ залитѣ на Лайпцигския университетъ, четюха лекции нашитѣ професори: Петъръ Мутафчиевъ, Михаилъ Христовъ, Александъръ Станишевъ, Константинъ Чиловъ и протопресвитеръ Стефанъ Цанковъ. Тази конференция-среща бѣше една внушителна проява на нѣмско-българско сътрудничество въ областъта на науката и културата и азъ считамъ за своя длъжностъ и тукъ да си позволя да изява пожеланието, тая обща академическа среща да се последва отъ друга такава среща въ България по нашъ починъ и наша покана, както това общо се подразбираше или пожелаваше на първата среща въ Лайпцигъ.

Нашитѣ академически отношение и научно сътрудничество съ чужбина презъ миналата година се изразиха още: въ избирането отъ страна на нашия университетъ германския министъръ на просвѣтата г-на д-ръ Бернхардъ Рустъ за д-ръ honoris causa по философия (16. X. 1940) поради „неговитѣ голѣми заслуги за заякчаване културнитѣ и просвѣтни връзки между Германия и България“; и въ избирането (29. I. т. г.) и прогласяването (21. II. с. г.) унгарския министъръ на просвѣтата проф. д-ръ Балинтъ Хоманъ за д-ръ

honoris causa по история предъ видъ на негсвитѣ „ценни научни заслуги“ като историкъ и археологъ. При тържественото прогласяване за нашъ почетенъ д-ръ г. Балинтъ Хоманъ прочете въ нашата аула своята академическа лекция на тема: „Българо-унгарски исторически връзки“.

По-нататкъ нашитѣ научни отношения и сътрудничеството ни съ чужбина се изразиха въ поканването да четатъ и въ прочитането отъ чужди учени, като наши гости, лекции въ нашия университетъ, и на наши колеги, като гости на чужди университети или учени институти. Така презъ изтеклата учебна година въ нашия университетъ прочетоха, като наши гости, 10 професори отъ Германия, 2 отъ Италия, 1 отъ Унгария и 1 отъ Ромъния, а наши колеги сж чели, освенъ поменатитѣ по-горе 5-ма въ Лайпцигската академическа среща, още други четирима: Ив. Н. Странски, Кс. Ивановъ и Н. Обрешковъ въ Германия и Н. Долапчиевъ въ Буда-Пеща.

За уредбата и състоянието на Университетската библиотека и за работата въ нея говорятъ следнитѣ нѣколко по-важни данни. Както за всѣка научна работа, тъй особено въ хуманитарнитѣ дисциплини, първа насжшна потрѣба е книгата, литературата. Тая нужда, изразена и въ материални разходи, става всѣка година по-чувствителна, а обратно на това държавата е намирала за възможно да посрещата тая нужда съ все по-малко срѣдства. Вследствие на това, Университетътъ се видѣ принуденъ да харчи за цѣлѣта или поне за най-неотложното и отъ своитѣ скромни срѣдства. Така, отъ държавния общъ бюджетъ презъ текущата 1941 год. за целѣта сж предвидени 1,039,240 лв. (отъ които 639,240 лв. за щатния персоналъ на университетската библиотека и само 400,000 лв. за книги и списания). Университетътъ пкъ отъ своитѣ вътрешни срѣдства за книги, списания и учебни пособия е предвидѣлъ за сжщото време отъ фонда за научни цели сумата 1.653.000 лв. Особено зле се отразява покриването на тия книжовни нужди върху университетския „фондъ за научни цели“ който има, както ще отбележи малко по-долу, едно по-особено предназначение и съставя така да се каже централния бюджетенъ нервъ за чисто научната дейность на Университета.

Презъ изтеклата учебна година общиятъ приръстъ на книжовния имотъ на Университета (отъ купуване, замѣна и даръ) е билъ 14.080 съчинения въ 17.478 тома, като отъ тѣхъ най-много сж били българскитѣ — 5.206 тома, нѣмскитѣ 5.153 (значи една разлика само отъ 52 тома въ по-малко отъ българскитѣ), френскитѣ 1.873, рускитѣ 1.439, английскитѣ 1270 и останалитѣ на чужди езици въ по-малко отъ 500 тома за всѣки чуждъ езикъ. Приблизително сжщото съотношение има изобщо цѣлиятъ брой на книгитѣ въ университетската библиотека въ края на изтеклата учебна година (1. X. 1941): всичко 203,687 съчинения въ 290,553 тома, отъ които на български

85,077 тома, на нѣмски 80,289, на френски 44,939, на руски 33,192, на английски 17,528, на разни славянски езици (освенъ български и руски) — 15,669, италиански 5,582 и т. н. по-надолу. Нека при тая сравнителна и поучителна статистика отбележа, че българскитѣ книги въ университетската библиотека се получаватъ главно по Закона за запазване българскитѣ печатни произведения, и, следователно, по качественостъ сж отъ различна научна стойностъ.

Въ библиотеката се получаватъ 1,027 чужди научни списания, отъ които въ най-голѣмъ брой сж: на нѣмски езикъ 405, на френски 220, на английски 171, на руски 72, на италиански 52. Отъ цѣлото тѣхно число почти наполовина сж заплащани (548), а другитѣ — въ замѣна (256) или даръ (223).

Въ отчетното време най-голѣми дарове въ книги сж направени: отъ нѣмско-чуждестранната книжна размѣна — за около 120,000 лв.; отъ г-жа проф. Л. Милетичъ библиотеката на покойния ѣ съпругъ — около 1880 тома и отъ г-жа Невѣна проф. Василь Моллова — библиотеката на покойния ѣ съпругъ около 1700 тома.

Разбира се, че войната попрѣчи значително както на доставката на научни съчинения и списания, тѣй и на получаването имъ въ замѣна или даръ отъ разнитѣ или всички чужди страни.

Броятъ на посетителитѣ на библиотеката ни расте все по-вече всѣка година: докато презъ уч. 1935/36 год. той е билъ 21,676 души преподаватели и студенти, презъ миналата учебна година той се е покачилъ тройно — на 60,107. Най-много сж били искани (четени) при общъ брой искания за книги 35,290 — българскитѣ (15,697), следъ това рускитѣ (8,217), френскитѣ (6,778) и нѣмскитѣ (4,413). Въ действителностъ посещенията и четенията въ университетската библиотека сж много повече, защото даденитѣ числа се отнасятъ само за централното здание на университетската библиотека, а освенъ него четири факултета си иматъ свои читални и своя по-специална литература.

Констатирайки горното съ задоволство и добавяйки, че централната университетска нова студентска читалня въ библиотеката вече се оказва крайно недостатъчна и нашитѣ студенти, желаейки да четатъ, оставатъ съ хиляди безъ мѣста както въ централната, тѣй и въ факултетскитѣ читални, мисля че се налага по единъ повелителенъ начинъ да се направи безъ бавежъ необходимото за създаване при централното университетско здание една обширна модерна читалня (сегашната има само 96 мѣста), както и да се намѣрятъ или построятъ при факултетитѣ такива помѣщения, че въ тѣхъ да има обширни студентски читални. Тая въпиеша нужда чака часъ по-скорошното си удовлетворение, както по общопонятни учебни, научни и културни съображения въ Университета, тѣй и по социални

материални съображения, като се вземе въ внимание, че голѣмото мнозинство отъ нашитѣ студенти сж бедни и нѣматъ удобства за занимание въ жилищата си.

Презъ изтеклата учеб. година, по пѣчина на Академическия Съветъ и на Академията на Наукитѣ, университетската библиотека уреди и откри на 23 май въ паметъ на св. св. братя Кирилъ и Методия изложба на Кирило-методиевската книга и книжнина.

Обществено-културната дейность на Университета и по специално на университетския академически персоналъ презъ изтеклата учебна година трѣбваше по необходимостъ отъ времената, въ които живѣемъ, и отъ ограниченията, които тѣ налагатъ, значително да се съкрати. Това трѣбва да се каже за тая дейность еднакво вѣвъ, както и вѣнъ отъ Университета. Вжтре въ Университета такава дейность се изразяваше въ урежданитѣ отъ професорското тѣло (или дружество) „университетски народни четения“, както и на други публични четения, сказки, събрания, уреджани поединично отъ професори или отъ академическитѣ дружества, или пъкъ отъ други културни сдружения, начело съ професоритѣ. Презъ декемврий (18) месецъ, обаче, Академическиятъ съветъ, като взе предвидъ, че „вълненията отъ политически и другъ характеръ вѣнъ отъ Университета, които чрезъ допусканитѣ въ Университета публични сказки се отразяватъ върху спокойната работа въ Университета, реши да се преустановятъ всѣкакви публични събрания или сказки въ университетскитѣ сгради“.

Отъ това правило презъ миналата учебна година Академическиятъ съветъ направи изключение, като, заедно съ Академията на наукитѣ, въ паметъ на светитѣ славянобългарски и равноапостолни братя Кирилъ и Методия устрои на 23. май, 6 часа сл. об. едно академическо тържествено събрание въ университетската аула, на което, освенъ уводното слово на ректора, казаха академически речи проф. Ст. Романски (върху „Дѣлото и езика на Св. Св. Кирилъ и Методий“) и проф. П. Мутафчиевъ (върху „Дѣлото на Св. Св. Кирила и Методий въ културната мисия на българския народъ“). Искамъ да вѣрвамъ, че тия чествувания на Св. Св. братя, и, въ днешния нашъ празникъ, на покровителя на Университета на светого Климента Охридски, ще бждатъ традиционнитѣ свѣтли праздненства на Университета ни, като символи на научната и културна мисия и дейность на нашия университетъ всрѣдъ българския народъ и чрезъ това — на нашия народъ въ срѣдата на другитѣ културни народи.

Въ изгълнение на своята научна мисия въ страната, да подпомага намирането правилната постановка, както и развитието на висшето учебно дѣло въ всичкитѣ негови клонове, Университетътъ още по-миналата учебна година, сезиранъ по

въпроса, бѣше изказалъ мнението — едно бѣдеше Висше-техническо училище да бѣде факултетъ при Университета, а не отдѣлно, самостоятелно висше училище. Държавата съ законъ обаче отъ юний т. г. възприе обратното гледище. Университетътъ следъ това, по надлежна молба, опредѣли за бѣдешитѣ седемъ отдѣла на това Висше училище по двама отъ своитѣ преподаватели (отъ сродна къмъ надлежната наука-катедра) за членове на комисиитѣ за избиране първитѣ професори на катедритѣ при Висшето техническо училище.

Академическиятъ съветъ и изобщо Университетътъ и презъ изминатата учебна година имаше особено присърдечествотното ръководство на своитѣ студенти, както и грижата за създаване благоприятни условия за тѣхния животъ. При това той имаше предвидъ не само свойствената на възрастта имъ психика и нашитѣ отечествени условия, но и особеното, свързано съ напрежения, вълнения, тяжести, изкушения и опасности, време. Той знаеше, че нашето студентство е изложено и на съзнателнитѣ усилия за въздействие върху му отъ разни идеологични и други външни течения. Предъ видъ на това университетската управа, ръководейки се отъ върховнитѣ интереси на Отецеството ни, отъ основнитѣ цели на работата си и отъ законнитѣ положения на уредбата си, се старееше съ отеческо въздействие да предпазва студентитѣ ни отъ странични изкушения и опасни увлечения, както и да ги насочи отъ една страна къмъ главната имъ работа — усърдно занимание съ науката и, отъ друга страна, къмъ чисто, възвишено родолюбие. Въ тоя смисълъ Академическиятъ съветъ (въ заседанието си отъ 28 юний) даде съответнитѣ насоки за реорганизиране академическитѣ дружества и за по-близко участие на преподавателното тѣло въ академическия животъ на тия дружества.

Въ тая си обща грижа за своето студентство, Университетътъ и презъ миналата учебна година имаше още по-особено предъ видъ извънредно тежкото материално положение на подавяващото мнозинство отъ своитѣ студенти и крайно неблагоприятнитѣ условия за облекчение на това положение. Съ изключение на давацитѣ безплатенъ подслонъ (жилище) Синодаленъ пансионъ при богословския факултетъ (м. год. съ 110 души студенти-богослови) и двата Гешови (Мария и Иванъ Евстратиевъ Гешови и Анка Евстратиева Гешова) студентски домъ (м. год. съ 112 наши студенти (88) и студентки (24), както и на фондацията за подпомагане бедни студенти „Ангелъ Куюмджийски“ (дала м. учеб. год. безплатна храна на 145 души студенти на обща сума 287,298 лв.), за голѣмо присърбие, почти както никжде другаде, у насъ нѣма нито единъ голѣмъ общественъ или фондационенъ студентски домъ, кждето значително число отъ нашитѣ бедни студенти да намѣрятъ безплатно или срещу съвсемъ малка такса удобно жилище и храна.

Тѣй малко сж подпомагани нашитѣ бедни студенти и съ стипендии или помощи. Миналата учебна година на богословитѣ-студенти Църквата (Св. Синодъ и митрополиитѣ) е дала 45 стипендии (въ размѣръ сръдно 1000 лева месечно). Св. Синодъ е далъ стипендии на наши студенти по богословие — на 27 души по 750 лв. месечно и на 6 души по 1500 лв. месечно; а разни митрополии на 12 души отъ 800—1500 лв. месечно. А Министерството на народното просвѣщение е дало по разни фондове при него (отъ които 11 по завещания отъ благотворители) 72 стипендии на бедни студенти въ размѣръ месечно сръдно по 1000 лв. (на обща сума 695,000 лв.), като е отпустнало и още една сума отъ 102,000 лв. за учебни помагала.

Освенъ това, Негово Величество Царьтъ подарилъ за беднитѣ студенти 55,000 лв.

А когато къмъ края на миналата учебна година надойдоха да се запишатъ мнозина наши млади сънародници отъ новоосвободенитѣ земи, дотогава студенти въ югославски или гръцки университети, и бидейки бедни или безъ възможность да доставятъ въ него моментъ нужнитѣ за удостовѣрение бедността имъ книжа, и рискуваха да останатъ вѣнъ отъ Университета, Академическиятъ съветъ се застъпилъ най-енергично предъ Министра на просвѣтата да улесни тия младежи поне съ съответни помощи за записване въ Университета и за улеснението имъ въ първитѣ имъ крачки на студентствуване въ свободна България. И наистина, Министърътъ на народното просвѣщение отпусна такива помощи на 193 студенти и студентки въ размѣръ 650 лв. едному (или всичко 125,450 лв.).

По-нататкъ, отъ фонда за научни цели университетътъ по бюджета на тоя фондъ за текущата година е предвидѣлъ за раздаване на бедни и нуждаещи се наши студенти сумата 675,000 лв.

По фонда „Студентска болнична каса при Университета“ общо се разходваха 846,000 лв. (за лѣкуване на болни студенти и безплатни лѣкарства и за студентската почивна станция „Св. Константинъ“ край Варна). Но тая болнична каса, както и току-що поменатитѣ помощи за бедни и нуждаещи се студенти отъ фонда за научни цели, сж въ действителность студентска самопомощъ, защото приходитѣ за това се получаватъ отъ общитѣ или специални такси (за болнична каса 60 лв.), които се събиратъ за цельта отъ всѣки студентъ при записването му.

Ние нѣмаме, за съжаление, и една голѣма, удобна студентска Mensa Academica при Университета, която да дава на всички желаещи (особено бедни) студенти достатъчна и евтина (респ. безплатна) храна. До миналата учебна година студентитѣ се виждаха принудени сами да си организиратъ „кооперативни столове“, най-голѣмиятъ отъ които бѣ Mensa Acade-

мѣста въ Студентския домъ при Университета. Ала въ началото на текущата година съответната отговорна държавна власт, въ името на по-високи държавни интереси, затвори тая менза. И тъй като Университетътъ винаги е считалъ съществуването и развитието на една университетска менза за своя задача и за свой дългъ, Академическиятъ съветъ (въ заседанието си отъ 5 мартъ т. г.) реши, чрезъ излъчвания отъ неговата срѣда Кураториумъ на Студентския домъ, да поеме самъ уредбата и управлението на една „Университетска менза“ въ помѣщението на Студентския домъ, това толкова повече, че съ туй той иска да спомогне още и да се избѣгватъ или изглаждатъ студентскитѣ раздѣления и да се възпита у студентитѣ ни чувството на солидарность и истинско родолюбие. За обзавеждането и като помощъ за подрѣжката на тая менза, въ която сега се хранятъ съ здрава и евтина храна повече отъ 1000 души студенти, по сжщото време Министерството на вътрешнитѣ работи и на народното здраве отпусна (по бюджета на касата за обществено подпомагане) сумата 300,000 лв. Дано Богъ помогне, Университетската менза, така поета и уреждана отъ самия Университетъ и подкрепена съ щедри помощи и дарения отъ българската държавна власт и отъ българското общество, да се разрастне въ най-близко бъдеще така цвѣтуеще, че и нашето студентство да почувствува, че наистина сж настъпили по-свѣтли времена въ свѣта и по-благоприятни времена за България.

Както не единъ пжтъ сж изтъквали отъ това мѣсто моитѣ предшественици, отъ години наредъ една отъ най-тежко чувствуванитѣ нужди на Университета ни е била нуждата отъ университетски помѣщения. Това трѣбва да се подчертае толкова повече сега, когато броятъ на студентитѣ достига до такава неимовѣрна височина. Но въ тая точка ние съ задоволение и благодарность трѣбва да отбележимъ миналата учебна година като едно щастливо предназнаменование за началото на едно радикално и бързо разрешение на тая нужда на университета. А именно:

По своя бюджетъ и фондоветѣ си (3,748,188 лв.) както и по бюджета на Министерството на О. С. П. и Благоустройството (6,604,426 лв.) презъ изтеклата учебна година за разни строежи за Университета сж похарчени 10,352,014 лв., отъ които 5,562,934 лв. за клиники и институти при медицинския факултетъ и 4,789,080 лв. за другитѣ факултети. Поглавни отъ тия извършени строежи сж: сградата за астрономическа обсерватория на физико-математическия факултетъ; рентгеновъ институтъ, подковачица, гаражъ, сѣноваль и чакалня за ветеринарно-медицинския факултетъ; лабораторна сграда и млѣкарница, сѣноваль, овчарникъ, фурна и жилищно помѣщение за фермата за агрономолесовѣдския факултетъ; една часть отъ сградата (грубитѣ работи) за пропедевтическа

хирургическа клиника, преустройство банята на Александровската болница — за медицинския факултетъ.

Освенъ това, започнати сж презъ отчетната година строежи за университета или сж предвидени презъ нея кредити за строежъ за още 16,893,332 лв. (12,514,504 по бюджета на М-вото на Об. Сгради, Пжтищата и Благоустройството и 4.378,828 по бюджета на Университета), отъ които за агрономо-лесовъдския факултетъ 1,600,000 лв., за медицинския факултетъ и Александровската болница 10,914,504 лв. (за довършване сградата на труповия институтъ, за преустройство кожно-венерическата клиника, за продължаване постройката на сградата на пропедевтическата-хирургическа клиника).

Освенъ тия строежи на разни сгради и инсталации за тритѣ — медицинския, агрономо-лесовъдския и ветеринарно-медицинския факултети, презъ миналата отчетна година се намериха и запазиха срѣдства и за постройка на нови специални сгради и за другитѣ три — най-стари факултети: физико-математическия, историко-филологическия и юридическия. А именно:

За физико-математическия факултетъ, който отъ години настоява и чака да му се построи нова сграда и удовлетворението на тая му голѣма нужда наистина повече не търпи отлагане, презъ изтеклата година можаха да се намѣрятъ и обезпечатъ нуждитѣ за целъта суми: едно перо отъ около 35 милиона лева, получени отъ продажбата на ценнитѣ книжа на фонда „Братя Евлоги и Христо Георгиеви отъ Карлово“, и отъ държавния дългъ къмъ фонда. Презъ миналата учебна година можаха сжщо да се изработятъ и одобрятъ и плановетѣ на тая постройка, така, че съ настъпването на предстоящия пролѣтенъ сезонъ ще се започне вече и съ строежа на сградата на физико-математическия факултетъ.

Както е известно, централната сграда на Университета споредъ основнитѣ планове е била предназначена само за централнитѣ нужди (Ректоратъ, аула и пр.) на Университета и само голѣми нужди наложиха тая сграда да се пригоди, макаръ и временно, за помѣщения на историко-филологическия и юридическия факултети. Неимовѣрно бързото и голѣмо увеличение броя на студентитѣ тъкмо въ тия два факултета показва и наложи да се пристъпи неотложно и къмъ постройка специални сгради за тия два факултета, и то непосредствено до централната университетска сграда (отдѣсно по бул. Царь Освободителъ — за историко-филологическия факултетъ и отлѣво по бул. Фердинандъ и ул. Шипка — за юридическия факултетъ). Миналата учебна година премина по тоя въпросъ въ изработване и одобрение плановетѣ и за дветѣ сгради и за осигуряване нуждитѣ държавни суми (по бюджета на М-вото на благоустройството) за строежа имъ. Въ края на отчетната година и това благополучно бѣше извършено; така,

че, съ настѣпване пролѣтния сезонъ, едновременно ще се започне строежътъ на зданията на историко-филологическия и юридическия факултети, като две крила на централното университетско здание (Ректората). Общата девизна стойнисть на тия крила възлиза на 45 милиона лева.

Бюджетътъ на Университета за текущата 1941 ф. год. бѣ съставенъ и приетъ по взаимно разбирателство между Университета и съответнитѣ държавни мѣста съ огледъ еднакво на голѣмитѣ нужди на Университета и на самата държава. Народното събрание прие за Университета бюджетъ въ размѣръ общо на 71,453,400 лв., въ която сума влиза и увеличението отъ 12,252,630 лв. въ сравнение съ миналата година и което увеличение е дадено въ връзка съ вещественитѣ разходи и настѣпилото посѣпване на материалитѣ. Отъ това общо увеличение за веществени разходи се предвиждатъ крѣгло 9 милиона лева (8,992,500), отъ които за медицинския факултетъ съ Александровската болница 5,185,000 лв. За цѣлия персоналъ на Университета, (заедно съ Александровската болница) се харчи 36,854,400 лв., (въ което влиза увеличението отъ 3,260,130 лв.) и като се заплаща единъ брой на университетския персоналъ надъ 1,039 души (презъ 1941 г. увеличенъ съ 106 души).

Една ценна придобивка на Университета е покупката (съ срѣдствата на фонда му за научни цели) и уредбата на университетската печатница. Презъ отчетната година за покупка на материали за печатницата (хартия, букви, матрици, мераль и пр.) сж похарчени надъ 800,000 лв., а за работници около 1,000,000 лева.

Развитието на университетската печатница вече е достигнало своята желана степенъ и тя задоволява напълно печатарскитѣ нужди на Университета. Презъ изтеклата учебна година печатницата отпечата всички университетски „Годишници“ (въ 11 тома) и 13 книги отъ „Университетската библиотека“ (№ № 228—240), въ общъ размѣръ 757 1/2 печатни коли. Освенъ това, въ печатницата сж отпечатани всички необходими канцеларски, университетски и болнични книжа и формуляри.

Отъ имотитѣ на Университета трѣбва да се спра нажсо и на неговитѣ фондове.

Презъ отчетната година Университетътъ имаше 33 фонда, по-значителни отъ които сж следнитѣ деветъ (въ останалитѣ 24 фонда, малки по размѣръ, нѣма, въ сравнение съ миналата година, нѣкаква особена промѣна).

1. Фондъ за въздигане паметникъ на Св. Климентъ Охридски съ наличность 857,201 лв.;

2. Фондъ „Стипендия А. Иширковъ“, съ наличность 1,025,215 лв.

3. Благотворителенъ фондъ „Йосифъ — Екатерина“, съ наличность 612,735 лв.

4. Фондъ „Братя Евлоги и Христо Георгиеви отъ Карлово“ съ наличностъ 15,272,800 лв.

5. Фондъ „Подобрение условията за лѣкуване и работа въ клиникитѣ и институтитѣ на медицинския факултетъ при Соф. Университетъ“ съ приходъ 9,500,000 лв. (главно отъ 75% отъ получаванитѣ такси за лѣкуване болнитѣ въ Александровската болница) и разходъ пакъ толкова (главно за постройка, престройка, инсталиране и мебелиране сгради за медицински факултетъ).

6. Фондъ „Агрономически факултетъ при Университета, (за поддържане нѣкои по специални земеделски служби въ факултета, главно фермата му) съ приходъ и разходъ 980.000 лв.

7. Фондъ „Студентска болнична каса“ (за службата на която споменахъ по-горе) съ наличностъ 532.768 и при общъ приходъ 1.788.394 лв. и разходъ 846.750 лв.

8. Фондъ „Студентски домъ на Университета Св. Климентъ Охридски“ (за доизкарване и поддържане сградата на тоя домъ и за подпомагане постигане предназначението му) съ приходъ 768.000 лв. и разходъ 726.000 лв. и

9. „Университетски фондъ за научни цели“. Тоя фондъ е най-главниятъ фондъ на Университета за неговитѣ чисто научни и общо-университетски нужди. Съгласно бюджета му за изтеклата година, приходъ той е ималъ 9.536.600 лв., получаванъ главно отъ учебни и лабораторни такси (4.800.000 лв.), отъ продажба на университетски печатни издания (1.400.000 лв.), отъ такси за дипломи и разни свидетелства (750.000 лв.); отъ 1/2-та отъ изпитнитѣ такси (600.000 лв.). Тая приходна сума, (съгласно правилника за фонда) се изразходва за общата научна дейностъ на Университета — научни изследвания, печатане на университетскитѣ издания, представителство на Университета и т. н. Презъ текущата финансова година за тая цель сж предвидени помощи за научни изследвания 400.000 лв.; за хонораръ 2.306.000 лв.; за представителство на Университета 300.000 лв.; за университетската печатница 2.424.000 лв.; за университетската книговъзница 557.000 лв. и още 675.000 лв. за бедни студенти.

Освенъ това, за допълнение недостатъчнитѣ за цельта си суми по държавния бюджетъ на М-вото на народното просвѣщение за Университета, отъ разходното перо на университетския фондъ за научни цели по текущия му бюджетъ се харчатъ 1.856.000 лв. (850.000 лв. за книги и списания; 700.000 лв. за учебни пособия и 306.000 лв. за времененъ надничарски персоналъ въ Университетската библиотека).

Такава важна роля като играе тоя фондъ за общо научнитѣ цели на Университета и като не стигаше накърнението му чрезъ това, че трѣбваше да се опредѣлятъ отъ него суми за недостатъчнитѣ за Университета държавни параграфи за книги, учебни пособия и работенъ персоналъ въ Университет-

ската библиотека, сега приходътъ на фонда е чувствително засегнатъ отъ новия законъ за Общия съюзъ на запасното войнство, съгласно който се освобождаватъ отъ университетски такси децата на граждани, които иматъ кръсть за храбрость — съ 50%, а на останалитѣ бойци — 30%, а, както изтъкнахъ, главниятъ приходъ на тоя фондъ сж университетскитѣ такси. Загриженъ предъ това положение за тоя свой единственъ фондъ за чисто научна общоуниверситетска дейность, Академическиятъ съветъ, въ заседанието си отъ 28. VI., поиска, отъ надлежното държавно мѣсто, допълнителната студентска такса отъ 250 лв. за семестъръ и половината отъ изпитнитѣ такси, които до сега се иззематъ въ полза на държавното съкровище, да се оставятъ на разположението на университетския фондъ за научни цели, въ замѣна на голѣмата загуба, която иде за фонда отъ освобождаване отъ университетски такси децата на реченитѣ по-горе граждани. И азъ си позволявамъ и отъ туй мѣсто да отправя къмъ съответнитѣ висши държавни мѣста апела за пълното удовлетворение и още тая година на това толкова справедливо университетско искане.

На Университета направиха презъ изтеклата учебна година д а р о в е : въ пари — майката на покойния нашъ доцентъ Гунчо Гунчевъ (50.000 лв. за фондъ при географския институтъ за награда трудове по география), г-жа Величка Карауланова отъ Габрово (10.000 лв., за фонда на име на покойния ѝ синъ Иванъ, студентъ по медицина, за подпомагане на беденъ студентъ по медицина отъ Габрово), и Жакъ Челеби Бенционъ (50.000 лв. за усиление университетския фондъ на име на покойния Гунчо Гунчевъ); въ книги: Н. В. Царьтъ (4 екз. отъ книгата на В. А. Маевски „Неугасимия свѣтилникъ“), споменатитѣ по-горе г-жа проф. Л. Милетичъ и г-жа проф. Василь Моллова, и още г-жа Гунчева (географската библиотека на сина си Гунчо Гунчевъ), Методий Йорд. Янчулсвъ (100 медицински книги на покойния му баща), Емануилъ Анастасовъ (около 250 книги педагогическа литература), Никола Д. Драгиевъ (37 тома книги отъ естествено-наученъ характеръ и микроскопски препарати отъ покойния му баща), покойниятъ лѣкарь д-ръ Грецеръ (по завещание шесть каси съ медицински книги) и нѣмската стопанска институция *Werberat der deutschen Wissenschaft* (26 книги изъ областта на стопановедението), инженеръ Н. Коцевъ (книгата си „Теория на летението“) и Ангелъ Недѣлковъ (15 екз. отъ книгата си „За родъ и родина“), а г-жа Невѣна проф. Василь Моллова съобщи на Университета, че е готова да изпълни завещанието на покойния си съпругъ — да построи къмъ новата вътрешна клиника една пристройка или павилионъ.

Университетътъ ни подари отъ своитѣ печатни издания: по единъ екземпляръ отъ всички свои издания за градскитѣ читалища и гимназиалнитѣ библиотеки въ петтѣхъ

града на наша Добруджа; сѣщо така по единъ екземпляръ отъ всички свои издания на градскитѣ читалища въ Охридъ, Скопие и Битоля и избрани съчинения отъ изданията си на градоветѣ Ресенъ, Прилепъ, Велесъ и Куманово.

На края на отчета си не мога да не отбележа и за две изключителни събития отъ живота на Университета ни презъ изтеклата учебна година:

Първото — това е засягането Автономията на Университета.

И второто — това е поклоническото пѣтуване, което Академическиятъ съветъ, следъ освобождението на Македония извърши до престолния градъ на своя покровителъ Св. Климентъ Охридски, както и въ връзка съ това пѣтуване, и посещението, което той направи на редица македонски градове.

Въ началото на м. мартъ т. г. бѣ приетъ отъ Министерския съветъ законопроектъ за измѣнение и допълнение Закона за държавнитѣ служители, съгласно който законопроектъ (чл. 4, по гл. 15, буква „г“ отъ казания законъ) членоветѣ на професорското тѣло на Университета могатъ да бждатъ уволнявани по решение на Министерския съветъ, а сѣщо така (къмъ чл. 73 отъ отъ Закона) се предвиждаше, че Министъръ-председателятъ упражнява административенъ надзоръ върху държавнитѣ служители (значи и върху професорското тѣло), „по начинъ, какъвто намѣри за добре“. Понеже съ първото положение не се посочваше за какво (т. е. за какво деяние, непридвидено въ никакой отъ сѣществувачитѣ общи или специалнициални наши закони) може да бждатъ уволнявани членове на университетското академическо тѣло, и, следователно, тѣ могатъ да бждатъ изложени на опасностъ да бждатъ уволнявани за законно неинкриминирани деяния, т. е. да бждатъ уволнявани по свободно усмотрение; понеже, по-нататкъ, това положение на законопроекта не се отнасяше до всички държавни служители, а, обратно, изрично се освобождаваха отъ него цѣли категории държавни служители; и тъй като къмъ упражнявания надъ Университета държавенъ надзоръ чрезъ Министра на народното просвѣщение въ случаи и форми, опредѣлени отъ закона за народното просвѣщение, се добавяше въ въпросния Законопроектъ и още единъ административенъ надзоръ отъ страна на Министъръ-председателя не само безъ да се посочва върху какво и какъ ще се извършва тоя надзоръ, но и изрично като се казваше: че това ще става „по начинъ какъвто той намѣри за добре“; и по редица още други съображения, Университетътъ, въ лицето на ректора, на г. проректора и на всички г. г. декани на факултетитѣ, опита нѣколко пѣти устно, а следъ това, подиръ единодушното и нѣколкократно решение на цѣлото академическо университетско тѣло по факултети, както и по единодушното и нѣколкократно ре-

шение на Академическия съветъ, опита и чрезъ подробно мотивирано писмено изложение да убеди съответната върховна управителна властъ, по отношение на университета, че споменатитѣ по-горе положения въ речения законопроектъ принципиално сж неоснователни и фактически неоправдани и засягатъ изоснова, като никога по-рано при подобни опити, университетската автономия и свободата на университетското преподаване, както и свободата на научно-обществената дейность на университетското академическо тѣло. Това посягане върху основнитѣ начала на научната и на научно-обществената дейность на университетскитѣ професори се почувствува отъ тѣхъ тѣлкова по-дълбоко и по-болезнено, че не се даваха никакви конкретни данни или указания изъ дейността на членоветѣ на университетското професорско тѣло, които данни да оправдаятъ подобна крайна и заплашителна мѣрка срещу професорското тѣло и Университета изобщо. Напраздно Университетътъ припомняше, че едва преди 2—3 години за него отъ висотата на върховни държавни мѣста се правѣха тържествени декларации, че: „Българскиятъ Университетъ изигра една изключителна роля въ духовно-стопанското развитие на съвременната българска държава . . . ; че той бѣше презъ всичкото време на своето съществувание главниятъ центъръ на цѣлия интелектуаленъ животъ на страната . . . ; че въ него се разви и закрепилъ българската научна мисль и се възпита българската студентска младежъ въ духа на академичнитѣ традиции, въ любовь къмъ науката и духовно творчество, за успѣха и напредъка на родината ни . . . ; че по такъвъ начинъ Софийскиятъ Университетъ стана единъ отъ главнитѣ фактори въ изграждането на днешната българска държава и на българската духовна култура“ и . . . „че днесъ нашитѣ учени, нашитѣ професори и преподаватели отъ Университета могатъ да се гордѣятъ, че сж създали тоя храмъ на науката и че българскиятъ народъ ще имъ бжде всѣкога благодаренъ и признателенъ“. Въпрѣки всичко това, Законопроектътъ бѣ поддържанъ отъ съответнитѣ висши фактори и съ нѣкои не-сжществени за автономията на Университета поправки, той бѣ приетъ и отъ Народното събрание.

Изправенъ предъ това печално положение и въ съзнанието си еднакво за отговорността, която носи да пази неотклонно и решително скжлото достояние на своитѣ предшественици за автономията на Университета, както и въ съзнанието за дълга си да направи всички въ сегашнитѣ тежки времена допустими жертви за запазване тѣй необходимото спокойствие и единение въ страната, професорското тѣло, сезирано по факултети, както и Академическиятъ съветъ, се изказаха всички еднородно срещу тежкия ударъ, който тѣй неоправдано се нанесе на автономията на Университета. Писмото, което Академическиятъ съветъ отпрати къмъ съответ-

ната върховна управителна властъ и съ което за сега се приключвпше прискърбното това дѣло завършва така: „Въ днешнитѣ сждбоносни времена преподавателското тѣло (на Университета) има дълбокото съзнание за дългъ къмъ българския народъ и българската държава, чиито сждбини се решаватъ сега. И макаръ, че тъкмо тѣзи моменти се избраха, за да се сложи въпросътъ за съществуването на университетката автономия, то, като не желяе да се внесе смутъ и разединение въ общественото мнение, отлага за сега постъпките си за нейното отстояване. Но като прави това, то въ решенията на своитѣ факултетски съвети ни натовари да доведемъ до Вашето знание съображенията, поради които постъпва по този начинъ, и да заявимъ още веднажъ, че цѣлата колегия стои единодушно и твърдо на своето становище и че когато въпросътъ, при по-благоприятно време, бжде поставенъ на ново разглеждане — нѣщо, което е неминуемо по изложениитѣ вече причини — преподавателското тѣло ще стори нужното за възстановяване на накрънената университетска автономия“.

Второто — вече радостно събитие въ анализѣ на нашата Alma Mater отъ изминатата учебна година е поклоническото посещение на Академическия съветъ на града Охридъ и посещението, въ връзка съ туй пѣтуване, и на други градове въ освободена Македония. Академическиятъ съветъ пристигна въ Охридъ на 1 юлий вечеръ, посрѣщнатъ възторжено отъ цѣлото охридско гражданство и дъллоко развълнуванъ отъ високия български духъ, който то засвидетелствува и който никога не е изгасвалъ въ града на Св. Климента. На следния день, въ присѣтствието на всички и при масово стечение на охридското гражданство, се отслужи божествена служба въ храма на Св. Климента Охридски отъ Ректора на Университета, заедно съ о. Декана на Богословския факултетъ прот. Ив. Гошовъ, и съ мѣстното духовенство. Следъ Св. Литургия, Ректорътъ произнесе слово за светата личностъ и за свещеното дѣло на Св. Климента Охридски и отъ име на Университета поднесе въ даръ на храма единъ свѣщникъ за предъ Св. мощи на Св. Климента и една художествено изработена рамка за иконата на Св. Климента въ речения храмъ. Подиръ това въ двора на църквата и предъ основното училище се отслужи благодарственъ молебень. Следъ него Академическиятъ съветъ се събра на тържествено заседание въ една отъ залитѣ на училището. На това заседание Ректорътъ и членове на съвета „съ особно благоговение и почитъ изтъкнаха историческото значение на Св. Климента, този чутовень първосветитель, първоучитель и културенъ обединитель на българщината, чиято паметъ и дѣло свързва презъ вѣковетѣ въ едно несъкруσιμο цѣло българскитѣ земи, българския народъ и българския духъ“. И тамъ Академическиятъ съветъ изказа надеждата, че

„ще се направи часъ по-скоро всичко необходимо, за да стане отново престолниятъ градъ на Св. Климента огнище за наука и широка народна просвѣта; че това огнище, като служи не само като символъ на миналото духовно величие на българския народъ, но и като символъ за бждещъ напредѣкъ, трѣбва да бжде тѣсно свързано съ Университета „Св. Климентъ Охридски“, чиито духовни основи лежатъ въ свещения за българитѣ градъ Охридъ; че сѣщевременно това културно огнище, разположено въ най-западния край на българскитѣ земи и днесъ и навѣки, като блѣсти съ свѣтлитѣ завети на Св. Климента Охридски, ще служи за вѣренъ стражъ, за вѣковенъ обединителъ на българския духъ и култура и ще бжде едно крепко духовно звено, което ще свързва всички българи въ границитѣ на българската държава и извънъ тѣхъ въ една здрава и несъкрушима духовна общностъ“. Подиръ закриване това тържествено заседание на Академическия съветъ, проф. Ив. Снѣгаровъ, самъ родомъ отъ Охридъ, държа предъ охридското гражданство академическа речъ за живота и дѣлото на Св. Климента Охридски. А на входа на училището се постави паметна плоча съ следния надписъ: „На 2 юлий 1941 год. Академическия съветъ на Университета Св. Климентъ Охридски въ София, по случай освобождението на всички български земи, се събра на тържествено заседание въ Охридъ, гдето е живѣлъ, работилъ и починалъ Св. Климентъ Охридски, великиятъ нашъ учителъ“. Презъ време на тридневното си пребивание въ Охридъ членоветѣ на Академическия съветъ посетиха купомъ градското общинско управление, на което поднесоха въ даръ на града всички печатни издания на Университета, както и десетъ тона брашно за бедното гражданство. Тѣ посетиха първенци на града и разгледаха всички исторически бележитости. Както въ Охридъ, тъй и въ всички градове, които подиръ това бѣха посетени отъ Академическия съветъ, бѣха даромъ раздавани на гражданитѣ единъ художественъ образъ на Св. Климента Охридски (копие отъ образа на Св. Климента въ Охридската му църква); фотографическа снимка на Царското семейство, книжката за „Св. Климентъ Охридски“ отъ доцента Ив. Дуйчевъ и поучителни книжки за деца.

На 4 юлий Академическия съветъ посети, съ кжсъ престой, гр. Ресенъ, а следъ това гр. Битоля, гдето проф. Михаилъ Арнаудовъ на устроеното тържествено събрание държа предъ битолското гражданство академическа речъ върху „Ролята на Македония въ българското национално възраждане“; и сѣщиятъ день, Академическия съветъ пристигна въ гр. Прилепъ, гдето, пакъ на такова тържествено събрание, доцентътъ Ив. Дуйчевъ държа академическа речъ за „Ролята и значението на гр. Прилепъ презъ освободител-

нитѣ борби“. На 5 юлий Академическия съветъ, следъ кжсъ престой, въ Велесъ, бѣ въ Скопие, гдето на тържествено събрание проф. Петъръ Мутафчиевъ държа академическа речъ на тема: „Македония въ българската история“. Куманово Академическия съветъ посети още на 30 юний (на отиване за Охридъ). На 6 юлий Академическия съветъ напусна Скопие и се завърна въ София. Това пжтуване на Академическия съветъ въ свободна Македония бѣше небивало тържество на българщината и на свободата на българското население въ Македония, тържество на народническата културна мисия на Университета ни и възторжена манифестация на неизмѣнната преданность на нашия Университетъ къмъ светото дѣло на своя великъ покровитель и всебългарски първоучитель Св. Климента Охридски. Навсѣкжде Академическия съветъ бѣше масово и възторжено посрещанъ, приеманъ и изпращанъ, и контактътъ, който се създаде между него и нашия народъ въ македонската частъ на нашето Отечество ще остане ягка връзка между нашия Университетъ и ученолюбивия тамошенъ нашъ народъ.

Тази трогателна манифестация на преданността на нашия Университетъ къмъ заветитѣ на Св. Климента Охридски и на готовността му, въ името на тия завети проникновено да работи за духовното единство и съвършенство на българския народъ, па и за издигане свещения градъ Охридъ отново като огнище за наука и широка народна просвѣта, увѣренъ съмъ ще останатъ възвишена задача и свещенъ дългъ завинаги и на всички въ нашата скъпа Алма Матерь.

Да бждемъ окрилѣни съ тая вѣра имаме здрави основания въ свещенитѣ традиции на нашия Университетъ, въ будния духъ на нашето студенство, въ високото съзнание и въ единомушието на академическото ни тѣло за призванието и отговорността му, както и въ подрѣжката, която нашия Университетъ е намиралъ и намира въ държавното управление на нашата страна, а сжщо и въ топлитѣ чувства и моралната подкрепа, която той винаги намира въ широкитѣ слове на българското общество.

Нашето студенство, въпрѣки много несгоди за научно занимание, въпрѣки тежкитѣ материални условия за животъ, въпрѣки буритѣ и сътресенията въ международния животъ и силнитѣ странични изкушения, на които е изложено, ще добавя още — и въпрѣки свойствения му младежки жаръ и житейската му неопитность — въпрѣки всичко, това студентството въ Университета, взего въ своята цѣлость, прояви въ Университета (съ едно незначително изключение) трезвость и спокойствие и запази общия университетски редъ и престижа на Университета вънъ отъ него. Поради това, и въ тия времена на общо напрежение и вълнения, университетскитѣ за-

нятия минаха презъ изтеклата учебна година въ пълно спокойствие. Ето за това считамъ за своя приятна длъжностъ да изкажа и тукъ публично своята признателностъ къмъ нашето студентство, а сжщо да изразя и надеждата, че то и занаятъ предъ не само въпрѣки, но тъкмо поради тежкитѣ и сждбоносни досегашни години за човѣчеството и особено за нашия народъ ще прояви, наредъ съ любовта си къмъ Родината ни, спокойствие и трезвостъ, ще се пази отъ изкушенията на деня и на неприятелитѣ на страната ни и ще бжде възторженъ носителъ на наука и просвѣта, свобода и благоденствие въ нашето Отечество.

Академическиятъ и помощниятъ персоналъ въ нашия Университетъ, недостатъченъ по своя брой, поставенъ въ тежкитѣ условия на голѣми несгоди и трудности въ преподавателската си и учена дейностъ, понѣкога частично прекъсванъ въ тая си дейностъ отъ общи задължения и тегоби и изпитващъ материално и морално тежеститѣ на сегашното време, смутенъ дълбоко дори и за сигурността на академическата си свобода, обаче сжщевременно проникнатъ отъ съзнанието за своето висше предназначение, за особената своя отговорностъ предъ Бога и предъ историята за развоя на науката и културата и за общото благоденствие на нашия цѣлокупенъ животъ и народъ, а още възгрѣнъ отъ любовта си къмъ майката-родина, — академическиятъ персоналъ остана и презъ изтеклата година вѣренъ на дълга си и преданъ на поста си, както за това свидетелствува отчети и настоящиятъ ми отчетъ. Наредъ съ това, академическото тѣло съ такава пакъ преданостъ и неуморимостъ продължаваше и продължава да изпълнява своя научно-общественъ дългъ и внѣ отъ Университета, въ всички области на нашия животъ. Огледаме ли се наоколо, ще видимъ съ задоволство, че като се почне отъ най-висшитѣ или видни постове на държавното управление и се премине къмъ ръководнитѣ мѣста или тѣла на всички голѣми културни, чловѣколюбиви, стопански и т. н. организации или служби — навсѣкжде въ редоветѣ или по върховетѣ имъ ще видимъ университетски професоръ. Като се ограничавамъ, отъ чувство на скромностъ, за дейността на професорското тѣло презъ изтеклата учебна година въ общи черти съ горното, считамъ за своя длъжностъ да изтъкна още, че въ всички най-важни и тежки моменти отъ живота на Университета презъ отчетната година, а особено въ отстояване автономията на Университета, академическото тѣло прояви абсолютно и непоклатимо единодушие, както и въ всички важни и тежки моменти при изпълнение на моята ректорска длъжностъ азъ намирахъ винаги единодушната подкрепа на цѣлата професорска колегия, за което се считамъ за особено щастливъ да ѝ изкажа и тукъ своята задушевна благодарностъ.

Съ особена признателностъ изтъквамъ и добритѣ чувства дълбоката почить и гореща поддръжка, които, както въ миналото, тъй и презъ миналата учебна година, Университетътъ ни въ всички важни случаи отъ своя животъ намѣри не само въ преднитѣ редици, но и въ широкитѣ срѣди на нашия народъ, както това особено се прояви въ Македония презъ време на пжтуването на Академическия съветъ. За това пъкъ любовта къмъ истината и правдата, съединена съ любовта къмъ нашия народъ е главната двигателна сила за всички трудящи се въ Университета.

Като се изключи облакътъ на разномислието по отбѣлявания по-горе въпросъ за академическата свобода, трѣбва съ задоволство да отбележа, че отношенията между Университета и върховното управление на страната презъ изтеклата учебна година бѣха напълно редовни и, споредъ възможноститѣ за сегашното изключително време, Правителството даваше на Университета своята подкрепа. Внимателностъ и благосклонностъ прояви то — заедно съ Народното събрание — въ приемане на университетския бюджетъ, и по-нататъкъ: такова внимание и бихъ добавилъ грижа показа то въ намиране и запазване срѣдства за строежитѣ на университетски здания; за възможното запазване академическия персоналъ за прѣката му работа въ Университета и изобщо за възможното улесняване на Университета въ неговата дейностъ при сегашнитѣ трудни времена. За това отношение на Правителството къмъ Университета считамъ своя приятна длъжностъ да му изкажа тукъ своята явна благодарностъ.

Но както въ миналото, тъй и презъ миналата учебна година, особено топли чувства и дълбока привързаностъ къмъ Университета ни и искрена готовностъ да се подкрепятъ всички работници въ него — показва Негово Величество Царътъ, нашиятъ височайши и скъпъ honoris causa d-r. Видими знаци на това Августейше внимание къмъ нашия Университетъ сж постоянното присъствие на Негово Величество — заедно съ Царското семейство — на днешното наше праздненство, както и на други тържествени чествувания, каквото бѣше миналата година тържественото събрание и книжната изложба въ паметъ на Св. славенобългарски брата Кирила и Методия; или сжщо редовнитѣ Височайши помощи за нашитѣ бедни студенти. Негово Величество и миналата учебна година прояви вътрешенъ дълбокъ интересъ къмъ всички голѣми наши въпроси и взе сърдечно участие въ всички наши голѣми нужди. Като си позволявамъ да изтъкна, че на това Височайше участие на първо мѣсто се дължи фактътъ на благополучното за Университета преминаване и завършване на изминатата учебна година съ вѣра въ тържеството на истината и правдата, азъ сжщевременно се чувствувамъ честитъ да помоля Негово

Величество да благоволи да приеме моята, а чрезъ мене и на Университета дълбока благодарностъ и признателностъ за това, както и увѣрението ни, за нашата искрена привързаностъ къмъ Височайшата Му Особа и Трона, както и къмъ отечественолюбивото Му дѣло.

* *

Нека съ небесното покровителство на Светого Климента Охридски и съ щедрото Божие благословение нашиятъ Университетъ съ сжщата сила и вдъхновение да продължи своето свещено дѣло на разкриване и осжществяване Истината и Правдата и за благоденствието и величието на нашия народъ.

ПРИВЕТСТВИЕ
НА ПРОРЕКТОРА ДО НОВИЯ РЕКТОРЪ

Високоуважаеми Господинъ Ректоре,

*Щастливъ се считамъ да Ви предамъ тукъ, на това тържествено събрание, поздравитъ на цялата академическа колегия по случай встъпването Ви въ длъжностъ. Като слагамъ мандата си на досегашенъ Ректоръ, азъ Ви пожелавамъ щастливо ръководство на общоуниверситетскитъ дѣла, за благо на нашата *Alma Mater* и за преуспѣване на българската наука въ всички нейни клонове. Честитя Ви сърдечно отъ името на Академическия съветъ и отъ мое име новия високъ и отговоренъ постъ и Ви увѣрявамъ, че можете да разчитате на всичката готовностъ на университетския персоналъ и на нашето добро студентство за изпълнение на труднитъ задачи, които Ви сж възложени по законъ и традиция.*

Слава на българския националенъ университетъ и почитъ на неговия достоенъ представителъ презъ тази академическа година.

ОТГОВОРЪ

НА РЕКТОРА, ПРОФ. Д-РЪ СТ АНГЕЛОВЪ

Многоуважаема Господинъ Проректоре,

Благодаря Ви искрено за поздрава отъ Ваше име и отъ името на академическата колегия. Дължа да заявя днесъ, когато моитъ достопочетни другари ме обличатъ съ своето довѣрие, за да ръководя дѣлата на най-високия нашъ националенъ институтъ за наука, че азъ разчитамъ много на Вашето лично съдействие и на помощта, която ще ми бѣде оказана отъ Господа членоветъ на Академическия съветъ. Давамъ предъ Васъ и предъ цѣлата преподавателска колегия тържествено обещание да се грижа съ всички сили за добросъвѣстно изпълнение на възложенитъ ми задачи, за да може Университетътъ ни да затвърди още повече своето добро име и да засили своята дейность като разсадникъ на висша наука въ страната ни и като опора и гордостъ на българския народъ въ стремежа му къмъ постигане на своята културна мисия.

Хвала на академическата колегия, съ нейния тихъ и упоритъ трудъ за просвѣта на българското студентство и благодарность Вамъ и на Академическия съветъ за довѣрието, което ми оказахте.

ВИРУСИТЪ КАТО ВЪЗБУДИТЕЛИ НА ЗАРАЗНИ БОЛЕСТИ

Отъ проф. Д-ръ Ст. Ангеловъ
(Ректорска речъ, произнесена на 8. декемврий 1941 год.)

Ваши Величества!
Ваше Царско Височество!
Господа Миѝистри!
Ваши Високопреосвещенства!
Почитаеми дами и господа!

Заразнитѝ болести сж сигурно толкова стари, колкото и живота на земята. Още въ древността човѝшката мисль е била насочена къмъ търсене първопричината на тѝзи бедствия.

На вѝрването въ свръхестественитѝ сили и демонизма, като тѝхна причина, бѝ противопоставена отъ Hippokrat и Galen миязмата — вредното въ еманацията отъ застоялитѝ води и гниещитѝ тѝла или по-късно контагиума — заразата пренасяща се отъ организъмъ на организъмъ. Победата спечели учението за Contagium vivum, живото сжщество, потърсено съ примитивния микроскопъ на Athanasius Kircher и Leeuwenhoeck. Но за съжаление и до срѝдата на XIX вѝкъ тази правилна насока не бѝ следвана. Даже още къмъ 50-тата година на миналото столѝтие гениалниятѝ хигиенистѝ Pettenkofer и бащата на целуларната патология Virchow, отдаваха причината на холерата и тифуса на въздушнитѝ течения, почвата, водата и др.

Епохалнитѝ открития на Louis Pasteur и Robert Koch предизвикаха преломъ въ познанията ни по етиологията на заразнитѝ болести. Резултатитѝ отъ опититѝ на Pasteur върху кипението и гниението и установяването на тѝхния микробиченъ характеръ ще останатѝ голѝмо завоевание на науката за всички времена.

Учението за спонтанното зараждане Generatio spontanea, за което съ столѝтия преди това спорѝха ученитѝ, получи съкрушителенъ ударъ. Максимата, че животътѝ произхожда отъ животъ Omne vivum ex ovo се затвърди и за най-малкитѝ отъ всички живи сжщества.

Съ по-нататѝшнитѝ си изследвания върху птичата холера, бѝса, антракса и други заразни болести Pasteur доказва специфичността на възбудителитѝ на заразнитѝ болести; той

установи сжщо тѣй, че чрезъ въздействия съ температура, химикали, пасажи презъ организма на опитни животни, възбудителитѣ на заразнитѣ болести се атенуиратъ, т. е. отслабватъ въ своята вирулентность — язвителность до степенъ, че, вкарани въ организма, тѣ не само, че не предизвикватъ вече заболѣване, но правятъ сжщия невъзприемчивъ къмъ съответната болестъ. Съ установяването на тази истина Pasteur постави учението за имунитета, почиваще отъ времето на Edward Jenner на емпиризма, на строга научна база.

Koch отъ друга страна въведе култивирането на бактериитѣ върху твърди срѣди, като обща методика въ бактериологията и съ това даде на науката срѣдство за изолацията на бактериитѣ въ чисто състояние. Благодарение на въведената отъ Koch методика за култивирането и изолирането на бактериитѣ и на тѣхното оцвѣтяване съ анилиновитѣ бои, особено усъвършенствувано отъ ученицитѣ му Weigert и Ehrlich, бѣ вече възможно изучаването възбудителитѣ на заразнитѣ болести въ тѣхната морфология, биология и специфичность. Въ резултатъ отъ трѣскавата дейность на Koch и неговитѣ сътрудници, въ единъ кжсъ периодъ, следъ 80-тата година, етиологията на най-важнитѣ заразни болести биде установена. Така само въ единъ дециниумъ възбудителитѣ на: туберкулозата, холерата, чумата, тифуса, дизентерията, тетануса, червенката, сапа, цереброспиналния мененгитъ и хеморагичната септицемия бѣха открити. Установи се сжщо тѣй, че всички тѣзи микроорганизми спадатъ къмъ най-нисшитѣ растения — дѣлящитѣ се гжбички.

Откритието възбудителитѣ на заразнитѣ болести и тѣхното култивиране даде широки възможности за проучване действието имъ върху животинския организъмъ. Behring, Weigert, Kitasato и Roux направиха епохалното откритие за образуването противъ вкаранитѣ въ организма отрови на бактериитѣ, специфични противотѣла — антитоксини имащи свойството да неутрализиратъ съответнитѣ отрови въ или вънъ отъ организма. При здравитѣ тѣ действуватъ предпазно, при болнитѣ лѣчебно.

Съ своя серумъ противъ дифтирита, Behring даде въ рждетѣ на лѣкаритѣ мощно оржжие срещу тази страшна болестъ за децата, противъ която по-рано тѣ бѣха безпомощни.

Въ кжсо време следъ това бѣха открити подобни анти-токсични серуми и противъ други интоксикационни болести, като: тетануса, дизентерията, газовитѣ едеми, ботулизма и др.

Но не само противъ отровитѣ на бактериитѣ, но и противъ самитѣ тѣхъ организъмътъ изработва противотѣла, едни отъ които иматъ свойството да ги разтапятъ — бактериолизини, други премахватъ подвижността имъ и ги отайватъ — аглутинини, трети пресичатъ бистритѣ имъ екстракти — преципитини, или пкъкъ ги подготвяватъ, за да бждатъ по-лесно

погълнати отъ бѣлитъ кръвни тѣлца — опсонини и бактериотропини. Всички тѣзи противотѣла се съдържатъ въ серумитъ на имунизирани животни. Тѣ се използватъ или съ лѣчебна и предпазна целъ и сж основата на серотерапията, или пъкъ служатъ за диференциране на болеститъ или тѣхнитъ възбудители и сж незаменими сръдства за серодиагностиката.

Освенъ бактериитъ, като възбудители на заразитъ болести бидоха открити и такива, спадащи къмъ най-нисшитъ животни протозойтъ. Така Laveran описа като пръвъ въ кръвта на болнитъ отъ блатната треска, плазмодиитъ на маларията. Babes Smith, Kilborne, Bruce, Theiler и др. намѣриха пироплазмитъ като причинители на хемоглобинурията; трипанозомитъ като възбудители на: сѣнната болестъ, наганата, сурата и много други екзотични болести при човѣка и животнитъ. Като възбудители на заразни болести отъ тази група бѣха описани сжщо тѣй: амеби, лайшмени, саркоспоридии и кокцидии.

Междинно мѣсто между бактериитъ и протозойтъ заематъ спирохетитъ. Като патогенни отъ тѣхъ бѣха описани отъ Prowazek и Hoffmann спирохетата на сифилиса, отъ Obermaier тази на възвратния тифъ, отъ Sacharoff и Neumann на спирохетозитъ у птицитъ и др.

При изучаването етиологията на заразитъ болести съ нововъведенитъ отъ Robert Koch методи, къмъ деветдесетата година на миналото столѣтие, се установи, че много отъ тѣхъ, не се предизвикватъ нито отъ бактерии, нито пъкъ отъ протозои. Даже тъкмо при тѣзи заразни болести, отличаващи се съ особено голѣмата си заразителностъ, каквито сж екзантемнитъ, като: шарката, морбилитъ, скарлатината, петнистыя тифъ, резултатитъ отъ бактериологическитъ изследвания сж бивали все отрицателни. За тѣхъ още тогава Koch, бѣ изказалъ мнение, че трѣбва да се предизвикватъ отъ организирани възбудители, спадащи къмъ съвсемъ друга група микроорганизми отъ познатитъ до тогава.

Именно за възбудителитъ на тази група болести бѣ употребена думата вирусъ, отъ латинското Virus, означаваще отрова, която въ организма може да се намножава, да предизвиква заболяване, предаващо се на други здрави индивиди. Думата вирусъ употребена първомъ отъ Celsus е въведена въ медицинската терминология отъ Pasteur за възбудителя на бѣса като невидимъ и неподаващъ се на култивиране. Вируситъ предизвикватъ специфични заболявания както при човѣка и животнитъ, тѣй и при растенията. Тѣ се смѣтатъ за причинители и на нѣкои отъ туморитъ.

Отъ началото се смѣташе, че вируситъ сж невидими съ днешнитъ оптически сръдства и затова бѣха наречени инвизибелни, ултравизибелни. Днесъ, обаче, видимостъта на доста отъ вируситъ е постигната.

Поради свойството имъ пъкъ да минаватъ и презъ ултра-филтрите най-тъснопорознитъ филтри, презъ които не могатъ да минатъ и най-малкитъ познати днесъ бактерии, тѣ бѣха наречени филтраеми-вируси или още ултравируси.

Пръвъ доказва съществуването на филтраеми вируси Ивановски. Презъ 1892 год. той съобщи, че свободниятъ отъ бактерии филтратъ на екстрактъ отъ болни отъ мозаична болестъ тютюневи листа, предава болестъ на здрави. Beijerinck по-късно потвърди опититъ на Ивановски и нарече съдържащия се въ филтрата заразителенъ агентъ *Contagium vivum fluidum* „течна заразителна материя“.

Откриването на филтраемнитъ вируси въ животинския организъмъ дължимъ на Löffler и Frosch. При опититъ си презъ 1897 год. за изработване практическо приложими методи за имунизирание на животнитъ противъ болестъта шапъ, тѣ сж филтрирали лимфата отъ мѣхуритъ на болнитъ отъ шапъ животни презъ гъсти порозни филтри, съ цель да получатъ отъ тази лимфа филтратъ съдържащъ вѣроятно токсинитъ на този неизвестенъ възбудителъ, подобно на бактерийнитъ токсини. За голѣма тѣхна изненада, инжектиранитъ съ филтрата животни сж заболѣли отъ болестъта също тѣй, както и третиранитъ съ нефилтрирана лимфа животни. При преценката на резултатитъ отъ тѣхнитъ опити Löffler и Frosch сж изхождали отъ алтернативата, че съдържащиятъ се въ филтрата агентъ е или една разтворена отрова, или пъкъ единъ специфиченъ микроорганизъмъ, способенъ да мине презъ поритъ на филтрите, презъ които не могатъ да минатъ и най-малкитъ бактерии. Предположението, че се касае за отрова, не е било приемливо, понеже едно много малко количество отъ филтрата е било достатъчно да предизвика болесъта при едно голѣмо животно съ всички нейни признаци. Ето защо, Löffler и Frosch сж дошли до заключението, че въ филтрата и лимфата се съдържа единъ специфиченъ, способенъ за размножаване субмикроскопиченъ филтраемъ вирусъ.

Откритието на Löffler и Frosch за филтраемостъта на вируса на шапа, послужи като основа за изучаване на много заразни болести съ неизвестна още етиология при човѣка и животнитъ.

Въ единъ сравнително късъ периодъ отъ 1898 год. до днесъ бѣ доказано, че повече отъ 140 заразни болести при човѣка и животнитъ и около 160 при растенията се предизвикватъ отъ вируси. Като по-важни отъ тѣхъ при човѣка и животнитъ може да споменемъ: шарката при човѣка и животнитъ, варицелата, морбилитъ, скарлатината, Poliomyelitis-a (детския параличъ), жълтата треска, папатачната треска, денгата, пситакозата — папагалната болестъ при папагала и човѣка, четвъртата полова болестъ — *Lymphogranuloma inguinale* — шапа, бѣса, чумата у бовидитъ, свинетъ, птицитъ и др.

Много отъ вируснитѣ болести върлуватъ въ епидемична или эпизоотична форма, като взематъ грамадни жертви между населението на села и градове или пъкъ поради голѣмата смъртностъ между животнитѣ сж причина за стопанско разорение на животновѣдцитѣ. Достатъчно е да посочимъ тукъ само на следнитѣ данни. Презъ 17-то столѣтие въ Европа едрата шарка е вземала ежегодно 500,000 жертви. Между 1918—1920 год. въ Русия е отбелѣзана най-голѣмата епидемия отъ петнистъ тифъ. Заболяванията се иячисляватъ на 25 милиона, отъ които 3 милиона смъртни. Въ 1928 год. въ Атина сж заболѣли 500,000 души (80% отъ населението) отъ денгата. Презъ 1913 год. въ Щата Нью-Йоркъ отъ детския параличъ сж заболѣли надъ 16,000 лица; желтата треска покосява въ свѣта ежегодно милиони хора. Та нали тя стана причина да се осуети първото предприятие за постройката на Панамския каналъ? Вируснитѣ болести при животнитѣ отъ друга страна нанасятъ грамадни щети на стопанството; само презъ 1921/22 год., напр. загубитѣ отъ шапа въ Германия се изчисляватъ на половинѣ милиардъ марки. Въ Египетъ жертва на чумата у бовидитѣ презъ 1906 год. сж станали 500,000 глави. Сжщата болетъ презъ освободителната война е покосила $\frac{1}{3}$ отъ рогатия ни добитъкъ; чумата по свинетѣ само презъ 1888 год. е причината на Северо-Амернканскитѣ щати загуба надъ 200,000,000 долари. Загубитѣ, които принасятъ вируснитѣ болести при растенията пъкъ сж неизчислими.

За една частъ отъ вируснитѣ болести се установи, че възбудителитѣ имъ сж видими съ по-усъвършенствуванитѣ микроскопи. Въ протоплазмата на заразенитѣ клетки, тѣхнитѣ елементи се наблюдаватъ като малки точки, наречени елементарни тѣлца. Общата характеристика на елементарнитѣ тѣлца е, че тѣ сж кълбовидни, дѣлящи се на две, че не показватъ активно движение и не могатъ да се култивиратъ върху изкуствени срѣди, както бактериитѣ, а само въ срѣди, съдържащи живи клетки или тъкани, т. е. тѣ сж облигатни клетъчни паразити и че сж филтраеми.

Bogrel ги описва въ 1904 г. като малка тѣлца въ клеткитѣ при болестта шарка у овцетѣ и птицитѣ. Това даде поводъ за оживено търсене и при други вирусни болести. Guagnieri ги описва при шарката у човѣка и вакцината. Такива елементарни тѣлца сж намѣрени още при: варицелата, херпеса, пситакозата, ектомелията, *Molluscum contagiosum* лимфограмоломата и при вирусната болестъ на канарчетата.

Елементарнитѣ тѣлца се смѣтаха за зрънца отъ разпадналото се съдържание на клетката, получено отъ въздействието на отровитѣ на самитѣ възбудители. По-къснитѣ изследвания, обаче, доказаха, че тѣ иматъ опредѣлена голѣмина, че се намиратъ и размножаватъ само въ имфициранитѣ клетки и че се подаватъ на серодиагностичнитѣ реакции, т. е. тѣ притежа-

ватъ морфологични и биологични свойства на патогенни възбудители.

Освенъ елементарнитѣ тѣлца, при вируснитѣ болести се наблюдаватъ въ клеткитѣ и особени включения. Тѣ се срѣщатъ или въ протоплазмата на заразениѣ клетки, както напр. при шарката, вакцината, бѣса, и трахомата, или пѣкъ лежатъ въ самото ядро на клетката, както желтата треска, варицелата и цереброспиналния менингитъ у конетѣ, Въ други случаи пѣкътѣ се наблюдаватъ и въ протоплазмата, и въ ядрото, и то единични или въ по-голѣмъ брой. Голѣмината имъ се колебае отъ видимата граница до тази на клетъчното ядро. Формата имъ е кръгла, овална или сърповидна.

Paschen ги описва въ 1892 г. въ клеткитѣ при шарката. Той ги смѣта за протозои и възбудители на шарката и поради тѣхното разрушително действие на клеткитѣ ги нарече *cytorhuyctes vaccinae* — гризачи на клеткитѣ. Negri ги намѣри въ 1903 год. въ ганглинитѣ клетки на мозъка, главно въ амониевия рогъ при бѣса. Heiberstädter и Prowazek въ епителиалнитѣ клетки при шарката. Bollinger въ епителиалнитѣ клетки при шарката у птицитѣ и т. н.

Prowazek вижда въ тѣзи включения една комбинация отъ вируса, т. е. елементарнитѣ тѣлца и специфични реакционни продукти отъ страна на инфинициранитѣ клетки и поради обвивката, която притежаватъ, ги нарича *chlamidozo-и*, *Lipschütz* имъ даде името *strongiloplasm-и*.

Клетъчнитѣ включения иматъ голѣмо диагностично значение. Тѣхната находка при хистологичното изследване позволява поставяне сигурна диагноза на болестъта. Така диагнозата при бѣса става чрезъ търсенето въ мозъка тѣлцата на Негри, при шарката тѣлцата на Guarnieri и т. н.

Описанитѣ елементарни тѣлца се приема днесъ изобщо, че сж възбудителитѣ на съответнитѣ вирусни болести. Тѣхната голѣмина е, обаче, твърде различна и тя се използва главно за тѣхното диференциране едни отъ други. Голѣмината имъ се изразява въ милимикрони, тѣй като мѣрката микронъ еднахилядна отъ милиметра, съ която опредѣляме голѣмината на другитѣ патогенни микроорганизми, за тѣхъ като много малки е недостатъчна. Милимикронътъ е една хилядна отъ микрона, т. е. една милионна частъ отъ милиметѣра. Размѣритѣ на вируснитѣ елементи достигатъ отъ 8—200 милимикрона.

За изучаване на финнитѣ морфологични белези, както и за фотографирането на най-дребнитѣ вируси, апохроматнитѣ микроскопи не могатъ да служатъ, понеже тѣхната разрешителна способностъ, т. е. възможността за разпознаване на най-малки образувания, е при голѣмина четвъртъ микронъ, равняваща се на половината дължина на вълната на тъмносинята свѣтлина.

Разрешителната способностъ на микроскопа при изследването съ обикновена свѣтлина има една граница, особено за яснотата на обектитъ. При използването на свѣтлина отъ къси вълни се увеличава яснотата на обектитъ. Ето защо, при изследване вируснитъ елементи се използва ултравиолетната частъ на спектрума (дължина на вълнитъ 275 милимикрона). Но пъкъ ултравиолетнитъ лъчи не преминаватъ презъ употребяемото стъкло за оптическитъ части на микроскопа; при използването на ултравиолетнитъ лъчи тѣ трѣбва да сж направени отъ кварцово стъкло, образитъ, обаче, които прожектиратъ ултравиолетнитъ лъчи, не могатъ да се възприематъ отъ нашето око, понеже то е за тѣхъ фотично невъзприемчиво. Фотографичнитъ плочи, обаче, сж чувствителни къмъ ултравиолетнитъ лъчи, ето защо първомъ Kohler приложи, а Wagner усъвършенствува фотографирането на вируснитъ елементи съ ултравиолетната свѣтлина. Wagner доказа, че съ ултравиолетната фотография могатъ да се изучаватъ не самоформитъ, но и да се опредѣля голѣмината на елементарнитъ тѣлца.

Въ 1937 год, Nagemann съобщи за използването на ултравиолетовитъ лъчи съ тѣй наречения флуоресценцентъ микроскопъ. Тукъ се използватъ свойствата на флуоресциращитъ вещества, наречени флуорохроми, да превръщатъ свѣтлината отъ къси вълни въ дълги, достъпни за окото. Чрезъ флуорохромирането на препаратитъ, съдържащи вирусни елементарни тѣлца и оцвѣтяването имъ съ кварцовата лампа, тѣлцата се виждатъ ясно и отдѣлнитъ имъ части могатъ да се анализиратъ. Както ултравиолетната фотография, тѣй и флуоресценциния микроскопъ, послужиха твърде много за изучаване на вируситъ.

Особено голѣмъ напредъкъ въ фотографирането на вируснитъ елементи се очаква отъ употреблението на електронния свръхмикроскопъ. Обектитъ тукъ си облчватъ съ електрони въ вакумно пространство. Електронниятъ микроскопъ е единъ много сложенъ и скъпъ апаратъ. Съ такива разполагатъ само единични институти въ Германия. Работенето съ него изисква специална подготовка и не е още общодостъпно; той дава едно увеличение до 100,000 пжти. Изследваната иа v. Bogies, E. Ruska и Marton върху коки, бацили и др., показватъ, че съ него могатъ да се наблюдаватъ финнитъ структури на бактериитъ. Очаква се, че и при вируситъ съ него ще могатъ да се направятъ нови открития.

За опредѣление голѣмината на вируснитъ елементи, като единъ отъ главнитъ белези, за тѣхното различие, освенъ къмъ микроскопа и ултрафотографията се прибѣгва и къмъ методи, които намиратъ приложение и въ колоидната химия, именно къмъ центрифугирането и филтрацията. Bechhold и Schlesinger, Bauer и Piekels използватъ за целта специални центрофуги съ 15,000—30,000 обръщения въ минута. Чрезъ изчисление

утайната бързина въ центрофужното поле по закона на Stokes се изчислява и голѣмината на вируснитѣ елементи.

За опредѣление голѣмината на вируситѣ и за добиването имъ въ чисто състояние се използва още филтрацията и ултрафилтрацията. Измѣрването величината на поритѣ става чрезъ филтрация на колоиди съ известна величина и чрезъ опредѣляне бързината на водната пропускаемостъ.

Опредѣлянето голѣмината на вируснитѣ елементи чрезъ ултравиолетната фотография, центрофугирането и ултрафилтрацията не дава напълно еднакви величини, но приблизително тѣ схождатъ. Най-голѣми сж напр. вируснитѣ елементи при шарката 180 и херпеса 200 милимикрона, а най-малки при шапа — 8—12 и при детския параличъ 10 милимикрона.

Въпросътъ, дали вируситѣ пранадлежатъ къмъ класа на растителнитѣ паразити или къмъ протозоитѣ, не е още разрешенъ. Пренасянето имъ съ междинни гостоприемници въ повечето случаи говори донѣкъде за противозойното имъ естество.

Къмъ вируси се причисляватъ още бактериофогитѣ и рикетциитѣ. Бактериофогитѣ сж описани отъ d'Hérelle въ 1917 г. като инвизибелни, филтраеми и микроорганизми, бактериини паразити, имащи свойството да разтапятъ бактериитѣ. Тѣхното литично действие се простира върху холернитѣ вибриони, бактериитѣ на тифуса, паратифуса, дизентерията и др. Twort вижда въ тѣхъ аутолитични ферменти. Wollmann ги смѣта за свободни модифицирани гени. Рикетциитѣ сж микроорганизми описани отъ Bickitts при Rocky-Mountain-ската треска. Подъ микроскопа изглеждатъ като две кълбца. Тѣ сж клетъчни паразити растящи само въ тъкани култури и сж мжно филтраеми. Рикетциитѣ сж причинители на разни заразни болести при човѣка и животнитѣ, между тѣхъ и петнистыя тифъ. Rocha-Lima означи паразититѣ на последния въ честь на загиналитѣ отъ петнисты тифъ изследователи Ricketts и v. Prowazek-Rickettsia-Prowazeki. Носителтъ имъ е дрѣшната въшка, която само предава болестта отъ човѣкъ на човѣкъ.

При вируснитѣ болести сж описани като етиологиченъ факторъ и други находки. Тѣхната сжщностъ, обаче, не е още провѣрена, ето защо и ние не се спираме върху тѣхъ.

Споредъ досегашнитѣ ни познания върху вируситѣ може да се приеме, че по голѣмина сжществуватъ три категории вируси:

1) Голѣми, видими вируси — микромикроби, нѣщо като джуджета на микробитѣ;

2) Сѣдно голѣми, невидими живи форми на вируситѣ и

3) Най-малкитѣ може би безжизнени патогенни агенти.

Именно въпросътъ сж ли най-малкитѣ отъ вируситѣ живи организми или безжизнени субстанции, е единъ отъ най-спорнитѣ и най-обширно разискванитѣ въпроси въ вирологията.

Löffler и Frosch се изказаха, че вирусътъ на шипа е живъ, способенъ за размножаване микроорганизъмъ. Beijerinck описа вируса на мозайчната болестъ на тютюна като *Contagium vivum fluidum* (жива течна зараза). Но една безформена течна жива субстанция изглежда немислима, защото, ако вируснитѣ елементи се състоятъ отъ жива субстанция, тѣ трѣбва да сж оформени.

При разглеждамето на този въпросъ Mac Kendrick и Еггега, имайки предвидъ мулекуларната структура на материята и тезата, че животѣ сжщества не сж мислими безъ бѣлтѣкъ, сж се опитали да изчислятъ колко бѣлтѣчни молекули съдържа единъ микроорганизма, стоящъ на граицата на микроскопичната видимостъ. Тѣ сж получили цифрата около 1250 бѣлтѣчни молекули. Или единъ микрококъ съ размѣри 1/1000 отъ микрона би могълъ да съдържа 10 бѣлтѣчни молекули.

Като се има предвидъ, че размѣритѣ на доста отъ най-малкитѣ вирусни елементи сж отъ 8—25 милимикрона и че размѣритѣ на разнитѣ бѣлтѣчни молекули не надминава значително 4—24 милимикрона, видно е, че размѣритѣ на еднитѣ и другитѣ се доста приближаватъ. Вземайки въ съображение, какво бѣлтѣкътъ е необходимо нужденъ за всѣка клетка и, че волуменътъ на най-малкитѣ вируси не позволява вмѣстимостъта на молекулитѣ му Doerr, единъ отъ най-виднитѣ авторитети по този въпросъ смѣта, че за най-малкитѣ вируси може да се допустне, че сж безжизнена субстанция. Vecchold, Levaditi, Haber, Vigne, Andrewes и др. поддържатъ гледишето, че всички вируси сж живи сжщества и смѣтатъ, че размѣритѣ на тѣхнитѣ елементи отговарятъ на тѣхния комплициранъ организмъ. За примѣръ може да се посочи вирусътъ на шапа. Ако и съ голѣмина 8—12 милимикрона, която би позволила вмѣстимостъта само на три молекули бѣлтѣкъ съ голѣмината напр. на яйчния бѣлтѣкъ — 4 милимикрона, ние виждаме, че този толкова малкъ вирусенъ елементъ, попадналъ въ организмъ на здраво животно, бързо се приспособява и така обилно намножава, че предпочитанитѣ отъ него клетки на кожата и слизеститѣ ципи понасятъ тежки поражения, а екскретитѣ го отлжчватъ отъ организмъ въ такива грамadni количества и съ такава вирулентностъ, че пренасянето му на други мѣста и въ други животни става съ непозната за другитѣ заразни болести бързина. Всички тѣзи свойства на шапния вирусъ говорятъ, че макаръ и да е най-малкия отъ познатитѣ намъ вируси при човѣка и животнитѣ, той не може освенъ да се смѣтне като живъ микроорганизъмъ. За останалитѣ съ по-голѣми размѣри вируси на заразитѣ болести това имъ естество може съ още по-голѣма сигурностъ да се поддържа.

Проблемата за жизненостъта на веруситѣ бѣше поставена съвсемъ нова свѣтлина отъ изследванията на Stanley презъ 1935 год. Stanley събщи, че му се е отдало отъ заразенитѣ

отъ мозаичната болестъ тютюнови листа да изолира единъ протеинъ въ кристална форма, притежаващъ свойствата на вируса на мозаичната болестъ на тютюна.

Въ своята работа той се е придържалъ у методата за добиване на кристализирани ферменти. За целта той си е послужилъ съ 5 тона заразени тютюнови листа. Чрезъ пресиране съ амониевъ сулфатъ той е получилъ кристали съ дължина 20 милимикрона, съдържащи възбудителя на болестта въ концентрирана форма, понеже тѣ сж били отъ 100 до 1000 пжти по-заразителни отъ изходния материалъ. И при десетикратно прекристализиране кристалитѣ не сж измѣнили своята заразителность, нито пѣкъ физическитѣ ихимическитѣ си константи. Тѣ сж имали свойствата на единъ глобулинъ. Такива кристали не сж могли дб бждатъ получени отъ здрави листа. Сокътъ отъ болнитѣ растения и кристализираниятъ протеинъ даватъ преципитиращи серуми, когато серумътъ отъ зайци, третириани съ сокъ отъ здрави листа, не преципитира мозаичнитѣ кристали. Stanley заключава, че възбудительтъ на мозаичната болестъ при тютюна е единъ протеинъ, но не и живъ организъмъ. Той смѣта, че въ заразеното растение се проиграватъ аутокаталитични процеси, които полимеризиратъ растителния бѣлтѣкъ. Щомъ като, значи, попадне въ една здрава клетка такава молекула отъ протеина, тя започва да упражнява функцията на катализаторъ за своята по-нататъшна репродукция. Изследванията на Stanley се смѣтатъ като важенъ етапъ на модерното изучаване на веруситѣ, трѣбва, обаче, тукъ да се спомене, че напоследѣкъ не се отдава толкова голѣмо значение на кристализируемостта на тютюневия мозаиченъ вирусъ, както въ началото на неговото оповестяване.

Pirie Bernal, Meyer и др. мислятъ, че въ случая не се касае за кристали въ минерилогична смисълъ, а вѣроятно за сноповидно наредени едно до друго продълговати влакнести бѣлтѣчни молекули. Отъ друга страна процедурата на кристализацията и прекристализивцията не сж гаранция за чистотата на крайния продуктъ. Дали освенъ при растенията ще може да се докаже кристализируемостта и при нѣкои вируси патогенни за човѣка и животииѣ, бждащитѣ изследвания ще покажатъ. А тѣ сж въ ходъ.

Като особено свойство на вируситѣ, съ което тѣ се отличаватъ отъ бактериитѣ, се смѣта на първо мѣсто невъзможността да могатъ да се култивиратъ вѣнъ отъ организма върху изкуствени срѣди. Негативнитѣ резултати за култивирането на вируитѣ по употребимитѣ въ бактериологията методи показаха впоследствие, че култивирането имъ може да стане вѣнъ отъ организма, само въ присѣтствието на живи клетки.

Първитѣ сполучливи опити за култивирането на клетки и тъкани бѣха направени отъ Roux, а въ последствие и отъ Harrison въ 1907 г.

Днесъ благодарение усъвършенствуването на тѣзи методи отъ Carrel, Rivers, Gildemeister, Haagen, Maitland култивирането на единъ значителенъ брой отъ вируситѣ въ стѣкленицата е постигнато.

Въ последно време този начина култивиране се използва за добиване на вакцината противъ едрата шарка. Изглежда, че така добиваната вакцина ще измѣсти употрѣбяваната до сега телешка вакцина.

Woodruff, Goodpasture Bnddingh въведоха единъ съвршено новъ начинъ за култивиране на въруситѣ върху обвивкитѣ Choriollatois, на развиващия се ембрионъ въ яйцето на кокошката. Този новъ начинъ за култивиране на вируситѣ, който може да се парече *in vivo*, се указа много практиченъ и даде силенъ тласкъ за развитие културата на вируситѣ.

Silber, Wostruchowa и др. руски автори съобщиха за култивирането на вируситѣ въ симбиоза съ *Saccharomycetes* и др. микроби. Този начинъ за размножаване на вируситѣ нареченъ *Allorhgia* не намѣри потвърждение отъ други страни.

Разнитѣ вируси изискватъ за своето развитие опредѣлени клетки и тъкани. Така нѣкои предпочитатъ епителъ на кожата, както вируса на шарката, затова наречени дермотропни вируси; други — нервнитѣ клетки, както вируса на бѣса и детския параличъ, — нойротропни, трети — разнитѣ органи, напр. бѣлия дробъ, както при грипа — пноймотропи. Но има и такива, които се намножаватъ въ кръвта и предизвикватъ една веремия. Отъ тукъ тѣ минаватъ въ всички органи, както е случая при чумата у разнитѣ видове домашни животни.

Вируситѣ не образуватъ, както нѣкои отъ бактериитѣ трайни форми и спори, затова и вънъ отъ организъма не се запаватъ за дълго време.

По отношение на топлината вируситѣ сж твърде чувствителни. Температурата отъ 50—60° С. ги убива въ кжсо време. На студа, напротивъ, сж много мздържливи. Даже и температурата до 185° подъ нулата неги уврежда. Слънчевата свѣтлина ги уврежда бързо. Дезинфекционнитѣ срѣдства, особено киселинитѣ и основитѣ ги убиватъ лесно.

Пренасянето на повечето отъ вируснитѣ болести става както и при бактериитѣ чрезъ контактъ съ праха или малкитѣ капчици, отдѣлящи се съ разнитѣ секрети и екскрети и чрезъ ухапване отъ заразени животни, или птици. Изключение въ това отношение правятъ желтата — папатачната — и петдневната треска, денгата и петнистыя тифъ, при които пренасянето става чрезъ ухапване отъ инсекти.

Главната входна порта за вируситѣ на повечето отъ разнитѣ болести е назофарингиалния прѣстенъ и дахателния апаратъ. Но тѣ попадатъ и презъ храносмилателния апаратъ, по рѣдко чрезъ другитѣ слизести щипи на организъма.

За пренасянето на вируснитѣ болести важна роля играятъ, както при протозоинитѣ болести, инсектитѣ. Пренасянето тукъ става активно, чрезъ убождане или ухапване отъ паразити, които вече сж смукали кръвь отъ болни. Въ тѣхния организъмъ вирусътъ, обаче, трѣбва да претърпи известни стадии на развитие, преди ухапването да бжде заразително. Това време, наречено ексогенна инкубация, при различнитѣ болести, и паразити е различно. Така при желтата треска у комаря *Aedes aegypti* тя трае 12 дена. При денгата, при сжщия комаръ — 8 дена. При папатачната треска, при комара *Phlebotomus papatasi* 6—7 дена.

Важна епидемиологична роля при вируснитѣ болести играятъ носителитѣ и трайнитѣ излжчители на вируса. Често пжти инфекциитѣ преминаватъ тѣй лесно, че клинически не се подозира тѣхното прекарване. Такива случаи има особено при желтата треска, детския параличъ. Последнитѣ йзучвания показватъ, че числото на тѣй нареченитѣ глухи инфекции при тѣзи две болести е много по-голѣмо, отколкото броя съ явни признаци. Много такива прекарвали незабелѣзано болестъта оставатъ носители, трайни излжчители на вируса и неподозирани разпространители на болестъта.

Чрезъ ухапване става пренасянето отъ животни, слюнката на които съдържа вируса на болестъта. На първо мѣсто тукъ може да се посочи бѣсътъ. Знае се, че болнитѣ отъ бѣсъ кучета отдѣлятъ вируса на тази опасна болестъ не само презъ времетраенето на болестъта, но и 14 дена преди появяването на явнитѣ и клинически признаци. Обстоятелството, което трѣбва да се взема въ съображение при ухапване и антирабично лѣкуване. Сжщо и при *Psittacosis*-а папагалната болестъ предаването става чрезъ клѣвване или при лошия обичай да се даватъ зърната и други храни на птицитѣ отъ уста. Тази най-нова вирусна зооноза взема въ по-голѣмитѣ градове на западъ застрашителни размѣри поради държането въ кжщи на папагали. Така въ Германия отъ 1931 до 1935 год. сж констатирани 285 заболявания. Болестъта за всѣки пети човѣкъ е смъртососна. У насъ поради тази опасностъ вноса на папегалитѣ отъ чужбина е забраненъ.

Пренасянето на вируситѣ най-после може да стане и директно чрезъ плацентарното кръвообръшение отъ майката на фѣтуса, както е случая при шарката, варицелата, морбилитѣ и бѣса.

Входнитѣ пжтища при единъ и сжщи вирусъ могатъ да бждатъ различни. Така напр. при детския параличъ вирусътъ попада въ организъма главно презъ носовата слизеста ципа, отъ тукъ по нервнитѣ краища на *N. Olfactorius* въ мозъка, но допуска се, че вирусътъ минава и презъ стомашната слизеста ципа и отъ тукъ чрезъ *N. Splanchnicus* по много дълъгъ пжтъ достига пакъ мозъка.

Както при бактерийнитъ и протозоинитъ заразни болести при човъка и животнитъ, тъй и при вируснитъ, сжществува за известни индивиди или видове една вродена невъзприемчивостъ спрямо известна заразна болестъ. Така човъкъ противостои на чумата при разнитъ видове животни, животнитъ пъкъ не се заразяватъ отъ петнистъ тифъ. Но освенъ вродения имунитетъ следъ естественото прекарване на нъкоя вирусна болестъ или при изкуствено вкарване на съответния вирусъ, организъмътъ става за по-късо или по-дълго време невъзприемчивъ къмъ сжщата болестъ, т. е. получава естествено или изкуствено придобитъ имунитетъ. При шаркитъ, морбилитъ и желтата треска придобитиятъ имунитетъ бива продължителенъ, даже доживотенъ. При инфлуенцата и денгата той бива късъ. Има, обаче, вирусни болести, като заразителната хрема и фебрилния херпесъ, при които възприемчивостъта следъ боледуването даже се засилва както е случая при нъкои бактерийни инфекции, като ерисипелата и пноймомикозата.

Въобще може да се каже, че антигеннитъ функции на вируситъ не се различаватъ отъ тѣзи при другитъ патогенни микроби, както по тѣхната специфичностъ, така и по вида на противотѣлата, които предизвикватъ.

Интересно е, че придобитиятъ имунитетъ при вируснитъ болести у растенията е свързанъ съ инфекцията, т. е. едно растение е противъ една хомоложна вирусна инфекция само до тогава запазено отъ реинфекция, докато крие у себе си вируса. Освободено отъ вируса, растението става наново възприемчиво къмъ сжщия.

Заразеното, и следователно специфично имунното растение носи вируса и е изворъ за разпространение на вируса между другитъ здрави растения.

При една сжществуваща инфекция у животнитъ суперинфекцията е сжщо затруднена или невъзможна. Прекаралитъ болестъта индивиди, обаче, оставатъ за по-късо или по-дълго невъзприемчиви къмъ сжщата болестъ или само въ рѣдки случаи засилватъ възприемчивостъта си.

Профилактичното присаждане при вируснитъ болести е прилагано не само преди още да се е подозирало сжществуването на вируси, но и преди въобще да се е знаело нъщо върху етиологията на заразнитъ болести. Така Edward Jenner още въ 1796 г. употрѣби съ успѣхъ присаждането противъ едрата шарка съ материалъ отъ шарковитъ пѣпки при кравата. Тази вакцинация, макаръ и почиваща на емперизма, даде на човѣчеството това, което никое до сега присаждане не можа да даде. Благодарение на вакцинацията една отъ най-опаснитъ болести за човѣшкия родъ бѣ премахната и днесъ едрата шарка *Variola vera* е за повечето културни страни една почти непозната болестъ.

Pasteur сжщо така безъ да познава възбудителя на болестъта бѣсъ въ 1884 г. опита чрезъ продължително пасиране вируса на тази болестъ презъ организъма на заека да получи отслабения за човѣка и животнитѣ *Virus fix*, който инжектиранъ при ухапанитѣ да предизвика активенъ имунитетъ, т. е. да не позволява развитието на болестъта.

Пасирането като биологиченъ методъ за отслабване на вируситѣ и добиване на антигени за активно имунизирание, намѣри широко приложение и при други вирусни болести, така при желтата треска, чумата у конетѣ и птицитѣ, а напоследъкъ и катаралната треска у кучетата.

Докато при бактерийнитѣ заболявания присаждането съ убити култури, като напр. при холерата, тифуса, дава добри предпазни резултати, употреблението на убити вируси за активно имунизирание при вируснитѣ болести не се увѣнча съ успѣхъ. Паралелно съ убиването на вируса се загубва и неговото антигенно действие, т. е. свойството му да имунизира. Изглежда, че вируситѣ, за разлика отъ бактерийнитѣ, могатъ като паразити на клеткитѣ само въ живо състояние да упражняватъ необходимото имунизаторно раздражение върху тѣхъ.

Многократнитѣ опити да се постигне едно отслабване на вируситѣ по физически или химически начинъ, съ цель за добиване имунизирани антигени, предизвикващи само латентни инфекции, не дадоха задоволителни резултати. Такива вакцини или сж активни, но сжщевременно не напълно безопасни, или пъкъ сж напълно безопасни, но безъ имунитетна стойность. Така Kolmak опита презъ 1837 г. да приготви вакцина противъ детския параличъ чрезъ отслабване на вируса съ натриевъ ризиноолеатъ. Макаръ Kolmak и да посочи съ своята вакцина добри резултати, опититѣ на много други автори сж незадоволителни и лоши.

Въ това отношение прави изключение шапа. При тази съ голѣмо стопанско значение болестъ при двукопитнитѣ животни, която минава и у човѣка, въ последнитѣ нѣколко десетилѣтия се правѣха голѣми усилия да се намѣри ефикасна метода за активно имунизирание. Едва презъ 1938 год. Waldmann и неговитѣ сътрудници приготвиха въ опитнитѣ институти на островъ Riems една адсорбционна вакцина, която приложена въ практиката, даде отлични резултати по борбата съ тази болестъ. Чрезъ адсорбция съ алуминиевъ хидроксидъ вакцината се набогатява на вирусъ, а чрезъ притуряне на формолъ вирусътъ отслабва въ своето действие, тъй че вакцината е ефикасна, но е безопасна. Имунизирашето действие на адсорбенса се дължи на свързването на вируса отъ адсорбента, и неговото постепенно освотождаване отъ мѣстото на инжекцията въ субклинични количества. Отъ това антигенно депо се поддържа една латентна безопасна имунизираша инфекция, която въ 4—14 дена предава на организъма имунитетъ за 9—10 месеца.

Продължителнитѣ изследвания въ областта на имуно-биологията показаха, че при вируснитѣ инфекции, било естествени или изкуствени, подѣ действието на вируснитѣ антигени въ организѣма се образуватъ противотѣла, както и при другитѣ патогенни микроорганизми, които сж въ състояние, както въ епруветката, да ги инактивиратъ, или неутрализиратъ.

На противотѣлата, съдържащи се въ серума на прекаралитѣ вируснитѣ болести организм, или пъкъ въ нарочно хипериунизиранитѣ животни, се дължи пасивното имунизиране съ серумъ, което се прилага съ предпазна или лѣчебна целъ при изложени на заразяване или болни отъ вирусни болести индивиди.

Съ профиликтивна и по-малко съ лѣчебна целъ се употребява отъ прекаралитѣ известна болестъ тѣй наречения рекомвалесцентенъ серумъ при шапа, морбилитѣ и съ не особень успѣхъ при детския параличъ.

Голѣмо приложение въ борбата съ вируснитѣ болести намѣри симултанното присаждане, при което на изложенитѣ на заразяване се инжектиратъ едновременно серумъ и вирусъ. Подѣ закрилата на пасивния имунитетъ организѣмътъ се имунизира отъ вируса и активно. Това присаждане се прилага при желтата треска, шапа, чумата у свинетѣ и бовидитѣ. Пасивното имунизиране съ серумъ даде особено добъръ резултатъ въ борбата съ чумата у бовидитѣ. Така презъ 1913 г. — Балканската война — при пренасянето на тази опасна болестъ съ настѣпването на турцитѣ, ние успѣхме съ добития въ нарочно уредената за целта противочумна станция въ с. Лѣдджакьой, при Бургасъ, серумъ бързо да потушимъ болестѣта и спасимъ страната отъ тази грозна напасть.

При шарката у овцетѣ особено задоволителенъ резултатъ дава тѣй наречената сензибилизирана овина. Активното имунизиране тукъ става съ вирусъ, изложенъ предварително на действието на противощарковъ серумъ. Употрѣблението на тази овина, добита въ нашия Ц. В. Б. Институтъ въ 1934 г., позволи очистването на страната ни отъ тази съ голѣмо стопанско значение болестъ.

Важень терапевтиченъ методъ за премахване паралитичнитѣ явления като последствие при детския параличъ се смѣта препорѣчаното отъ Kauders въ 1937 г. лѣчение съ малария, както при прогресивната парализия.

Химиотерапията, която до сега даде цѣлъ арсеналъ медикаменти за лѣкуването на болеститѣ, предизвикани отъ бактерии, протозои и спирохети, при вируснитѣ болести за голѣмо съжаление не е дала задоволителни резултати. За сега ние не познаваме лѣчебно срдѣство, което да унищожава вируситѣ въ човѣшкия организѣмъ. Опититѣ да се иамѣри срдѣство, което да действува паразитотропно, но не и органотропно, т. е.

да убива паразититъ, безъ да уврежда клеткитъ на организма, до сега сж останали безрезультатни. Само салварзантъ и неосалварзантъ при нѣкои вирусни болести у животнитъ дадоха задоволителни резултати, при другитъ и тукъ химиотерапията е безпомощна.

Ние, обаче, сме твърдо убедени, че по-нататъшнитъ издирвания въ областта на имунологията и химиотерапията ще ни дадатъ ефикасни срѣдства, за да победимъ и вируснитъ болести.

Ваши Величества!

Почитаеми дами и господа!

Помжчихъ се въ тѣснитъ рамки на една академична речъ да разгъна предъ Васъ голѣмата проблема за вируситъ, за вируснитъ болести и имунологията при тѣхъ.

Ще считамъ, че съмъ изпълнилъ добре дълга си, ако съмъ успѣлъ да Ви убедя, че тази проблема е отъ здравно и стопанско гледище твърде важна и актуална и за страната ни.

За нейното правилно разрешение, обаче, сж необходими съгласуванитъ усилия на челницитъ, които работятъ въ българската наука за заразнитъ болести въобще и на практическитъ деятели въ тази областъ.

Само така съгласувани усилия споредъ насъ, ще успѣятъ да оздравятъ българския народъ и българското земедѣлие, за да може здрава и силна България да върви твърдо къмъ своя възходъ, който ѝ сочи историята.

ОТЧЕТЪ

ОТЪ ПРОРЕКТОРА ЗА УЧЕБНАТА 1940/41 ГОДИНА

I. Въпроси, съ които се е занимавалъ Академическиятъ съветъ

Академическиятъ съветъ е ималъ презъ течение на изтеклата уч. 1940/41 год. всичко 26 заседания, отъ които шестъ извънредни и едно тържествено въ гр. Охридъ. Всички заседания (съ изключение на едно, на 29. I., председателствувано отъ г. Проректора проф. Я. Молловъ) сж били председателствувани отъ Ректора, г. проф. протопресвитеръ д-ръ Стефанъ Цанковъ, избранъ за такъвъ отъ преподавателската колегия на 8. юний 1940 год. и утвърденъ отъ г. Министра на народното просвѣщение съ заповѣдь № 1378 отъ 20. VI. 1940 год.

По-главнитѣ въпроси, съ които се занимава Академическиятъ съветъ сж следнитѣ:

А. ЗАКОНИ И ЗАКОНОПРОЕКТИ

а) По измѣнение и допълнение на чл. чл. 118 и 321 отъ Закона за народното просвѣщение (по въпроса за втора и трета специалностъ). — На 5. V. 1941 г. въ Университета се получи отъ Министерството на народното просвѣщение писмо подъ № 2434 отъ с. д., съ което се изпрати следниятъ Законопроектъ на М-вото за измѣнение и допълнение на чл. чл. 118 и 321 отъ Закона за народното просвѣщение, заедно съ мотивитѣ на М-вото за тия измѣнения, съ молба да бжде разгледанъ въ най-скоро време отъ Академическия съветъ, следъ което да се върне въ М-вото за да бжде внесенъ за одобрение и гласуване въ Народното събрание:

ЗАКОНЪ

ЗА ИЗМѢНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЧЛ. 118 И 321 ОТЪ ЗАКОНА ЗА НАРОДНОТО ПРОСВѢЩЕНИЕ

§ 1. Текстътъ на чл. 118, буква „а“ се замѣня съ следния текстъ: „Да е свършилъ срѣдно училище съ зрѣлостенъ изпитъ, съответно съ свидетелство за завършенъ курсъ, признатъ за срѣдно образование, и историко-филологическия, физико-математическия или богословския факултетъ на бъл-

гарски държавенъ университетъ или съответни факултети на университетъ въ чужбина или друго висше у-ще, въ което се изучаватъ научнитѣ, художественитѣ и практическитѣ дисциплини, предвидени въ програмитѣ на срѣднитѣ у-ща. Отъ дипломата за завършено висше образование да се вижда, че лицето е следвало и полагало изпитъ, както по първата си специалность, така и по една втора специалность, или по желание — и трета, като по втората и третата специалности да е следвало сжщо въ университетъ или висше у-ще най-малко четири полугодия за всѣка отъ тия специалности.

§ 2. Въ чл. 118, буква „б“, думитѣ: „при народно срѣдно училище или съ съгласието на Министерството въ частно българско училище“, се замѣстватъ съ следния новъ текстъ: „въ Стажантския институтъ при образцовата гимназия въ София или съ одобрение на Министерството въ друга, посочена отъ ръководния съветъ на института, народна гимназия“.

§ 3. Къмъ чл. 118 се прибавя следната нова забележка III: Забележка III. При назначаването на учителитѣ въ гимназиитѣ се предпочитатъ ония кандидати, за които има поне половината часове отъ предвидения въ закона брой на седмичнитѣ часове по първата имъ специалность. Това ограничение, въ зависимостъ отъ условията, може да не се спазва по отношение на учителитѣ въ гимназиалнитѣ клонове.

§ 4. Къмъ чл. 321 се прибавя следната нова алинея:

Алинея II. Лица, които следватъ въ историко-филологическия, физико-математическия или богословския ф-тъ сж длъжни да положатъ изпитъ, освенъ по първата си специалность, и по една избрана отъ тѣхъ втора, или по желание — и трета специалность, като по втората и третата специалность да сж следвали най-малко по четири полугодия за всѣка отъ тия специалности. Въ дипломата за завършено висше образование на такива лица се вписва, че сж положили изпитъ по първата и втората специалность, а сжщо и по третата, ако има такава, като се отбелязва и успѣхътъ по всѣка една отъ тѣхъ.

§ 5. Заваренитѣ отъ тоя законъ лица продължаватъ и завършватъ образованието, стажа и държавния си изпитъ по реда предвиденъ въ Правилника за Стажантския институтъ (Д. В. брой 189 отъ 25. VIII. 1939 г.), сегашнитѣ учебни правилници за специалноститѣ въ историко-филологическия, физико-математическия и богословския ф-ти отъ 29. IV. 1938 г., 30. VIII. 1939 г. и 20. VII. 1940 г. и Правилника и програмата за държавенъ изпитъ на кандидати за редовни учители въ срѣднитѣ у-ща (Д. В. брой 259 отъ 18. XI. 1935 г.).

§ 6. Този законъ отмѣня всички положения въ сжществуващитѣ закони и правилници, които му противоречатъ.

МОТИВИ

КЪМЪ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ИЗМѢНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЧЛ. ЧЛ.
118 И 321 ОТЪ ЗАКОНА ЗА НАРОДНОТО ПРОСВѢЩЕНИЕ

Господа народни представители,

Въпросътъ за специалноститѣ, по които се държи държавенъ изпитъ, за да се придобие учителска правоспособность за редовенъ гимназиаленъ учителъ, още не е получилъ у насъ правилно и пълно разрешение. А то не бива да се отлага повече. За начина на разрешението могатъ да се почерпятъ поуки отъ чужбина. Така въ нѣкои държави лицата, които се готвятъ за учители, следватъ винаги повече отъ една специалность, въ смисъла, въ който се разбира въ нашия университетъ. Така е, напимѣръ, въ Германия и Франция, гдето младежитѣ предварително опредѣлятъ, че ще станатъ учители и споредъ интереситѣ си избиратъ най-малко три специалности — въ Германия, и четири — въ Франция. Комбинациитѣ, съ огледъ на програмата въ училищата, сж предварително направени отъ университетитѣ и сж най-разнообразни. Напимѣръ: философия, класическа литература, психология, или физика, математика, химия и биология, или — въ Германия — филозофия, история и гимнастика и т. н. По всѣка отъ тѣзи специалности, които се изучаватъ опредѣлено число семестри, младежитѣ сж еднакво подготвени, полагатъ изпити и получаватъ специаленъ дипломъ за учители. При това въ Германия всѣки студентъ е свободенъ да си избере и повече специалности, надѣвайки се по този начинъ да си намѣри по-лесно учителско мѣсто и да си подбере мѣсто, каквото желае. Порано и въ нашия Университетъ се изучаваха винаги комбинирано най-малко две специалности. Тази система на повече отъ една специалность, т. е. не само география, или само история, или само философия, а география и история, философия и педагогика и т. н. — е повече отъ необходима. Тя ще даде по-широко висше образование на лицата, които се готвятъ за учители, ще подигне общото имъ културно равнище и ще имъ даде повече знания и по-широка подготовка. Тази необходимость се налага и отъ условията на нашия животъ, отъ нашата действителность. Известно е, че въ нашитѣ гимназии всѣки учителъ трѣбва да преподава опредѣленъ отъ закона брой седмични часове, а това може да стане само, ако бждещитѣ учители иматъ стажъ и държавенъ изпитъ по втора и дори и трѣта специалность, която сж изучавали въ университета и по която сж полагали изпитъ.

Тази очевидна необходимость отъ втора и трета специалность не може да бжде уредена само съ правилници или пъкъ само частично, както е уреденъ за сега въпросътъ у насъ. Това е § 3 отъ Правилника за държавенъ изпитъ на кандидати за редовни учители въ срѣднитѣ у-ща, по силата

на който всѣки кандидатъ държи държавенъ изпитъ по две специалности — първа или главна и втора или допълнителна специалностъ, а, ако желае, и по трета, и тѣсно свързаниятъ съ него Правилникъ за Стажантския институтъ отъ 25 августъ 1939 г. Законодателно въпросътъ за втората специалностъ е уреденъ само за завършилитѣ богословския ф-тъ — съ Закона за измѣнение и допълнение на Закона за народното просвѣщение отъ 11 февруарий 1938 година.

Господа народни представители,

Предложеното ново измѣнение и допълнение на чл. чл. 118 и 321 отъ Закона за народното просвѣщение изчерпателно урежда въпроса както за завършилитѣ историко-филологическия и физико-математическия и богословския ф-ти въ Софийския университетъ, така и съответнитѣ факултети на университетитѣ въ странство.

До сега Правилникътъ за държавенъ изпитъ изискваше по втората специалностъ кандидатътъ да е следвалъ най-малко два семестра и да е издържалъ успѣшно изпитъ по нея. Понеже втората или третата специалностъ е отъ голѣмо значение за учителитѣ въ гимназията, необходимо е по нея да иматъ добра научна, практична и методическа подготовка, а за тая подготовка два семестра сж недостатъчни. Това налага въ предложенитѣ измѣнения въ Закона за народното просвѣщение да се предвиди за втората и за третата специалностъ най-малко по четири семестра.

Ново е и това, че отъ сега нататкъ въ дипломитѣ на завършилитѣ нашия историко-филологически, физико-математ. и богословски ф-ти, въ които ф-ти главно се изучаватъ предметитѣ, предвидени въ програмата на срѣднитѣ у-ща, както и на завършилитѣ висши у-ща, въ които се изучаватъ художествени и практически дисциплини, ще се отбелязва, че сж положили изпитъ по две или три специалности, както и успѣхътъ за всѣка отъ тѣхъ.

„За да бжде нѣкой назначенъ за редовенъ учителъ въ срѣдно у-ще“, се казва въ чл. 118, буква „б“, трѣбва да е престоаялъ на практика една учебна година при народно срѣдно у-ще или съ съгласието на Министерството въ частно българско училище“. Съ предлагания законопроектъ чл. 118 се измѣня и въ тая му часть, като се предвижда стажътъ да се прекарва въ Стажантския институтъ при Образцовата гимназия въ София или, съ одобрението на Министерството, въ друга посочена отъ ръководния съветъ на института народна гимназия.

София, май 1941 г.

Министъръ-председателъ,

Министъръ на народното просвѣщение : (п.) Б. Ф и л о в ъ

Горниятъ законопроектъ бѣ изпратенъ веднага на историко-филологическия, физико-математическия и богословския факултети, за да бжде разгледанъ първенъ отъ съответнитѣ факултетски съвети и взетитѣ становища бждатъ докладвани въ първото заседание на Академическия съветъ. Това и стана, и Академическия съветъ въ заседанието си на 14. май, следъ като изслуша мненията на поменатитѣ три факултета, реши, всѣки единъ отъ тия три факултета да се занимае съ изказанитѣ становища на другитѣ два факултета, следъ което да може Академическия съветъ да се произнесе окончателно по законопроекта. Въ следното заседание, на 21. май, Академическия съветъ, като изслуша повторно мненията на историко-филологическия, физико-математическия и богословския факултети по законопроекта, реши: становищата на тия факултети да се изпратятъ на усмотрение на М-вото на народното просвѣщение. Съ писмо № 1475 отъ 22. май на М-вото се изпратиха следнитѣ становища на тия заинтересовани по въпроса за втората и трета специалность факултети:

Решение на Съвета на историко-филологическия факултетъ по законопроекта за измѣнение и допълнение на чл. чл. 118 и 321 отъ Закона за народното просвѣщение

1. Факултетскиятъ съветъ е на мнение, че втората специалность не трѣбва да бжде задължителна за всички, които следватъ въ историко-филологическия факултетъ, а само за тѣзи, които се готвятъ да станатъ учители. Той настоява да се запази сегашното положение, както то е уредено въ Правилника за изпититѣ въ историко-филологическия факултетъ. Той е сжщо противъ увеличението отъ 3 на 4 семестра на времето, презъ което студентитѣ трѣбва да слушатъ лекции по втората специалность, като намира, че 3 семестра сж достатъчни, още повече, че тѣ сж задължени да участвуватъ въ упражненията най-малко две полугодия.

2. Факултетскиятъ съветъ е на мнение, че е по-добре, по-удобно да се издава диплома за висше образование следъ успѣшно издържаване на изпититѣ по главната специалность, и за положенія изпитъ по втората специалность да се прави свидетелство. По този въпросъ той настоява да се запази сегашното положение, както е уредено въ Правилника за изпититѣ въ историко-филологическия факултетъ. Ако дипломата се издава следъ полагане успѣшно на изпититѣ по втората специалность, тъй като много малко ще сж тѣзи, които ще сж въ състояние да сторятъ това до края на 8-ия семестъръ, това ще доведе до удължаване на времето за следване въ факултета отъ 4 на 5 и повече години, което би трѣбвало да се избѣгне.

3. Факултетскиятъ съветъ е решително противъ поставянето на богословския факултетъ наравно съ историко-филоло-

гическия факултетъ и превръщането му въ факултетъ за подготовка на гимназиални учители. Назначението на богословския факултетъ е друго: да създава просвѣтени духовни лица. Превърне ли се въ факултетъ за подготовка на гимназиални учители, той ще изгуби своя *raison d'être*. Отъ него ще почнатъ да излизатъ учители по-слабо подготвени, което ще се отрази зле върху нашитѣ гимназии. Освенъ това, ще настѣпи още по-голѣма безработица въ учителската професия, особено въ нѣкоя специалности, които и сега сж пренаситени.

Предъ богословския факултетъ лежи една много важна задача сега, когато вследствие разширението на България, ще се почувствува извънредно остро нуждата отъ просвѣтени духовници. Той би трѣбвало да бжде оставенъ да съсрѣдоточи всичкото си внимание върху тази задача, и ще бжде голѣма грѣшка да му се възлага и задачата да изготвя учители за гимназиитѣ, което е едно отъ главнитѣ предназначения на историко-филологическия факултетъ. Колкото до преподаването на религия въ гимназията, то би трѣбвало, споредъ мнението на факултетския съветъ, да бжде повѣрявано и на духовни лица съ висше образование, каквито би трѣбвало да има въ всѣки градъ, кждето има гимназия, и каквито именно богословскиятъ факултетъ би трбвало да подготви. Историко-филологическиятъ факултетъ въ никой случай не може да се нагърби съ подготовката на още 400 студенти отъ богословския факултетъ, които, очевидно е, ще търсятъ втората специалностъ въ историко-филологическия факултетъ, ако бждатъ задължени да иматъ втора специалностъ, както законопроектътъ предвижда:

4. Факултетскиятъ съветъ нѣма нищо противъ облекченията, които се даватъ на заваренитѣ студенти въ § 5 на Законопроекта, но обръща внимание върху това, че съ изключването на § 14 буква „г“, студентитѣ се освобождаватъ не само отъ задължението да положатъ въ факултета изпита по втората специалностъ, но и отъ това да следватъ (слушатъ) лекции, въ продължение на 3 или 4 семестра, по втората специалностъ. Впрочемъ само слушане на лекции би било отъ малка полза, а и не би било разумно да се заставятъ студентитѣ да полагатъ допълнителни зрѣлостни изпити по латински и грѣцки езикъ, само за да могатъ да слушатъ лекции по втората специалностъ.

Решение на Физико-математическия факултетъ по законопроекта за изменение и допълнение на чл. чл. 118 и 321 отъ Закона за народното просвѣщение

Факултетскиятъ съветъ реши да предложи следнитѣ изменения въ Законопроекта:

1. Въ текста на Закона да се изменятъ навсѣкжде думитѣ първа специалностъ, втора специалностъ и трета специ-

алностъ съответно съ думитѣ главна специалностъ, допълнителна специалностъ и втора допълнителна специалностъ.

2. Въ § 1 текстътъ: „Отъ дипломата за завършване висше образование да се вижда, че лицето е следвало и полагало изпитъ, както по първата си специалностъ, така и по една втора специалностъ или по желание и трета, като по втората и третата специалностъ да е следвало сжщо въ университетъ или висше училище най-малко 4 полугодия за всѣка отъ тия специалности“ се замѣня съ: „Отъ дипломата за завършено висше образование да се вижда, че лицето е следвало и полагало изпитъ, както по главната си специалностъ, така и по една допълнителна специалностъ, или по желание—и по втора допълнителна специалностъ, като по допълнителнитѣ специалности да е следвало сжщо въ университетъ или висше училище съответни курсове, въ обемъ на материята и брой на часоветѣ, които ще се опредѣлятъ съ специаленъ правилникъ, одобренъ отъ М-вото на народното просвѣщение“.

Въ § 4, ал. II-ра, текстътъ: „Лицата, които следватъ въ историко-филологическия, физико-математическия и богословския факултети сж длъжни да положатъ изпитъ, освенъ по първата си специалностъ и по една избрана отъ тѣхъ втора, или по желание — и трета специалностъ, по втората и третата специалностъ да сж следвали най-малко 4 полугодия за всѣка отъ тия специалности“, да се замѣни съ:

„Лица, които следватъ въ историко-филологическия, физико-математическия и богословския факултети сж длъжни, за да иматъ право на учители, да положатъ изпитъ, освенъ по главната си специалностъ, и по една избрана отъ тѣхъ допълнителна, или по желание — и втора допълнителна специалностъ, като по допълнителнитѣ специалности да сж следвали курсове въ съответенъ обемъ и брой на часове за всѣка отъ тия специалности“.

Решение на Богословския факултетъ по законопроекта

Съветътъ на богословския факултетъ изслуша решенията на физико-математическия и на историко-филологическия факултети по Законопроекта за измѣнение и допълнение на чл. чл. 118 и 321 отъ Закона за народното просвѣщение.

I

Съветътъ на богословския факултетъ намира за излишно да влиза въ споръ по въпроса за приоритетъ на факултети, но той не може да отмени съ премълчаване противоречията и неточноститѣ, върху които е изградено мнението на историко-филологическия факултетъ.

1. Вѣрно е, че богословскиятъ факултетъ самъ не може да даде на своитѣ питомци II-ра специалностъ. Но нашиятъ

Университетъ, както и всички университети въ свѣта, представя една общностъ отъ факултети, и тъкмо заради туй университетитѣ сж наречени universitas (т. е. общностъ на наукитѣ). Становишето на историко-филологическия факултетъ че всѣки факултетъ въ Университета сжществува самъ за себе си, е не само вредно отъ научно гледище, но и не съответствува на Закона, защото основниятъ и най-сжщественъ членъ на закона за Университета, а именно чл. 278, буква „е“ изрично нарежда за богословския факултетъ, че „обшитѣ съ другитѣ факултети предмети: история на древната и срѣдно-вѣковната философия, история на новата и най-новата философия, психология и логика, гносеология и метафизика, руски езикъ и пр., се слушатъ и изучаватъ въ съответнитѣ факултети“ и че студентитѣ отъ богословския факултетъ слушатъ въ историко-филологическия факултетъ специални курсове по следнитѣ предмети: българска история, история на българската литература, религиозно-етични проблеми въ руската и западно-европейската художествена литература, църковно-славянски и старо-български езикъ.

2. Съветътъ на историко-филологическия факултетъ твърди, че ако се изпълни искането на закона, като се опредѣли допълнителната специалностъ на богословитѣ, историко-филологическия факултетъ трѣбвало да се нагърби съ непосилния за него извънреденъ трудъ да обучава 400 други студенти. Независимо отъ туй, че историко-филологическия факултетъ не опредѣля, дали въ продължение на единъ или повече семестри ще трѣбва да обучава 400 студенти-богослови, неговото твърдение не отговаря на действителността, защото всички студенти богослови въ четиритѣ годишни курсове сж едва 400 души; значи на семестъръ се падатъ най-много по 40—50 души, които освенъ това — не ще следватъ пълния курсъ на историко-филологическия факултетъ, а само една-две дисциплини, които дисциплини тѣ и сега, по силата на закона, следватъ въ историко-филологическия факултетъ.

3. На съвета на богословския факултетъ не е ясно, защо богословитѣ (дори и безъ стажъ) били могли да преподаватъ — като духовници — вѣроучение въ срѣднитѣ училища, а щомъ добиятъ втора специалностъ, нѣмало да могатъ да бждатъ добре подготвени и заради туй трѣбвало да не ставатъ учители.

Ето защо, съветътъ на богословския факултетъ намира, че предложението на историко-филолог. факултетъ (да се отмѣни досегашния законъ и да се отнеме на богословитѣ правото да ставатъ редовни учители по религия съ българска църковна история) е самопротиворечиво.

II

1. Като има предвидъ, че почти въ всички европейски държави, съ изключение на България, вѣроучението въ срѣд-

нитѣ училища се преподава само отъ лица, завършили богословския факултетъ и то не отъ извънредни, а отъ редовни учители, съветътъ на богословския факултетъ държи на единичното възможно становище, че въручението (т. е. религия съ история на българската църква) въ българскитѣ срѣдни училища може да се преподава само отъ лица, завършили богословския факултетъ въ София или висше богословско училище въ чужбина.

Сжщиятъ основенъ принципъ е възприетъ и у всички наши съседи, поради което, ако сега преподаването на въручението у насъ се поставя по-зле, този фактъ ще е не само за насъ отъ стара България нежелателенъ, но той ще стане единъ отъ аргументитѣ за борба и недоволство на населението отъ новсприсъединенитѣ български земи.

2. Поради казаното до тукъ, съветътъ на богословския факултетъ остава на своето досегашно становище. Като частъ отъ общността на Университета и съгласно споменатия членъ 278 отъ Закона за народното просвѣщение, въ който законъ за богословитѣ се изисква да иматъ и втора специалностъ, богословскитѣ факултетъ има законното право да дава на своитѣ питомци и втора специалностъ; и тази специалностъ по изучаванитѣ и досега допълнително дисциплини (руски езикъ, българска и византийска история и философия) трѣбва и може да се добива само въ историко-филологическия факултетъ, въ който богословитѣ по законъ сж задължени да слушатъ и изучаватъ тия допълнителни науки и да държатъ изпитъ по нѣкои отъ тѣхъ.

3. Това становище на богословския факултетъ не значи искане на нови права, а само признаването втора специалностъ на студентитѣ богослови, въз основа на действително слушанитѣ и изучавани отъ богословитѣ дисциплини въ историко-филологическия факултетъ.

София, 20 V. 1941 год.

Освенъ изложеното вече по-горе становище на физико-математическия факултетъ по законопроекта, въ сжщото заседание на Академическия съветъ на 21. май, г. Деканътъ на физико-математическия факултетъ докладва още и следното решение на факултетския съветъ, което се одобри и отъ Академическия съветъ: „Относно законопроекта за измѣнение и допълнение на чл. чл. 118 и 321 отъ Закона за народното просвѣщение, факултетскиятъ съветъ реши допълнително: да се поддържа становището на историко-филологическия факултетъ, като напълно обосновано и като се припомни, че, съгласно Закона за Университета, никой не може да следва едновременно два факултета, следователно допълнителната специалностъ трѣбва да се търси въ сжщия факултетъ. Питомцитѣ на богословския

Университетъ, както и всички университети въ свѣта, представя една общностъ отъ факултети, и тъкмо заради туй университетитѣ сж наречени universitas (т. е. общностъ на наукитѣ). Становището на историко-филологическия факултетъ че всѣки факултетъ въ Университета сжществува самъ за себе си, е не само вредно отъ научно гледище, но и не съответствува на Закона, защото основниятъ и най-сжщественъ членъ на закона за Университета, а именно чл. 278, буква „е“ изрично нарежда за богословския факултетъ, че „общитѣ съ другитѣ факултети предмети: история на древната и сръдно-вѣковната философия, история на новата и най-новата философия, психология и логика, гносеология и метафизика, руски езикъ и пр., се слушатъ и изучаватъ въ съответнитѣ факултети“ и че студентитѣ отъ богословския факултетъ слушатъ въ историко-филологическия факултетъ специални курсове по следнитѣ предмети: българска история, история на българската литература, религиозно-етични проблеми въ руската и западно-европейската художествена литература, църковно-славянски и старо-български езикъ.

2. Съветътъ на историко-филологическия факултетъ твърди, че ако се изпълни искането на закона, като се опредѣли допълнителната специалностъ на богословитѣ, историко-филологическия факултетъ трѣбвало да се нагърби съ непосилния за него извънреденъ трудъ да обучава 400 други студенти. Независимо отъ туй, че историко-филологическия факултетъ не опредѣля, дали въ продължение на единъ или повече семестри ще трѣбва да обучава 400 студенти-богослови, неговото твърдение не отговаря на действителността, защото всички студенти богослови въ четиритѣ годишни курсове сж едва 400 души; значи на семестъръ се падатъ най-много по 40—50 души, които освенъ това — не ще следватъ пълния курсъ на историко-филологическия факултетъ, а само една-две дисциплини, които дисциплини тѣ и сега, по силата на закона, следватъ въ историко-филологическия факултетъ.

3. На съвета на богословския факултетъ не е ясно, защо богословитѣ (дори и безъ стажъ) били могли да преподаватъ — като духовници — вѣрочение въ сръднитѣ училища, а щомъ добиятъ втора специалностъ, нѣмало да могатъ да бждатъ добре подготвени и заради туй трѣбвало да не ставатъ учители.

Ето защо, съветътъ на богословския факултетъ намира, че предложението на историко-филолог. факултетъ (да се отмѣни досегашния законъ и да се отнеме на богословитѣ правото да ставатъ редовни учители по религия съ българска църковна история) е самопротиворечиво.

II

1. Като има предвидъ, че почти въ всички европейски държави, съ изключение на България, вѣрочението въ сръд-

нитѣ училища се преподава само отъ лица, завършили богословския факултетъ и то не отъ извънредни, а отъ редовни учители, съветътъ на богословския факултетъ държи на единичното възможно становище, че вѣроучението (т. е. религия съ история на българската църква) въ българскитѣ срѣдни училища може да се преподава само отъ лица, завършили богословския факултетъ въ София или висше богословско училище въ чужбина.

Сжщиятъ основенъ принципъ е възприетъ и у всички наши съседни, поради което, ако сега преподаването на вѣроучението у насъ се поставя по-зле, този фактъ ще е не само за насъ отъ стара България нежелателенъ, но той ще стане единъ отъ аргументитѣ за борба и недоволство на населението отъ новсприсъединенитѣ български земи.

2. Поради казаното до тукъ, съветътъ на богословския факултетъ остава на своето досегашно становище. Като частъ отъ общността на Университета и съгласно споменатия членъ 278 отъ Закона за народното просвѣщение, въ който законъ за богословитѣ се изисква да иматъ и втора специалность, богословскитѣ факултети има законното право да дава на своитѣ питомци и втора специалность; и тази специалность по изучаванитѣ и досега допълнително дисциплини (руски езикъ, българска и византийска история и философия) трѣбва и може да се добива само въ историко-филологическия факултетъ, въ който богословитѣ по законъ сж задължени да слушатъ и изучаватъ тия допълнителни науки и да държатъ изпитъ по нѣкои отъ тѣхъ.

3. Това становище на богословския факултетъ не значи искане на нови права, а само признаването втора специалность на студентитѣ богослови, възъ основа на действително слушанитѣ и изучавани отъ богословитѣ дисциплини въ историко-филологическия факултетъ.

София, 20 V. 1941 год.

Освенъ изложеното вече по-горе становище на физико-математическия факултетъ по законопроекта, въ сжщото заседание на Академическия съветъ на 21. май, г. Деканътъ на физико-математическия факултетъ докладва още и следното решение на факултетския съветъ, което се одобри и отъ Академическия съветъ: „Относно законопроекта за измѣнение и допълнение на чл. чл. 118 и 321 отъ Закона за народното просвѣщение, факултетскиятъ съветъ реши допълнително: да се поддържа становището на историко-филологическия факултетъ, като напълно обосновано и като се припомни, че, съгласно Закона за Университета, никой не може да следва едновременно два факултета, следователно допълнителната специалность трѣбва да се търси въ сжщия факултетъ. Питомцитѣ на богословския

факултетъ да запазятъ сегашнитѣ си права като учители по религия, но да не се разширяватъ тия права и за други допълнителни специалности. Въ дипломата да се вписва само специалността, която се следва, а да се издава свидетелство, отъ което да личи допълнителната, евентуално и втората допълнителна специалност“.

Законопроектътъ бѣ приетъ отъ Народното събрание и публикуванъ въ Държ. вест. бр. 123 отъ 7. VI. 1941 год., както следва:

ЗАКОНЪ

ЗА ИЗМѢНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЧЛ. 118 и 321 ОТЪ ЗАКОНА
ЗА НАРОДНОТО ПРОСВѢЩЕНИЕ

§ 1. Текстътъ на чл. 118, буква „а“, се замѣня съ следния новъ текстъ: „Да е свършилъ срѣдно училище съ зрѣлостенъ изпитъ, съответно съ свидетелство за завършенъ курсъ, признатъ за срѣдно образование, и историко-филологическия или физико-математическия факултетъ на български Държавенъ университетъ или съответни факултети на университетъ въ чужбина или друго висше училище, въ което се изучаватъ научнитѣ, художественитѣ и практическитѣ дисциплини, предвидени въ програмитѣ на срѣднитѣ училища. Отъ дипломата за завършено висше образование да се вижда, че лицето е следвало и полагало изпитъ, както по първата си специалност, така и по една втора специалност, или по желание — и трета, като по втората и третата специалностъ да е следвало сжшо въ университетъ или висше училище най-малко четири полугодия за всѣка отъ тия специалности“.

§ 2. Въ чл. 118, буква „б“, думитѣ: „при народно срѣдно училище или съ съгласието на Министерството въ частно българско училище“ се замѣстватъ съ следния новъ текстъ: „въ Стажантския институтъ при образователната гимназия въ София или, съ одобрение на Министерството, въ друга, посочена отъ ръководния съветъ на института, народна гимназия“.

§ 3. Къмъ чл. 118 се прибавя следната нова забележка III:
За бележка III. При назначаването на учителитѣ въ гимназиитѣ се предпочитатъ ония кандидати, за които има поне половината часове отъ предвидения въ закона брой на седмичнитѣ часове по първата имъ специалност. Това ограничение, въ зависимостъ отъ условията, може да не се спазва по отношение на учители въ гимназиални клонове.

§ 4. Къмъ чл. 321 се прибавя следната нова алинея:

Алинея II: Лица, които следватъ въ историко-филологическия или физико-математическия факултетъ, сж длъжни да положатъ изпитъ, освенъ по първата си специалност, и по една избрана отъ тѣхъ втора, или по желание — и трета спе-

циалностъ, като по втората и третата специалностъ да сж следвали най-малко по четири полугодия за всѣка отъ тия специалности. Въ дипломата за завършено висше с образование на такива лица се вписва, че сж положили изпитъ по първата и втора специалностъ, а сжщо и по третата, ако има такава, като се отбелезва и успѣхътъ по всѣка една отъ тѣхъ.

§ 5. Заваренитѣ отъ тоя законъ лица продължаватъ и завършватъ образованието, стажа и държавния си изпитъ по реда предвиденъ въ правилника за Стажантския институтъ („Държавенъ вестникъ“ бр. 189 отъ 25. августъ 1939 год.), съ изключение на § 9, сегашнитѣ учебни правилници за специалноститѣ въ историко-филологическия и физико-математическия факултетъ отъ 29. априлъ 1938 г. и 30. августъ 1939 г. и правилника и програмата за държавенъ изпитъ на кандидати за редовни учители въ срѣднитѣ училища („Държавенъ вестникъ“ бр. 259 отъ 18. ноемврий 1935 год.), съ изключение на § 14, буква „г“.

§ 6. Този законъ отмѣня забележка II къмъ чл. 118 отъ закона за народното просвѣщение (Наредба-законъ отъ 11. февруарий 1938 год.), § 5, ал. II, отъ Правилника за Стажантския институтъ („Държавенъ вестникъ“, бр. 189 отъ 25. августъ 1939 год.) и всички положения въ сжществуващитѣ закони, наредби-закони и правилници, които му противоречатъ.

Независимо отъ това, М-вото на народното просвѣщение отпрати направо до физико-математическия факултетъ следното писмо № 3478 отъ 14. VI. 1941 г.:

„Съобщава Ви се, Господине Декане, за сведение и изпълнение, че въ Държавенъ вестникъ брой 123 отъ 7. VI. 1941 г. е обнародванъ и влиза въ сила Законътъ за измѣнение и допълнение на чл. чл. 118 и 321 отъ Закона за народното просвѣщение. Това налага да съобразите съ новия Законъ сега сжществуващия Правилникъ и учебенъ планъ за специалноститѣ въ физико-математическия факултетъ отъ 30. VIII. 1939 г.

Възъ основа на новия Законъ въ М-вото се изработи новъ правилникъ за Стажантския институтъ, който разяснява и какъ да се прилага § 5 отъ Закона за измѣнение и допълнение на чл. чл. 118 и 331 отъ Закона за народното просвѣщение.

Приложенъ изпраща Ви се проекто-правилникътъ за Стажантския институтъ, съ молба въ най-скоро време да бжде разгледанъ и ни се върне съ мнение“.

Въ заседанието на Академическия съветъ на 28. юний се докладва становището на факултетския съветъ по поводъ на горното писмо: да се препоръча на М-вото на народното просвѣщение да не се бърза съ такъвъ правилникъ, докато цѣлиятъ възникналъ въпросъ за втора и трета специалностъ не се уреди

заедно съ новия законъ за народното просвѣщение. Това се съобщи на М-вото съ писмо № 2115 отъ 19. VII. 1941 г., М-вото обаче прие правилника въ окончателна форма и го обнародва въ Държ. вест. бр. 210 отъ 22. IX. 1941 г.

2. По законоположението за следване въ чужбина (чл. 326-а отъ Закона за народното просвѣщение)

Въ връзка съ исканията, отправяни отъ заинтересовани до Университета да бждатъ допустнати (отъ М-вото на народното просвѣщение) да следватъ наукитѣ си въ чужбина и въ други страни, освенъ въ посоченитѣ отъ Академическия съветъ, въ които се преподава на нѣмски, френски, италиански, английски и руски, Академическия съветъ, въ заседанието си на 9. X. 1940 г., се занима наново съ въпроса и реши: въ изключителни случаи, като напр. при изучаване нѣкои специалности, за които е познато, че въ дадени страни съответнитѣ висши училища сж поставени въ особено благоприятни условия на работа и постижение по тия специалности, или пъкъ когато се касае изобщо до известни университети, които заслужено се ползватъ съ особено име на разсадници на науката, М-вото на народното просвѣщение би трѣбвало да разрешава следванетоъ освенъ въ страни съ говоримъ езикъ нѣмски, френски, италиански, английски и руски, и въ другитѣ страни за следване висше образование по който и да било клонъ на науката.

Това решение на Академическия съветъ се съобщи на М-вото на народното просвѣщение съ писмо № 3242 отъ 23. X. 1940 г., а по-късно до М-вото се отправи и ново писмо № 3754 отъ 6. XII. с. г., съ следното решение на Академическия съветъ: „Академическия съветъ посочва само странитѣ, въ които може да се следва въ чужбина, а Министерството разрешава за всѣки конкретенъ случай следванетоъ по свое осмтрение, безъ да отнася молбитѣ на заинтересованитѣ лица за мнение въ Академическия съветъ“.

3. Въ приложение на новата алинея III къмъ чл. 327 отъ Закона за народното просвѣщение (за анулиране дипломитѣ на лица, заемащи като студенти и държавна служба)

Академическия съветъ въ заседанието си на 5. III. 1941 г., следъ като изслуша мнението на комисията, избрана отъ съвета, по приложение на новата ал. III на чл. 327 отъ Закона за народното просвѣщение по поводъ на едно писмо на М-вото подъ № 519 отъ 20. I. с. г., реши:

Ал. III на чл. 327 отъ Закона за народното просвѣщение предвижда унищожаване дипломитѣ на лица, които сж заемали държавна или общинска служба. Законътъ не изключва отъ това рапорждаване лицата, които сж получили дипломи преди

добавянето на новата алинея. Като се има предвидъ, че имаме въпросъ отъ публично-правенъ характеръ, не може да се възразява, че тукъ има придобити права. При това положение, дипломитъ на уличенитъ до сега лица, че като студенти сж заемали и държавна служба, следва да бждатъ унищожени възъ основа на ал. II и III на казания членъ.

По-късно, обаче, засегнатитъ отъ горното решение на Академическия съветъ лица сж обжалвали решението на съвета предъ Върховния административенъ сждъ и последниятъ издаде решение подъ № 173 отъ 17. IX. 1941 г., съ което отмъни решението на Академическия съветъ по следнитъ мотиви:

Съ обжалваното решение Академическиятъ съветъ при университета е постановилъ да се анулира дипломата на тжжителя, а така сжщо и дипломитъ на другитъ указани въ решението лица, защото, както това се вижда отъ преписката по дѣлото, когато сж били студенти сж заемали известно време и държавна служба. Сжщиятъ съветъ е приелъ, че новата гл. III къмъ чл. 327 отъ Закона за народното просвѣщение (публикувана на 14. VI. 1940 г., Държ. вест. бр. 132) предвижда унищожаването на дипломитъ на лица, които презъ време на студентствуването си сж заемали държавна, окръжна или общинска служба, не изключва отъ действията си и лицата, които сж завършили Университета и сж получили дипломитъ си преди влизането въ сила на тази нова алинея, защото сжщитъ лица да претендиратъ на нѣкакви придобити права.

И преди новата ал. III на чл. 327 отъ Закона за народното просвѣщение, която, както се каза, е въ сила отъ 14. VI. 1940 г., сжществуваше запрещение (ал. 2 на сжщия членъ) за студентитъ да не могатъ да бждатъ такива, ако едновременно заематъ държавна, окръжна или общинска служба. Обаче въ закона липсваше текстъ, който да повелява унищожаването на дипломитъ на лицата, нарушаващи поменатото запрещение. Университетскиятъ правилникъ (чл. 75, ал. IV) наистина предвижда санкции за нарушение на предвидената въ ал. 2 на чл. 327 забрана, а именно — анулиране на прекаранитъ семестри отъ студенти чиновници, но това само като дисциплинарна мѣрка и то приложима за лица още студенти. За такива, обаче, които сж получили вече дипломъ, излѣзли отъ обсѣга и действието на университетския правилникъ, нѣмаше предвидена санкция, защото получаването на дипломъ, следъ успѣшно завършенъ курсъ и полагаането на установенитъ изпити е едно придобито право, което не може да се отнеме по силата на университетския правилникъ чрезъ анулиране семестри за минало време. Такова е било и разбирането на Академическия съветъ, както това се вижда отъ преписката и доклада му № 6343 отъ 3. VII. 1939 г. до Министра на

народното просвѣщение, съ който докладъ е искано да се допълни чл. 327 отъ Закона за народното просвѣщение въ смисълъ идентиченъ на новата ал. III на чл. 327, която е била създадена по поводъ на това искане на Академическия съветъ.

Постановлението на казаната нова ал. III отъ 14. VI. 1940 г., обаче, въ случая е отъ материално-правно естество, защото засѣга сществуването и действителността на едно материално право и ползуването отъ него. Затова, по общото правно начало за действието на законитѣ по време, това постановление нѣма и не може да има сила и действие, освенъ за дипломитѣ, които сж издадени, или ще бждатъ издадени, следъ влизането въ сила на казаната ал. III на чл. 327, т. е. следъ 14. VI. 1940 г. Такава е била и мисълъта на законодателя, сезиранъ съ въпроса, защото ако той искаше да засегне и всички случаи за минало време, щѣше да постанови изрично това. По своето естество изключителна, наказателна, ограничителна и унищожителна за придобититѣ чрезъ дипломитѣ права, тази ал. III на чл. 327 не може да се прилага разширително и съ обратна сила, безъ да има за това изриченъ текстъ. Когато се предвиждатъ наказания, или се увеличаватъ вече опредѣлени такива, тѣ се прилагатъ само отъ деня на обнародването имъ, а не и за минали случаи. Вѣрно е, че публични права могатъ да бждатъ отнети, но само съ изриченъ текстъ на закона. И понеже съ обжалваното решение е прието противното, по гореизложенитѣ съображения сжщото, съгласно чл. 44 п. 3 отъ Закона за административното правосъдие, подлежи на отмѣнение.

4. По приложение на чл. 302 ал. IV отъ Закона за народното просвѣщение (за поканване на освободени отъ длъжностъ по предѣлна възраст професори за частни доценти)

По поводъ приемане на разписа на лекциитѣ за зимния семестъръ на уч. 1940/41 г., по решение на Академическия съветъ отъ 20. XI. 1940 г., до М-вото на народното просвѣщение се отпрати запитване, може ли да бжде наново привлѣченъ въ Университета да чете лекции при свободна катедра, „като поканенъ частенъ доцентъ“ (по силата на чл. 302 ал. IV отъ Закона за народното просвѣщение) преподавателъ, който е вече освободенъ отъ длъжностъ по навършване на предѣлна възраст. М-вото на народното просвѣщение съ писмо № 7305 отъ 17. XII. с. г. отговори, че освободено отъ длъжностъ лице по предѣлна възраст не може да бжде поканено да чете лекции като частенъ хонорунанъ доцентъ, понеже това противоречи на чл. 318 отъ Закона за народното просвѣщение (частнитѣ доценти се освобождаватъ отъ длъжностъ, когато навършатъ 65 годишна възраст).

5. По въпроса за откриване на технически факултетъ

И презъ течение на изтеклата учебна година Академическия съветъ се занима въ редица заседания съ въпроса за откриване при Университета на технически факултетъ (вж. въ Официалния годишникъ за уч. 1939/40 год., стр. 15 и сл. за положението, до което се бѣше стигнало въ края на поминалата учебна година). Понеже отъ м. май 1940 г. Университетътъ не бѣше повече сезирванъ отъ М-вото на народното просвѣщение съ въпроса, а се говорѣше, че се е възнамѣрявало да се приеме законъ не за технически факултетъ къмъ Университета (на което становище бѣше застаналъ Академическия съветъ), а отдѣлно висше техническо училище, до М-вото на народното просвѣщение, по решение на Академическия съветъ отъ 19. III. 1941 г., се отправи следното писмо (№ 993 отъ 28. III. с. г.):

Въ връзка съ сведенията, проникнали въ печата за предстоящъ законопроектъ по създаване на Техническа академия, Академическия съветъ въ заседанието си на 19 т. м. реши да се помоли Министерството да ни се дадатъ сведения по тоя въпросъ и доколко тѣзи инициативи сж въ съгласие съ инициативата на Министерството на народното просвѣщение, по което има протоколи изработени отъ една комисия, назначена отъ г. Министра на народното просвѣщение съ представители на БИАД, Министерството на благоустройството, Академическия съветъ и пр., разгледани и приети и отъ Академическия съветъ.

На това, М-вото на народното просвѣщение отговори съ писмо № 3069 отъ 9. IV. 1941 г.:

Министерството Ви известява, Господине Ректоре, че въпросътъ за създаване на Техническа академия (Висше техническо училище), е още въ процесъ на проучване.

Предложенъ е единъ законопроектъ за висше техническо училище отъ Съюза на българскитѣ инженери и архитекти, заедно съ мотиви, който е изпратенъ за мнение въ Министерството на търговията, промишлеността и труда, Министерството на земедѣлието и държавнитѣ имоти и др. министерства, които иматъ технически училища.

Следъ получаване на мненията отъ посоченитѣ министерства, Министерството на народното просвѣщение ще се занимае съ въпроса и тогава ще се вземе предвидъ мнението на Академическия съветъ, както и протоколитѣ, изработени отъ комисията, за която става дума въ писмото Ви.

Въ Народното събрание, обаче, бѣ приетъ законъ не за технически факултетъ при Университета, а за самостоятелно, отдѣлно Висше техническо училище, обнародванъ въ Държ.

вестникъ бр. 126 отъ 12. VI. 1941 г., което и се съобщи на Университета отъ М-вото на народното просвѣщение съ писмо № 3487 отъ 14. VI с. г. Същевременно, Академическия съветъ бѣ помоленъ да посочи по двама професори за членове на комисията за катедритѣ на следнитѣ седемъ отдѣла на новосъздаденото Висше техническо училище: строително инженерство, архитектура, земемѣрно инженерство, машинно инженерство, електро-инженерство, минно инженерство и индустриална химия, като посоченитѣ професори сж титуляри по сродни катедри на катедритѣ отъ съответния факултетъ на Държавното висше техническо училище.

За такива членове, съгласно съ решението на Академическия съветъ отъ 28. VI. т. г., бидоха посочени следнитѣ професори:

1) За индустриална химия — Ив. Трифоновъ и д-ръ Дим. Ивановъ (отъ физико-математическия факултетъ).

2) За минно инженерство — Наумъ Николовъ и Петъръ Бакаловъ (отъ физико-математическия факултетъ).

3) За електро-инженерство — Георги Наджакъвъ и Георги Ив. Маневъ (отъ физико-математическия факултетъ).

4) За машинно инженерство — Ив. Ценовъ (отъ физико-математическия факултетъ) и инж. Борисъ Илиевъ (отъ агрономо-лесовѣдския факултетъ).

5) За земемѣрно инженерство — д-ръ Никола Боневъ и д-ръ Любомиръ Чакаловъ (отъ физико-математическия факултетъ).

6) За архитектура — д-ръ Кирилъ Поповъ и д-ръ Димитъръ Табаковъ (отъ физико-математическия факултетъ) и

7) За строително инженерство — д-ръ Никола Обрешковъ (отъ физико-математическия факултетъ) и инж. Борисъ Илиевъ (отъ агрономо-лесовѣдския факултетъ).

6. Законъ за защита на нацията

Въ връзка съ новия Законъ за защита на нацията, въ заседанието на Академическия съветъ на 29. I. 1941 г. се прочетоха чл. чл. 22, 37, 40 и 45, които засѣгатъ и Университета. Съветътъ избра комисия, която ди проучи тия членове и докладва за резултата. Въ заседанието на 19. мартъ с. г. Академическия съветъ, следъ като изслуша мнението на комисията, реши: Относно чл. 21 съветътъ намира, че той се отнася не до заваренитѣ вече студенти отъ еврейски произходъ, а ще се прилага отъ сега нататкъкъ при приемането на нови студенти. А относно постановленията на чл. чл. 39, 40 и 43 да се запита М-вото на вътрешнитѣ работи и народното здраве, какво е тѣхното приложение по отношение на Университета.

Въ изпълнение на това решение на Академическия съветъ, до М-вото на вътрешнитѣ работи се отправиха следнитѣ две запитвания:

Писмо № 947 отъ 25. III. 1941 г.:

По решение на Академическия съветъ отъ 19 т. м., моля Министерството да ни отговори, дали постановленията на чл. 40 и 43 отъ Закона за защита на нацията иматъ приложение и при случайтѣ, когато се взематъ въ факултетскитѣ и Академическия съвети решения било да бждатъ командировани въ чужбина, било да се даде задграниченъ отпускъ на лица изъ академическия персоналъ на Университета за участие въ научни конгреси, или за научни занимания.

Писмо № 975 отъ 27. III. 1941 г.:

Въ допълнение на нашето писмо подъ № 947 отъ 25. т. м., съгласно съ решението на Академическия съветъ отъ 19. с. м., моля Министерството да ни отговори още и по приложението на чл. 39 отъ Закона за защита на нацията по отношение на Университета при следнитѣ случаи:

1. Мнозина наши преподаватели и други лица отъ академическия персоналъ биватъ поканвани отъ чуждестранни университети, Академии на науки и други научни институции, сдружения и организации да имъ гостуватъ съ свои научни лекции. За тия лекции тѣ получаватъ въ повечето случаи хонорари, съ които покриватъ, ако не изцѣло, поне отчасти, разноска си за пѣтни, хотелъ, храна и пр.

2. Въ нѣкои наши факултети и институти, както и въ Университетската библиотека, а и изобщо за Университета ни сж се получавали въ миналото и продължаватъ и сега периодически да се получаватъ известни суми (субсидии) отъ чужбина за научно подпомагане на Университета. Така, напр., агрономо-лесовѣдскиятъ факултетъ получава суми отъ Рокфелеровата фондация, юридическиятъ факултетъ — отъ Карнегиевата фондация, Университетската библиотека — отъ *Notgemeinschaft der deutschen Wissenschaft*. Освенъ това, Университетътъ получава често парични дарения и отъ частни лица, както напр. миналата година близо 200,000 лв. отъ почетния ни докторъ Баронъ фонъ Бранденщайнъ за основаване земеделски музей при агрономо-лесовѣдския факултетъ.

Още по-чести пѣкъ сж случайтѣ, когато въ Университета се получаватъ отъ чужбина дарения въ книги.

Академическиятъ съветъ моли, поради това, Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве да съобщи, следва ли за всички тия горепоменати и подобни други случаи да се иска всѣки пѣтъ предварителното разрешение на Министерството, съгласно съ чл. 39 отъ Закона, или не, като се има предвидъ, че Университетътъ е едно учреждение на публичната властъ.

На първото писмо М-вото на вътрешнитѣ работи отговори съ писмо № 4766 отъ 25. мартъ с. г.:

Въ отговоръ на повдигнатитѣ въпроси, въ писмото Ви подъ № 947 отъ 25. III. т. г., съобщава Ви се, Господине Ректоре, следното:

1. Разпоредбата на чл. 40 отъ Закона за защита на нацията се отнася до частно-правни организации, но не и до учреждения на публичната властъ. Затова, ако самиятъ Университетъ членува въ нѣкоя международна научна общностъ, въпросниятъ чл. 40 нѣма приложение.

2. Разпоредбата на чл. 43 отъ сѣщия законъ не се отнася до случаитѣ, когато длъжностни лица се изпращатъ служебно въ чужбина. Затова този членъ нѣма приложение въ случай, че Университетътъ командирова академически персоналъ съ научна целъ.

Министъръ: (п) П. Д. Габровски
Юрисконсултъ: (п) Б. М. Бончевъ

А на второто запитване на Университета, М-вото на вътрешнитѣ работи отговори съ писма № 4933 отъ 27 мартъ: „Случаитѣ упоменати въ писмото на Ректората подъ № 975 отъ 27. III. т. г., не подпадатъ подъ разпоредбата на чл. 37 отъ Закона за защита на нацията“.

Министъръ: (п) П. Д. Габровски
Юрисконсултъ: (п) Б. М. Бончевъ

Тия две писма на г. Министра на вътрешнитѣ работи се прочетоха за сведение въ Академическия съветъ на 2. априлъ т. г. и се изпратиха на факултетитѣ за знание и ржководство.

7. По законопроекта за измѣнение и допълнение на Закона за държавнитѣ служители

Тѣй като Университетътъ се бѣше почувствувалъ най-силно засегнатъ отъ този законопроектъ, Академическиятъ съветъ се занима съ него въ редица редовни и нѣколко извънредни заседания.

Отнасяше се за следнитѣ положения въ готвения законопроектъ:

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

ЗА ИЗМѢНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ДЪРЖАВНИТѢ СЛУЖИТЕЛИ

§ 2. Следъ чл. 13 се прибавя новъ:

Чл. 13-а. Не могатъ да се назначаватъ въ държавни, автономни-държавни или държавни съ отдѣленъ бюджетъ

учреждения служители за опредѣленъ срокъ, освенъ чужденци (по особенъ договоръ) съ решение на Народното събрание.

Всички разпоредби по този или другъ законъ, които противоречатъ на тая разпоредба се отмѣняватъ и не създаватъ никакви права.

§ 3. Ал. III на чл. 15-а се измѣнява така:

По изключение, чиновници съ голѣма компетентностъ, особена специалностъ и полезна дейностъ, могатъ да останатъ на служба за опредѣленъ срокъ, по решение на Министерския съветъ, макаръ и да се засѣгатъ отъ постановленията на този членъ. Министерскиятъ съветъ може да разреши да останатъ на служба за опредѣленъ срокъ държавни служители — специалисти съ доказана работоспособностъ, навършили предѣлна възраст по този или по другъ законъ.

Чл. 15-б има съответно приложение и въ случая.

§ 4. Следъ чл. 15-а се прибавятъ следнитѣ нови:

Чл. 15-б. Длъжностнитѣ лица по всички ведомства, съ изключение на ония, за които се говори въ чл. 15-г, се уволняватъ отъ служба при условията предвидени въ чл. 15.

Чл. 15-в. Началникъ на учреждение, който не освободи или не донесе на надлежния по-горенъ началникъ за освобождането отъ длъжностъ на служители навършили предѣлна възраст по този или по другъ законъ или за прослужени години по чл. 15-а, подлежи на гражданска и дисциплинарна отговорностъ, а ако това е направено по непредпазливостъ — само на дисциплинарна отговорностъ.

Чл. 15-г. Служителитѣ при всички ведомства, въ това число и тия при автономнитѣ-държавни или държавнитѣ съ отдѣленъ бюджетъ учреждения, за уволнението на които по специалнитѣ закони се предвижда особенъ редъ, могатъ да бждатъ уволнени по решение на Министерския съветъ. Съществуващитѣ до сега особени наредби за това по специалнитѣ закони не създаватъ въ това отношение никакви права.

Членъ 92 въ случая нѣма приложение, съ изключение на служителитѣ въ Царския дворъ, на сждитѣ и на офицеритѣ и подофицеритѣ.

Следъ глава IV се прибавя нова

Глава IV-а ЗА НАДЗОРА

Чл. 73-а. Надзорътъ върху държавнитѣ служители се упражнява отъ надлежнитѣ служби и органи при съответнитѣ министерства.

Чл. 73-б. Общиятъ надзоръ върху държавнитѣ служители при всѣко ведомство принадлежи на надлежния министъръ, който го упражнява или чрезъ натоварени отъ него длъжностни лица.

Чл. 73-в. Министъръ-председателътъ упражнява общъ административенъ надзоръ върху държавнитѣ служители при всички ведомства.

Този надзоръ Министъръ-председателътъ упражнява по начинъ какъвто намѣри за целесъобразенъ.

Веднага, щомъ стана явно, че се изготвя такъвъ законопроектъ, който засѣга автономията на Университета, въ заседанието на Академическия съветъ на 19. мартъ 1941 г. г. Ректорътъ докладва за срѣщата си съ г. Министъръ-председателя и Министъръ на народното просвѣщение по законопроекта за измѣнение и допълнение на Закона за държавнитѣ служители. Академическиятъ съветъ възложи на комисия въ съставъ отъ г. г. ректора, проректора и деканитѣ, да влѣзе въ връзка по тоя въпросъ съ г. Министъръ-председателя и изложи становището на Академическиятъ съветъ по запазване автономията на Университета. Следъ срѣщата, ако г. Министъръ-председателътъ остане на старото си становище, да се свикатъ незабавно факултетскитѣ съвети отъ г-да деканитѣ и да се занимаятъ съ въпроса. Това решение се взе отъ Академическия съветъ съ единодушенъ вотъ.

На 22. мартъ се свика Академическиятъ съветъ на извънредно заседание. Г-нъ Ректорътъ докладва на съвета за резултатитѣ отъ срѣщата на избраната комисия съ г. Министъръ-председателя и Министъръ на народното просвѣщение, следъ което г-да деканитѣ последователно докладваха становищата на своитѣ факултети, както следва:

1. г. Деканътъ на историко-филологическия факултетъ докладва следното единодушно решение на факултетския съветъ по Законопроекта за контролата на чиновницитѣ:

Факултетътъ счита, че Университетътъ въ своята досегашна научна и обществена дейность не е далъ никакво основание да бжде обвиняванъ, че покровителствува противодържавна или противонационална дейность на никого отъ своитѣ членове. Факултетътъ съжалеява, че въ време, като днешното, когато е нужно пълно народно единодушие и сцепление на всички национални сили, съ посегателството (чл. 15-г, и чл. 73-в) върху неговата автономия и върху свободата на научната ни мисль се внася смутъ въ обществото ни.

Факултетскиятъ съветъ единодушно заявява, че е готовъ съ всички срѣдства да подкрепи Академическия съветъ въ усилията му да запази автономията, която му е завещана отъ миналото и която, при нашитѣ условия, е тъй необходима за развитието на националната ни наука.

2. г. Деканътъ на физико-математическия факултетъ докладва следното решение:

Факултетскиятъ съветъ е на единодушно мнение, че трѣбва да се направятъ постѣпки предъ всички фактори за запазване автономията на Университета.

Да се направи едно подробно мотивирано изложение за поднасяне на членоветъ на Министерския съветъ, на Парламентарната комисия и пр., озаглавено: „Освѣтление върху измѣнението на Закона за държавнитѣ служители въ съгласие съ единодушното мнение на преподавателитѣ отъ всички факултети“.

3. г. Деканътъ на юридическия факултетъ докладва следното решение:

Съветътъ единодушно реши, че измѣненията на Закона за държавнитѣ служители засѣгатъ автономията на Университета, дори ако отъ поводитѣ за уволнение се изключи научната и преподавателска дейность. Реши се да се настоява предъ Академическия съветъ, г. Ректорътъ да направи нужнитѣ постѣпки, за да се изключи отъ действието на закона Университетътъ.

4. г. Деканътъ на медицинския факултетъ докладва следното решение:

Факултетскиятъ съветъ на медицинския факултетъ единодушно заявява, че е готовъ съ всички срѣдства да подкрепи Академическия съветъ въ усилията му да запази автономията, която му е завещана отъ миналото и която, при нашитѣ условия, е тѣй необходима за развитието на националната ни наука.

5. г. Деканътъ на агрономо-лесовѣдския факултетъ докладва следното единодушно взето решение на съвета на речения факултетъ:

Факултетскиятъ съветъ натоварва представителитѣ и въ Академическия съветъ да действуватъ за запазване сегашното положение на университета и то съ всички прилагани въ миналото резултатни срѣдства. Като иматъ предъ видъ отговорността предъ българската култура, членоветѣ на факултетския съветъ единодушно заявяватъ, че сж готови на всички последици, които защитата на Университета налага.

6. г. Деканътъ на богословския факултетъ докладва следното решение на факултетския съветъ:

Понеже съ нѣкои отъ членоветѣ — като чл. 15-г, 92 и др. — на проекто-закона за измѣнение закона за държавнитѣ служители се посѣга върху най-сжществената страна отъ автономията на Университета, въз основа на която Университетътъ съ своята дейность не само, че не е повредилъ на

държавата, но е издигнало културата на нашия народъ и престижа на страната ни — Факултетскиятъ съветъ изказва единодушно мнението: Акадмич. съветъ да направи потрѣбното за запазване университетската автономия — това толкова повече, че съ законопроекта на професоритѣ отъ Университета не се дава и оная сигурность на спокоенъ трудъ, която съ чл. 92 се запазва за служителитѣ на Царския дворъ, за сждитѣ и за офицеритѣ и подофицеритѣ.

7. г. Деканътъ на ветеринарно-медицинския факултетъ докладва следното решение на факултетския съветъ:

Следъ станалитѣ разисквания по въпроса за автономията на Университета въ връзка съ законопроекта за измѣнение Закона за държавнитѣ служатели, факултетскиятъ съветъ единодушно реши: счита за опасна всѣка компромисна форма и поддържа цѣлостната автономия на Университета.

Подиръ като изслуша горнитѣ решения, взети въ всички факултетски съвети единодушно, и следъ обстойно разглеждане на въпроса, Академ. съветъ реши: възъ основа на решенията на факултетскитѣ съвети и на изказанитѣ мнения и единодушно възприети отъ членоветѣ на Академическия съветъ положения по въпроса, да се изработи незабавно отъ една комисия, състояща отъ г. г. ректора, проректора и деканитѣ, изложение до г. Министъръ-председателя и Министъръ на народното просвѣщение, като въ него се взематъ подъ внимание основанията на г. Министъръ-председателя по §§-тѣ, на законопроекта, засѣгащи Университета. Ако следъ предаване изложението и разговора съ г. Министъръ-председателя се покаже, че било той, било Министерскиятъ съветъ не възприематъ гледището на Академическия съветъ, ректорътъ да помоли ауденция при Негово Величество по въпроса; а изложението да се разпрати на г. г. членоветѣ на министерския съветъ, парламентарната финансова комисия и други народни представители, за които ректорътъ намѣри за добре. — Въ всичкитѣ работи и постѣпки по въпроса г. Ректорътъ да бѣде подпомаганъ отъ г. г. проректора и деканитѣ.

Възъ основа на това решение на Академическия съветъ, отредената комисия изработи реченото изложение до г. Министъръ-председателя и Министъръ на народното просвѣщение и подписано отъ г. г. Ректора, проректора и деканитѣ на седмтѣ факултета, то на 24. мартъ бѣ предадено, и устно разяснено, въ взаименъ разговоръ по него, лично на г. Министъръ-председателя отъ г. г. Ректора и проректора.

То гласи както следва:

До Господина Министъръ-Председателя
и Министра на народното просвѣщение —
проф. д-ръ Богданъ Фировъ

Уважаеми Господине Министре Председателю,

Внесенитѣ отъ Министра на финанситѣ въ Народното събрание Законопроектъ за измѣнение и допълнение на Закона за държавнитѣ служители повдигна чрезъ ония свои параграфи, засѣгащи и Университета, редица недоумения и опасения въ срѣдата на университетското преподавателско тѣло. А разясненията, които Вие по тия параграфи имахте добрината да направите предъ Ректора на Университета, а по-късно и предъ специалната делегация на Академическия съветъ, както и приетиятъ отъ Министерския съветъ вторъ (поправенъ) текстъ на тоя законопроектъ внесоха въ цѣлото академическо тѣло на Университета основателенъ смутъ и голѣмо безпокойство. Стана ясно, че законопроектътъ посѣга върху най-драгоценната основа, възъ която се развива Университетътъ и сж изградени неговитѣ свещенни традиции, т. е. върху университетската автономия, върху гаранцията за свободната научно-преподавателска и научно-обществена дейность на професоритѣ.

Академическиятъ съветъ на Университета, който има свещенната длъжность да пази като зеницата на окоето си тая свобода и който носи предъ всички отговорность за нея, се видѣ принуденъ — следъ срещитѣ си съ Васъ — да свика цѣлото преподавателско тѣло по факултети и да го покани да вземе становище по параграфитѣ на законопроекта, засѣгащи Университета. Възъ основа на единодушното решение на всички факултети отъ 21. того, както и на единодушното решение на Академическия съветъ отъ 22. того, имаме честь да Ви представимъ настоящето кжсо изложение по речения законопроектъ.

Съ тоя законопроектъ и споредъ Вашитѣ разяснения, за въ бждеще и преподавателитѣ въ Университета „могатъ по решение на Министерския съветъ, да бждатъ уволнени“, като „сжществувашитѣ до сега особени наредби за това по специалнитѣ закони не създаватъ въ това отношение никакви права“ (новата законопроектна редакция на чл. 15г отъ Закона за държавнитѣ служители).

При това новата редакция въ законопроекта на чл. 73-в отъ сжщия законъ за държавнитѣ служители постановява, че „Министъръ Председателтъ упражнява общъ административенъ надзоръ върху държавнитѣ служители при всички ведомства по начинъ, какъвто намѣри за целесъобразенъ“.

А на края още се добавя, че чл. 92 отъ Закона за държавнитѣ служители „въ случая нѣма приложение, съ изклю-

чение на служителитѣ въ Царския дворъ, на сждитѣ и на офицеритѣ и подофицеритѣ“.

Ясно е, прочее, че 1) върху академическото тѣло на Университета Министеръ Председателтъ ще упражнява общъ административенъ надзоръ и то по начинъ, както той намѣри за целесъобразно; и 2) че Министерскиятъ съветъ може (дава му се генерално пълномощно, за каквото и както намѣри за добре) да уволнява лица отъ академическия персоналъ на Университета.

Като се има предвидъ, че Законътъ за народното просвѣщение дава на Министра на народното просвѣщение право на съответенъ надзоръ и върху Университета и че тоя надзоръ е конкретизиранъ, пита се: върху каква дейность на професоритѣ и въ каква форма ще бжде упражняванъ тоя „административенъ надзоръ“?

Тоя въпросъ е органически свързанъ съ постановлението на законопроекта (по чл. 15-г отъ Закона за държавнитѣ служители), че Министерскиятъ съветъ може да уволнява и лица отъ Академическия персоналъ на Университета. Пита се: за какво (заради какви деяния) ще уволнява Министерскиятъ съветъ единъ професоръ?

Ако е заради неговата научна и преподавателска дейность, то е явно, че за това не може да бжде друга власть въ страната компетентна, освенъ самъ Университетътъ, въ лицето на своитѣ академически тѣла.

Ако пъкъ единъ професоръ трѣбва да бжде уволненъ за нѣкое деяние отъ общъ углавенъ характеръ, за това имаме въ държавата си наказателни закони, които показватъ, кое деяние е престѣпно, а и сждъ, който сжди и наказва българскитѣ граждани (включително и професоритѣ) за тоя родъ деяния.

Тогава, кои професорски деяния оставатъ, за които се дава на Министерския съветъ право да уволнява преподавателитѣ въ Университета? Очевидно е: деяния отъ една неразграничена и неразграничаема област, неопредѣлена отъ никакъвъ законъ.

Вие, Господине Министре Председателю, имайте добрината да ни заявите, отъ една страна, че въ законопроекта не се предвиждатъ за професоритѣ уволнения отъ Министерския съветъ „по политически деяния“, защото, добавихте, „шо е политическо деяние, е нѣщо твърде разтегливо“; а отъ друга страна ни заявихте, че „законопроектътъ е политически“. Какъ да се съгласуватъ тия две положения? На тоя въпросъ Вие, говорейки, че все пакъ има „нѣкои случаи“, когато трѣбвало да се прибѣгне „въ интереса на държавата“ до подобно уволнение на професори, ни добавихте, че такива случаи сж случитѣ за „противодържавна дейность“. Ние сме длъжни по това да кажемъ, че за „противодържавна дейность“ и профе-

соритѣ отговарятъ по Закона за защита на държавата и другитѣ аналогични закони и че е недопустимо, безъ (други) закони, които опредѣлятъ що е „противодържавна дейность“ да се уволняватъ — по административенъ редъ, „по усмотрение“ — професоритѣ отъ Университета.

Въ връзка съ това ясно положение, Вие ни отговорихте съ общи формули, като тия: „авторитетътъ на държавата стои надъ всичко“; „Университетътъ не може да бжде държава въ държава“; „той не може да стои надъ законитѣ“ и че „каквото е за всички държавни служители, това трѣбва да бжде и за професоритѣ“.

Но така ли е това?

Университетътъ нито е, нито желае да бжде „държава въ държава“, нито желае, нито може да стои надъ авторитета на държавата и законитѣ. Онова, което той въ това отношение има право и длъжностъ да иска и да настоява, то е: да бжде поставенъ (той и академическия му персоналъ) не надъ законитѣ, а да не бжде поставенъ извънъ законитѣ въ държавата. А това тъкмо става, когато се дава право на административната (политическа) власть въ лицето било на Министъръ Председателя (за административенъ надзоръ върху Университета, по начинъ какъвто той намѣри за добре), било пъкъ въ лицето и на Министерския съветъ да уволнява за деяния, които не сж забранени съ никакъвъ законъ въ държавата ни и които даже не сж опредѣлени съ законъ.

Когато ние бѣхме при Васъ, Господине Министре Председателю, Вие ни казахте: „каквото е за всички държавни служители, това трѣбва да бжде (въ това отношение) и за професоритѣ“. Но ние още тогава Ви посочихме, че текстътъ (първиятъ) на законопроекта прави изрично изключение за сждитѣ. А като се свѣри по втория (преработенъ отъ Министерския съветъ) текстъ на законопроекта, се видѣ, че такова изключение се прави още и за редица други държавни служители, като „служителитѣ въ Царския дворъ, офицеритѣ и подофицеритѣ“. Прочее, самиятъ законопроектъ, правейки това изключение, не може тъкмо за професоритѣ на Университета да се то отказва и още на това отгоре да се казва, че професоритѣ искали да бждатъ надъ нормата, която важела за всички държавни служители. Нима законодательтъ, като прави тѣзи изключения, засѣга авторитета на държавата и поставя сждитѣ, служителитѣ въ Царския дворъ и офицеритѣ и подофицеритѣ надъ закона? Ние си позволихме и си позволяваме и сега при това да Ви изтъкнемъ, че свободата и гаранцията, която основателно нашитѣ закони (а и въпросниятъ законопроектъ) предвиждатъ напр. за сждитѣ, е не по-малко необходима и за професоритѣ на Университета.

Най-сегне, на това ни се възрази: не може професоритѣ, ограждайки се съ особения начинъ на своя изборъ, да искатъ

и за уволнението си да бждатъ оградени като сждитѣ. Нека професоритѣ да се съгласятъ да бждатъ назначавани (административно) като сждитѣ, тогава и тѣ могатъ да бждатъ оградени при уволнението като тѣхъ. Но очевидно е, че тукъ има едно чисто недоразумение. Защото: по сществото на назначението на сждитѣ и академическия персоналъ на Университета нѣма разлика. Истина е, че за научната способностъ на академическия персоналъ на Университета се произнасятъ факултетскитѣ и Академическиятъ съвети, защото не предполагаме, че нѣкой другъ ще си припише компетентността по това. Обаче, така избранитѣ за академически персоналъ въ Университета се представятъ за одобрение отъ властѣта (въ лицето на Министра на народното просвѣщение) и за утвърждаване отъ Държавния глава съ Царски указъ. Следователно, и тукъ, като съ сждитѣ, самото назначение на академическия персоналъ на Университета е въ рѣшетѣ на съответната държавна властъ и става отъ нея.

Позволихме си, Господине Министре Председателю, да изложимъ накъсо всичко изтъкнато по-горе, за да Ви обяснимъ, защо цѣлиятъ академически персоналъ е до висша степенъ огорченъ и дълбоко развълнуванъ отъ разглежданитѣ постановления на законопроекта, които не могатъ да се обосноватъ или оправдаятъ съ нищо.

Нѣщо повече, тѣ, превърнати въ законъ, ще бждатъ само вредни и пакостни както за самия Университетъ, тѣй и за народа и държавата ни, на които служи Университетътъ.

Както и да би се прилагалъ такъвъ законъ, той не може да не спъне и да не раздруса изъ основа академическата работа на професорското тѣло, както и неговата обществена дейность. Не може подиръ всичко казано и чуто за тоя законопроектъ да има съмнение, че при генералното пълномощно на Министерския съветъ (една политическа властъ) да уволнява университетскитѣ професори, подъ угрозата на тия постановления ще попада обществената, па дори и научната и преподавателска дейность на академическия персоналъ на Университета. Защото, както Вие самъ ни заявихте, дори и политическата дейность е нѣщо твърде разтѣгаемо; и поради това може субективно да се разтѣга до окачествяването съ „политика“ или даже съ „противодържавна дейность“ цѣлата научна, преподавателска и обществена дейность на професора.

Вземаме за примѣръ, научната дейность и на юриста, и на медика, и на ветеринарния лѣкаръ, и на агронома-професоръ, която въ дадени случаи и по важни въпроси може да не съвпада и даже да противоречи на курса на дадено министерство или дадено правителство. Не виси ли тукъ надъ професора мечтъ на уволнение по административенъ редъ заради „противодържавна дейность“? И единъ само или дори никой отъ професоритѣ да не бжде уволненъ или дори само

единъ да бжде уволненъ по тоя редъ — не внася ли това — чисто психологически взето — една атмосфера въ цѣлото академическо тѣло на несигурностъ и безпокойства въ работата и положението му? Такива възможности и опасения очевидно нѣма да въздействуватъ всрѣдъ професорското тѣло за пълна съсрѣдоточеностъ, отдаденостъ и спокойствие въ общата му дейностъ, а тъкмо обратното. При нашитѣ известни условия и тъй съ голѣми трудности се създава кадъръ за научни дейци и труженици въ и внѣ отъ Университета. Каква върховна държавна нужда налага това гибелно разстройство въ него и туй стѣснение въ свободата на научната и научно-обществената мисль въ нашето отечество, водещо до понижение на научнитѣ и общественно-културнитѣ постижения на единствения въ страната ни Университетъ?

Насъ ни утешаватъ съ това, че напраздна била подобна боязнь, защото сегашнитѣ и бждещи времена на държавното управление не ще допуститѣли нѣщо подобно, каквото ставаше въ миналото не еднажъ съ посѣгателство върху научната автономия на Университета. За жалостъ, ние знаемъ и условията, въ които живѣемъ, и общочовѣшката мъдростъ, че винаги и навсѣкжде човѣкъ може да сгрѣши и това толкова повече по „дѣла отъ разтегливъ характеръ“.

Но намъ, най-сетне се казва: „Нима професоритѣ сж безгрѣшни?“ Нима университетътъ нѣма слабости и неджзи? Никакъ не. Ние най-добре знаемъ своитѣ и на Университета слабости и погрѣшки. Но тѣ съвсемъ не сж отъ естество, да оправдаятъ подобно посѣгателство върху автономията на Университета и върху научната свобода на професора. И най-малко такава посѣгателство ще ги поправи. Обратното: само ще ги засили, разшири и задълбочи. Всички тѣ сж отъ вътрешенъ характеръ и Университетътъ, въ съзнание на своята отговорностъ, се е борилъ съ тѣхъ и по възможностъ ги е намалявалъ или отстранявалъ. Не е никакъ основателно заради маловажното да се посѣга на най-важното.

А че всичко това е така, позволете, Уважаеми Господине Министре Председателю, да напомнимъ тукъ, че и Вие въ нетвърде далечното минало, когато неджитѣ или грѣшкитѣ никакъ не сж били по-малко отъ сега, сте се борили, като професоръ въ Университета, заедно съ колежитѣ си, срещу опити за ограничение (много по-маловажни отъ тия, които сега се предлагатъ съ въпросния законопроектъ) на автономията на Университета.

Позволете да напомнимъ, че — въпрѣки всички тия грѣшки и неджзи — Вие, като Министъръ на народното просвѣщение, едва преди година и половина, по случай 50-годишния юбилей на Университета, предъ всички първенци на нашата държава и високи чуждестранни гости казахте за Българския университетъ следното: „Българскиятъ университетъ

изигра една изключителна роля въ духовното и стопанско развитие на съвременната българска държава ... Той бѣше презъ всичкото време на своето съществуване главниятъ центъръ на цѣлия интелектуаленъ животъ на страната . Въ него се разви и закрепна българската научна мисль и се възпита българската студентска младежъ въ духа на академичнитѣ традиции, въ любовъ къмъ наука и духовно творчество, за успѣха и напредъка на родината . По такъвъ начинъ Софийскитъ университетъ стана единъ отъ главнитѣ фактори въ изграждането на днешната българска държава и на българската духовна култура“.

А че тия Ваши възгледи за нашия Университетъ — развитъ до такава висша степенъ възъ основа на началото на неговата автономия и въпрѣки нѣкои негови недостатъци — сж изразявали истината, позволяваме си тукъ да спомнимъ и думитѣ на Негово Величество Царя, Височайшия покровителъ на нашата Алма Матеръ винаги и въ всички тежки моменти отъ нейното съществуване, съ които Той благоволитъ пакъ при юбилейнитѣ тържества на Университета да го поздравитъ въ тържественото събрание по тоя случай: „Днесъ нашитѣ учени, нашитѣ професори и преподаватели отъ Университета могатъ да се гордѣятъ, че сж създали тоя храмъ на науката. Българскиятъ народъ ще имъ бжде всѣкога благодаренъ и признателенъ за това дѣло“.

Това сж, Господине Министре Председателю, авторитетни оценки за нашия Университетъ и за неговото академическо тѣло, казани, така да се каже, вчера.

И не може всѣки да не недоумѣва: какво отъ тогава до сега стана въ Университета и въ срѣдата на неговитѣ преподаватели — беззаветни труженици за наука, култура и всестраненъ развой на нашия народъ и на държавата му, че да даде оправданъ поводъ и да налага като държавна необходимостъ да се предприематъ разстройственитѣ нововѣведения за неговитѣ основоположения и просто обиднитѣ мѣрки по отношение на неговитѣ труженици,

Ние, накрай, и съ дълбока тжга, се питаеме още: дали тѣкмо въ времена като днешнитѣ, когато е нужно пълно народно единодушие и сцепление на всички национални сили, трѣбва да се излѣзе съ посѣгателство върху автономията на Университета и върху свободата на националната ни мисль и така да се внася смутъ въ обществото ни?

Въ съзнанието си, че Университетътъ въ своята научна и обществана дейностъ не е далъ основание да бжде обвиненъ, че покровителствува противодържавна или противонационална дейностъ на никого отъ своето академическо тѣло, изразяваме своята вѣра, че цѣлото начинание за ограничѣние автономията на Университета почива или на нѣкаква погрѣшна предпоставка въ оценката на Университета, или пъкъ е плодъ на едно печално за всички ни недоразумение.

И за това, следвайки единодушния вотъ на цѣлото академическо тѣло на скѣпия за всички ни Университетъ, за свободата на който, приета отъ нашитѣ предшественици, ние най-настоятелно Ви молимъ да се вслушате въ нашия апелъ и, долагайки настоящето ни и до просвѣтеното внимание на почитаемия Министерски съветъ, да се застъпите предъ него за запазване досегашната университетска автономия.

София, 24 мартъ 1941 г.

Ректоръ : (п.) Протопресвитеръ Стефанъ Цанковъ

Проректоръ : (п.) Ян. С. Молловъ

Деканъ на историко-филологическия факултетъ : (п.) Ив. В. Саржилиевъ

Деканъ на физико-математическия факултетъ : (п.) Г. Наджаконъ

Деканъ на юридическия факултетъ : (п.) П. Венедиковъ

За Деканъ на медицинския факултетъ : (п.) Д-ръ М. Поповъ

Деканъ на агрономо-лесовѣдския факултетъ : (п.) Ив. Т. Странски

Деканъ на богословския факултетъ : (п.) Протоиерей Ив. Гошевъ

Деканъ на ветеринарно-медицинския факултетъ : (п.) Д-ръ Г. Павловъ

И понеже и при предаване на горното изложение и последвалитѣ по него разговори между г. г. Ректора и Проректора и г. Министъръ-председателя последниятъ е останалъ непреклоненъ на своето (т. е. на законопроекта му) становище и въ изпълнение пасажъ последенъ отъ решението на Акад. съветъ отъ 22. мартъ по въпроса, изложението на Акад. съветъ бѣ разпратено още и на г-да министритѣ, на членоветѣ на финансовата парламентарна комисия и на нѣколцина народни представители.

На 26. мартъ г. Ректорътъ, по покана на г. Министъръ-председателя, е ималъ среща съ последния по въпроса за изложението на Акад. съветъ.

А на 27. мартъ, пакъ по искане на г. м-ръ председателя, г. г. Ректорътъ, Проректорътъ и деканитѣ на факултетитѣ сж имали срѣца и подробно разговаряли съ г. министъръ-председателя по сжщия въпросъ.

Въ извънредното заседание на Акад. съветъ отъ 27. мартъ г. Ректорътъ докладва подробно за срѣщата и разговоритѣ на Ректора и Проректора съ г. Министъръ-председателя при предаване на изложението на Акад. съветъ (на 24. III.), за срѣщата му съ г. М-ръ председателя на 26. III. и за срѣщата на г. г. Ректора, Проректора и деканитѣ на факултетитѣ на 27. III.

Въ сжщото заседание на Акад. съветъ г. г. деканитѣ сж докладвали взетитѣ сжщия день (въ станалитѣ веднага следъ току-що споменатата среща съ г. Министъръ-председателя) заседания на факултетскитѣ съвети решения :

Историко-филологически факултетъ: Съветътъ одобрява напълно и единодушно направеното до сега отъ страна на Академическия съветъ, Ректора и деканитѣ за запазване автономията на Университета и поддържа решението си, взето въ заседанието на 21. мартъ т. г.

Физико-математически факултетъ: Факултетскиятъ съветъ одобрява досегашнитѣ постѣпки, както отъ страна на г. Ректора, така и отъ страна на деканския съветъ за ония промѣни, които искаме въ Законопроекта за държавнитѣ служители и ги моли да продължатъ съ твърдостъ действията въ сѣщия духъ, като имъ дава единодушно своята пълна подкрепа.

Юридически факултетъ: Съветътъ, следъ като изслуша доклада на Декана, реши единодушно: Одобрява досегашнитѣ действия на Академическия съветъ, деканитѣ и Ректора, настоява да се отстоява и занаяпредъ ненакърнимостта на автономията на Университета, и заявява, че стои единодушно задъ академическата управа.

Медицински факултетъ: Следъ като изслуша изложението на г. Декана по направенитѣ постѣпки на Академическия съветъ и на г. Ректора предъ г-нѣ Министъръ-председателя и парламентарната комисия при М-вото на финанситѣ, факултетскиятъ съветъ одобри напълно както изложението на Академическия съветъ, така и досегашнитѣ постѣпки на г. Ректора за запазване автономията на Университета и изразява своята готовностъ за една безрезервна подкрепа на Академическия съветъ и на г. Ректора въ духа на изложението за пълното запазване автономията на Университета.

Агрономо-лесовѣдски факултетъ: Факултетскиятъ съветъ единодушно одобрява дейността на Академическия съветъ, Ректора, Проректора и деканитѣ за защита автономията на Университета и поддържа безрезервно и изцѣло своето решение отъ 21. т. м.

Богословски факултетъ: Факултетскиятъ съветъ изслуша подробния докладъ на о. Декана за стореното до сега въ защита на университетската автономия и следъ обстойно обсъждане намѣри, че о. Ректорътъ, г. Проректорътъ и г-да деканитѣ сж действували напълно съгласно съ решението на Академическия съветъ и на цѣлото академическо тѣло. Съветътъ единодушно одобрява всичко сторено отъ тѣхъ и настоява, Академическиятъ съветъ да направи всичко, за да бжде запазена автономията на Университета. Факултетскиятъ съветъ съ задоволство чу за направената отъ г-на Министъръ-председателя предъ о. Ректора, г. Проректора и г-да деканитѣ заява, че той е настоялъ вчера предъ финансовата парламентарна комисия, професоритѣ да бждатъ изключени отъ уволнение по решение на Министерския съветъ. Факултетскиятъ съветъ се надѣва, че г. Министъръ-председателътъ

ще защити автономията на Университета въ Народното събрание.

Ветеринарно-медицински факултетъ: Факултетскиятъ съветъ одобрява действията на Ректора, Проректора и Деканския съветъ и настоява на решението си отъ 21. т. м.

Следъ обстойно разискване по горнитѣ въпроси, Академическиятъ съветъ единодушно реши:

1. На поставенитѣ отъ г. Министъръ-председателя при днешната среща 3 въпроса да се отговори съ* едно писмо, въ което: а) да се синтезиратъ решениятъ на факултетскиятъ съвети, б) да се отговори на поставенитѣ 3 въпроса и в) да се изкаже благодарностъ на г-нъ Министъръ-председателя за защитата, която той е указалъ на Университета въ финансовата комисия и да се пожелае да защити автономията на Университета и въ пленума на Народното събрание. Въ писмото да се изтъкне, че Академическиятъ съветъ не се е спиралъ на никаква компромисна формула по въпроса за автономията на Университета, защото факултетскиятъ съвети сж отхвърлили единодушно идеята за всѣкакво компромисно разрешение.

2. Още утре да се разпрати, както самъ г. Министъръ-председателтъ каза, по единъ екземпляръ, надлежно нумериранъ, отъ изложението на Академическия съветъ до всички народни представители.

3. Упълномощаватъ се г-да деканитѣ да работятъ и занаяредъ съвмѣстно съ г. Ректора и да го подкрепятъ въ неговитѣ постѣпки за защита автономията на Университета.

4. Да се напомни отново на г-да професоритѣ да държатъ въ тайна решенията на Академическия съветъ.

Въ изпълнение на т. 1 отъ горнитѣ решения, до г. Министъръ-председателя и Министъръ на народното просвѣщение се отправя следното писмо (№ 990 отъ 27. III. 1941 г.):

Господине Министъръ-председателю,

Въ изпълнение на Вашето устно искане отъ днесъ, Академическиятъ съветъ бѣ свиканъ, за да се занимае съ въпроситѣ, които Ви поставихте въ последната си среща съ насъ. Съветътъ, следъ като разгледа тѣзи въпроси, ни натовари да потвърдимъ предъ Васъ освѣтленията, които Ви дадохме вече устно, а именно:

1. По въпроса, защо Господинъ Ректорътъ, придруженъ отъ г-нъ Проректора, въ срещата си съ Васъ е премълчалъ, че има приготвени екземпляри отъ изложението ни до Васъ на циклостилъ, които сж били следъ това раздадени на нѣкои народни представители, а Ви е увѣрилъ, че изложението нѣма

да става публично достояние и срѣдство за обществена борба. Академическиятъ съветъ констатира, че екземпляритѣ на циклостилъ не сж били приготвени до срещата на г. Ректора съ Васъ; приготвянето имъ е извършено на другия день и то, както и раздаванетоъ имъ, е станало съгласно съ решението на Академическия съветъ отъ 22. т. м.; то не съставя нарушение на обещанието, което Ви далъ г. Ректорътъ, понеже изложението не е направено публично достояние, а е изпратено само на твърде ограниченъ брой лица, всичкитѣ между народнитѣ представители, които по длъжностъ е трѣбвало да се занимають съ въпроса. И днесъ, когато Академическиятъ съветъ, ползувайки се отъ Вашата покана, разпраща това изложение на по-широкъ кръгъ лица, той се ограничава пакъ само съ г. г. народнитѣ представители.

2. По въпроса, защо физико-математическиятъ факултетъ въ нарочно извънредно заседание е решилъ да се изпратять екземпляри отъ изложението до г. г. народнитѣ представители, като съ това е навлѣзълъ въ функциитѣ на Академическия съветъ, Академическиятъ съветъ констатира, че този факултетъ не си е присвоилъ такива функции, а само е помолилъ г. Ректора да побърза, докато не е станало късно, съ изпълнението на споменатото вече решение на Акад. съветъ; съветътъ на факултета, впрочемъ, е билъ свиканъ на заседание не по този въпросъ, а за да произведе единъ изборъ на доцентъ.

3. По въпроса, защо г. Ректорътъ не е потърсилъ среща съ Васъ отъ вторникъ, 5 ч. сл. пл., до срѣда, 5 ч. сл. пл., Академическиятъ съветъ констатира, че това не е било направено, понеже тази среща е била нужна само, за да се узнае решението на Министерския съветъ отъ понедѣлникъ вечерята. Между това, следъ като г. Ректорътъ, заедно съ г. г. деканитѣ, е положилъ безуспѣшно голѣми усилия да влѣзе въ връзка съ Васъ въ вторникъ между 11 часа и 2 часа, той е получилъ чрезъ г. проф. Венедиковъ сведения за решението на Министерския съветъ, добити официозно отъ г. Министра на търговията проф. д-ръ Сл. Загоровъ; следователно, той, както и г. г. деканитѣ, сж имали всички основания да мислятъ, че е излишно да Ви се отнема времето, толкова ценно въ тѣзи трудни моменти, за да се получи едно сведение, което вече е било добито. Впрочемъ, заседанието на парламентарната комисия, бидейки насрочено за срѣда сутринята, времето, презъ което е трѣбвало да се получи известието за решението на Министерския съветъ, било много ограничено.

Академическиятъ съветъ, прочее, имайки предвидъ констатиранитѣ по-горе обстоятелства, и следъ като изслуша докладванитѣ отъ г. г. деканитѣ единодушни решения, взети днесъ отъ всички факултети въ този смисълъ, одобри напълно всички действия на г. Ректора, г. Проректора и г. г. дека-

нитъ, предприети въ връзка съ Законопроекта за изменение и допълнение на Закона за държавнитъ служители.

Академическиятъ съветъ, давайки тѣзи освѣтления, ни натовари също така, Господине Министре Председателю, да Ви изкажемъ неговата благодарностъ за застъпничеството, което, както Вие ни изложихте, неговитъ искания сж намѣрили въ Ваше лице предъ Почитаемата парламентарна комисиия по Министерството на финанситъ.

Ако факултетскитъ съвети и Академическиятъ съветъ единодушно намѣриха за неприемлива една компромисна формула, за която, при първата Ви среща съ насъ, се размѣниха нѣкои мисли, това стана по съображенията, които още тогава бѣха изтъкнати предъ Васъ: невъзможността да се намѣри формула, която дава истинска гаранция за нормалното развитие на Университета, невъзможностъ, която преподавателското тѣло смѣта за абсолютна. Възприемайки единодушната молба на цѣлото преподавателско тѣло, щото между категориитъ държавни служители изключени отъ обсъга на измененята на Закона за държавнитъ служители, да се поставятъ и преподавателитъ при Университета, Вие показвате още веднажъ своята готовностъ да съдействувате за развитието и процвѣтяването на единствения нашъ Университетъ, който и въ бждеще, както и въ миналото, ще продължава да служи съ всички сили на българската държава. Академическиятъ съветъ се надѣва, че ще намѣри същата подкрепа у Васъ, Господине Министре-Председателю, и при по-нататъшното разглеждане на Законопроекта въ парламентарното мнозинство и въ пленума на Народното събрание.

Ректоръ : (п) Протопресвитеръ Стефанъ Цанковъ.

Проректоръ : (п) Я. С. Молловъ

Деканъ на историко-филологическия факултетъ : (п) Ив. В. Саржилиевъ.

Деканъ на физико-математическия факултетъ : (п) Г. Наджакъвъ

Деканъ на юридическия факултетъ : (п) П. Венедиковъ

За Деканъ на медицинския факултетъ : (п) Д-ръ М. Поповъ

Деканъ на агрономо-лесовъдския факултетъ : (п) Ив. Т. Странски

Деканъ на богословския факултетъ : (п) Прот. Ив. Гошевъ.

Деканъ на ветеринарно-медицинския факултетъ : (п) Д-ръ Г. Павловъ

Въ Народното събрание бѣ гласуванъ, обаче, внесениятъ законопроектъ, безъ съществени измененя въ полза на решенията на Академическия съветъ. А именно, като единствена добавка къмъ § 4, следъ текста на чл. 92 се прибавиха думитъ: „Научната и преподавателска дейностъ на академическия персоналъ въ Университета не подлежи на контрола на Върховната изпълнителна власть и не може да бжде поводъ за уволнение отъ Министерския съветъ“. (Вж. пълния текстъ на приетия отъ Народното събрание Законъ за изменение и

допълнение на Закона за държавнитѣ служители въ Държ. вест. бр. 81 отъ 12. IV. 1941 г.).

На 31. мартъ г. Ректорътъ бѣ приетъ на ауденция отъ Н. В. Царя.

Предвидъ на това развитие на въпроса, въ следното си заседание на 2. априлъ 1941 г., Академическия съветъ наново се занима съ въпроса. Последователно г-да деканитѣ докладваха становищата на своитѣ факултети по приетитѣ вече отъ Народното събрание измѣнения въ Закона за държавнитѣ служители, засѣгащи университетската автономия:

1. г. Деканътъ на историко-филологическия факултетъ докладва следното решение:

Факултетскиятъ съветъ наново подчертава пълната си готовност да поддържа Академическия съветъ въ решението, което би се взело по въпроса; подложенъ на обсъждане.

Ако се касае до мнение, което факултетскиятъ съветъ би препоръчалъ на Академическия съветъ за сведение, то е: Университетътъ държи неизмѣнно на осветенитѣ отъ традицията и досегашния законъ на народната просвѣта негови правдини и свободи и ще положи всички старания, за да бждатъ тѣ и занаяредъ признати и узаконени отъ държавната властъ.

Предвидъ, обаче, на изключителния исторически моментъ, съ всички затруднения за правителство и народъ, академическото тѣло не желае да смути общественото мнение и следваната национална политика, за да внесе смутъ или разединение всрѣдъ народа ни. Затова то отлага за сега постъпките си за отстояване на правата си.

2. г. Деканътъ на физико-математическия факултетъ докладва следното решение:

Да се поиска отъ Академическия съветъ да направи едно изложение до г. Министъръ-председателя, въ което да се изтъкне нашето огорчение отъ този законъ, като се подчертаятъ моралнитѣ последици, които би ималъ единъ такъвъ законъ за Университета и нашата страна и че поради особенитѣ времена ние не можемъ сега да действуваме за премахването на този законъ, но че ние нѣма да пропустнемъ случая въ бждеще да действуваме за неговото отмѣняване.

3. г. Деканътъ на юридическия факултетъ докладва следното решение:

Гласуваниятъ безъ никакъвъ поводъ отъ страна на преподавателското тѣло и въпрѣки неговитѣ постъпки законъ за измѣнение и допълнение на Закона за държавнитѣ служители засѣга сжщественно автономията на Университета и възбужда най-сериозно съмнение, дали и за въ бждеще при действието на този законъ е възможна спокойна и плодотворна научна и преподавателска работа. Само сждбоноснитѣ моменти, които страната преживява, и необходимостта отъ външно изразено

единство въздържатъ за сега съвета да настоява за предприемането на онѣзи постѣпки, които справедливата грижа за бждещето на Университета и неговитѣ традиции изискватъ. Съветътъ, обаче, смѣта въпроса не за приключенъ; а само за отложенъ по силата на нѣщата. Прочее, протестирайки срещу неоправданото посѣгане върху университетската автономия, съветътъ заявява, че ще настоява за предприемането на най-енергични постѣпки за отмиъняване на стѣсняващитѣ Университета постановления на Закона, щомъ обстоятелствата въ страната позволяватъ това.

4. г. Замѣстникъ декана на медицинския факултетъ докладва следното решение на факултетския съветъ:

Предвидъ тревожното време, което днесъ преживява Българската държава — съветътъ реши единодушно, да се препоръча да се ограничимъ за сега само съ единъ писменъ протестъ предъ г. Министъръ-председателя и Министъръ на народното просвѣщение за отиъмане автономията на Университета. Въ изложението да се спомене изрично, че академическото тѣло ще намѣри удобния моментъ, за да поднови своитѣ постѣпки съ срѣдствата, които намѣри за добре — за възврѣщане пълната автономия на Университета, като необходима предпоставка за нормалното развитие на българската наука и на родната ни духовна култура.

5. г. Деканътъ на агрономо-лесовѣдския факултетъ докладва следното решение на факултетския съветъ:

Съветътъ намира, че съ гласувания законъ за измѣнение и допълнение Закона за държавнитѣ служители се нарушава прѣко и сжществено автономията на Университета и цѣлата дейность на университетскитѣ преподаватели се поставя въ рамкитѣ на неопредѣлени ограничения, съ което се създава несигурность въ служебното имъ положение. Тревожнитѣ времена, които преживява страната, налагатъ пълно единение на всички духовни сили за запазване на онѣзи народни идеали и постижения, които сж добити съ голѣми и скжпи жертви. Въ такива тъкмо времена Университетътъ е незаслужено унизенъ, макаръ че презъ цѣлото си 50-годишно сжществуване е служилъ единствено за издигане авторитета на държавната власть и културното равнище на страната. При това положение съветътъ намира, че Университетътъ има дълга, въ името на бждещето развитие на българската култура да отстаива своята автономия, защото тя единствено му дава възможность да се развива правилно и да служи добросъвѣстно и съ най-голѣма полза на отечеството. Съветътъ, обаче, добре преценява сждбоносния моментъ, който преживява страната и който налага сплотяване, а не разединение, и, въпрѣки посѣгателството, което се прави върху най-ценната придобивка на Университета, е на мнение, че не бива да се открива борба, която може да бжде неправилно тълкувана и

използувана отъ враговетѣ на България и вредна за вътрешния редъ на страната. Университетътъ, обаче, никога нѣма да се примири съ създаденото положение и е длъженъ да бди най-внимателно върху приложението на закона, като си запази правото да направи преценка върху всѣки актъ, който засѣга непосредствено университетското преподавателско тѣло въ неговата научна, преподавателска и обществена дейность. Съветътъ смѣта, че трѣбва да се използва първиятъ удобенъ моментъ за възстановяване отнетитѣ права на Университета и за издигане на нарушения му авторитетъ, който е далъ толкова сжществена полза на страната до сега и който е още по-необходимъ на днешна и утрешна България.

Имайки предвидъ всичко това, факултетскиятъ съветъ реши единодушно:

а) Да се представи на Правителството и тамъ кждето се намѣри за добре едно обосновано изложение, съ което енергично да се протестира срещу гласувания законъ за измѣнение и допълнение на Закона за държавнитѣ служители въ онѣзи му постановления, които незаслужено и неоправдано засѣгатъ тѣй необходимата за Университета и за България свободна дейность на университетскитѣ преподаватели, както и да се декларира, че Университетътъ, схващайки особеното положение, въ което се намира държавата въ настоящия моментъ, запазва необходимото спокойствие, но не се отказва да се бори за възстановяването на автономията, щомъ условията позволяватъ и

б) Да се бди за всѣко посѣгателство върху представителитѣ на университетското преподавателско тѣло и да се взематъ всички възможни мѣрки за предотвратяването му.

б. г. Деканътъ на богословския факултетъ докладва следното решение на факултетския съветъ:

Факултетскиятъ съветъ, следъ като изслуша доклада на г. Декана по засѣгащитѣ университетската автономия измѣнения и допълнения на Закона за държавнитѣ служители, както и станалата въ връзка съ тия измѣнения среща между Н. В. Царя и г. Ректора на Университета, следъ обстойно обсъждане на тия доклади, единодушно реши:

а) Академическиятъ съветъ да изкаже дълбокото съжаление на преподавателското тѣло въ Университета, че стореното посѣгателство върху автономията на Университета е извършено, въпрѣки единодушното становище и настояване на цѣлото академическо преподавателно тѣло, отъ Правителство, възглавявано отъ професоръ на Университета, като се подчертае още — че това посѣгателство е извършено безъ да бжде дадено въ закона каквото и да е опредѣление на деянията, за които единъ университетски преподавател може да бжде уволненъ и безъ да бждатъ посочени нѣкакви кон-

кретни деяния на университетски преподаватели, които сж станали причина за подобно посѣгателство.

б) Академическиятъ съветъ да изтъкне, че преподавателското тѣло на Университета съ право е очаквало, че Правителството въ сегашното изключително и тежко време, не ще предприеме такава неоправдана постѣпка срещу Университета, която не може да не внесе излишенъ смутъ и вълнение въ неговото преподавателско тѣло.

в) Академическиятъ съветъ да подчертае: 1) че преподавателското тѣло на Университета, макаръ и така тежко онеправдано, се ограничава за сега, поради изключителното време, да изкаже само писменъ протестъ предъ Правителството срещу посѣгателството на автономията на Университета; 2) че Академическиятъ съветъ ще следи внимателно какъ и за какво ще се прилага тоя законъ по отношение на Университета и, най-после, 3) че Академическиятъ съветъ смѣта за свой дългъ при благовремие да направи всичко възможно, за да бжде възстановена напълно автономията на Университета.

7. г. Декантъ на ветеринарно-медицинския факултетъ докладва единодушното решение на факултетския съветъ:

Извазва огорчението си отъ създаденото ново положение на Университета съ Закона за държавнитѣ служители и моли Академическия съветъ да намѣри подходящъ начинъ и форма, за да се даде изразъ на това голѣмо огорчение.

Академическиятъ съветъ, като изслуша единодушно и въ общото въ еднакъвъ смисълъ взетитѣ решения на факултетскитѣ съвети по въпроса, реши да се възложи на г. г. Ректора, Проректора и деканитѣ да изработятъ възъ основа на реченитѣ решения и даденитѣ отъ Акад. съветъ указания ново изложение-писмо, което да се представи на Академическия съветъ за одобрение въ окончателния му текстъ. Следъ това, подписано отъ всички членове на Академическия съветъ, то да се изпрати въ еднакви екземпляри на г. Министъръ-председателя, на г-да членоветѣ на Министерския съветъ и на Началника на канцеларията на Н. В. Царя, съ молба да се представи и на Н. В. Царя.

Въ следното заседание на Академическия съветъ на 9. IV. 1941 г. се прочете следното изработено, съгласно съ решението на съвета, изложение на Академическия съветъ по университетската автономия въ връзка съ последнитѣ измѣнения въ Закона за държавнитѣ служители:

До Господина Министъръ-Председателя и
Господа членоветъ на Министерския съветъ

Господинъ Министъръ-Председателю,
Господа Министри,

За да може Университетътъ да се развива най-правилно, законодателятъ му бѣше далъ, подъ върховния надзоръ на Министра на народното просвѣщение, широка автономия. Тази автономия се смѣташе за сжществена предпоставка за осжществяване на високитѣ научни и обществени задачи на Университета; съ нея той закрепна и съ нея младата българска наука се издигна, за да заеме мѣстото си въ свѣтовната научна общность. Имало е моменти, въ които отношенията между Университета и Министерството на народното просвѣщение не сж били напълно гладки; имало е накрънения на дадената отъ законитѣ автономия на Университета; но никога по законодателянъ редъ тази автономия не е била отмѣнявана, и всички правителства сж признавали, че безъ началото на автономията нормалното развитие на Университета ще бжде спънато.

На тази автономия днесъ е нанесенъ тежкъ ударъ съ измѣненияга на Закона за държавнитѣ служители. Съ тѣхъ на Министерския съветъ е дадена властъта да уволнява преподавателския персоналъ, когато намѣри за добре. Явно е, каква неограничена възможность за вмѣсане въ живота на Университета е създадена по тоя начинъ за Министерския съветъ. Разпореждането на закона, че това уволнение нѣма да става поради научна и преподавателска дейность, не е никаква действителна гаранция за Университета, сжщо както, ако Министерскиятъ съветъ бѣше получилъ властъта да уволнява сждиитѣ, не би представлявала никаква гаранция за правосждието уговорката, че уволнението нѣма да става поради сждийската дейность на сждията. Това е мнението, изразено единодушно отъ всички факултети на Университета.

Всичкитѣ тѣзи съображения бѣха изложени подробно предъ Господинъ Министъръ-Председателя и Министъръ на народното просвѣщение въ редица постжпки, предприети отъ академическото управление съгласно съ единодушнитѣ решения на факултетитѣ и на Академическия съветъ преди гласуване на законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за държавнитѣ служители. Въпрѣки това, обаче, законопроектътъ стана законъ безъ никакви сжществени измѣнения, колкото се отнася до Университета. Въ преценката на този законъ преподавателското тѣло е единодушно, както се вижда отъ решенията на факултетитѣ, и то съжелява дълбоко, че той е внесенъ и поддържанъ въ Народното събрание отъ правителство, възглавявано отъ единъ университетски професоръ. Препода-

вателското тѣло е не само огорчено отъ това новосъздадено отношение къмъ Университета, безъ да е билъ на лице никакъвъ поводъ за него; то е дълбоко загрижено за бждещата спокойна и плодотворна работа. Защото преподавателското тѣло неотклонно вѣрва, че автономията, съ която се ползуваше нашиятъ Университетъ, е безусловно необходима за нормалната работа при нашитѣ условия.

Въ днешнитѣ сждбоносни времена, обаче, преподавателското тѣло има дълбокото съзнание за дългъ къмъ българския народъ и българската държава, чиито сждбини се решаватъ сега. И макаръ че тъкмо тѣзи моменти се избраха, за да се сложи въпросътъ за съществуването на университетската автономия, то, като не желае да внесе смутъ и разединение въ общественото мнение, отлага за сега постъпкитѣ си за нейното отстояване. Но като прави това, то, въ решенията на своитѣ факултетски съвети, ни натовари, Уважаеми Господа, да доведемъ до Вашето знание съображенията, поради които постъпва по този начинъ, и да заявимъ още веднажъ, че цѣлата колегия стои единодушно и твърдо на своето становище и че когато въпросътъ, при по-благоприятно време, бжде поставенъ на ново разглеждане — нѣщо, което е неминуемо по изложениитѣ вече причини — преподавателското тѣло ще стори нуждното за възстановяването на накърнената университетска автономия.

Ректоръ: (п) Протопресвитеръ д-ръ Стефанъ Цанковъ

Проректоръ: (п) Я. С. Молловъ

Деканъ на историко-филологическия факултетъ: (п) Ив. В. Саржилиевъ

Деканъ на физико-математическия факултетъ: (п) Г. Наджаконъ

Деканъ на юридическия факултетъ: (п) П. Венедиковъ

Деканъ на медицинския факултетъ: (п) Д-ръ Д. Ораховацъ

Деканъ на агрономо-лесовѣдския факултетъ: (п) Ив. Т. Странски

Деканъ на богословския факултетъ: (п) Прот. Ив. Гошевъ

Деканъ на ветеринарно-медицинския факултетъ: (п) Д-ръ Г. Павловъ

Членове на Академическия съветъ

(п) Г. С. Хлѣбаровъ

(п) Д-ръ Б. Начевъ

(п) Ив. С. Марковски

(п) Д-ръ Т. Радевъ

(п) Д-ръ Н. Бобчевъ

(п) Д-ръ Д. Ивановъ

(п) Д-ръ Д. Табаковъ

(п) Св. Георгиевъ

(п) Д-ръ Мет. Поповъ

(п) Хр. Гяуровъ

(п) Н. Стояновъ

(п) Д-ръ Н. Дабовски

(п) Инж. Б. Илиевъ

(п) Д-ръ А. Клисуровъ

(п) Д-ръ Д. Кацаровъ

(п) Д-ръ В. Бешевлиевъ

(п) Д-ръ Ст. Ангеловъ

(п) Д-ръ Л. Владикинъ

Академическиятъ съветъ одобри единодушно изложението и реши, то да се разпрати, както бѣ решено въ миналото заседание. Така изложението се изпрати на г. Министъръ-председателя и на всички г-да министри подъ № 1129 отъ 9. IV. 1941 г., а сжщо и на Н. В. Царя съ съпроводително писмо № 1132 отъ с. д.

8. По Законопроекта за народното просвѣщение

Въ заседанието на Академическия съветъ на 28. VI. 1941 г. г. Деканътъ на физико-математическия факултетъ докладва наново решението на факултетския съветъ, да се настои за изпълнението на по-раншнитѣ решения на факултетския съветъ и на Академическия съветъ за прибавяне къмъ чл. 322 отъ Закона за народното просвѣщение предвиденитѣ текстове за даване титлата „инженеръ“ на завършващитѣ по химия нашия Университетъ.

Въ сжщото заседание на Академическия съветъ и г. Деканътъ на агрономо-лесовѣдския факултетъ докладва наново решенията на факултетския съветъ, да се поиска, слѣтитѣ, по чл. 278 отъ Закона за народното просвѣщение, катедри по лозарство и градинарство да се раздѣлятъ на две катедри, както се предвиждатъ въ бюджета на Университета два отдѣлни института: по лозарство и градинарство. Сжщо така да се преименува катедрата по земеделска технология въ катедра по земеделска бактериология и млѣкарство.

Академическиятъ съветъ одобри всички тия решения, които ще се иматъ предвидъ при първото поставяне на дневенъ редъ на Законопроекта за народното просвѣщение.

9. По въпроса за окриване на фармацевтически отдѣлъ при Университета

И презъ изтеклата учебна година Академическиятъ съветъ се е занималъ съ тоя въпросъ въ нѣколко заседания — на 25. XII. 1940 г., 29. I. и 19. II. 1941 г. Съветитѣ на медицинския и на физико-математическия факултети наново сж решили, да се направятъ постжпки за откриване на първо време на фармацевтически институтъ при физико-математическия факултетъ. Но и тоя въпросъ се остави за разглеждане при общия Законопроектъ за народното просвѣщение.

Б. ПРАВИЛНИЦИ

И презъ течение на изминатата учебна година се направиха доста измѣнения въ сжществуващитѣ университетски правилници и се изработиха и нѣкои нови.

1. Измѣнения въ Общия университетски правилникъ

а) Поради липса на достатъчно кандидати класици за нови студенти по славянска филология (§ 88 отъ Общия университетски правилникъ), съветътъ на историко-филологическия факултетъ реши и Академическия съветъ въ заседанието си на 9. X. 1940 г. одобри, като преходно положение да се приематъ и за уч. 1940/41 год. по славянска филология и полукласици, но следъ като се укаже, че оставатъ свободни мѣста поради липса на класици.

б) Измѣнение на § 72 за изпитнитѣ комисии. — За да се направятъ предвижданитѣ въ § 72 изпитни комисии по-гъвкави, а съ това и самитѣ изпити по-лесно за произвеждане, Академическия съветъ въ заседанието си на 20. XI. 1940 г., по предложение на юридическия факултетъ, реши да се измѣни § 72, както следва:

Ал. I да гласи: „Изпититѣ се произвеждатъ отъ преподавателя по предмета или другъ преподавателъ отъ сжщата или близка катедра, които могатъ да се подпомагатъ отъ другъ преподавателъ; този последниятъ може да задава въпроси само съ разрешението на изпитвача.“

А забележка 2 къмъ сжщия § да гласи: „Частни доценти могатъ да участвуватъ въ изпита, като помощници на изпитвача, и то по решение на факултетскитѣ съвети, само ако четатъ задължителни лекции.“

Министерството на народното просвѣщение съ заповѣдь № 3357 отъ 9. XII. 1940 г. одобри това измѣнение.

в) Тълкувание на ал. VIII на § 46 — кое време е ваканционно, когато доклади не могатъ да се излагатъ? — Въ връзка съ произвеждането на състезания за преподаватели, а сжщо и съ тѣхнитѣ повишения, понеже ал. VIII. на § 46 гласи, че „доклади за избори и повишения не могатъ да се излагатъ презъ ваканционно време“, Академическия съветъ въ заседанието си на 9. IV. 1941 г. даде следното тълкуване на тая алинея, въ връзка съ §§ 74 и 75: За ваканционно време ще се счита лѣтната ваканция, зимната семестриална ваканция (времето отъ 1 януарий до 1 февруарий) и великденската ваканция.

г) Тълкувание на ал. IV на § 46 — кога почва да тече и завършва 15-дневниятъ срокъ за излагане на доклади за избори и повишения? — Въ заседанието си на 30. IV. 1941 г., по поводъ на едно запитване отъ страна на юридическия факултетъ, Академическия съветъ даде следното тълкуване на ал. IV на § 46: Въ 15-дневния срокъ се включва деньтъ на излагането на докладитѣ и днитѣ на заседанията на факултетския и Академическия съвети.

д) Тълкувание на § 74 — дали изпитнитѣ сесии сж ваканционно време или не, както за

студентитѣ, тѣй и за преподавателитѣ? — Въ заседанието си на 5. III. 1941 г., по поводъ на едно запитване отъ страна на богословския факултетъ, Академическиятъ съветъ даде следното тълкуване на § 74: Тѣй като, споредъ § 74 зимниятъ семестъръ трае отъ 1. X. до 30. XII., а лѣтниятъ — отъ 21. II. до 5. VI., отъ една страна, а, отъ друга, изпититѣ се произвеждатъ отъ 20. IX. до 5. X., отъ 1. до 20. II. и отъ 10. до 30. VI., то изпитнитѣ сесии за преподавателитѣ сж учебно време, но за студентитѣ, които нѣматъ изпити, сж ваканционно време.

2. Правилникъ за хидробиологическитѣ станции къмъ зоологическия институтъ при Университета въ София

Досегашниятъ правилникъ за хидробиологичната станция съ аквариумъ въ гр. Варна отдавна се указа непълненъ, и вече не отговаряше на научнитѣ цели на тая станция. А сега, подиръ разпространението на българскитѣ земи и до други морета и съ включването на нѣкои голѣми езера, като напр. частъ отъ Охридското, гдето сжщо има хидробиологическа станция, съветътъ на физико-математическия факултетъ счете за необходимо да изработи новъ общъ „Правилникъ за хидробиологическитѣ станции къмъ зоологическия институтъ при Университета въ София“. Академическиятъ съветъ въ заседанието си на 28. VI. 1941 г. одобри правилника; одобри го и М-вото на народното просвѣщение съ заповѣдъ № 2103 отъ 5. VIII. с. г.

Цельта на тия станции се опредѣля така:

а) Да способствуватъ за изследването на прилежащитѣ къмъ нашитѣ граници морета и вжтрешнитѣ езера въ научно и стопанско отношение.

б) Да дадатъ възможность на студентитѣ по природнитѣ науки да се запознаятъ нагледно съ биологията на тия води.

в) Да доставятъ на Университета и на училищата препарирани водни организми, необходими при обучението, както и да способствуватъ за опрѣсняването на познанията на учителитѣ по естествена история и

г) Чрезъ аквариуми съ морска и сладка вода да запознаватъ обществото съ живота въ водитѣ.

За научната дейность пъкъ на станциитѣ се предвижда следното:

а) Въ лабораториитѣ на станцията се правятъ изследвания въ връзка съ биологията и гидрографията на прилежащитѣ води, а при възможность и въ други направления.

б) Работно мѣсто въ станцията може да получи, съ разрешение на директора, всѣки българинъ или чужденецъ, който е подготвенъ да работи научно. Разрешение се дава за опредѣленъ срокъ. За всѣко дадено разрешение за работа се уведомява и факултетскиятъ съветъ.

в) Работнитѣ мѣста се даватъ бесплатно, но срещу изрично задължение отъ работящитѣ, че ще дадатъ на станцията бесплатно 50 екз. отъ всѣки наученъ трудъ, изработенъ въ станцията и печатанъ кждето да е.

г) Въ услуга на работницитѣ, управлението на станцията дава срещу разписка свободнитѣ пособия и апарати, съ които разполага. Работящиятъ е длъженъ да върне въ исправностъ всичко, което е получилъ, като повреденитѣ или счупени нѣща се заплащатъ по пазарнитѣ цени или се поправятъ за негова смѣтка.

д) Библиотеката на станцията се използва отъ работящитѣ чрезъ асистента; не се допуска изнасяне на книги извънъ станцията.

е) Управлението на станцията подпомага бесплатно работящитѣ при изследванята имъ, било чрезъ набавяне на материали за изследване, било по другъ начинъ, въ кръга на възможното по отношение на срѣдства и персоналъ.

Когато една научна работа е свързана съ изразходване на значително количество материали и срѣдства, тѣ могатъ да бждатъ дадени отъ станцията, ако разполага съ тѣхъ, при условие, стойността имъ да бжде внесена въ съответния фондъ къмъ станцията.

ж) За лично улеснение на работящитѣ, само за времето на научната имъ работа, директорътъ на станцията може да дава възможностъ и за живѣне и

з) Работящитѣ въ станцията се задължаватъ да спазватъ правилника и нарежданията на управлението. Въ противенъ случай директорътъ отнема работното мѣсто и лишава отъ право да се работи по-нататъкъ въ станцията.

3. Измѣнения въ правилницитѣ на юридическия факултетъ

а) Въ правилника за изпититѣ. — По решение на факултетския съветъ, одобрено отъ Академическия съветъ на 25. IX. 1940 г. и отъ М-вото на народното просвѣщение съ заповѣдь № 2497 отъ 11. с. м., се направиха следнитѣ измѣнения:

Първитѣ три изречения на ал. II на § 3 се измѣнятъ, както следва: „Писменъ изпитъ се прави при третия годишенъ изпитъ по наказателно право, а при четвъртия по гражданско или търговско право, безъ изборъ на студентитѣ между тѣзи два предмети. Студентитѣ се раздѣлятъ на групи така, че да се избѣгне възможността да си помагатъ. На всѣка група се задаватъ по две теоретически теми или казуси, между които всѣки студентъ отъ групата може да избира“.

А ал. I на § 15 се измѣни, както следва: „Студентъ, който покаже слабъ успѣхъ по не повече отъ половината предмети, може да се яви на поправителенъ изпитъ по тѣхъ;

ако, обаче, покаже слабъ успѣхъ по повече отъ половината предмети, повтаря цѣлия изпитъ“.

б) Въ програмата за изпититѣ пкъъ, следъ като съ последното измѣнение въ Закона за народното просвѣщение се предвиди нова катедра по военно-наказателно право и сждопроизводство, по решение на факултетския съветъ, одобрено отъ Академическия съветъ на 23. X. 1940 г. и на М-вото на народното просвѣщение съ заповѣдъ № 2887 отъ 7. XI. с. г., къмъ предметитѣ за IV-ти годишенъ изпитъ се прибави устенъ изпитъ по военно-наказателно право и сждопроизводство.

4. Въ правилницитѣ на медицинския факултетъ се направиха измѣнения, както следва:

а) Въ програмата за изпититѣ. — Следъ като съ последното измѣнение въ Закона за народното просвѣщение се предвидѣ катедра по радиология, физиотерапия и балнеология, по решение на факултетския съветъ, одобрено отъ Академическия съветъ на 18. VI. 1941 г. и на М-вото на народното просвѣщение съ заповѣдъ № 1663 отъ 28. VI. 1941 г., въ Програмата за изпититѣ при медицинския факултетъ къмъ предметитѣ за четвърта година следъ „детски болести“ се предвидѣ изпитъ и по „радиология, физиотерапия и балнеология“.

б) Въ Правилника за асистентитѣ при медицинския факултетъ. — Въ приетия отъ Академическия съветъ на 26. VI. 1940 г. и одобренъ отъ М-вото на народното просвѣщение на 8. X. с. г. отдѣленъ Правилникъ за асистентитѣ при медицинския факултетъ, сега по решение на факултетския съветъ, одобрено отъ Академическия съветъ на 5. III. 1941 г. и на М-вото на народното просвѣщение съ заповѣдъ № 888 отъ 29. с. м., въ § 4 думитѣ „съ изключение на клиническитѣ асистенти, срокътъ на които може да се продължи най-много съ три години“ се заличиха, така че тия асистенти да могатъ да служатъ и по-дълго време. А по-късно, следъ измѣненията, направени въ Закона за държавнитѣ служители, съ които не се позволява назначаване на държавни служители „за опредѣленъ срокъ“, се наложи да се измѣни това постановление за срочно назначаване на асистентитѣ, както въ Правилника за асистентитѣ при медицинския факултетъ, тъй и въ Общия правилникъ за асистентитѣ при Университета. Въ заседанието на Академическия съветъ на 21. V. 1941 г. Деканътъ на медицинския факултетъ докладва следното становище на факултетския съветъ по тоя въпросъ: „По поводъ измѣненията на Правилника по отношение на срочното назначаване на асистенти, факултетскиятъ съветъ подчертава, че срочното назначаване на асистентитѣ въ медицинския факултетъ е една съществена необходимостъ за правилната служба въ клиникитѣ и за правилното подготвяне на учебенъ и преподавателски кадъръ и подготвянето на специалисти за служ-

битъ на Дирекцията на народното здраве. Факултетскиятъ съветъ ще се занимае допълнително съ изработването на точната редакция на исканото измѣнение на правилника“.

А въ заседанието на Академическия съветъ на 18. VI. т. г., г. Деканътъ на медицинския факултетъ докладва следното ново решение на факултетския съветъ:

„По отношение Правилника за асистентитѣ при медицинския факултетъ и исканото измѣнение на сѣщия въ §§ отнасящи се за сроковетѣ на службата имъ, факултетскиятъ съветъ, въпрѣки изложеното становище на факултета въ последното заседание на Академическия съветъ, че запазването на сроковетѣ на службитѣ на асистентитѣ е една необходимостъ за медицинския факултетъ, обоснована съ много съображения, тъй като се изисква съгласуването на Правилника съ измѣнението на Закона за държавнитѣ служители и въ случай, че Академическиятъ съветъ по начало се съгласи съ това измѣнение, предлага текстътъ на § 4 и забележка I-ва къмъ сѣщия параграфъ да се заличатъ изцѣло. Забележка II-ра къмъ този параграфъ да стане § 4. Въ § 5 думитѣ „ и то или по изтичане на срока на службата имъ или преди срока“ се заличаватъ.

Между това, Академическиятъ съветъ бѣше се вече занималъ още на 30. IV. 1941 г., следъ влизане въ сила на измѣненията въ Закона за държавнитѣ служители, съ въпроса, и сега въ заседанието си на 28. VI. с. г. реши, както въ общия правилникъ за асистентитѣ, тъй и въ тоя за медицинския факултетъ да се даде на § 4 следната редакция: „Асистентитѣ се назначаватъ и уволняватъ по докладъ на титуляритѣ на катедритѣ съ решение на факултетския съветъ, одобрено отъ Академическия съветъ. Титуляритѣ на катедритѣ даватъ всѣки три години изчерпателни доклади за асистентитѣ при катедритѣ“. Това решение на Академическия съветъ се одобри и отъ М-вото на народното просвѣщение като се направиха и съответнитѣ измѣнения въ Общия правилникъ за асистентитѣ — съ заповѣдь № 2820 отъ 29. IX. 1941 г. и въ Правилника за асистентитѣ при медицинския факултетъ съ заповѣдь № 2707 отъ 23. IX. 1941 г.

в) Въ Правилника за административно-домакинската и санитарна служба въ Александровската болница при медицинския факултетъ. — По решение на съвета на медицинския факултетъ, одобрено отъ Академическия съветъ на 20. XI. 1940 г. и на М-вото на народното просвѣщение съ заповѣдь № 127 отъ 23. I. 1941 г., се направиха редица измѣнения и допълнения, указали се крайно належащи следъ дългогодишно прилагане на тоя правилникъ.

5. Въ Ветеринарно-медицинския факултетъ сѣщо се изработи отъ факултетския съветъ Правилникъ за административно-домакинската служба при фа-

култета, по подобие на службата за Александровската болница. Академическиятъ съветъ въ заседанието си на 25. XII. 1940 г. одобри правилника. Съ заповѣдь № 1694 отъ 13. V. 1842 г. М-вото на народното просвѣщение утвърди правилника следъ като и М-вото на финанситѣ съ писмо № 1899 отъ 10. III. с. г. го одобри.

В. ДРУГИ ПО-ВАЖНИ РЕШЕНИЯ НА АКАДЕМИЧЕСКИЯ СЪВЕТЪ

1. Нововъведения въ разписа на лекциитѣ

Досега въ разписа на лекциитѣ за историко-филологическия факултетъ, докато лекциитѣ за шесттѣ отъ всички деветъ специалности се посочваха отдѣлно, напълно прегледно за студентитѣ, кои лекции [сж задължителни за тѣхъ, само тритѣ специалности — романска, германска и английска филология се даваха наедно подъ общото заглавие „нова филология и литература“. Сега, по решения на историко-филологическия факултетъ, одобрено отъ Академическия съветъ на 18. XII. 1940 г., и тия лекции се раздѣлиха на три отдѣла и се постигна и тукъ същата прегледностъ.

Пакъ за по-голъма прегледностъ и улеснение на студентитѣ при служенето имъ съ разписа, по решение на Академическия съветъ отъ 20. XI. 1940 г., лекциитѣ на преподаватели отъ единъ факултетъ, които се четатъ за студенти отъ другъ факултетъ, се посочватъ въ разписа и на дветѣ мѣста.

2. Лекциитѣ по библиотекознание

По решение на съвета на историко-филологическия факултетъ и на Академическия съветъ отъ 23. X. 1940 г., частната доцентура по библиотекознание се причисли къмъ катедрата по българска литература.

3. Изпититѣ на студентитѣ медици

Съветътъ на медицинския факултетъ реши и Академическиятъ съветъ въ заседанието си на 25. XII. 1940 г. одобри: а) Студентитѣ-медици, безъ завършенъ I изпитъ, могатъ да записватъ условно IV семестъръ, а тия безъ завършенъ IV изпитъ — условно X семестъръ и б) Студентитѣ-медици могатъ да се явятъ на изпитъ по чуждия езикъ и следъ записване и завѣряване на лекции по тоя езикъ за два семестра, т. е. въ края на първа година, а не само следъ 4 семестра, както бѣше досега. По-късно по решение на медицинския факултетъ и на Академическия съветъ отъ 29. I. 1941 г., се даде право и на студентитѣ-медици съ незавършенъ III изпитъ да могатъ да записватъ условно VIII семестъръ.

4. Изпититѣ на студенти, идващи отъ чужди университети

По предложение на юридическия факултетъ, Академическия съветъ въ заседанието си на 18. XII. 1940 г. взе следното решение: Тѣй като при идването на студенти отъ други университети въ нашия Университетъ, се явяватъ случаи, когато на такива студенти липсватъ по единъ само изпитъ отъ отдѣлнитѣ годишни изпити, на тѣзи студенти се позволява да взематъ липсващитѣ имъ изпити въ една сесия, при все, че по нашитѣ правилници за изпити тѣ се взематъ въ отдѣлни сесии съ съответнитѣ годишни изпити.

II. Академиченъ и спомагателенъ персоналъ

1. Брой на преподавателитѣ и асистентитѣ

Въ началото на уч. 1940/41 год. въ Университета е имало следния академиченъ (преподавателски) персоналъ: 75 редовни, 33 извънредни и 2 хонорувани професори, 28 редовни и 37 частни доценти, 9 лектори и 3 технически преподаватели, или всичко 186 души (единъ частенъ доцентъ е и лекторъ), т. е. точно толкова колкото и въ началото на по-предната учебна 1939/40 год.

Освенъ тия преподаватели, имало е още, като спомагателенъ персоналъ, 142 редовни (шатни) и 53 доброволни (не-шатни, безплатни) асистенти.

По факултети преподавателитѣ и асистентитѣ сж били, както следва:

а) Въ началото на зимния семестъръ:

	Редовни професори	Изв. професори	Хонор. професори	Ред. доценти	Част. доценти	Лектори и допълнит. преподават.	Всичко преподаватели
Истор.-филолог. факултетъ	16	8	—	5	8	9	45 ¹
Физико-математ. факултетъ	17	5	—	6	2	—	30
Юридически факултетъ	12	6	2	2	6	—	28
Медицински факултетъ	7	3	—	8	13	—	31
Агрон.-лесов. факултетъ	7	7	—	4	3	3	24
Богословски факултетъ	9	—	—	—	2	—	11
Ветер.-медиц. факултетъ	7	4	—	3	3	—	17
Всичко	75	33	2	28	37	12	185 ²

¹ Единъ лекторъ е и частенъ доцентъ.

² Единъ е частенъ доцентъ едновременно въ два факултета.

Освенъ това, въ отдѣлнитѣ факултети е имало още: редовни асистенти: въ историко-филологическия — 10, въ физико-математическия — 35, въ юридическия — 1, въ медицинския — 65, агрономо-лесовъдския — 17 и въ ветеринарно-медицинския — 14, или всичко 142 души¹ и доброволни асистенти: въ историко-филологическия — 5, въ физико-математическия — 3, въ юридическия — 5, въ медицинския — 28 и въ агрономо-лесовъдския — 12, или всичко 53 души.

б) Въ началото на лѣтния семестъръ:

	Редовни професори	Изв. професори	Хонор. професори	Ред. доценти	Част. доценти	Лектори и допълнит. преподаватели	Всичко преподаватели
Истор.-филолог. факултетъ	17	7	—	5	10	9	47 ²
Физико-математ. факултетъ	17	5	—	6	2	—	30
Юридически факултетъ	12	6	2	2	7	—	29
Медицински факултетъ	9	3	—	8	12	—	32
Агрон.-лесов. факултетъ	8	7	—	3	4	3	25
Богословски факултетъ	9	—	—	—	3	—	12
Ветер.-медиц. факултетъ	7	4	—	3	3	—	17
Всичко	79	32	2	27	41	12	192 ³

Освенъ това, въ отдѣлнитѣ факултети е имало още: редовни асистенти: въ историко-филологическия — 10, въ физико-математическия — 36, въ юридическия — 1, въ медицинския — 66, въ агрономо-лесовъдския — 18 и въ ветеринарно-медицинския — 14, или всичко 145 души⁴ и доброволни асистенти: въ историко-филологическия — 4, въ физико-математическия — 3, въ юридическия — 8, въ медицинския — 30, въ агрономо-лесовъдския — 13 и въ ветеринарно-медицинския — 1, или всичко 59 души.

2. Открити нови доцентури

Презъ течение на уч. 1940/41 г. се взеха решения отъ съответнитѣ факултетски съвети за откриване на следнитѣ доцентури — редовни и частни: Въ историко-филологическия факултетъ — една частна хонорувана доцентура при катедрата по физическа география (решение на Академическия съветъ отъ 25. IX. 1940 г.); въ медицинския

¹ Отъ тѣхъ 13 души сж сщевременно и частни доценти.

² Единъ лекторъ е и частенъ доцентъ.

³ Единъ е частенъ доцентъ едновременно въ два факултета.

⁴ Отъ тѣхъ 14 души сж сщевременно и частни доценти.

факултетъ — една частна доцентура по одонтостоматология съ челюстна хирургия при катедрата по хирургическа клиника (решение на Академическия съветъ отъ 19. II. 1941 г.) и една частна доцентура при катедрата по нервни болести и психиатрия (решение на Академическия съветъ отъ 21. V. 1941 г.) и въ Агрономо-лесовъдския факултетъ — една частна нехонорувана доцентура по „климатъ и земедѣлие въ България и на Балканския полуостровъ съ огледъ на земедѣлко-метеорологическитѣ условия въ тѣзи страни“ при катедрата по общо земедѣлие (решение на Академическия съветъ отъ 4. XII. 1940).

3. Обявени състезания за преподаватели

Презъ течение на учебната година се обявиха следнитѣ състезания за преподаватели:

Въ историко-филологическия факултетъ — за редовенъ професоръ при катедрата по срѣдна история; за редовни доценти при катедрата по обща география и културно-политическа география, при катедрата по дидактика и методика и при катедрата по славянско езикознание и етнография; за частенъ хоноруванъ доцентъ при катедрата по физическа география и за редовенъ лекторъ по френски езикъ.

Въ физико-математическия факултетъ — за директоръ на Биологическата станция съ Аквариумъ въ гр. Варна.

Въ юридическия факултетъ — за редовни професори при катедрата по стопанска история и при катедрата по история и догма на римското право и за редовенъ доцентъ при катедрата по финансова наука.

Въ медицинския факултетъ — за редовни професори при катедрата по физиотерапия, радиология и балнеология и при катедрата по физиология и физиологична химия; за редовни доценти при катедрата по физиология и физиологична химия (двама редовни доценти), при катедрата по ушни, носови и гърлени болести, при катедрата по фармакология и терапевтика и при катедрата по очни болести и за частни хонорувани доценти по одонтостоматология съ челюстна хирургия при катедрата по хирургическа клиника, при катедрата по нервни болести и психиатрия, при катедрата по детски болести, при катедрата по кожно-венерически болести, при катедрата по сждебна медицина, при катедрата по хирургическа пропедевтика и оперативна медицина и при катедрата по гинекология и акушерство.

Въ агрономо-лесовъдския факултетъ — за редовни доценти при катедрата по животновъдство (частно скотовъдство) и при катедрата по земедѣлска химия и за частенъ хоноруванъ доцентъ по климатъ и земедѣлие въ България и на Балканския полуостровъ съ огледъ на земедѣлко-метео-

рологичнитѣ условия въ тѣзи страни при катедрата по общо земедѣлие.

Въ богословския факултетъ — за редовни доценти при катедрата по християнска апологетика (съ християнска философия и история на религиитѣ) и по патрология при катедрата по догматическо богословие (съ критика на инославнитѣ изповѣдания и на сектитѣ) и патрология; и

Въ ветеринарно-медицинския факултетъ — за редовенъ професоръ при катедрата по обща патология и патологическа анатомия.

4. Назначения и повишения

Нови редовни професори (чрезъ състезание), 8 души, както следва: 2 въ историко-филологическия факултетъ — Т. С. Томовъ при катедрата по романска филология и Св. Георгиевъ при катедрата по срѣдна история; 1 въ физико-математическия факултетъ — д-ръ Дим. Табаковъ при катедрата по геометрия; 2 въ юридическия факултетъ — д-ръ Ив. Кинкелъ при катедрата по стопанска история и П. Венедиковъ при катедрата по история и догма на римското право; 2 въ медицинския факултетъ — д-ръ Д. Ораховацъ при катедрата по физиология и д-ръ А. Сахатчиевъ при катедрата по радиология, физиотерапия и балнеология и 1 въ агрономо-лесовѣдския факултетъ — инж. Б. Илиевъ при катедрата по земедѣлско инженерство (всички — отъ извънредни професори).

Възстановенъ наново въ редовенъ професоръ — 1 въ юридическия факултетъ, П. Хр. Стояновъ при катедрата по финансова наука.

Повишени въ степенъ извънредни професори 9 души редовни доценти: 1 въ историко-филологическия факултетъ (Д. Ярановъ), 1 въ юридическия факултетъ (Ив. Апостоловъ), 5 въ медицинския факултетъ (д-ръ Ан. Клисуровъ, д-ръ Н. Дабовски, д-ръ Ив. Московъ, д-ръ Г. Московъ и д-ръ Л. Хр. Поповъ) и 2 въ агрономо-лесовѣдския факултетъ (д-ръ Н. Платикановъ и д-ръ Г. Ж. Генчевъ).

Възстановени наново въ извънредни професори — 1 въ юридическия факултетъ, П. Стайновъ.

Нови редовни доценти (чрезъ състезание) 8 души, както следва: 2 въ историко-филологическия факултетъ — д-ръ Вл. Георгиевъ при катедрата по латинска филология и П. Диневъ при катедрата по българска литература; 2 въ физико-математическия факултетъ — д-ръ Б. Петканчинъ при катедрата по геометрия и д-ръ Ек. Бончевъ при катедрата по геология и палеонтология; 2 въ юридическия факултетъ — д-ръ Ан.

Тотевъ по учение за стопанския строй на държавитѣ при катедрата по политическа икономия и д-ръ Л. Василевъ при катедрата по търговско право и 2 въ медицинския факултетъ — д-ръ А. Пенчевъ при катедрата по нервни болести и психиатрия и д-ръ К. Чировъ при катедрата по вътрешна клиника.

Нови частни доценти (чрезъ състезание), 11 души, а именно: 3 въ историко-филологическия факултетъ — М. Димитровъ по психология, Д. Димитровъ по археология при катедрата по история на изкуствата и Ж. Гължбовъ при катедрата по физическа география; 2 въ физико-математическия факултетъ — д-ръ Р. Каишевъ при катедрата по физико-химия и Ал. Вълкановъ при катедрата по зоология — гръбначни животни; 3 въ юридическия факултетъ — Ант. М. Николовъ при катедрата по междудържавно и международно частно право, Ж. Сталевъ при катедрата по гражданско сждопроизводство и Кр. Т. Цончевъ при катедрата по гражданско право; 1 въ богословския факултетъ — Б. Пиперовъ при катедрата по Св. Писание на Ст. Заветъ (въведение, тълкувание, библейска археология, еврейски езикъ и библейска история) и 2 въ ветеринарно-медицинския факултетъ — д-ръ З. Хр. Горановъ по избрани глави отъ хирургията при катедрата по хирургия и д-ръ Ал. Ст. Тошковъ по болести на пчелитѣ при катедрата по заразни болести, бактериология и серология.

Частниятъ доцентъ-чужденецъ при катедрата по романска филология Марио Марказанъ бѣ замѣненъ съ Джовани Аллесіо.

Нови редовни лектори — 1 въ историко-филологическия факултетъ по френски езикъ (д-ръ П. Христофоровъ).

Нови редовни асистенти — 37 души, както следва: 3 въ историко-филологическия факултетъ (д-ръ Л. Андрейчинъ, Б. Геровъ и Г. Михайловъ), 5 въ физико-математическия факултетъ (Б. Бѣленски, Г. Гроздановъ, М. Колевъ, Б. Куртевъ и Ст. Христовъ); 3 въ юридическия факултетъ (Ст. Павловъ, д-ръ Ив.-Ас. Ранковъ и Л. Пауновъ); 21 въ медицинския факултетъ (д-ръ Б. Бъчваровъ, д-ръ Ив. Василевъ, д-ръ Р. Василева, д-ръ Н. Св. Ганчевъ, д-ръ П. Главчевъ, д-ръ М. К. Димитровъ, д-ръ Г. Захариевъ, д-ръ Л. Конова, д-ръ П. Коларовъ, д-ръ Б. Койчевъ, д-ръ З. Хр. Кузевъ, д-ръ Вес. Московъ, д-ръ П. Т. Петровъ, д-ръ А. Пухлевъ, д-ръ Н. Силдаревъ, К. Силяновски, д-ръ С. Стоянова, д-ръ Ст. Стояновъ, д-ръ Т. Ташевъ, д-ръ Ан. Филиповъ и д-ръ Н. Шипковенски); 6 въ агрономо-лесовѣдския факултетъ (Л. Въндевъ, Ал. Литягинъ, Н. Николовъ, Гена Папазова, К. Стоевъ, и Люб. Ив. Тамамджиевъ); 2 въ богословския факултетъ (Б. Пиперовъ и свещ. Г. Глоговъ) и 3 въ ветеринарно-медицинския факултетъ (д-ръ Дим. Г. Димитровъ, д-ръ Б. Крушевъ и д-ръ Ст. Недѣлковъ).

Назначени 3 главни клинически асистенти въ медицинския факултетъ (д-ръ П. Николовъ, д-ръ Хр. Петровъ и д-ръ Ас. Тошевъ) и 2 просектори (главни институтски асистенти) отъ редовни асистенти — 1 въ медицинския факултетъ (д-ръ Б. Папазовъ) и 1 въ ветеринарно-медицинския факултетъ (д-ръ Ст. Ивановъ).

Нови доброволни асистенти — 25 души, отъ които: 1 въ историко-филологическия факултетъ (д-ръ Л. Андрейчинъ); 7 въ юридическия факултетъ (Ст. Павловъ, Ив. Фетфаджиевъ, В. Цоневъ, Евг. Каменовъ, д-ръ Б. Надински, д-ръ Кр. Т. Димчевъ и Лукса Г. Данаилова); 14 въ медицинския факултетъ (д-ръ Н. Ганчевъ, д-ръ Ас. Даскаловъ, д-ръ А. Денчевъ, д-ръ Дим. Деяновъ, д-ръ Д. Джумадановъ, д-ръ Ас. А. Златковъ, д-ръ Ел. Конушлиева-Милева, д-ръ Ал. Левковъ, д-ръ К. Нанова, д-ръ Г. Паприковъ, д-ръ Ал. Станчевъ, д-ръ Люб. С. Таневъ, д-ръ Вл. Хр. Чолчевъ и д-ръ М. Харалампиева); 2 въ агрономо-лесовъдския факултетъ (Недѣлко С. Недѣлковъ и Н. Станишевъ) и 1 въ ветеринарно-медицинския факултетъ (д-ръ Хр. Мждровъ).

5. Освободени отъ длъжность

1 лекторъ по чешки езикъ въ историко-филологическия факултетъ (К. Хора); 8 редовни асистенти, отъ които: 2 въ физико-математическия факултетъ (Н. Бояджиевъ и П. Пауновъ); 1 въ юридическия факултетъ (Ан. Николовъ) и 5 въ медицинския факултетъ (д-ръ Т. Петровъ, д-ръ Л. Лирковъ, главенъ асистентъ, д-ръ Йос. Ватевъ, д-ръ Р. Сарафовъ и д-ръ А. Анастасовъ, главенъ асистентъ); 4 доброволни асистенти, отъ които: 1 въ историко-филологическия факултетъ (д-ръ М. Дановъ), 1 въ медицинския факултетъ (д-ръ Т. Драмовъ) и 2 въ агрономо-лесовъдския факултетъ (Т. Брешковъ и Йорд. Къневъ).

6. Починали

Презъ изтеклата учебна година починаха изъ редовния персоналъ на Университета двама души: редовниятъ професоръ отъ физико-математическия факултетъ д-ръ Теодоръ Моровъ на 26. VIII. 1941 г. и редовниятъ асистентъ отъ медицинския факултетъ д-ръ С. Стефчевъ на 19. VIII. 1940 г. Освенъ тѣхъ починаха и двама бивши университетски преподаватели, редовниятъ професоръ отъ медицинския факултетъ д-ръ Параскевъ Ив. Стояновъ на 14. XI. 1940 г. и част. доцентъ отъ ветеринарно-медицинския факултетъ д-ръ Матю З. Рачовъ на 19. XI. 1940 г.

7. Преподаватели и асистенти въ края на уч. 1940/41 год.

Следъ тѣй станалитѣ промѣни, въ края на изтеклата учебна година е имало всичко:

Преподаватели: 83 редовни професори (съ 8 души повече отъ края на по-миналата учебна година), 34 извънредни професори (съ единъ повече), 3 хонорувани професори (съ единъ повече), 27 редовни доценти (съ единъ по-малко), 44 частни доценти (съ 6 повече), 9 лектори и 3 технически преподаватели, или всичко 202 души (съ 16 души повече, като се има предвидъ, че единъ отъ лекторитѣ е и частенъ доцентъ).

Асистенти: редовни (по бюджетъ) всичко 172 души, срещу 142 въ края на по-миналата учебна година, и доброволни (неплатени, нещатни), 57 души, срещу 53 души.

Но като се изключатъ хоноруванитѣ професори и частнитѣ доценти, които получаватъ възнаграждение на четена лекция, оставатъ като редовенъ, предвиденъ въ бюджета щатенъ преподавателски персоналъ (редовни и извънредни професори, редовни доценти и редовни лектори) всичко 149 души, срещу 141 въ края на уч. 1939/40 г., т. е. съ едно увеличение само отъ 8 души.

Ако се съпостави числото на щатния преподавателски и асистентски персоналъ съ броя на студентитѣ отъ уч. 1937/38 год. насамъ, откогато имаме едно непрекъснато увеличаване въ тоя брой ще се види най-красноречиво недостатъчността на тоя персоналъ:

Уч. година	Щатни преподаватели въ началото на уч. год.	Щатни асистенти въ началото на уч. год.	Брой на студентитѣ въ началото на уч. год.
1937/38	135	117	5,184
1938/39	137	120	5,553
1939/40	142	123	6,933
1940/41	140	142	8,613
1941/42	148	172	9,176

8. Четени встъпителни лекции

Презъ уч. 1940/41 год. сж чели встъпителнитѣ си лекции, както следва:

1. Частниятъ хоноруванъ доцентъ по диференциално и интегрално смѣтане при физико-математическия факултетъ д-ръ Г. Брадистиловъ, на 10. X. 1940 г., на тема: „Ролята на математичния анализъ въ проблемитѣ на биологията“.

2. Частниятъ хоноруванъ доцентъ при богословския факултетъ д-ръ Илия Цоневски, на 21. X. 1940 г., на тема: „Социално-етичнитѣ възгледи на Св. Йоанъ Златоуста“.

3. Редовниятъ доцентъ при катедрата по българска история при историко-филологическия факултетъ д-ръ Ив. С. Дуйчевъ, на 31. X. 1940 г., на тема: „Държава и църква въ сръдновѣковна България“.

4. Частниятъ хоноруванъ доцентъ при катедрата по нова и най-нова история въ историко-филологическия факултетъ д-ръ Хр. Гандевъ, на 7. XI. 1940 г., на тема: „Идеята за нация и национално съзнание въ историята“.

5. Частниятъ хоноруванъ доцентъ при богословския факултетъ Боянъ Н. Пиперовъ, на 7. XI. 1940 г., на тема: „Особености на староеврейския езикъ въ сравнение съ индоевропейскитѣ езици“.

6. Новиятъ преподавателъ по италианска литература г. Джовани Аллесιο, на 28. II. 1941 г., на тема: „Мѣстото на италианския езикъ между романскитѣ езици“.

7. Редовниятъ доцентъ по административно право при юридическия факултетъ г. Б. М. Бончевъ, на 12. III. 1941 г., на тема: „Висши правителствени актове“.

8. Частниятъ хоноруванъ доцентъ по междудържавно право при сѣщия факултетъ г. Антоний М. Николовъ, на 13. III. 1941 г., на тема: „Нация и международно право“.

9. Частниятъ доцентъ по психология при историко-филологическия факултетъ Михайлъ Димитровъ, на 14. III. 1941 г., на тема: „Веберъ-Фехнеровиятъ законъ и обяснението му“.

10. Частниятъ хоноруванъ доцентъ при катедрата по зоология — безгрѣбначни животни съ огледъ фауната на България — при физико-математическия факултетъ Пенчо Ст. Дрънски, на 20. III. 1941 г., на тема: „Развитие и състояние на зоологическата наука въ България“ и

11. Частниятъ хоноруванъ доцентъ при агрономо-лесовѣдския факултетъ Недѣлчо Дѣлевъ, на 1. IV. 1941 г., на тема: „Пазарътъ като въпросъ на земеделското стопанство“.

III. Студенти и студентски дѣла

1. Брой на студентитѣ

Какъ се е развилъ въпросътъ за броя на новитѣ студенти, които е трѣбвало да бждатъ приети по разнитѣ специалности за зимния семестъръ на уч. 1940/41 г., може да се види въ миналогодичния отчетъ за уч. 1939/40 г. (стр. 34 до 38). Ето защо тукъ се отбелѣзватъ само ония решения на Академическия съветъ, взети презъ течение на изтеклата учебна година, било относно приемането на нови студенти отъ старитѣ предѣли на Царството, било за прибирането въ нашия Университетъ на студентитѣ-българи отъ чужбина, главно отъ съседнитѣ страни.

Въ начина за приемане на нови студенти се направи една основна промѣна. Досега кандидатитѣ за нови студенти, като имаха право да се състезаватъ неограничено по всички специальности на 7-тъ факултета, стига да отговарѣха на основнитѣ условия за приемане на студенти по дадена специалностъ, подаваха състезателни молби едновременно въ два, три и повече факултета. Възъ основа на така подаденитѣ молби, всѣки факултетъ за себе си подреждаше кандидатитѣ споредъ състезателния имъ успѣхъ за всѣка специалностъ въ отдѣлни списъци, и то въ две категории: „приети“ по дадена специалностъ и „резервни“. Подъ „приети“, обаче, се разбираше, отчитането по списъка на толкова кандидати (като се почнѣше отъ кандидата съ най-високъ състезателенъ успѣхъ) колкото бѣше предвидено да бждатъ приети. Напр., по философия 40 момчета и 20 момичета. И понеже всѣки кандидатъ срѣдно е изразявалъ по 2—3 желанія за факултети съ повече специальности, и сжщевременно е давалъ молби и въ други факултети, то обикновено кандидатитѣ съ високи бележки заемаха мѣста едновременно въ 5—6 специальности. По тоя начинъ, ако трѣбваше да се приематъ общо за цѣлия Университетъ 1500 души, фактически списъцитѣ за 1500 мѣста за нови студенти се попълваха съ нѣколко стотинъ само едни и сжщи имена на кандидати съ високъ успѣхъ. Така бѣше и съ резервнитѣ. Това бѣше голѣма несгода, като се вземе предъ видъ, че имаше срѣдно 15—20,000 подадени молби, а срѣдно 5—6,000 души кандидати. Отъ тия хиляди кандидати за нови студенти само нѣколкото стотици съ най-високъ успѣхъ четѣха имената си въ списъцитѣ на „приетитѣ“ и имъ оставаше тогава да се опредѣлятъ, коя специалностъ да избератъ и да се запишатъ по нея отъ 3—4 и повече специальности, по които сж „приети“. И чакъ следъ приключването на записванията по изложенитѣ списъци идваше редъ на първа резерва, II-ра резерва и пр. А презъ това време масата отъ кандидати за студенти чакаше и се луташе въ неизвестностъ изъ университетскитѣ помѣщения, досаждана отъ тоя редъ. При това, при тая система на приемане и записване на нови студенти, в с и ч к и кандидати трѣбваше да бждатъ въ София, да чакатъ предъ деканатитѣ извикването на имената имъ. И понеже това извикване често ставаше въ едно и сжщо време въ отдѣлнитѣ факултети, както кандидатитѣ приети и тукъ и тамъ, тѣй и, още повече, неприетитѣ никжде, ходѣха отъ факултетъ до факултетъ, недоволни, и всѣка година презъ време на записванията се е стигало до нежелани последици.

Ето защо, въ Академическия съветъ се направи предложение да се измѣни тоя несгоденъ начинъ за приемане и записване на новитѣ студенти. Академическиятъ съветъ възложи въпроса за проучване на специална комисия, последната

обмисли и изработи новъ начинъ за приемането и записването и Академическиятъ съветъ въ заседанието си на 3. VII. 1940 г. го одобри и реши да се приложи за първи пѣтъ при приемане на нови студенти за зим. семестъръ на уч. 1940/41 год.

Споредъ тоя новъ начинъ, кандидатитѣ за студенти подаватъ само една състезателна молба до Ректората съ вписани въ нея желанія за следване специалности, но подредени строго по степенъта на желанието на кандидата. Напр., на I-во мѣсто желае медицина, на II-ро мѣсто — ветеринарна медицина, на III-то — агрономия, на IV-то естествена история, на V-то — право и пр. А това значи, ако не бжде приетъ по медицина, тогава моли да бжде взето желанието му за ветеринарна-медицина и пр. Една централна комисия въ Ректората провѣрва състезателния успѣхъ на кандидатитѣ, и, понеже за всѣко изразено желание има отдѣлно картонче, последнитѣ се подреджатъ по специалности, а въ всѣка специалность — по степенъта на състезателния успѣхъ. Комисията прави сетне „прочитването“ на картонитѣ, което ще рече: гледа се при първо изразено отъ кандидата желание, въ коя специалность ще влѣзе въ опредѣленото число за нови студенти. Напр., I-во желание е у кандидата медицина, но за тамъ успѣхътъ му е недостатъченъ; сѣщото е и за второто му желание — ветеринарна медицина (и за тамъ напр. предъ него има други кандидати съ по-високъ успѣхъ, които го измѣстватъ); на III-то мѣсто е желалъ агрономия. Тамъ влиза по успѣхъ и комисията го приема. И т. н. По тоя начинъ, само възъ основа на изразенитѣ и точно степенувани желанія на кандидатитѣ за студенти, безъ да е необходимо тѣзи кандидати да сѣ на лице, т. е. да сѣ въ София и въ Университета, комисията свършва работата и обявява списъцитѣ на приетитѣ. На кандидатитѣ, приети за студенти, се съобщава тогава писмено за приемането имъ и се приканватъ да дойдатъ въ Университета при съответнитѣ декани съ документитѣ си и се запишатъ за студенти. Ако ли останатъ свободни мѣста, напр. поради неявяване на всички приети кандидати, комисията продължава работата си и обявява нови списъци на следващи по успѣхъ кандидати, на които сѣщо се съобщава, че се приематъ за студенти и се приканватъ да се явятъ за записване. И т. н.

По тоя начинъ има една пълна прегледность още въ самото начало, съ изтичане на срока за подаване на състезателни молби, колко кандидати сѣ се явили общо и отдѣлно по-разнитѣ специалности. Сетне, става излишно кандидатитѣ отъ провинцията да идватъ и харчатъ напусто срѣдства въ София за седмици чакане, за да научатъ въ края на краищата, че не сѣ приети никжде.

Наистина, при миналогодишното състезание за нови студенти по тоя новъ начинъ се допустнаха нѣкои неправилности и проличаха нѣкои недостатъци, но тѣ бѣха взети подъ внимание при тазогодишното състезание за нови студенти и за първи пѣтъ отъ войнитѣ насамъ записванията на новитѣ студенти минаха съвършено мирно и редно; никакви вълнения и безредици нѣмаше въ Университета, при все че бѣха подадени молби отъ общо 3969 кандидати (2365 отъ мъже и 1604 отъ жени) и, следъ като се приеха 2562 души (2028 мъже и 534 жени) бѣха останали неприети 1407 души (337 мъже и 1070 жени).

Поради събитията въ Европа, и презъ изтеклата година Академическия съветъ трѣбваше да се занимае не единъ пѣтъ съ въпроса за приемането въ нашия Университетъ както на студенти-българи отъ чужбина, тѣй и на студенти отъ новитѣ земи. Така, още въ първото си заседание на 25. IX. 1940 г. Академическия съветъ взе следното решение: Всички студенти-българи, следвали въ съседнитѣ намъ страни (Югославия, Ромъния, Гърция и Турция), вкл. следващи въ Клужъ, които иматъ поне два завѣрени семестра, да бждатъ приети за студенти въ нашия Университетъ въ всички факултети, безъ огледъ на успѣха въ зрѣлостнитѣ имъ свидетелства. Опредѣли се и срокъ за записване на такива студенти — до 5. октомврий вкл. 1940 г.

Молбитѣ, обаче, на студентитѣ-българи сжщо съ два семестра отъ други чужди страни, главно отъ Словакия, както и на студенти-българи съ единъ само семестъръ отъ съседнитѣ намъ страни не бидоха уважени отъ Академическия съветъ. Но по-късно, въ заседанието си на 18. XII. 1940 г., Академическия съветъ взе следното ново решение за тая последна категория (съ единъ семестъръ): Такива студенти, междувременно следвали и завѣрили въ Югославия и втория си семестъръ, ще могатъ да се прехвърлятъ въ нашия Университетъ въ началото на идното лѣтно полугодие на настоящата учебна година, но само ако сж заминали да следватъ въ чужбина преди влизането въ сила на последното измѣнение на Закона за народното просвѣщение (чл. 326-а, съ който се ограничава следването въ чужбина), т. е. преди юний 1940 г. Освенъ това, такива студенти ще могатъ да бждатъ приети и на текъ-нечетенъ семестъръ, но само въ ония факултети, кждето факултетниятъ редъ не съставлява прѣчка за това.

Въ заседанието на Академическия съветъ на 16. X. 1940 г. се повдгна наново въпросътъ за свръхчатното (безъ състезание) приемане на кандидатитѣ за нови студенти отъ поробенитѣ краища. Съветътъ, следъ като въ заседанието си на 25. IX. 1940 г. бѣше разширилъ дотогавашното приемане само

по отношение на добруджанци и отъ западнитѣ покрайнини и върху тракийци и македонци, сега уточни това си решение въ смисълъ, че за напредъ да се приематъ за студенти свръхщатно въ Университета само онѣзи младежи, чиито родители живѣятъ въ поробенитѣ крайща или сж изгонени отъ тамъ най-много преди три години.

Специално за младежитѣ отъ Добруджа, следъ присъединяването ѝ къмъ майката-отечество, Академическиятъ съветъ въ заседанието си на 6. XI. 1940 год. и съ одобрението на М-вото на народното просвѣщение (писмо № 6810 отъ 20. XI. с. г.), направи всички възможни улеснения за приемането за студенти безъ състезание и на такива кандидати, които, поради събитията въ Добруджа, не сж успѣли да държатъ зрѣлостния си изпитъ и сж останали безъ свидетелства за зрѣлостъ, или нѣмаха зрѣлостенъ изпитъ по българска история и география, или пъкъ сж завършили ромънска реална гимназия, въ която сж изучавали латински и грѣцки езикъ, но не сж държали по тѣхъ зрѣлостенъ изпитъ.

Следъ разпадането пъкъ на бившата югославска държава, наново стана актуаленъ въпросътъ не само за приемането на българитѣ-студенти въ югославски университети отъ старитѣ предѣли на Царството, но и на всички ония отъ новитѣ земи, били дотогава студенти въ югославски и грѣцки университети. Така, на 9. IV. 1941 г., по поводъ молбата на група студенти-българи отъ Югославия да имъ се разреши да се запишатъ въ нашия Университетъ, поради събитията, Академ. съветъ реши: да се приематъ само ония отъ тѣхъ, които сж започнали следването си въ Югославия преди влизането въ сила на новия чл. 326-а отъ последнитѣ измѣнения на Закона за народното просвѣщение, а сжщо и ония, които следъ влизането въ сила на тоя законъ (следъ юний 1940 г.) сж започнали следването си въ Югославия, но сж спазили изискванията на сжщия законъ, т. е., че сж се записали въ югославски университети съ разрешението на Министерството на народното просвѣщение. Приемането да стане до 5. юний т. г. и то въ семестъръ, въ който сж ги заварили събитията по специалонстъ, по която сж следвали. Въ случай, че сжщитѣ нѣматъ достатъчно документи, да подадатъ въ срокъ отъ два месеца съответни декларации.

По поводъ на това решение на Академическия съветъ, М-вото на народното просвѣщение отправи до Университета едно писмо (№ 3096 отъ 28.V. 1941 г.), въ което изказа мнение да бждатъ приети българитѣ-студенти следвали въ Югославия безъ разрешение на М-вото на просвѣтата (чл. 326 „а“ отъ Закона за народното просвѣщение). Академическиятъ съветъ, обаче, реши, че допускането на тѣзи студенти да бждатъ записани въ Университета не е въ съгласие съ Закона и не би било справедливо тѣхното приемане, понеже въ Университета прие-

мането на студентитѣ става чрезъ състезание по успѣхъ и въпроснитѣ студенти биха отбѣгнали това ограничително условие, ако бждатъ приети, което и се съобщи на М-вото съ писмо № 1623 отъ 7. VI с. г.

За студентитѣ пъкъ отъ новитѣ земи, Академическия съветъ въ заседанието си на 30. априлъ реши най-напредъ: всички студенти-българи, следвали въ югославски университети и завършили тамъ осемъ (респективно нуждитѣ за завършване факултета семестри), ще трѣбва да слушатъ най-малко единъ пълненъ семестъръ въ Соф. университетъ, за да завършатъ образованието си въ него. Да се приематъ за редовни студенти въ нашия Университетъ българитѣ — бивши югославски или гръцки поданници, следвали въ югославски или гръцки университети, при спазване условията, изложени въ решението на Академическия съветъ отъ 9. априлъ относно следвалитѣ въ Югославия студенти-българи отъ Бѣлградъ, стига въпроснитѣ българи-студенти отъ новитѣ земи да отговарятъ на основнитѣ условия за записване въ Соф. университетъ и като подадатъ писмена декларация, че сж българи по народностъ.

Сжщото решение се потвърди отъ Академическия съветъ и на 4. юний, както следва: Да се допустнатъ да бждатъ записани студентитѣ-българи отъ новоосвободенитѣ земи, които сж студентствували тамъ и искатъ да продължатъ тукъ образованието си. Сжщитѣ студенти да бждатъ условно записани, като подадатъ само декларация, че сж бедни, като въ срокъ до 25. VI. т. г. заплатятъ такситѣ или представятъ нуждитѣ удостоверения. Освенъ това, сжщитѣ студенти трѣбва да подадатъ и декларация за български произходъ. Да се помоли М-вото на народното просвѣщение да намѣри нуждната помощъ, съ която да бждатъ подпомогнати тия условно записани студенти, защото отъ една страна тѣ вѣроятно не биха могли да се снабдятъ съ изискванитѣ отъ Закона удостоверения за освобождаване отъ такси, или не биха могли въ срока да се снабдятъ съ срѣдства, поради особеното имъ положение, а Университетътъ не може да ги запише безъ такси или безъ необходимитѣ удостоверения за бедностъ, които се изискватъ отъ Закона, и най-голѣмата отстъпка, която може да имъ се направи, е това условно записване до 25. VI. 1941 г.

Това решение за подаване декларация за български произходъ, Академическия съветъ въ заседанието си на 18. юний допълни въ смисълъ, да се приематъ въ нашия Университетъ и студентитѣ отъ новитѣ земи евреи и отъ други националности, станали български поданици, съ присъединяването на новитѣ земи.

Въ заседанието си пъкъ на 28. юний Академическия съветъ реши: да се освободятъ студентитѣ, завършили 8 се-

местра въ чужди университети отъ записване на предметитѣ, които не фигуриратъ въ програмитѣ на тѣзи университети, а фигуриратъ въ програмата на агрономо-лесовѣдския факултетъ, а да положатъ само изпититѣ по тѣзи предмети.

По тоя начинъ отъ страна на нашия Университетъ се направиха всички възможни улеснения и облекчения за приобщаването къмъ него на всички студенти отъ новитѣ земи, следвали въ чуждитѣ университети. Така, въ края на лѣтния семестъръ на изтеклата учебна година се приеха и записаха отъ новитѣ земи всичко 262 души студенти (208 мъже и 54 жени), както следва: 31 въ историко-филологическия факултетъ (7 м. и 24 ж.), 42 въ физико-математическия факултетъ (33 м. и 9 ж.), 57 въ юридическия факултетъ (54 м. и 3 ж.), 76 въ медицинския факултетъ (60 м. и 16 ж.), 34 въ агрономо-лесовѣдския факултетъ (32 м. и 2 ж.), 3 въ богословския факултетъ (само мъже) и 19 въ ветеринарно-медицинския факултетъ (сѣщо само мъже).

Общо пъкъ презъ уч. 1940/41 год. сме имали записани студенти въ Университета, както следва:

а) За зимния семестъръ

		студенти	студентки	Всичко
Въ историко-филологич. факултетъ	по философия	154	140	294
	педагогия	141	108	249
	история	84	61	145
	география	74	62	136
	славянска филология	122	307	429
	класическа филология	29	83	112
	романска филология	63	285	348
	германска филология	80	281	361
	английска филология	10	36	46
Всичко		757	1363	2120
Въ физико-математич. факултетъ	по математика	226	163	389
	физика	66	34	100
	химия	94	48	142
	естествена история	162	63	225
Всичко		548	308	856
Въ юридическия факултетъ	Правенъ отдѣлъ	1959	149	2108
	Държавно-стопански отдѣлъ	655	56	711
	Всичко	2614	205	2819
Въ медицинския факултетъ		1119	220	1339
Въ агрономо-лесовѣдския факултетъ	по земедѣлие	433	81	514
	лесовѣдство	247	—	247
	Всичко	630	81	761
Въ богословския факултетъ		290	77	367
Въ ветеринарно-медицинския факултетъ		352	—	352
Или всичко		6360	2254	8614

б) За лѣтния семестръ

		сту- денти	сту- дентки	Всичко
Въ историко- филологич. факултетъ	по философия	123	131	254
	„ педагогика	123	96	219
	„ история	82	63	145
	„ география	60	62	122
	„ славянска филология	114	317	431
	„ класическа филология	32	86	118
	„ романска филология	52	257	309
	„ германска филология	65	271	336
„ английски филология	6	31	37	
Всичко		657	1314	1971
Въ физико- математич. факултетъ	по математика	232	156	388
	„ физика	65	34	99
	„ химия	101	58	159
	„ естествена история	152	64	216
Всичко		550	312	862
Въ юридиче- ския факултетъ	Правенъ отдѣлъ	1861	189	2000
	Държавно-стопански отдѣлъ	627	51	678
Всичко		2488	190	2678
Въ медицинския факултетъ		1172	250	1422
Въ агрономо-лесовѣдския факултетъ	по земедѣлие	433	84	517
	„ лесовѣдство	248	—	248
Всичко		681	84	765
Въ богословския факултетъ		218	53	271
Въ ветеринарно-медицинския факултетъ		347	—	347
Или всичко		6113	2203	8316

Сравнителна таблица за броя на студентитѣ презъ
последнитѣ десетъ години

	Зименъ семестръ			Лѣтенъ семестръ		
	мжже	жени	общо	мжже	жени	общо
Уч. 1931/32 год.	3916	1710	5626	3692	1679	5371
1932/33 „	4764	1908	6672	4322	1821	6143
1933/34 „	5048	1952	7000	4505	1830	6335
1934/35 „	4396	1777	6174	3915	1651	5566
1935/36 „	4056	1543	5599	3715	1456	5171
1936/37 „	3929	1507	5436	3603	1439	5042
„ 1937/38 „	3711	1473	5184	3403	1364	4773
1938/39 „	4106	1447	5553	3774	1452	5226
1939/40 „	5226	1707	6933	4830	1687	6517
„ 1940/41 „	6360	2254	8614	6113	2203	8316

2. Брой на завършилитѣ

Презъ третѣ изпитни сесии на уч. 1940/41 год. (септемврийска 1940 и февруарска и юнска 1941 год.) завършиха висшето си образование, както следва:

		мъже	жени	всичко
Въ историко-филологическия факултетъ	по философия	10	18	28
	„ педагогия	19	26	45
	„ история	5	10	15
	„ география	5	7	12
	„ славянска филология	14	29	43
	„ класическа филология	5	16	21
	„ германска филология	1	11	12
	„ романска филология	5	38	43
	„ английска филология	—	7	7
Всичко		64	162	226
Въ физико-математическия факултетъ	по математика	19	14	33
	физика	3	3	6
	химия	7	7	14
	естествена история	7	12	19
Всичко		36	36	72
Въ юридическия факултетъ (по право)		272	21	293
Въ медицинския факултетъ		101	23	124
Въ агрономо-лесовъдския факултетъ	по земедѣлие	55	4	59
	лесовъдство	31	—	31
	Всичко		86	4
Въ богословския факултетъ		16	1	17
Въ ветеринарно-медицинския факултетъ		47	—	47
Всичко завършили презъ 1940/41 год		622	247	869

Сравнителна таблица на завършилитѣ презъ последнитѣ десетъ години

	Иф.	Фм.	Юр.	М.	А.	Б.	Вм.	мъже	жени	всичко
Уч. 1931/32 год.	152	106	195	66	86	17	47	490	179	669
1932/33	139	88	282	67	99	18	45	555	183	738
„ 1933/34	149	110	256	85	108	20	55	575	217	792
1934/35	170	99	296	64	87	11	55	550	232	782
„ 1935/36	232	106	361	107	86	22	59	712	271	983
1936/37 „	255	91	438	101	84	24	55	800	248	1048
„ 1936/38 ¹ „	168	55	295	57	58	27	41	511	190	701 ¹
„ 1938/39	273	85	346	128	71	43	58	716	288	1004
„ 1939/40	285	77	304	138	76	42	51	667	306	973
„ 1940/41 „	226	72	293	124	90	17	47	622	247	869
Общо досега	2049	898	3066	937	845	241	513	6198	2361	8559

¹ За две изпитни сесии.

3. Придобили докторска степенъ въ Университета

Презъ учебната 1940/41 год. придобиха учената степенъ „докторъ“ по специалноститѣ на разнитѣ факултети следнитѣ лица:

Въ физико-математическия факултетъ

1. Г-нъ Петко Добревъ Мандевъ съ дисертация: „Геология на Златишката планина и предпланинитѣ ѝ въ обсега на горното поречие на р. „Витъ“, защитена на 30. XII. 1940 год. и устно изложение на сжщата дата на тема: „Филогения и онтогения на черепа“.

2. Г-нъ Нено Атанасовъ Неновъ съ дисертация: „Закономѣрности въ разпространението и биологични наблюдения върху мравкитѣ на Витоша“, защитена на 17. III. 1941 г. и съ устно изложение на сжщата дата на тема: „Температурата като растително-географски факторъ“.

3. Г-нъ Антонъ Ивановъ Филиповъ съ дисертация: „Къмъ въпроса за промѣнитѣ, които претърпяватъ вжглищата следъ пресуване подъ високо налѣгане“, защитена на 27. VI. 1941 г. и съ устно изложение на сжщата дата на тема: „Дифузия на металитѣ“ и

4. Г-нъ Любенъ Николовъ Керемидчиевъ съ дисертация: „Изследвания върху процеситѣ на растежъ при цинкови еднокристали“, защитена на 29. VI. 1941 г. и съ устно изложение на сжщата дата на тема: „Механизъмъ и катализатори на биологичното окисление“.

4. Студентски академически дружества и Общостудентската организация „Хр. Ботевъ“

Къмъ досегашнитѣ признати отъ Академическия съветъ студентски академически дружества, презъ течение на изтеклата учебна година се прибави още едно: Студентско академическо дружество на студентитѣ по държавно стопанство, чийто уставъ бѣ утвърденъ отъ Академическия съветъ на 19. III. 1941 г., при таторъ с. проф. д-ръ Люб. Владикинъ.

Поради това, обаче, че съгласно съ постановлението на Министерския съветъ отъ 14. III. 1941 г. бѣха забранени всѣ какви събрания на дружества въ страната, наложи се ограничение и въ дейността на студентскитѣ академически дружества. Съгласно съ писмото на М-вото на вжтрешнитѣ работи подъ № 401 отъ 28. III. 1941 г. на студентскитѣ академически дружества се разреши да устройватъ само свои вжтрешни събрания съ строго наученъ характеръ, на които се допускаха да присжтствуватъ само членове на съответното дружество.

Студентскиятъ академически хоръ даде и презъ тази година най-ценно съдействие на университетскитѣ власти при уреждането на университетскитѣ тържества, както на 8. декемврий, на 24. май и пр.

Между това, срещу приуниверситетскитѣ студентски академически дружества се подигнаха подозрения, че се отклонявали отъ прѣкото си предназначение и се отдавали на скрито-политическа деятелностъ отъ противодържавенъ характеръ. Предъ видъ на това и по поводъ на едно повѣрително писмо на Дирекцията на полицията (№ II — 4929 отъ 28. VI. 1941 г.), Акад. съветъ се занима въ заседанието си отъ 28. VI. съ въпроса и реши, препишъ отъ това писмо да се изпрати до всички факултети, съ предложение: съ настѣпване на следната учебна година факултетскитѣ съвети да се занимаятъ съ това писмо, и, като се прегледа живота на студентскитѣ академически дружества, да дадатъ мнение за тѣхното съществуване, респ. реорганизиране. Най-късно до края на м. октомврий. 1941 г. факултетскитѣ съвети да представятъ по това мотивирани доклади до Акад. съветъ, когато ще се разгледа и въпросътъ за О. С. О. „Хр. Ботевъ“.

5. Студентски вълнения

Изтеклата учебна година премина спокойно. Само на 25. и 26. ноемврий 1940 г. станаха нежелателни спрѣчвания въ нѣкои отъ университетскитѣ аудитории между нѣкои групи студенти, но всичко премина този пътъ безъ особени вълнения за академическия животъ въ Университета.

6. Стипендии

1) На Министерството на народното просвѣщение по фонда „Даровити деца и младежи“ за специализация въ чужбина. — Съ писмо № 4306 отъ 3. VIII. 1940 г. М-вото на народното просвѣщение като съобщаваше, че за уч. 1940/41 г. предстоятъ да се дадатъ 4 стипендии за мъже, за двегодишна специализация въ чужбина, по история, класическа филология, археология и ветеринарна медицина, съгласно съ нареджането на г. Министъръ-председателя и на основание на чл. 14 отъ Наредбата-законъ за стипендии и помощи на учащи се, Университетътъ се замоли да произведе съответенъ състезателенъ изпитъ. Такъвъ изпитъ (писменъ и устенъ) се произведе въ историко-филологическия и ветеринарно-медицинския факултети на 12. X. 1940 г. и съ писмо № 3254 отъ 24. X. с. г. на М-вото се съобщиха имената на успѣшно издържалитѣ изпита кандидати, както следва: Димитъръ Симеоновъ Ангеловъ — по история, Георги Илиевъ Георгиевъ — по археология, Страшимиръ Лицевъ — по кла-

сическа филология и д-ръ Н. Загорски — по ветеринарна профилактика и стопанство. На сжщитѣ М-вото съ заповѣдъ № 2799 отъ 31. X. с. г. отпустна по 4,000 лв. месечна стипендия по § 1 по фонда „Даровити деца и младежи“ за целта.

2) На Министерството на народното просвѣщение по фонда „Серафимъ Ив. Барутчийски“. — Съ писмо № 4685 отъ 21. VIII. 1940 г. М-вото на народното просвѣщение, като съобщаваше, че по фонда „Серафимъ Ив. Барутчийски“ има опредѣлена стипендия въ размѣръ на 700 лв. месечно, за беденъ студентъ по германска филология, Университетътъ се замолваше да представи кандидати за тая стипендия. Възъ основа на произведения състезателенъ изпитъ, по решение на историко-филологическия факултетъ и на Академическия съветъ отъ 11. X. 1940 г., за стипендиантка се посочи Мария Стефанова Кадънкова, студентка по германска филология, бр. 13950, и М-вото на народното просвѣщение съ заповѣдъ № 2751 отъ 28. X. с. г. ѝ отпустна стипендията.

3) По фонда „Анастасъ Иширковъ при Университета“. — Следъ като стипендията по тоя фондъ при Университета се освободи, произведе се състезание и съветътъ на историко-филологическия факултетъ реши и Академическиятъ съветъ въ заседанието си на 19. III. 1941 г. одобри, стипендията за специализация въ чужбина (Виена), за срокъ отъ две години, измежду явилитѣ се трима кандидати, да се даде на г. Игнатъ Пенковъ, завършилъ география въ нашия Университетъ съ много добъръ успѣхъ презъ 1936 г., билъ е за кратко време асистентъ въ Университета по география, а сетне назначенъ, чрезъ състезателенъ изпитъ, за учителъ по география въ I. Соф. м. гимназия.

4) Стипендии при Университета въ Бреслау, Германия. — Въ заседанието на Академическия съветъ на 26. VI. 1940 г. Деканътъ на медицинския факултетъ направи следното съобщение: Пълномощниятъ ни министъръ въ Берлинъ, г. Драгановъ, е съобщилъ, че г. проф. Вауер отъ Бреслау е изявилъ готовность да приеме на специализация въ клиникитѣ въ Бреслау 3-ма лѣкари, свършили нашия медицински факултетъ. На лѣкаритѣ се предвиждали стипендии отъ 80 райхсмарки месечно и по 30—40 райхсмарки за купони за мензата. Факултетскиятъ съветъ моли да се приематъ стипендиитѣ и се изкаже благодарность за тѣхъ на г. Пълномощния министъръ Драгановъ.

Впоследствие, по решение на съвета на медицинския факултетъ, тия стипендии (за една година) бѣха дадени на г. д-ръ Б. Бъчваровъ, главенъ асистентъ въ кожно-венерическата клиника, и г. д-ръ Г. Захариевъ, доброволенъ асистентъ въ пропедевтичката хирургическа клиника.

7. Премии и награди

1) По фонда „Премии на отличили се студенти“ при Университета. — По тоя фондъ презъ уч. 1940/41 г. се раздаде сумата 100,000 лв. на 190 души (111 студенти и 79 студентки), наградени за показанъ много-добъръ успѣхъ, въ размѣръ на 265 до 1250 лв. одному. По факултети премиитѣ се раздадоха на 54 души отъ историко-филологическия, 11 отъ физико-математическия, 83 отъ юридическия, 22 отъ медицинския, 4 отъ богословския и 16 отъ ветеринарно-медицинския факултетѣ, както следва:

I. Историко-филологически факултетъ

Философия

	бр.
Мария Панева Ценева	13772
Иванъ Луковъ Пулевъ	13802
Стефана Бѣлчева Илкова	13740
Мария Тодорова Папазова	13276
Величка Колева Иванова	14947
Свобода Вапцарова Мирчева	14668
Роза Николова Иванова	14914
Лилия Данаилова Кирова	14133
Цанка Симеонова Метева	14248
Иванъ Колевъ Андреевъ	13675

Педагогия

Иванъ Павловъ Кжтовъ	14600
Димитъръ Рудолфъ Йосифовъ	14054
Тодоръ Борисовъ Томовъ	13559
Невѣна Илиева Илиева	13634
Владимиръ Гавриловъ Тодорковъ	14081
Аска Иванова Минчева	14194
Невѣна Лазарова Младенова	14005
Роза Иванова Николова	14914
Мария Стоянова Димитрова	14423
Цвѣтана Христова Шатрова	14499
Надежда Симеонова Клисарова	10995
Йовка Димитрова Бъчварова	13173
Люба Ангелова Михайлова	14662
Мариета Иванова Миховска	14154
Цвѣтко Гечевъ Благоевъ	12683

История

Стефка Матеева Попова	14533
Йордана Цвѣткова Минкова	13816
Лилия Георгиева Петрова	14334
Милка Харизанова Антонова	13731
Христина Иванова Данева	14136

География

	бр.
Ангелина Христова Кацарова	12765
Тодора Димитрова Парчева	12730
Екатерина Кирилова Попова	12437
Анка Тотева Цвѣткова	14329

Славянска филология

Мария Василева Николова	14105
Иванъ Василевъ Дуридановъ	14203
Елена Николова Георгиева	14225
Весела Григорова Василева	14229
Раяса Василева Нелюбова	14283
Иванъ Василевъ Умлянски	13261
Лиляна Атанасова Албанска	13219
Цвѣтана Атанасова Македонска	13249
Мара Атанасова Найденова	13347
Ана Иванова Мутева	13247
Цена Иванова Попова	13103
Геновева Атанасова Кирякова	13403
Юлка Захариева Иванова	13598
Росица Василева Хинкова	13291

Класическа филология

Ягода Григорова Илчева	13732
------------------------	-------

Романска филология

Алберта Албертова Гечева	12254
Лилия Александрова Сотирова	13259
Марияна Константинова Батолова	14201

Германска филология

Марийка Стефанова Кадънкова	13950
Стефка Атанасова Прахова	14230

II. Физико-математически факултетъ

Математика

Химия

	бр.		бр.
Райко Д. Райковъ	6674	Лиляна П. Попиванова	6355
Стела Д. Георгиева	6545	Генка К. Христова	6628
Койчо К. Славовъ	6364	Стефка Мина Марева	6703
		Мара Д. Панайотова	6309

Физика

Естествена история

Павелъ К. Марковъ	6502	Петра В. Лилова	6629
Любомиръ Г. п. Христовъ	6313	Зафирка С. Тенекеджиева	6307

III. Юридически факултетъ

	бр.		бр.
Стоянъ Петковъ Стояновъ	21014	Емиль Христовъ Томовъ	11534
Тодоръ Илиевъ Сливковъ	21016	Петъръ Стефановъ Рачевъ	21031
Николай Ивановъ Поповъ	21048	Минчо Т. Иванчевъ	21038
Петъръ Борисовъ Петровъ	21078	Стефанка Гр. Дикова	21080
Милкана Дончева Иванова	21166	Атанасъ Василевъ Арнаутовъ	21156
Изетъ Шукр. Муставовъ	21730	Павелъ Мичевъ Генковски	21445
Босилка Сим. Симеонова	21802	Василъ Ал. Лунгаровъ	21465
Иванъ Стоилковъ Драгановъ	22466	Страхилъ Ст. Доброволски	21475
Лидия Василева Сапунджиева	22314	Петъръ Е. Парашкевовъ	21475
Надежда Иванова Сокачева	22718	Григоръ Д. Цвѣтковъ	21541
Маринъ Петковъ Доцовъ	22955	Александъръ Цв. Геровъ	21681
Милка Иванова Брадинова	23106	Исакъ Лазаръ Мезанъ	21693
Петъръ Христовъ Байчевъ	20167	Радка Петкова Стоянова	21698
Бориславъ Петровъ Духленски	20269	Асенъ Евл. Чучулайнъ	21722
Даню Здравковъ Чолаковъ	21013	Георги Ивановъ Георгиевъ	21741
Тотю Марковъ	21015	Мишо Христовъ Вълчевъ	21785
Яни Илиевъ Яневъ	21143	Дончо Н. Чипевъ	21896
Михаилъ Василевъ Нанковъ	21266	Христо Костовъ Николовъ	21014
Радулъ Цв. Соколовъ	21466	Мария Иванова Милушева	22085
Кирилъ Николовъ Кировъ	21581	Мария Ц. Самичкова	22087
Георги Токиевъ Ивановъ	21635	Здравко Ас. Цанковъ	22438
Естеръ Буко Розалесъ	21703	Хансъ Ал. Клайнъ	22441
Лиляна Тодорова Кулева	21721	Димитъръ Лазаровъ Горановъ	22458
Христо Дочевъ Даранковъ	21878	Крумъ Ал. Радивоевъ	22472
Петъръ Николовъ Пермитровъ	22177	Георги Богдановъ Пеневъ	22493
Каменъ Марковъ Перковъ	22178	Георги Цоковъ Грозевъ	22510
Георги Ал. Маноловъ	22179	Иванъ Тотевъ Бълчевъ	22523
Иванъ Христовъ Джангозовъ	22180	Любенъ Ивановъ Горбановъ	22533
Денисъ Атанасовъ Николовъ	22181	Йорданъ Ст. Златановъ	22544
Петъръ Дочевъ Петковъ	22229	Добри Дим. Добревъ	22546
Александъръ Вл. Мирковъ	22238	Милко Тод. Кръстевъ	22551
Атанасъ Крумовъ Костадиновъ	22270	Никола Бенювъ Шулково	22617
Фания Методиева Алтжпармакова	22361	Василъ Вачевъ Василевъ	22651
Янка Атанасова Атанасова	22363	Боянчо Г. Стоилковъ	22691
Евгений Георгиевъ Матеевъ	22485	Гочо Жековъ Костовъ	22735
Атанасъ Д. Памуковъ	22514	Йорданъ Недевъ Василевъ	22800
Симеонъ Христовъ Фетфеджиевъ	22587	Мина Найденовъ Димовски	22854
Иванъ Тсневъ Андреевъ	22647	Иванъ Николовъ Ст. Мутафчиевъ	22922
Екатерина Иванова Величкова	22712	Тодоръ Кр. Тодоговъ	22012
Митко Григоровъ Димитровъ	22969	Милка Цанкова Кръстева	23136
Методи Ж. Марковъ	23009	Виктория Кр. Атанасова	23199
Димитъръ Ивановъ Кюсевъ	19119		

IV. Медицински факултетъ

	бр.		бр.
Невѣна Христова Думбелова	2922	Божидаръ Петковъ Палиевъ	2830
Вѣра Христова Бакалска	2379	Вѣцеславъ Ивановъ Аракиевъ	2835
Свѣтлана Рускова Христова	2748	Христо Иларионовъ Чокановъ	2847
Георги Николовъ Кривошиевъ	2771	Евтимия Свѣтославова Стефанова	2856
Добринка Петкова Атанасова	2777	Кинка Димитрова Спахиева	2857
Стоянъ Ивановъ Докумовъ	2778	Лидия Стефанова Шикова	2859
Костадинъ Георгиевъ Перневъ	2797	Мария Давидова Цвѣткова	2966
Христо Вълчевъ Христакевъ	2805	Тони Борисовъ Стателовъ	2369
Коста Александровъ Заимовъ	2807	Любомиръ Петровъ Станчевъ	2467
Людмила Димитрова Бойдашева	2816	Иванка Петрова Иванова	2441
Симеонъ Михайловъ Пандевъ	2818	Юлия Панайотова Шишманова	2463

V. Богословски факултетъ

	бр.		бр.
Никола Савовъ Малиновъ	1955	Димитъръ Кръстевъ Дълчевъ	1813
Кирилъ Соколовъ Рангеловъ	1899	Веселинъ Дим. х. Николовъ	1704

VI. Ветеринарно-медицински факултетъ

	бр.		бр.
Асенъ Г. Димитровъ	883	Бориславъ П. Пошевъ	912
Стойко Ст. Недѣлковъ	861	Иванъ В. Извонъ	910
Атанасъ М. Костакевъ	849	Драго М. Друмевъ	927
Йорданъ Ив. Цървовъ	847	Маринъ Г. Гиневъ	936
Георги Р. Георгиевъ	887	Любенъ К. Икономовъ	934
Георги З. Панчевъ	875	Никола Ст. Костовъ	911
Иванъ Г. Матеевъ	870	Георги Ю. Пазовъ	944
Петъръ Хр. Петровъ	882	Благой К. Георгиевъ	945

2) По фонда „Димитъръ Близнаковъ“. — По решение на съвета на ветеринарно-медицинския факултетъ, одобрено отъ Академическия съветъ на 25. XII. 1940 г., предвиденитѣ по фонда „Дим. Близнаковъ“ награди за бедни студенти съ най-малко VI семестра и взети всички изпити съ добъръ успѣхъ, но отличили се особено по дисциплинитѣ на катедрата по хирургия, се дадоха на студентитѣ по ветеринарна медицина отъ IX семестъръ Стойко Ст. Недѣлковъ, бр. 861, и Димитъръ Тр. Мичевъ, бр. 829, въ размѣръ на 1950 лв. едному.

3) По фонда „Антонъ В. Шоурекъ“. — По решение на съвета на физико-математическия факултетъ, одобрено отъ Академическия съветъ на 4. VI. 1941 г., предвиденитѣ по фонда „Антонъ В. Шоурекъ“ награди за най-добъръ успѣхъ по дескриптивна и проективна геометрия се дадоха на студентитѣ по математика Койчо Койчевъ Славовъ, бр. 6364, Лиляна Куртева, бр. 6534, и Стоянъ Матеевъ, бр. 6735, въ размѣръ на 500 лв. едному.

8. Социално подпомагане на студентитѣ

1) Царски дарения. — Винаги най-отзивчивъ къмъ нуждитѣ на студентитѣ при Университега, Н. В. Царѣтъ благоволити да отпусне и презъ изтеклата учебна година на два пжти помощи за нуждающи се бедни студенти, а именно: 40,000 лв. за коледнитѣ и 15,000 лв. за великденскитѣ праздници, или всичко 55,000 лв., които се раздадохъ на 138 души студенти и студентки, по 200 до 660 лв. едному.

2) Отпустнати суми по § „бедни студенти“ отъ фонда за научни цели“. — Както всѣка година и презъ уч. 1940/41 год. се раздаде сумата 163,512 лв. на бедни, нуждающи се студенти, но показали добъръ успѣхъ, въ размѣръ на 350 до 930 лв. одному, общо на 259 души, както следва: на 68 души отъ историкофилологическия, 29 отъ физико-математическия, 50 отъ юридическия, 37 отъ медицинския, 43 отъ агрономо-лесовѣдския, 16 отъ богословския и 16 отъ ветеринарно-медицинския факултети.

3) По фонда „Студентска болнична каса“. — Това е едно отъ най-голѣмитѣ социални начинания при Университета въ подкрепа на българското студентство. Каква е била дейността на касата се вижда най-добре отъ равносмѣтката за приходитѣ и разходитѣ на речената каса:

На 1. I. 1940 г. ¹ Студентската болнична каса е имала наличност	532,768 лв.
Постжплили приходи презъ 1940 год. (по 60 лв. такса събирана отъ всички студенти)	1,255,626 лв.
Или общо приходъ за 1940 год.	1,788,394 лв.
Извършени разходи за 1940 год.	846,750 лв.
Наличностъ къмъ 31. XII. 1940 год.	941,644 лв.

Разходитѣ сж направени, както следва :

Платено на аптеки за лѣкарства	222,417 лв.
На Александровската болница за лѣкуване на болни студенти.	165,475 лв.
На други болници за сжшото	27,746 лв.
Помощъ на Академическото спортно дружество	10,000 лв.
Направа на спортни игрища и др.	88,227 лв.
Ремонтъ и поддържане на лѣтовището въ гр. Варна	31,237 лв.
За лѣтуване на студенти презъ лѣтото 1940 год.	246,781 лв.
На Варненската община (за наемъ, вода, електрическо освѣтление)	12,464 лв.
Административни разноски и др.	42,403 лв.
Всичко разходъ :	846,750 лв.

Презъ изтеклото лѣто (1941 год.) поради изключителни обстоятелства лѣтуването въ Студентската почивна станция „Св. Константинъ“ край гр. Варна не се състоя.

¹ Бюджететъ на фонда, както всички бюджети на държавата, е за една календарна година отъ 1. I. до 31. XII. И понеже сведенията се даватъ за действително извършени разходи, а не за гласувани кредити, затова даннитѣ за Студентската болнична каса се даватъ въ отчета съ една година назадъ.

4) Фондъ „Студентски домъ на Университета Св. Климентъ Охридски въ София“. — Това е друго голѣмо социално начинание на Университета. За съжаление, и до сега сградата на Студентския домъ е още недовършена и поради това домътъ не може да изпълни предназначението си.

Въ заседанието си на 25. IX. 1940 г. (прот. № 1) Академическиятъ съветъ прие най-напредъ следния

втори допълнителенъ бюджетъ

на фонда „Студентски домъ при Университета Св. Климентъ Охридски въ София“ за 1940 бюдж. год., съ приходъ и разходъ отъ 185,000 лв., както следва:

Приходи:

§ 1. Отъ отдадени подъ наемъ помѣщения презъ 1940 г. (отъ киното, математическия институтъ и др.) .	185,000 лв.
Всичко приходъ :	185,000 лв.

Разходи:

§ 1. За направа и доставка на : стелажъ, полици, плотове, джамлъци, маси, столове, закачалки, готварска машина, сѣдове, табли (подноси) и др. по обзавеждането на Стола	150,000 лв
§ 2. За доставка на 80 тона ситни промити каменни вжглища за централното парно отопление; за навро, превозъ и др. разноски по доставката	35,000 лв.
Всичко разходъ :	185,000 лв.

Ето и бюджета на фонда за 1941 год., приетъ отъ Академическия съветъ на 25. XII. 1940 г. (Прот. № 11):

Бюджетъ

на фонда „Студентски домъ при Университета Св. Климентъ Охридски въ София“ за 1941 бюдж. год. (отъ 1. януарий 1941 до 31. декемврий вкл. с. г.):

Приходи

Глава I

Редовни приходи

§ 1. Отъ семестриална вноса отъ всѣки записанъ въ Университета студентъ, включително и отъ тѣзи, които се освобождаватъ на каквито и да било основание отъ учебна и др. такси въ размѣръ на 20 лева	250,000 лв.
---	-------------

Глава II

Други приходи

§ 2. Отъ наеми на помѣщения на дома, наети отъ частни лица, държавни и обществени учреждения	510,000 лв.
§ 3. Отъ : обществена и др. благотворителност : помощи, субсидии, дарения и др., вечеринки, забави и т. н., предприемани отъ студентскитѣ сдружения и отъ Университета	2,000 лв.
§ 4. Отъ такси за обяви, реклами, известия, покани и др., които се внасятъ за разлепване или поставяне на опредѣлени мѣста въ дома отъ външни лица, съ които се преследва материална или друга облаги, а именно : за обяви за даване подъ наемъ жилищни помѣщения за студенти по 20 лв. за едно обявление; за обяви за даване уроци по 50 лв. за едно обявление; обяви, покани и др. за утра, вечеринки, концерти, сказки и др. по 100 лв. за едно обявление и реклами, известия отъ всѣкакво естество и видъ по 200 лв. за единъ екземпляръ. Времетраенето на всички означени по-горе обяви и др. е седемъ дни отъ датата на заплащането на таксата	1,000 лв.
§ 5. Отъ лихви на вложени на хранение фондови и др. суми	5,000 лв.
§ 6. Случайни — непредвидени постъпления	—
Всичко приходи по гл. I и II	768,000 лв.

ЧАСТЬ II

Разходи:

Глава I

Персонални разходи

§ 1. Заплати, съгласно обяснителната таблица	124,740 лв.
За изплащане разликата въ увеличението на заплатитѣ отъ 15%, за времето отъ 1. X. 1940 г. до 31. XII. вкл. с. г., съгласно постановлението на Министерския съветъ подъ № 3733 отъ 16. XI. 1940 г., т. I, Държ. в., бр. 264 отъ 22. XI. с. г.	3,320 лв.
§ 2. Марки, такси и др. вноски за фонда „О. О.“ и за „Злополука“	6,000 лв.
§ 3. Формено облѣкло, обуца, престилки, блузи и др.	10,000 лв.
Всичко по глава I	144,060 лв.

Глава II

Веществени разходи

§ 4. Поддържане на сградата и помѣщенията, ремонтъ, поправки, преправки, измазване, боядисване, приспособления, инсталации, отопление, освѣтление, материали за тѣхъ и инструменти за тѣхното поддържане, чистене, миене, дезинфекция, надници на чистачи, миячи и др., застраховка на сградата и пр.	300,000 лв.
---	-------------

§ 5. Мебели и покълщина : купуване, поправкае, поддържане необходимитѣ предмети за обзавеждането на канцелариятѣ, читалнитѣ, библиотека и др. помѣщения ; каса за ценности, както и за разходи по поддържането и обзавеждането на Стола и за набавяне и поддържане инвентаръ на сщия	50,000 лв.
§ 6. Пособия и помагала : купуване, поправкае, поддържане книги, списания и др. и за набавяне : книги, списания, вестници и абонаментъ за такива, закони, правилници и пр.	5,000 лв.
§ 7. Канцеларски потрѣби и материали : хартия, мастило, пишуши, смѣтачни и др. канцеларски материали и машини и уреди ; индиго, печатане и купуване счетоводни и др. книги и формуляри ; пликове, гуми и пр., пощенски, телеграфни и телефонни и др. такси, лѣкарства, превързочни и др. материали за аптечка при дома и др.	10,000 лв.
§ 8. Общински такси— вода, смѣтъ и др. за текущата и за минали години	20,000 лв.
§ 9. Дългове : за погашение и лихви на заема, сключенъ отъ Студентската болнична каса презъ 1938 год.	134,000 лв.
§ 10. Помощи : на студентскитѣ организации, дружества и на студенти отъ Университета, за културно-просвѣтна, стопанска и др. прояви, съобразно програмата за дейността и използването на Студентския домъ, на разни студентски издания ; за лѣкуване на заболѣли, за погребение и др. на починали бедни служители и пр.	50,000 лв.
Забележка. — Отпущането на тия помощи става само по решение на Кураториума.	
§ 11. Непредвидени разходи	3,000 лв.
§ 12. Запазенъ фондъ : за усилване кредититѣ по разнитѣ параграфи, които се укажатъ недостатъчни за покриване вещественитѣ разходи презъ течение на бюджетната година	10,000 лв.
Всичко по глава II	582,000 лв.
А всичко по глава I и II	726,060 лв.

Въ заседанието пкъкъ на Академическия съветъ на 30. IV. 1941 г. (Прот. № 21) се одобриха следнитѣ измѣнения и допълнения въ горния бюджетъ, решени отъ Кураториума на Студентския домъ :

I. Въ предвиденитѣ персонални разходи :

§ 1. а) Заплати, съгласно обяснителната таблица	124,740 лв.
б) За изплащане разликата въ увеличението на заплатитѣ отъ 15%, за времето отъ 1. X. 1940 г. до 31. XII. вкл. с. г., съгласно постановлението на Мин. съветъ подъ № 3733 отъ 16. XI. 1940 г. Държ. вестн. бр. 264 отъ 22. XI. с. г.	3,285 лв.

в) За временно увеличение на заплатитѣ на служителитѣ и за доброволно възнаграждение за семейно положение, съгласно чл. чл. 3 и 4 на Закона за бюджета на държавата за 1941 б. год., за 9 месеца отъ 1. IV. 1941 год. до 31. XII. вкл. с. г.	8,000 лв.
З а б е л е ж к а. — На длъжностни лица отъ Университета, които временно изпълняватъ длъжности незаети по щата, може да се плаща възнаграждение отъ свободния кредитъ по § 1 по решение на Кураториума .	
Всичко по § 1 . . .	136,025 лв.
§ 2. а) Марки, такси и др. вноски за фонда „О. О.“ и за „Злополука“ отъ 1. I. до 31. III. вклоч. 1941 год.	1,120 лв.
б) 12.5% за пенсия, съгласно чл. 38 буква „а“	12,470
в) 7.5% за пенсия, съгласно чл. 38, буква „и“	7,483
г) 8% за данѣкъ занятие	7,528
д) 5% върху данѣка занятие за фонда „Общ. бедствия“	376 „
Всичко по § 2	28,977 лв.

II. Въ текста на § 10 следъ думата „служители“ се прибавятъ думитѣ: „за награди за усърдна служба при Студентския домъ и Университетската менза при сжщия“ и пр., като кредитътъ по сжщия параграфъ се увеличава отъ 50,000 лв. на 60,000 лв.

А въ заседанието на Академическия съветъ на 28. VI. 1941 г. (Прот. № 26) се прие следниятъ

Допълнителенъ бюджетъ

на фонда „Студентски домъ при Университета Св. Климентъ Охридски“ за 1941 год.

§ 1. Допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на фонда „Студентски домъ при Университета Св. Климентъ Охридски въ София“ за 1940 г., въ размѣръ на 300,000 лв., който се разпредѣля съгласно съ таблицата.

§ 2. Разходитѣ по тоя допълнителенъ бюджетенъ кредитъ да се покриватъ отъ отпустнатата помощ отъ 300,000 лв. на г. Ректора на Университета по § 19 отъ бюджета на касата за обществено подпомагане при М-вото на вътрешнитѣ работи и народното здраве за издръжка и обзавеждане на Университетската студентска трапезария.

Т а б л и ц а

1. За изплащане на бившата „Менза академика“ хранителни продукти и инвентарни предмети, приети отъ Университетската студентска трапезария, съгласно описитѣ за приемане на тия продукти и инвентарни предмети, както и връщане заемообразно заетата сума отъ 100,000 лв. отъ „Резервния фондъ“ на фонда „Студентски домъ“ заедно съ следващата се лихва . . .	216,550 лв.
---	-------------

2. На Университетската студентска трапезария за покриване на евентуални загуби отъ разликата на абонамента за храната на студентитѣ, която се събира по 17 лв. дневно, за лихви на неплатени до сега суми за продукти и инвентаръ на бившата „Менза академика“ и др. непредвидени разходи на Университ. студентска трапезария	83,450 лв.
Всичко разходъ :	300,000 лв.

Кураториумътъ на дома презъ уч. 1940/41 год. се е състоялъ, както следва: Председателъ — г. проф. д-ръ Дим. Ораховацъ, и членове — г-да професоритѣ Г. Наджаковъ и П. Венедиковъ.

Като единствена социална дейностъ на Университетския студентски домъ бѣше сѣществуващата при дома студентска трапезария, или т. н. „Менза академика“. Вече нѣколко години наредъ тя бѣше въ рѣцетѣ на самитѣ студенти, които се бѣха организирали въ студентски кооперативенъ столъ. Кураториумътъ на дома бѣше отстѣпилъ на стола безплатно помѣщенията въ сутерена, пригодени именно за трапезария, ведно съ цѣлия подвиженъ инвентаръ: столове, маси, готварски печки, чинии и пр. Но затова пъкъ Кураториумътъ упражняваше общъ надзоръ надъ мензата, както по отношение на управлението ѝ, тъй и относно храната, която се даваше на студентитѣ. За проявената дейностъ на Менза академика може да се сѣди по следнитѣ данни, за напредъка ѝ презъ тритѣ години отъ нейното сѣществуване¹:

	Къмъ 31 декемврий		
	На 1937 г.	На 1938 г.	На 1939 г.
Дѣловъ капиталъ .	36,750 лв.	[44,700 лв.	69,200 лв.
Фондове .	4,460	43,946	71,173
Собствени срѣдства .	45,548	101,062 „	158,873
Оборотъ на баланса .	1,287,736	2,312,306	7,172,344 „

Но на 9. X. 1940 г. се получи въ Университета следното писмо на Дирекцията на полицията (№ II-6050 отъ с. д.):

Господине Ректоре,

Дирекция на полицията — отдѣлъ държавна сигурностъ — наблюдава живота и проявитѣ на студентския кооперативенъ столъ „Менза академика“ отъ деня на учредяването му до днесъ.

Наблюденията и събранитѣ сведения за дейността на студентитѣ въ този столъ свидетелствуватъ по единъ безпо-

¹ Цифритѣ сж взети отъ изложението на мензата, изпратено до Университета на 24. IV. 1940 год.

ренъ начинъ, че въ срѣдитѣ на столуващитѣ студенти начело съ управителнитѣ тѣла се върши систематически комунистическа дейность, ползувайки се безнаказано отъ указаното имъ гостоприемство въ помѣщенията на Студентския домъ. По този начинъ „Менза академика“ се е превърнала въ центъръ на една активна и дрѣзка пропаганда на комунизма и противодържавни идеи.

Предвидъ на това и въ интереса на държавната ни сигурность и обществено спокойствие, моля енергичното Ви и беззабавно вмѣшателство, Господине Ректоре, да се лиши кооперативниятъ студентски столъ „Менза академика“ отъ предоставеното му помѣщение въ Студентския домъ, съ цель да се пресуши източника на тази разрушителна комунистическа пропаганда.

Моля, Господине Ректоре, да бѣда уведоменъ за взетото отъ Васъ по този поводъ решение.

Директоръ на полицията : (п.) полковникъ Пантевъ
Началникъ държавна сигурность : (п.) Павловъ

Сжщиятъ день вечеръта, Академическиятъ съветъ се занима съ това писмо и, като изслуша и устния докладъ на председателя на Кураториума на Студентския домъ, г. проф. Ораховацъ, и следъ обстойно обсъждане на работата, реши: Да се отговори на Дирекцията на полицията, че Академическиятъ съветъ не намира за основателно да затвори Менза академика, въ която се хранятъ надъ 1000 души студенти и осъществяването и развитието на която той счита за своя задача и дългъ. Вжтре въ нея не е известно на Академическия съветъ да сж били вършени комунистически или противодържавни деяния. Ако има отдѣлни лица отъ членоветѣ на мензата или отъ управителното ѣ тѣло, за които има установени данни на провинение въ смисълъ на писмото на Дирекцията на полицията, тѣ трѣбва по надлеженъ редъ да бждатъ наказани отъ съответнитѣ власти въ страната. Освенъ това, за да се избѣгнатъ всѣкакви, макаръ и странични появяващи се политически борби въ нея, Академическиятъ съветъ е взелъ решение да възложи на Кураториума да вземе въ рждетѣ си презаписването на старитѣ и записването на нови членове на Мензата, както изобщо да следи зорко за правилния животъ и развой въ нея. А, за да се дадатъ на Дирекцията на полицията по-подробни изяснения по въпроса, възложи се на председателя на Кураториума г. проф. Ораховацъ да се срещне лично съ г. Директора на полицията.

Това решение на Академическия съветъ се събщи на Дирекцията на полицията съ писмо подъ № 3256 отъ 24.X. 1940 г.

Въ заседанието на Академическия съветъ отъ 6. XI. 1940 г. г. проф. Ораховацъ докладва по въпроса за Мензата въ връзка

съ срещата му съ Директора на полицията, а именно, че последниятъ възприема становището на Академическия съветъ по въпроса за Мензата. Академическиятъ съветъ одобри доклада.

Върѣйки това, обаче, Мензата бѣ затворена отъ органитѣ на полицията. Ето защо, Академическиятъ съветъ въ заседанието си отъ 19. II. 1941 г. се занима наново съ въпроса и реши да се направи писмено изложение до съответнитѣ власти, за да се изясни становището на Академическия съветъ, а на г. Ректора се възложи съвмѣстно съ Кураториума на Мензата и проф. Г. С. Хлѣбаровъ и проф. К. Бобчевъ, да обмислятъ възможноститѣ за организирането на Мензата като университетска.

Ето изложението на Академическия съветъ:

ИЗЛОЖЕНИЕ

ОТЪ АКАДЕМИЧЕСКИЯ СЪВЕТЪ ПО ВЪПРОСА ЗА МЕНЗАТА ПРИ СТУДЕНТСКИЯ ДОМЪ

Следъ нѣколко несполучливи опити да се уреди менза за студентитѣ чрезъ организациитѣ Б. Н. С. С. и „Христо Ботевъ“, Академическиятъ съветъ презъ 1935 година реши да направи опитъ да уреди самъ столуването на беднитѣ студенти безъ участието на студенческитѣ организации, като се даде помѣщението на мензата подъ наемъ на гостилничаръ по договоръ, опредѣлящъ контролата върху качеството, количеството и начина на приготвянето на храната, както и контролата върху опредѣлянето на ценитѣ и върху приемането на студенти за столуване.

Този опитъ сѣщо така нѣма успѣхъ, защото студентитѣ отъ дветѣ голѣми студентски групировки счетоха стола за чуждъ на тѣхъ и го бойкотираха.

При тѣзи обстоятелства Академическиятъ съветъ реши да приеме предложението на една вече сѣществуваша студентска кооперация „Менза академика“, която искаше да ѝ се даде помѣщението за столуване въ Студентския домъ при условие, Кураториумътъ да ръководи и контролира приемането на студенти за членове на кооперацията, да контролира приготвянето на храната и смѣткитѣ, които сѣщевременно се контролираха и отъ органи на Б. З. К. банка.

Кураториумътъ положи голѣми грижи за подобрието на качеството на храната и за доброто стопанисване на стола, който работѣше съ очевиденъ успѣхъ и успѣваше да даде на около 600 души студенти здрава и евтина храна.

На Академическия съветъ по докладъ на кураториума бѣше известно, че кооперацията и особено управителнитѣ тѣла на сѣщата вѣроятно се състоятъ главно отъ студенти съ лѣвичарски политически убеждения, предимно изъ срѣдитѣ на

земедѣлския съюзъ, пладнаритѣ и комуниститѣ (безъ, обаче, последнитѣ да влизатъ въ състава на настояществото). Затова главната грижа на Кураториума бѣше да не допустне помѣщенieto на мензата да се използва за противодържавна агитация или другъ видъ противодържавна дейность и да се осигури въ мензата да иматъ достѣпъ всички бедни студенти, независимо отъ политическитѣ имъ убеждения. Провежданиятъ въ тази насока надзоръ е билъ всѣкога извънредно строгъ и ефикасенъ.

Въпрѣки всичкитѣ взети контролни мѣрки и постоянния надзоръ върху работитѣ на мензата, особено върху приемането на студенти за членове на кооперацията и евентуалната политическа дейность въ помѣщенията на мензата, въ Кураториума и въ Акад. съветъ постѣпваха сведения и оплаквания отъ страна на нѣкои студентски организации, че въ стола се приематъ все пакъ само студенти, принадлежащи на лѣвничарски течения и че въ него негласно и тайно се върши организационна и противодържавна дейность.

По тази причина въ началото на текущата учебна година Акад. съветъ, по предложение на Кураториума, реши да иска отъ кооперацията да презапише всичкитѣ си членове чрезъ подаване на заявления до кураториума, като се приематъ отъ тѣхъ само тѣзи, които сѣ удобрени отъ последния. По-нататѣкъ Акад. съветъ реши да се увеличатъ мѣстата въ мензата на 1,000, като новоприетитѣ за столуване членове на кооперацията се приематъ чрезъ кураториума, и като трета мѣрка още — да се засили контролата върху дейността на мензата. И тритѣ мѣрки бѣха проведени; членоветѣ на кооперацията бѣха презаписани, като нередовнитѣ предъ академическитѣ власти студенти не се допустнаха въ мензата и новитѣ допълнителни членове до 1,000 се подбраха изъ между подалитѣ заявления въ отговоръ на обявление на кураториума бедни студенти, зарегистрирани предъ акад. власти за бедни и отъ членове на добруджанската и тракийска организации. Свободнитѣ още мѣста въ мензата, въпрѣки обявата на кураториума, не се допълниха поради липса на желающии.

Съ тѣзи мѣрки Акад. съветъ целѣше да отстрани отъ мензата нежелателни елементи, да даде възможность на всѣки студентъ, независимо отъ политическитѣ му убеждения, да постѣпи за столуване въ мензата и да даде възможность на всички бедни студенти да получатъ евтина и здрава храна.

Съ това сжщо така се даваше възможность самитѣ студенти да избератъ въ управата на кооперацията лица, нестоящи подъ подозрението, че провеждатъ въ каквато и да е форма противодържавна дейность.

Съ извършваната постоянно контрола презъ всѣко време на деня, презъ време на столуване, извънъ това време и вечеръ акад. власть е сигурна, че въ стола поне открито никаква

противодържавна дейность не се върши и че ако такава все пакъ има, това става по начинъ, който може да стане въ всѣка аудитория на Университета. Акад. власть освенъ това е нѣколкократно отговаряла на полицейскитѣ власти, че е готова да вземе всички мѣрки, които се изискватъ отъ нея за предотвратяването на противодържавна проява на какъвто и да е видъ въ мензата.

На Акад. съветъ е било ясно, че за националистическитѣ студентски организации е неудобно и не насърчително обстоятелството, че работещата съ успѣхъ менза не е тѣхно дѣло и евентуално даже се намира въ ржцетѣ на студентски групировки съ лѣвничарски убеждения, макаръ тѣзи убеждения открито и да не се проявяватъ поради взетитѣ отъ страна на Кураториума и Акад. съветъ мѣрки.

Вѣпрѣки това, Акад. съветъ съ презаписването на студентитѣ, предприето въ началото на тази учебна година, съ взимането въ свои ржце на приемането на нови студенти и съ увеличаване на броя на столуващитѣ се надѣваше да подбере въ мензата да столуватъ всички нуждаещи се и бедни студенти, независимо отъ политическитѣ имъ убеждения и да докара въ управата на кооперацията лица, неангажирани въ политическитѣ организации.

Акад. съветъ е смѣталъ всѣкога, че уреждането на столуването на бедния студентъ е едно задължение за съвета и, че то трѣбва да се постигне независимо отъ дейността и тежненията на различнитѣ студентски организации.

Всичкитѣ, описани по-горе мѣрки се взимаха за постигане на тази цель.

Това изложение се изпрати на 25. II. 1941 г. на г. Министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве съ писмо подъ № 563, на което г. Министърътъ отговори съ следното писмо (№ 3030 отъ 26. II. 1941 г.):

Уважаеми Отецъ Ректоре,

По поводъ изпратеното ми съ Ваше писмо № 563 отъ 25. II. т. г. изложение и разговора ми съ г. проф. д-ръ Ораховацъ по въпроса за студентската „Менза академика“, считамъ за необходимо да Ви съобща следното:

На менъ сж известни усилията, които университетската управа полага, за да осигури евтина и питателна храна на студентитѣ отъ Университета, както и желанието на сжщата да не се позволи използването на студентския столъ за политическа и противодържавна дейность. Азъ високо ценя тѣзи грижи на университетската управа, чрезъ които се създава не само духовно издигане, но и физическа здрава университетска интеллигенция.

Въпрѣки грижитѣ и усилията на тази управа, обаче, полицията има сведения отъ дълго време, че известна противодържавна дейность се развива отъ нѣкои студентски сръди, които за тази си дейность използватъ студентската менза, като много умѣло се прикриватъ отъ бдителността на назначения за контролъ и ръководство на Мензата университетски кураториумъ. Въ това нѣма нищо чудно, като се има предвидъ усвоения отъ тѣзи сръди много прикритъ начинъ на действие, който затруднява даже и полицейската власть. Че такава дейность е развивана, говори обстоятелството, че заловенитѣ въ Мензата лица заемали отговорни служби въ нейната управа сж притежавали нелегална литература, позиви съ противодържавно съдържание и др., което оправдава взетата отъ полицията мѣрка.

Тази мѣрка, обаче, не е насочена нито срещу инициативата на Университета да подпомогне студентитѣ въ снабдяването имъ съ евтина храна, нито цели да засѣгне университетската свобода, а има за единствена задача да предпази държавата отъ вредни елементи, които искатъ да изкористятъ за чужди на студентството и противни на държавнитѣ интереси цели една полезна и заслужаваща подкрепа инициатива на Университета.

Тази инициатива е отъ много голѣмо значение и като Министъръ азъ не само, че нѣма да ѝ прѣча, но съмъ готовъ и материално да я подкрепа съ сръдства отъ касата за обществено подпомагане, стига тази подкрепа да се поиска отъ университетската управа и стига да се намѣри за нейното практическо провеждане една форма, като напр. тази на народнитѣ кухни, която да осуети възможността на известни сръди да я използватъ за противодържавната си дейность. На всѣки случай, интереситѣ на държавната сигурность налагатъ подновяването инициативата на студентски столъ да не се свързва съ дейността на досега съществуващата кооперация „Менза академика“.

Министъръ: (п) Н. Д. Габровски

Въ заседанието си на 5. III. 1941 г. Академическиятъ съветъ се занима наново съ въпроса и реши: Предвидъ на това, че г. Министърътъ на вътрешнитѣ работи г. Габровски е казалъ на г. проф. Ораховацъ, председателя на Кураториума на Студентския домъ, че, по държавни съображения и интереси, Министерството забранява по-нататъшното функциониране на Мензата, като менза, стопанисвана отъ кооперацията на Студентския столъ, и предвидъ на увѣренята на г. Министъръ Габровски, че правителството парично ще субсидирва Мензата, ако тя се поеме отъ самия Университетъ, и, за да се не оставя студентството безъ академическа менза, а при

това една университетска студентска менза може да послужи за обединяване на студентството, Академическия съветъ реши да се натовари Кураториума на Студентския домъ, подпомогнатъ отъ г. г. професоритѣ Хлѣбаровъ, Бобчевъ, Тончо Радевъ и Гяуровъ, да организира мензата като „Университетска менза“ и пристъпи къмъ отварянето ѝ. Да се проучи при това и въпросътъ за получаване помощи отъ държавата (фондъ за обществени подпомагания).

Следъ това развитие на въпроса, Академическия съветъ, респ. Кураториумътъ на Студентския домъ направи всичко възможно и откри подъ негова властъ и управа нова университетска студентска трапезария, за която целъ се гласува и съответенъ допълнителенъ бюджетъ на дома (вж. бюджета по-горе). Така студентската „Менза академика“ като частно начинание, премина въ рѣцетѣ на Университета и се създаде нова „Университетска студентска трапезария.“ По поводъ пъкъ на едно запитване отъ страна на М-вото на вътрешнитѣ работи, отправено до Университета подъ № 3781 на 8. IV. 1941 г., дали има смисълъ да има университетска студентска трапезария при Студентския домъ при наличността на сѣществуваща извънъ дома друга студентска менза „Оборище“, Академическия съветъ, следъ изслушване доклада на г. проф. Ораховацъ за състоянието на уредената вече университетска студентска трапезария, реши, че при наличността на достатъчно още свободни мѣста въ университетската студентска трапезария, тъкмо обратното, сѣществуването на друга извън-университетска студентска трапезария не е необходимо.

Ето защо, до М-вото на вътрешнитѣ работи — отдѣление обществени грижи — се отправи слѣдното писмо (№ 1276 отъ 1. V. 1941 г.):

Академическия съветъ на Университета е взелъ грижата да осигури добра и евтина храна за студентитѣ въ учредяването на стола въ Студентския домъ. Въ този столъ може да столува всѣки редовенъ студентъ на Университета. Мѣсто има достатъчно. Желанието на университетската властъ е, при уреждането на въпроса за храненето на студентитѣ да нѣма дѣления на каквито и да било групи, течения и пр. По тази причина столътъ въ Студентския домъ се урежда непосредствено отъ самата академическа властъ и по сѣщата причина г. Министърътъ на вътрешнитѣ работи и народното здраве обеща нарочна подкрепа на този столъ. При тѣзи предпоставки е ясно, че не може да се говори за съвмѣстимостъ на нѣкое друго начинание съ дѣлото на Академическия съветъ.

Нуждающитѣ се и желающитѣ да получатъ евтина и здрава храна може безпрепятствено да се запишатъ въ стола на Студентския домъ.

Сжщиятъ день г. Министърътъ на вътрешнитѣ работи подписа следната

ЗАПОВѢДЬ № 1531/І—11

На основание чл. 37 точка „б“ отъ Закона за обществено подпомагане и чл. 13, ал. II отъ Наредбата за приложение на бюджета на касата за обществено подпомагане за 1941 год. (Държавенъ вестникъ“ брой 63 отъ 21. III. 1941 год.)

РАЗРЕШАВАМЪ

Да се отпустне отъ § 19 на бюджета на касата за обществено подпомагане за 1941 год., на Ректора на Университета „Св. Климентъ Охридски“ — София, сумата 300,000 (триста хиляди) лева за издръжка и обзавеждане на университетската студентска трапезария (менза), съгласно решението на Висшия съветъ за обществено подпомагане, взето въ заседанието му на 1. V. 1941 год.

Министъръ (п) П. Д. Габровски

Така срѣдствата на Университетската студентска трапезария при Студентския домъ се подсилиха още повече за още по-полезна и плодотворна социална работа всрѣдъ българското студентство.

IV Бюджетъ на Университета за 1941 год.

Изработването на бюджетопроекта на Университета отъ страна на факултетскитѣ съвети и Академическия съветъ, а сетне и преминаването му презъ М-вото на народното просвъщение, М-вото на финанситѣ, Министерския съветъ и Народното събрание, е свързано съ напрегнато внимание и грижи, толкова повече въ сегашно време, когато и разходитѣ на държавата сж извънредно увеличени, а сжщевременно извънредно сж увеличени и материалнитѣ нужди на Университета както поради голѣмото разрастване на Университета откъмъ число на студенти, нужда отъ помѣщения, учебни помагала, списания и книги, обзавеждане на работни кабинети, лаборатории и клиники и пр., увеличение твърде малобройния преподавателски и асистентски персоналъ, и отъ друга страна, настъпилото поскъпване на материалитѣ.

И презъ изтеклата учебна година, при приемане на бюджетопроекта за 1941 г., Академическия съветъ се е занимавалъ съ него въ цѣла редица заседания. Факултетитѣ се явиха предъ Академическия съветъ съ съответнитѣ искания за увеличаване на §-тѣ било за вещевствени разходи, било за персонални увеличения. Така, въ заседанието на Академическия

съветъ на 11. X. 1940 г. отдѣлнитѣ факултети представиха бюджетитѣ си общо съ искания за 142 души новъ персоналъ, или съ 4,362,510 лв. кредитъ за тия нови служби, между които за 10 нови редовни доценти, за 45 нови асистенти и за 13 нови лаборанти. По личнитѣ разходи съ искания въ повече за 795,000 лв., а за веществени разходи общо за цѣлия Университетъ съ увеличение отъ 12,458,000 лв., отъ които 480,000 лв. за лекционни и изпитни пари на всички преподаватели (§ 101).

Въ заседанието на Академическия съветъ на 23. X. 1940 г. г-нъ Ректорътъ съобщи, че г. Министъръ-председателътъ е върналъ бюджетопроекта на Университета, за да се направятъ намаления въ исканитѣ кредити. Реши се, факултетитѣ да се занимаютъ съ исканитѣ намаления и да дадатъ мотивировки за необходимитѣ желанни увеличения спрямо бюджета за 1940 г. Що се отнася до исканото отъ Академическия съветъ увеличение въ кредита по § 101, реши се, това искане да се поддържа изцѣло, като се пише специално писмо за изпитнитѣ пари на редовнитѣ преподаватели, а плащането на изпитни пари се предвиди съ специална забележка къмъ Закона за бюджета, като се увеличатъ и лекционнитѣ пари на хоноруванитѣ преподаватели отъ 80 на 250 лв.

Въ изпълнение на горното решение на Академическия съветъ, до М-вото на народното просвѣщение се отправиха следнитѣ две писма (№ № 3711 и 3712 отъ 4. XII. 1940):

„По решение на Академическия съветъ отъ 20 м. м., моля да се промѣни текстътъ на параграфа за лекционнитѣ и изпитни пари на хоноруванитѣ преподаватели въ Университета по бюджета за 1941 б. год. въ смисълъ да се увеличи размѣрътъ на тѣзи пари отъ 150 лв., респ. 80 лв., на часъ по 250 лв., като не се прави разлика между хонорувани преподаватели външни лица и такива на държавна служба. Въ такъвъ случай ще трѣбва и кредитътъ за лекционни пари, който сега по бюджетопроекта за 1941 б. год. е 900,000 лв., да се увеличи на 2,000,000 лв.“

„Въ бюджетопроекта на Университета за идната 1941 б. год. къмъ текста на параграфа за лекционни и изпитни пари се прибавиха на края думитѣ: „и само изпитни пари на редовнитѣ преподаватели“, като кредитътъ се увеличи съответно отъ 420,000 лв. на 900,000 лв.

За да може, обаче, да се извърши плащането на тѣзи изпитни пари, моля да се отмѣнятъ по законодателенъ редъ, по отношение на университетския преподавателски персоналъ, следнитѣ две законоположения, които не разрешаватъ плащането на такива изпитни пари на редовнитѣ преподаватели:

1. Наредбата-законъ публикувана въ Държавенъ вестникъ бр. 134 отъ 19. VI. 1936 г., която забранява да се плащатъ възнаграждения за извънреденъ трудъ на длъжностни лица, участващи въ комисии, комитети, съвети др. подобни, респ. въ изпитни комисии.

2. Забележка 3 на стр. 46 отъ бюджета на М-вото на народното просвѣщение за 1938 б. г., която има постояненъ характеръ и която гласи: „На редовнитъ преподаватели, на които е възложено да четатъ, покрай своитъ лекции, и по дисциплини отъ други катедри, допълнително възнаграждение (лекционни и изпитни пари) не се плаща.“

Академическиятъ съветъ въ заседанието си на 25. X. 1940 наново се занима съ бюджетопроекта и направи нови намаления въ исканитъ кредити, както за лични и веществени разходи, тъй и по персонала.

Въ Народното събрание се прие следниятъ

Бюджетъ на Университета за 1941 г.

Веществени разходи:

	1940 г.	1941 г.	увеличение
Университетъ	8,002,000	11,570,000	3,568,000
Медицински факултетъ съ Александровска болница .	16,075,000	21,260,000	5,185,000
Общи кредити	1,529,500	1,769,000	239,500
Всичко	25,606,500	34,599,000	8,992,500
З а п л а т и :			
Университетъ	20,144,430	22,292,280	2,147,850
Медицински факултетъ съ Александровска болница	13,449,840	14,562,120	1,112,280
Всичко	33,594,270	36,854,400	3,260,130
Общо веществени разходи и заплати	59,200,770	71,453,400	12,252,630

Брой на персонала:

Университетъ	427	491	64
Медицински факултетъ съ Александровска болница	506	548	42
Всичко	933	1,039	106

Отъ горнитъ цифри е видно, че сумата, предвидена въ бюджета на Университета, заедно съ Александровската болница, възлиза, за бюджетната 1941 г. на 71,453,400 лева, т. е. въ сравнение съ бюджетната 1940 г. презъ 1941 г. сж предвидени

12,252,630 лв. повече. Отъ общата сума за Университета, 51% сж за персоналъ и 49% за вещевени разходи. Отъ сумата пъкъ за персоналъ, за персонала на медицинския факултетъ съ Александровската болница сж предназначени 40%, а за всички останали факултети на Университета — 60%. А отъ сумата за вещевени разходи, за вещевени разходи на медицинския факултетъ съ Александровската болница сж предвидени 60%, а за всички други факултети и институти на Университета — 40%.

По персонала се предвиди въ бюджета за 1941 г. едно общо увеличение отъ 106 души (отъ 933 на 1039 души), отъ които: 9 нови редовни доценти (по педагогия и по история въ историко-филологическия факултетъ; въ държавно-стопанския отдѣлъ за юридическия факултетъ; по физиология, фармакология и психиатрия въ медицинския факултетъ; по частно скотовѣдство въ агрономо-лесовѣдския факултетъ и по християнска апологетика и догматическо богословие въ богословския факултетъ), 32 нови асистенти (4 въ историко-филологическия факултетъ—по археология, славянска филология — двама и класическа филология; 4 въ физико-математическия факултетъ — по астрономия единъ наблюдателъ, въ физическия институтъ; и двама по химия; 2 въ юридическия факултетъ; 11 въ медицинския факултетъ — по анатомия на човѣка, хистология, обща патология, сждебна медицина, фармакология — двама, физиотерапия и по единъ въ хирургическата пропедевтическа, кожно-венерическата, очната и психиатрическата клиники; 6 въ агрономо-лесовѣдския факултетъ; 1 въ богословския факултетъ — по пастирско богословие, омилетика и катихетика и 4 въ ветеринарно-медицинския факултетъ — по патология, заразни болести, хигиена и хирургия) 8 нови лаборанти (2 въ физико-математическия факултетъ — по физика и технология, 1 въ медицинския факултетъ — въ ушната клиника, 1 въ агрономо-лесовѣдски факултетъ — по частно земедѣлие и 4 въ ветеринарно-медицинския факултетъ — по анатомия, фармакология, хирургия и сждебна медицина), 2 препаратори — по анатомия на човѣка въ медицинския факултетъ и по частно скотовѣдство въ агрономо-лесовѣдския факултетъ; 10 нови милосердни сестри за Александровската болница и пр. Освенъ това, предвидѣха се вмѣсто досегашнитѣ дѣловодители, и по единъ секретаръ, на историко-филологическия, физико-математическия, юридическия и богословския факултети.

За покриване на много належащи и незадоволени нужди на Университета — за учебни пособия, книги, списания и пр. — покрай предвиденитѣ въ редовния бюджетъ на държавата сръдства, се предвидѣха и сръдства отъ нѣкои университетски фондове. Отъ Университетския фондъ за научни цели се предвидѣ сумата 1,653,000 лева, отъ фонда „Агрономически факултетъ при Университета“ — 720,430 лева и отъ

фонда „Подобрене условията за лѣкуване и работа въ клиникитѣ и институтитѣ на медицинския факултетъ“ — 8,000,000 лева, или общо отъ тѣзи три фонда на Университета сж предвидени за използване презъ 1941 г. — 10,373,430 лева.

V Фондове и дарения¹

1. Университетски фондъ за научни цели

Бюджетъ на фонда за научни цели за 1941 г.

Въ заседанието на Академическия съветъ на 25. XII. 1940 г. (Прот. № 11) г. Ректорътъ докадва бюджетопоекта на фонда за научни цели за 1941 г. По докладъ на отдѣлнитѣ факултети и на Редакционния комитетъ, Академическия съветъ реши:

1. Годишницитѣ за всички факултети (безъ Годишника на медицинския факултетъ) се увеличаватъ съ по 5 (петъ) коли, като за Годишника на юридическия факултетъ се предвиждатъ още 10 коли за новия държавно-стопански отдѣлъ. Годишникътъ на медицинския факултетъ се намалява съ 6 коли. Или общо, както следва:

Историко-филологическия факултетъ — 60 коли, физико-математическия факултетъ — 60 коли, юридическия факултетъ — 70, медицинския факултетъ — 40, агрономо-лесовѣдския факултетъ — 50, богословския факултетъ — 40 и ветеринарно-медицинския факултетъ — 40 коли.

2. Известия на семинара по славянска филология се предвижда да се издаде въ 20 коли, само съ редакторски хонораръ, както въ миналото.

3. За известия на историко-филологическия факултетъ (за другитѣ осемъ специалности) 20 коли, но безъ да се плаща авторски хонораръ и редакторско възнаграждение.

4. Новъ параграфъ отъ 300,000 лв. за университетска книжарница и малъкъ каталогъ.

5. 40,000 лв. за направа на библиотечни шкафове въ историко-филологическия факултетъ за библиотеката на покойния проф. Л. Мидетичъ.

6. 200,000 лв. за инсталации въ отдѣла химия въ физико-математическия факултетъ.

Следъ тия решения, Акад. съветъ прие бюджета на фонда за научни цели, както следва:

¹ Фондъ „Студентска болнична каса“ и фондъ „Студентски домъ при Университета Св. Климентъ Охридски въ София“ вж. въ гл. III, т. 8.

А. Приходъ

§	Наименование на приходитѣ	Предвиждатъ се за 1941 бюдж. год.
1.	Отъ учебни и лабораторни такси	4,800,000
2.	Отъ такси за дипломи, свидетелства, увѣрнения, продажба на студентски ценни книжа	750,000
3.	Отъ половина изпитни такси	600,000
4.	Отъ продажба на университетски печатни изда- дания	1,400,000
5.	Отъ лихви на срочни влогове, текущи смѣтки и купони на ценни книжа	300,000
6.	Отъ печатъ на разни формуляри, бланки и други книжа за нуждитѣ на Университета и Александровската болница	200,000
7.	Отъ случайни приходи	—
8.	Отъ неизразходвани суми (направа на памет- ни плочи)	155,000
9.	Отъ възстановени суми	—
10.	Отъ курсова разлика въ излѣзли въ тиражъ облигации	—
11.	Отъ капитала	1,331,600
	Всичко	9,536,600

Б. Разходи

§	Наименование на разходитѣ	Предвиждатъ се презъ 1941 б. год.
1.	За заплати и възнаграждения (вж. обяснителна таблица), както и за фонда О. О., съгл. чл. 39. ал. III, отъ Закона за обществ. осигуровки	183,000
2.	За хонораръ на : а) годишницитѣ за 1940/41 уч. год. I—60 коли, II—60 к., III—70 к., IV—40 к., V—50 к., VI—40 к. и VII—40 к., книжка за Аквариума — 5 к., Официаленъ годишникъ — 10 к., Известия на семинара по славянска фи- лология — 20 к., Известия на историко-фило- логическия факултетъ (за другитѣ 8 специал- ности) — 20 коли и б) за книги отъ „Универ- ситетска библиотека“ : Хонорари за годишници 866,000 лв. За „Универ. библиотека“ — 1,440,000	2,306,000
	За бележка. Въ броя на колитѣ се включватъ и приложенията къмъ го- дишницитѣ и „Университетска библио- тека“ 800 коли за библиотеката.	
3.	Разходи по представителство на Университета.	300,000
4.	Помощи за научни изследвания	400,000
5.	Разни канцеларски разходи и др. (експедиция на книги, порто, правопазене, гербъ, купуване абонаментни карти, за противовъздушна и хи- мична отбрана и пр.)	60,000
6.	Разходи на Университетска библиотека :	
	а) За книги и списания	850,000
	б) За надници на временния персоналъ при библиотеката	306,000

7. Разходи за Университетската книговезница :	
а) За надници на работниците	340,000
б) За веществени разходи	217,000
8. Разходи за Университетската печатница	
а) За надници и възнаграждения	1,450,000
б) За веществени разходи (хартия, мастила, инструменти, регали, електрич. енергия и пр.)	644,000
в) Матрици, металъ, букви и пр.	330,000
9. За учебни пособия на разни факултети	700,000
10. За направа паметни плочи за загиналитѣ въ войнитѣ преподаватели, асистенти и студенти.	155,000
11. За помощъ на бедни студенти, съгласно чл. 32 отъ Наредбата-законъ за стипендиитѣ и писмото на М-вото на нар. просвѣщение отъ 10.X. 936 — 1/5 върху събранитѣ учебни такси по 300 лв. на студентъ	675,000
12. За обзавеждане книжарница и малъкъ каталогъ	300,000
13. За инсталации въ отдѣла химия при физико-математическия факултетъ	200,000
14. За библиотечни шкафове въ историко-филологическия факултетъ за библиотеката на проф. Л. Милетичъ	40,000
15. Запазенъ фондъ	80,000
	9,536,600

Горниятъ бюджетъ на фонда бѣ измѣненъ и допълненъ отъ Академическия съветъ въ заседанието му на 30. IV. 1941 г. (Прот. № 20), както следва :

А. Приходъ

§ 11. Отъ капитала	1,36Е,640
------------------------------	-----------

Б. Разходъ

§ 1. За заплати и възнаграждения се измѣнява и допълва както следва :	
а) Заплати съгласно обясн. таблица	122,000
б) % увеличение заплатитѣ на служителитѣ и добавъчно възнаграждение за семейно положение, съгласно чл. чл. 3 и 4 отъ Закона бюдж. държавата за 1941 г.	16,320
в) За фондъ „Обществ. осигуровки“ съгласно чл. 39, ал. III отъ Закона за обществени осигуровки отъ 1. I. — 31. III.	2,551
г) 12·5% за пенсия, съгласно чл. 38, буква „а“ отъ 1. IV. до 31. XII.	12,063
д) 7·5% за пенсия съгласно чл. 38 буква „и“ отъ 1. IV. до 1. XII.	7,237
е) 8% данъкъ занятие	11,304
ж) 5% върху данъкъ занятие за фондъ Обществени бедствия	565
з) Възнаграждения за извънреденъ трудъ на служителитѣ отъ Университета	26,000
и) Възнаграждение на персонала участващъ въ записване на студентитѣ	20,000
	218,040
Или всичко за заплати и възнаграждения.	

Въ всички останали параграфи първоначалниятъ бюджетъ не се измѣня.

2. Фондъ „Агрономически факултетъ при Университета“

Бюджетъ на фонда за 1941 г., приетъ отъ Академическия съветъ на 20. XI. 1940 г. (Прот. № 8), както следва :

Приходъ		Предвидени креди- ти за 1941 б. год.
§	Наименование на приходитъ	
1.	Отъ живъ добитъкъ, месо и вълна	165,000
2.	Отъ млѣко и млѣчни продукти	170,000
3.	Отъ зърнени храни и фуражи	180,000
4.	Отъ уемъ отъ мелницата	12,000
5.	Отъ лозовъ материалъ, грозде и гроздови про- изведения	100,000
6.	Отъ овощни дрѣвчета, плодове и зеленчуци	100,000
7.	Отъ храсти, горски фиданки и цвѣтя	40,000
8.	Отъ лихви	10,000
9.	Отъ разни непредвидени	3,000
		<hr/>
		780,000
Отъ капитала на фонда, съгласно забележката къмъ § 18 отъ Правилника на фонда „Агроно- мически факултетъ при Университета“		200,000
Всичко		<hr/>
		980,000

Разходъ		Разрешени креди- ти за 1941 б. год.
§	Наименование на разходитъ	
1.	Заплата и възнаграждения (вж. обяснителната таблица) както и за данъкъ занятие, врѣхнини и за фонда О.О., съгласно чл. 39 ал. III отъ За- кона за О. Осигуровки	25,570
2.	Набавяне работенъ и разплоденъ добитъкъ и разноски по набавянето и пренасянето му ; пжтни и дневни пари на лицата, които закупватъ и придружаватъ добитъка	30,000
3.	Обзавеждане и поддържане фермата съ разни материали и инструменти, семена, изкуствени торове ; купуване и поправяне на земеделски орждия, коли, коларски материали, превозни срѣдства, препарати, растения, пожарогасители, дървени и бетонни колове и материали за на- права на такива, телъ и телена мрежа за ограж- дане на културитъ и др.	120,000
4.	Довършване обора за работенъ добитъкъ и по- мѣщение за нерезитъ, канализацията, ремонтъ на сградитъ, направа на ледница, поправка и под- държане пжтищата, мостчетата, оградитъ и др.	180,000
5.	Наемъ на вършачка и тракторъ	20,000
6.	Обзавеждане и поддържане лозовия разсадникъ съ разни материали, акцизъ и др. на гроздо- витъ произведения и превозъ на сжщитъ и др., на винарски съоржжения и материали ; доставка на винарски уреди, земеделски машини и др.	121,000
7.	Обзавеждане и поддържане овощния разсад- никъ съ разни материали, ремонтъ и поддър- жане на сградитъ и инсталациитъ ; доставка на овощарски, земеделски и др. уреди, машини и др.	100,000

8. Обзавеждане и поддържане горския разсадникъ съ разни материали; поддържане пѣтищата, водопровода, инсталациитѣ и направа на дренажъ и др.	28,000
9. Обзавеждане и поддържане съ разни материали, инструменти, сѣчива, уреди и др. опитното поле при института по частно земедѣлие	26,000
10. Направа, поддържане и подобрене сградитѣ на факултета, направа и поддържане пѣтищата, тротоаритѣ; доставка на бензинъ за лабораториитѣ и др.	95,430
11. Стари дългове.	—
12. 30% отъ приходитѣ — 780,000 лв. за капитализиране, съгласно § 18 отъ Правилника на фонда	234,000
Всичко	980,000

Обяснителна таблица

За разходитѣ на личния съставъ на фонда „Агрономически факултетъ при Университета“ 1941 бюджетна година

	Месечно едному	Годишно едному	Разрешени кредити за 1941 б. год.
§ 1 Заплата на единъ завеждащъ опитното лозе въ с. Сараньово, Пазааджишко	1,500	18,000	18,000
Възнаграждение на счетоводителя, завеждащъ смѣткитѣ на фонда	500	6,000	6,000
За фонда О.О., съгласно чл. 39 ал. III отъ Закона за О.О. и за данѣкъ занятие	.	.	1,570
Всичко	.	.	25,570

Извънреденъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на фонда „Агрономически факултетъ при Университета“ за 1941 б. г., приетъ отъ Академическия съветъ на 25. XII. 1940 г. (Прот. № 11)

§ 1 Разрешава се извънреденъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на фонда „Агрономически факултетъ при Университета“ за 1941 бюджетна година въ размѣръ на 2,562,672 лв., съгласно долното разпредѣление :

- 1) За построяване на една вегетационна къща, довършване на навеса, за направа на сглобяеми топлици при овощната градина, за ограждане на последната, за довършване на дренажа, за настилане на вътрешнитѣ пѣтища и др. 235,448 лв.
- 2) За довършване на винарската изба и за обзавеждането ѝ съ инвентаръ, за поставяне на дестилационенъ казанъ, ограждане на лозето въ Сараньово и довършване постилката на вътрешнитѣ дворове и пѣтищата и др. 381,536 „
- 3) За построяване една овчарница на пасището съ водопой, малка опитна клавица, карантиненъ, оборъ, кухня и столовая за стажантитѣ и работницитѣ съ надстройка и фурна; за довършване свинарницата, за ограждане на имота, укрепяване терена съ подпорни стени около сградитѣ, изкопаване и постилане на двороветѣ и пѣтищата и др. 945,688
- 4) За закупуване пасище за овцетѣ 1,000,000 „
| Всичко | 2,562,672 лв. |

§ 2 Разходитѣ по този извънреденъ бюджетенъ кредитъ ще се покриватъ отъ чистото произведение на заема отъ 3,000,000 лева, отпуснатъ отъ Б. З. и К. Банка, съгласно чл. 1 отъ Закона за сключване на този заемъ, публикуванъ въ Държ. вестн. бр. 120 отъ 30. V. 1940 г.

3. Фондъ „Братя Евлоги и Христо Георгиеви отъ Карлово,” Бюджетъ на фонда за 1941 г., приетъ отъ Народното събрание

§	Наименование на приходитѣ	Предвиждатъ се да постѣлятъ презъ 1941 б. год.
	Наличностъ на 1. I. 1941 г.	15,272,800 лв.
1.	Отъ лихви отъ инкасирани купони .	2,700,000
	Всичко приходъ	<hr/> 2,700,000
§	Наименование на разходитѣ	Разрешени кредити за 1941 б. год.
	А. Лични разходи	
1.	Заплата на личния съставъ по обяснителна таблица .	116,000
2.	Възнаграждения на частни лица, съгласно § 15 отъ Правилника на фонда, а така сѣщо и за адвокатско възнаграждение, за извършване отдѣлна извъредна работа, за свидетели, вещи лица, за жури, за времененъ персоналъ.	<hr/> 60,000
	Всичко по буква А	176,000
	Б. Веществени разходи	
3.	За изплащане вземанията на предприемачи, произходящи отъ присѣдени суми, уважени рекламации и др.	174,000
4.	Канцеларски потрѣби и материали: хартия, ма- стило, моливи, гуми и др.; индига, ленти за пишущи машини и др., печатане на разни бланки, регистри, правилници, формуляри, обяви и др.; подвързване на разни книжа, преписки и др.; покупка на закони, рѣ- ководства, протоколи, счетоводни книги и др.; пощенски, телефонни, телеграфни, гербови такси и марки и др.; за панихида на двамата братя Евлогий и Христо Геор- гиеви и др.	11,000
5.	Запазенъ фондъ .	9,000
	Не се предвиждатъ	<hr/> —
	Всичко разходъ :	370,000

4. Фондъ „Подобрене условията за лѣкуване и работа въ клиникитѣ и институтитѣ на медицинския факултетъ при Софийския университетъ“

Бюджетъ на фонда за 1941 г., приетъ отъ Народното събрание

§	Наименование на приходитѣ	Предвиждатъ се да постѣпятъ презъ 1941 б. год.
	Наличностъ	500,000
1.	Произведение отъ заемъ отъ Б. З. К. Банка.	6,500,000
2.	75% отъ полученитѣ такси за лѣкуване на бол- нитѣ въ Александровската болница, такси по- лучени за разни изследвания въ институтитѣ, отъ лихви и отъ всички други приходи на медицинския факултетъ съ Александровската болница	<hr/> 2,500,000
	Всичко :	9,500,000

§	Наименование на разходитѣ	Разрешени кредити за 1941 б. год.
1.	Лихви по заеми сключени при Б. З. К. Банка.	1,470,000
2.	За постройка на сгради за пропедевтическата и хирургическа клиника: груби работи, измазване, дърводѣлски работи, електрическа и водопроводна инсталации, канализация	6,500,000
3.	Преустройство, малки поправки, измазване, боядисване, приспособление и ремонтъ на съществуващитѣ сгради за клиники и институти и направа на леки постройки типъ Лекеровъ	345,000
4.	За постройка на болниченъ асансьоръ въ II-ра вътрешна и пропедевтическа клиника	250,000
5.	Купуване и поддържане мебели, инструменти, апарати и др. за клиникитѣ и институтитѣ.	900,000
6.	За връщане неправилно внесени суми	5,000
7.	Запазенъ фондъ . Не се предвждатъ	30,000
Всичко :		9,500,000

5. Други университетски фондове, основани съ частни дарения

№ по редъ	Наименование на фонда	Въ началото на уч. год.	Въ края на уч. год.
1	Фондъ „Василъ Левски“	28,861	29,966
2	„Любенъ Каравеловъ“	2,163	2,245
3	„Василъ Кънчевъ“	24,539	25,479
4	„Никола Алексиевъ“	91,606	94,651
5	„Д-ръ Иларионъ А. Буровъ и Мария Бурови“	95,958	98,796
6	„Бончо Боевъ“	11,434	11,758
7	„Маринъ Русевъ“	55,759	60,066
8	„Иванъ Вазовъ“	90,049	92,866
9	„Климентовски отборъ“ (паметникъ Св. Климентъ Охридски)	826,245	857,201
10	(наученъ) „Екатерина-Йосифъ“	238,667	261,358
11	(благодвор.) „Йосифъ-Екатерина“	566,819	612,735
12	„Тодоръ М. Васильовъ, студентъ по математика отъ Тетевенъ“	11,424	11,066
13	„Проф. Антонъ Шоурекъ“	39,898	39,774
14	„Стойчо Георгиевъ“	186,168	192,870
15	„Вънцеславъ Черноколевъ“	39,021	40,467
16	„Паметникъ на бълг. просвѣта“	24,526	25,465
17	„С. С. Бобчевъ“	74,714	78,393
18	„Боянъ Ботушаровъ“	14,519	15,075
19	„Бълг. химически лаборатории“	17,655	18,332
20	„Проф. Жеко Радевъ“	202,431	210,591
21	„Християнско семейство“	15,781	16,293
22	„Д-ръ Д. Близнаковъ“	119,226	119,348
23	„Д-ръ Ив. Сакъзовъ“	11,641	12,033
24	„Стипендия А. Иширковъ“	1,008,485	1,025,212
25	„Географски институтъ“	71,054	71,260
26	„Паметникъ Ан. Иширковъ“	12,303	7,015
27	„Храна бедни студенти“	82,637	82,637
28	„Гунчо Ст. Гунчевъ при Географ. институтъ“	—	101,531
29	„Иванъ Ст. Караулановъ“	—	10,000

6. Дарения направени на Университета

Презъ изтеклата уч. 1940/41 год. на Университета сж направени следнитѣ дарения, за които Академическиятъ съветъ изказа най-дълбока благодарностъ на дарителитѣ.

1) Дарение отъ г-жа Велика д-ръ Гунчева. — Въ заседанието на Академическия съветъ на 25. IX. 1940 г. се прочете следното писмо отъ г-жа Велика д-ръ Гунчева, майка на покойния редовенъ доцентъ по география Гунчо Ст. Гунчевъ :

Уважаеми Господа,

За да увѣковѣча паметъта на многообичния ми синъ, покойния доцентъ по география при Университета Гунчо Ст. Гунчевъ, правя следното дарение, което най-учтиво Ви моля да приемете :

1. Подарявамъ сумата отъ лева 50,000 (петдесетъ хиляди), съ която желая да се основе фондъ при Географския институтъ на Софийския университетъ „Св. Климентъ Охридски“, на името на покойния ми синъ, като целитѣ на фонда бждатъ :

а) Да се награждава студентъ по география, който е написалъ презъ дадена учебна година най-добрата студентска научна писмена работа за втория университетски изпитъ (теза) изъ областъта на поселищната география на българитѣ земи и

б) Да се подпомага на следването или месечната издръжка на беденъ, но даровитъ студентъ по география презъ последната година отъ следването му.

За постигане на тѣзи цели да се изразходватъ само лихвитѣ на фонда, като наградата за най-добрата студентска научна работа се дава всѣка година на 2. юний, започвайки отъ 1941 год., първата годишнина отъ смъртъта на сина ми, а подпомагане следването на беденъ, но даровитъ студентъ по география да се почне, когато фондътъ нарастне на сумата 100,000 лв. Ако по нѣкаква причина лихвитѣ на фонда не се използватъ, то тѣ да се капитализирватъ. Къмъ капитала на фонда да се прибавятъ и други суми, които биха постъпили въ негова полза.

Фондътъ да се управлява отъ преподавателитѣ по география и декана на историко-филологическия факултетъ при контролата на съвета на историко-филологическия факултетъ и Академическия съветъ.

2. Подарявамъ всички географски книги отъ библиотеката на покойния ми синъ, които, заедно съ специалния библиотеченъ шкафъ и кутиитѣ за отпечатъци да се предадатъ на Географския институтъ при Университета, като съ това се

сложи началото на научна географска библиотека на името на покойния ми синъ.

Съ тѣзи дарения желая да увѣковѣча паметъта на покойния ми синъ и да затвърдя и азъ, като негова майка, наново голѣмата му обичъ къмъ нашия Университетъ и географската наука.

Братята на покойния ми синъ отъ своя страна, за увѣковѣчаване на паметъта му, поематъ изцѣло издръжката на списание „Архивъ за поселищни проучвания“, чиито научни задачи Ви сж известни, и съобщавайки Ви това се надѣвамъ, че Университетътъ, въ лицето на своитѣ преподаватели по география и близкитѣ до нея дисциплини ще имъ даде всичкото необходимо съдействие.

Съ почитъ (п) В. д-ръ Гунчева

Академическиятъ съветъ прие дарението съ благодарностъ и препрати въпроса на историко-филологическия факултетъ, за по-нататъшно занимание съ него.

На 30. XII. 1940 год. лице, което не желае да бжде споменато името му, внесе 50,000 лв. за усилване горния фондъ „Гунчо Ст. Гунчевъ“. И това дарение Академическиятъ съветъ прие съ благодарностъ.

2) Дарение отъ г-жа Величка Ст. Карауланова. — Въ сжщото заседание на Академическия съветъ на 25. IX. 1940 г. се прочете и следното писмо на г-жа Величка Ст. Карауланова съ дата 2. IX. 1940 г.:

Уважаеми Господинъ Ректоре,

Единствениятъ ми синъ Иванъ Ст. Караулановъ отъ Габрово, сиракъ отъ войнитѣ, студентъ пета година отъ медицинския факултетъ на Университета Ви — почина.

Въ изпълнение на желанието на покойника внасямъ лв. 10,000 (десетъ хиляди) за образуване фондъ „Иванъ Ст. Караулановъ — Габрово“ за подпомагане беденъ студентъ по медицина отъ Габрово, а всичката му медицинска литература се дава на Университетската библиотеката.

Съ почитание: (п) Величка Ст. Карауланова

Академическиятъ съветъ прие дарението съ благодарностъ и реши, медицинскиятъ факултетъ да се занимае по-нататкъ съ въпроса.

3) Дарение отъ г-жа Л. Милетичъ. — Въ заседанието на Академическия съветъ на 11. X. 1940 г. се прочете следното писмо отъ 10. X. 1940 г. на г-жа Мария Л. Милетичъ, съпруга на покойния проф. д-ръ Л. Милетичъ:

Уважаеми Господинъ Ректоре,

За да се запази паметъта на покойния ми съпругъ въ основания отъ него Славянски семинаръ при Университета, рещихъ да подаря библиотеката му на сщия семинаръ за научно използване отъ професори и студенти. Желала бихъ, обаче, да бждатъ спазени следнитѣ условия:

1. Всички неподвързани книги отъ библиотеката да бждатъ подвързани, преди да се оставятъ за използване;

2. Цѣлата библиотека да се постави въ специални затворени библиотечни скринове въ отдѣлна стая на семинара, гдето ще бжде поставенъ предадениятъ отъ мене, заедно съ книгитѣ, бюстъ на мъжа ми; и

3. Книгитѣ да бждатъ използвани само въ помѣщението на семинара, а не да се изнасятъ вънъ отъ него.

Съ дълбока почитъ: (п) Ма́рия Л. Милетичъ

Академическиятъ съветъ прие дарението съ благодарностъ и препрати въпроса на историко-филологическия факултетъ, за да се направи потрѣбното.

4) Дарение отъ Методи Йорд. Янчуловъ. — Въ заседанието на Академическия съветъ на 20. XI. 1940 г. се прочете писмото на столичния адвокатъ г. Методий Йорд. Янчуловъ отъ 19 с. м., съ което съобщава, че подарява на медицинския факултетъ останали отъ покойния му баща около 100 тома книги изъ областъта на медицинската наука.

5) Дарение отъ г. Емануилъ Анастасовъ. — Въ сщщото заседание на Академическия съветъ на 20. XI. 1940 г. се събщи, че г. Емануилъ Анастасовъ отъ Америка подарява 200—300 тома педагогическа литература.

6) Дарение отъ г. Дим. Н. Драгиевъ. — Въ заседанието на Академическия съветъ на 4. XII. 1940 г. се прочете писмото на г. Дим. Н. Драгиевъ отъ София, съ което се съобщава, че подарява на ботаническиятъ институтъ при физико-математическия факултетъ 38 тома книги изъ естественитѣ науки и една кутия микроскопски препарати, останали отъ покойния му баща Николай Д. Драгиевъ, учител по естествена история въ Силистренската гимназия.

7) Дарение отъ Н. В. Царя. — Н. В. Царьтъ е благоволилъ да подари на 20. II. 1941 г. за нуждитѣ на Университетската библиотека 4 екз. отъ книгата на г. В. А. Маевски „Неугасимия свѣтилникъ“.

8) По дарението на г-жа д-ръ Невѣна проф. Моллова. — Въ заседанието на Академическия съветъ на 21. V. 1941 г. се прочете следното писмо на г-жа д-ръ Невѣна проф. Моллова:

Уважаеми Господинъ Ректоре,

Съ писмо отъ 6. мартъ 1939 г. Ви съобщихъ съдържанието на завещанието на покойния ми съпругъ проф. д-ръ Василь Молловъ и въ Ваше лице увѣрихъ Университета Св. Климентъ Охридски въ София, за готовността ми да изпълня желанието на завещателя, когато за това бждатъ на лице условията, предвидени въ завещателния актъ, именно, когато се подѣли общиятъ имотъ и продаде моята часть, за да се набавятъ ликвидни срѣдства, нуждни за постройката на пристройка или павилионъ къмъ вжтрешната клиника.

Тѣзи условия се вече осжществиха: Азъ привѣршихъ съ ликвидацията на текущитѣ работи по уреждане на наследството и днесъ ми е приятно да съобщя, че необходимата сума за изпълнение на горния заветъ стои на разположение. При това положение Ви моля, Господинъ Ректоре, да ми предадете единъ преписъ отъ готовитѣ планове за постройката на новата вжтрешна клиника, за да може моятъ архитектъ да се съобрази съ тѣхъ и приготви своя проектъ. Следъ като последниятъ бжде готовъ, ще Ви го представя за одобрение отъ Академическия съветъ.

Съ почитание: (п) Неѣна проф. В. Молова

Това писмо се препрати на г. Директора на вжтрешната клиника при медицинския факултетъ, за да го има предвидъ при изработване на плановетѣ за новото здание на вжтрешната клиника.

9) Други дарения. — Покойниятъ дворцовъ лѣкаръ на Н. В. Царя-Отецъ Фердинандъ д-ръ Грецеръ отъ Берлинъ е завещалъ на Университета шестъ каси съ медицински книги.

Г-нъ инж. Н. Коцевъ отъ София подари на Университетската библиотека три екземпляра отъ неговата книга „Теория на лѣтенето“.

Г-нъ Ангелъ Недѣлевъ отъ София подари на Университетската библиотека 15 екз. отъ своята книга „За родъ и родина“.

Нѣмската стопанска институция Werberat der deutschen Wirtschaft подари на Университетската библиотека 26 ценни книги изъ областъта на стопанството.

VI. Научна дейност на Университета

1. Научни издания на Университета

Презъ уч. 1940/41 г. сж обнародвани следниятъ научни университетски издания:

а) Отъ редицата „Университетска библиотека“:

	Общо коли
№ 223. Проф. д-ръ Никола Боневъ. Сферична астрономия. София, 1940, 527 стр.	33
№ 227. Проф. д-ръ И. А. Базановъ. Курсъ по римско право. Т. I, Ч. I: Кратъкъ прегледъ на историята на римското право. Ч. II: Система на римското гражданско право: Обща частъ. Кн. III Облигационно право. София, 1940, 560 стр.	35
№ 228. Проф. д-ръ И. А. Базановъ. Курсъ по римско право. Т. II Ч. II: Кн. IV. Семейно право. Кн. V. Наследствено право. Ч. III. Римски граждански процесъ. София, 1940, 293 стр.	18 1/4
№ 229 Проф. П. Бицалли. Основни насоки въ историческото развитие на Европа отъ началото на християнската ера до наше време. София, 1940, 275 стр.	17 1/4
№ 230 Проф. д-ръ Д. Баларевъ. Учебникъ по неорганична химия, I частъ. София, 1941, 359 стр.	22 1/2
№ 231 Проф. д-ръ Любомиръ Владикинъ. Общо учение за държавата. Трето допълнено издание. София, 1940, 719 стр.	45
№ 232 Проф. д-ръ Петко Цоневъ. Новото училище. (Идеалъ и възможности.) София, 1940, 197 стр.	12 1/4
№ 233 Проф. д-ръ Люб. Диковъ. Курсъ по българско гражданско право. Т. II. Семейно право. II издание. София, 1941, 484 стр.	30 1/4
№ 234 Проф. Петко Стайновъ. Управлението на държавата предъ и презъ войната. (Военно-административно право.) София, 1941, 177 стр.	11
№ 235 Проф. д-ръ Любомиръ Владикинъ. Организация на демократичната държава. Конституция-Парламентъ-Избори-Държавенъ глава-Министри. Второ преработено издание. София, 1941, 704 стр.	44
№ 237 Проф. д-ръ Д. Стаматовъ. Основи на акушерството. II преработено и допълнено издание. София, 1941, 815 стр.	51

Общо 319 1/2 коли
или 5110 стр.

б) Г о д и ш н и ц и :

	Общо :	коли	стр.
Официаленъ отделъ за уч. 1939/40 год.		12	176
Годишникъ на историко-филологическия факултетъ, т. XXXVII (1940/41)		60	966
Годишникъ на физико-математическия факултетъ, т. XXXVII (1940/41)			
кн. 1 математика		36 1/2	584
кн. 2 химия		14 1/2	232
кн. 3 естествена история		13 3/4	220
Годишникъ на юридическия факултетъ, т. XXXVI (1940/41)		44 3/4	716
Годишникъ на медицинския факултетъ, т. XX (1940/41)		40 1/4	644
Годишникъ на агрономо-лесовъдския факултетъ, т. XIX (1940/41)			
кн. 1 земедѣлие		23 3/4	396
кн. 2 лесовъдство		20	318
Годишникъ на богословския факултетъ, т. XVIII (1940/41)		40	640
Годишникъ на ветеринарно-медицинския факултетъ т. XVII (1940/41)		39	624

Всичко 344 3/4 5516

2. Научни публикации на преподаватели и асистенти

Доколкото сж дадени за това сведения отъ самитѣ преподаватели и асистенти, презъ уч. 1940/41 год. сж напечатани научни работи, както следва: 245 студии и статии и 36 книги на български езикъ и 97 студии и статии и 6 книги на чужди езици, общо отъ 116 преподаватели, и 73 студии и статии и 4 книги на български езикъ и 12 студии и статии на чужди езици, общо отъ 48 редовни и доброволни асистента.

3. Участие въ международни научни конгреси и др.

Поради събитията въ Европа, много е понятно, че международнитѣ конгреси сж били почти преустановени. Поради това за чужбина сж заминали само нѣколцина университетски преподаватели, а именно: редовниятъ доцентъ при физико-математическия факултетъ Г. Ранковъ е участвувалъ въ конгреса на Deutsche Gesellschaft für Fettforschung въ Виена отъ 28. до 30. IV. 1941 и

Редовниятъ професоръ при юридическия факултетъ д-ръ Л. Владикинъ е участвувалъ въ събранието въ Берлинъ за основаване на „Международна юридическа камара“, отъ 3. до 6. IV. 1941 г.

Но затова пъкъ, Университетътъ взе най-живо участие въ Българо-германската научна конференция въ Лайпцигъ, състояла се отъ 8. до 14. VI. 1941 г.

Конференцията се състоя по почина и по покана на академическия германски съюзъ нареченъ „Външна служба на преподавателитѣ на нѣмскитѣ университети и Висши училища“. Отъ България на конференцията отидоха 57 души (отъ Университета, отъ Висшето училище за финансови и административни науки, отъ Музикалната академия, отъ Художествената академия въ София, отъ дветѣ търговски академии въ Варна и Свищовъ и др. частни и служебни лица, занимаващи се у насъ съ наука), като отъ тия 57 души 37 бѣха преподаватели и помощенъ унив. персоналъ (асистенти и лектори), а именно: Ректорътъ на Университета протопресвитеръ д-ръ Стефанъ Цанковъ; професоритѣ д-ръ Петъръ Мутафчиевъ, д-ръ Петко Цоневъ, д-ръ Кирилъ Поповъ, д-ръ Любомиръ Чакаловъ, Николай Стояновъ, д-ръ Димитъръ Ивановъ, д-ръ Иванъ Н. Странски, д-ръ Никола Долапчиевъ, д-ръ Александъръ Станишевъ, Георги Хлѣбаровъ, Михаилъ Христовъ, инж. Борисъ Илиевъ, Иванъ Марковски, Иванъ Снѣгаровъ, протоиерей Иванъ Гошевъ, Христо Гяуровъ, д-ръ Стефанъ Ангеловъ, д-ръ Грозю Диковъ, д-ръ Боянъ Начевъ, Иванъ Апостоловъ и д-ръ Никола Дабовски; редовнитѣ доценти Емилъ Джаковъ, д-ръ Александъръ Спасовъ, д-ръ Константинъ Чиловъ, д-ръ Любомиръ Цвѣтковъ и д-ръ Петъръ Минчевъ; частнитѣ доценти д-ръ Даки Йордановъ, д-ръ Ростиславъ Каишевъ и

д-ръ Владимиръ Томовъ, лекторката по нѣмски езикъ г-ца Жана Николова и асистентитѣ Никола Пенчевъ, д-ръ Любомиръ К. Кръстановъ, д-ръ Димитъръ Даскаловъ, д-ръ Славчо Давидовъ, д-ръ Елена Конушлиева-Милева и д-ръ Димитъръ Станишевъ. Освенъ това, взеха участие и 25 души българи, по него време живѣщи въ Германия, било на научна, било на друга служебна работа. Отъ германска страна на конференцията взеха участие 75 души германски учени.

На тържественото откриване на конференцията въ аулата на Лайпцигския университетъ следъ приветственитѣ слова на ректора на лайпц. университетъ проф. Бреве, на водача на речения академич. съюзъ въ Германия проф. В. Шулце, на ръководителя на саксонското министерство на нар. просвѣта Т. Фрайоретъ и на организатора на конференцията лайпц. проф. Гарбарсъ, Ректорътъ на нашия университетъ — протопресвитеръ Стефанъ Цанковъ, отъ името на българскитѣ делегати, въ приветственото си слово, подиръ съответнитѣ благодарствени думи, говори за значението на конференцията и за свободата въ научното изследване въ връзка съ целта на науката — постижение на истината и правдата — основитѣ на обществения и нравствения животъ и напредъкъ.

Отъ преподавателитѣ на нашия университетъ на конференцията (чиито заседания ставаха въ аудиториитѣ на Лайпцигския университетъ) четоха доклади:

I. Въ хуманитарния отдѣлъ:

Протопресвитеръ Стефанъ Цанковъ по „Националния характеръ на българската православна църква“, на 9. юний;

П. Мутафчиевъ по „Общото въ историята на Германия и България“.

II. Въ стопанския отдѣлъ:

М. Христовъ по „Българското земеделско стопанство“, на 10. юний;

III. Въ медицинско-естественно изпитателния отдѣлъ:

Ал. Станишевъ по „Оперативно лѣчение на туберкулозата въ колѣното“, на 10. юний;

К. Чировъ „Върху хлоропривната нефроза“;

Сл. Давидовъ по „Парадентозата“.

Отъ участвуващитѣ на конференцията други българи прочетоха доклади: проф. Брашовановъ по „Българската народна пѣсенъ като битъ и изкуство“; проф. Т. Владигеровъ по „Търговскитѣ отношения между България и Германия“.

Нѣмскитѣ докладчици говориха по нѣмската история (нейнитѣ епохи); строителството, музиката, театъра, пластиката, книгоиздателството въ съвременна Германия; цѣлосното земе-

дѣлско стопанство, народостния стопански редъ, проблемата за стопанското пространство; учението за наследството, военната хирургия и волята за работа и оздравяването у осакатенитѣ.

На българскитѣ делегати бѣха показани редица учреждения въ Лайпцигъ отъ наученъ, културенъ, социално-благотворителенъ и стопански характеръ.

Тѣмъ бѣ указано навсѣкжде дружелюбно внимание, като между другото въ тѣхна честь бѣха дадени тържествени приеми и обѣди или вечери отъ главния кметъ на града, отъ директора на лайпцигския панаиръ, отъ българския почетенъ генераленъ консулъ въ Лайпцигъ фонъ Филипъ и пр.

Така дружелюбно бѣха посрѣщани всички български делегати, на отиване, въ Дрезденъ, и на връщане въ Виена.

Освенъ чисто научнитѣ резултати на корференцията, отъ нея, като първа голѣма колегиално-приятелска „среща“ между ученитѣ на Германия и България се затвърдиха стари и създадоха нови връзки на дружба и сътрудничество въ научния и културния животъ на дветѣ страни.

Поканенъ отъ страна на нѣмскитѣ уредници на конференцията да изкаже впечатленията отъ работата и мисли за значението на конференцията, Ректорътъ на Университета протопресвитеръ Стефанъ Цанковъ направи това чрезъ в. „Neue Leipziger Tageszeitung“ (15. VI. 1941 г.).

За покриване на частъ отъ пѣтнитѣ и общитѣ разноски на всички български делегати, Министерството на народното просвѣщение отпустина сумата 150,000 лева, която делегатитѣ сж употребили за целта съ благодарностъ.

Състояването на конференцията въ Лайпцигъ допринесе за откриване на Българския наученъ институтъ въ Германия съ седалище именно въ града Лайпцигъ, както за това е изказала желание градската управа на Лайпцигъ, подкрепена отъ всички научни и културни институти въ тоя градъ.

4. Преподаватели и асистенти на научни занятия въ чужбина

Поради събитията въ Европа, тия занятия бѣха въ твърде ограниченъ размѣръ. Заминаха за чужбина само следнитѣ преподаватели и асистенти:

1. Ред. доц. Г. Ранковъ отъ физико-математическия факултетъ замина на 25. IV. 1941 г. въ едногодишна специализация въ Университета на Мюнстеръ, Германия, но поради стеклитѣ се обстоятелства на 12. VII. с. г. се завърна.

2. Проф. Йорд. п. Стоичковъ отъ агрономо-лесовѣдския факултетъ прекара отъ януарий 1940 до мартъ 1941 г. на научни занимания въ Лондонския университетъ.

3. Добров. асистентъ Ал. Хр. Сотировъ отъ агрономо-лесовѣдския факултетъ прекара отъ февруарий 1940 до мартъ 1941 г. на специализация по фитопатология въ Англия.

4. Добров. асистентъ д-ръ Мих. П. Витановъ отъ агрономо-лесовѣдския факултетъ прекара уч. 1940/41 год. на специализация въ Германия — Виена, гдето придоби и учената степенъ докторъ по агрономическитѣ науки.

5. Поканени да четатъ лекции въ чужбина

Презъ течение на изтеклата учебна година четоха лекции въ чужбина, както следва:

1. Проф. Ив. Батаклиевъ, отъ историко-филологическия факултетъ, по покана на университетитѣ въ Берлинъ и Марбургъ и на нѣмското географско дружество въ Вюрцбургъ, между 25. XI и 8. XII. 1940 г., е чель лекции на тема: „Виппен- und Auswanderungen der Bulgaren und ihre völkische und staatliche Bedeutung“.

2. Редовниятъ доцентъ д-ръ Ив. Дуйчевъ, отъ историко-филологическия факултетъ, по покана на университета въ Падуа, Италия, е чель презъ февруарий 1941 г. три лекции, на тема: 1. Културни връзки между България и Италия презъ срѣдновѣковието; 2. Венециански и генуезки търговци въ България презъ XIII-XIV вв. и 3. Италианско културно влияние въ България презъ XVII в.

3. Проф. д-ръ Ив. Н. Странски, отъ физико-математическия факултетъ, е чель лекции и реферати по покана: на Verein Deutscher Ingenieure (уводенъ рефератъ на конгреса за Staubtechnik) въ Берлинъ, на 16. I. 1941 г.; на научнитѣ институти на I. G. Farben въ Оппау, на 28. I. 1941 г.; на университета въ Ерлангенъ, на 30. I. 1941 г.; на физическия колквиумъ на Лайпцигския университетъ на 10. VI. 1941 г. и на университета въ Мюнстеръ, на 19. VI. 1941 г.

4. Проф. д-ръ Н. Обрешковъ, отъ физико-математическия факултетъ, по покана на Берлинския и Хамбургския университети, е чель лекции: въ Берлинъ на 24. VI. 1941 г., на тема: „Сумиране съ аритметическитѣ срѣдни на редоветѣ на Fourier“ и въ Хамбургъ на 28. VI. с. г., на тема: „Нови квадратурни формули“.

5. Проф. д-ръ Н. Долапчиевъ, отъ юридическия факултетъ, по покана на Будапещенския университетъ, е гостувалъ на Университета отъ 20. до 30. X. 1940 г. и е чель лекция на тема: „Развой на българското и унгарско наказателно право“.

6. Проф. д-ръ Кс. Ивановъ, отъ ветеринарно-медицинския факултетъ, по покана на Берлинския университетъ, е чель на 11. VI. 1941 г. една лекция на тема: Über das Wesen der filterbaren Vira“.

6. Избрани за членове на Академии на науки, научни дружества и пр.

1. Проф. д-ръ М. Г. Попруженко е избранъ за редовенъ членъ на Българската академия на наукитѣ.

2. Проф. д-ръ В. Бешевлиевъ е избранъ за извънреденъ членъ на Българската академия на наукитѣ презъ юний 1941 г.

3. Проф. д-ръ Ив. Н. Странски е избранъ за чуждестраненъ членъ на Кралската шведска академия за наука и литература въ Гьотеборгъ на 9. XII. 1940 г.

4. Проф. д-ръ Н. Долапчиевъ е избранъ за редовенъ членъ на Българската академия на наукитѣ презъ юний 1941 г.

5. Част. доц. Дим. П. Димитровъ е избранъ за дописенъ членъ Германския археологически институтъ въ Берлинъ на 9. XII. 1940 г. и за действителенъ членъ на Българския археологически институтъ на 15. X. 1940 г.

6. Редовниятъ доцентъ Петъръ Диневъ е избранъ за дописенъ членъ на Българския археологически институтъ, презъ октомврий 1940 г.

7. Проф. Ив. Батаклиевъ е избранъ за дописенъ членъ на Берлинското географско дружество, презъ ноемврий 1940 г., и на Вюрцбургското географско дружество, презъ мартъ 1941 година.

8. Проф. д-ръ Дим. Дечевъ е избранъ за редовенъ членъ на Германския археологически институтъ, презъ декемврий 1940 година.

9. Проф. Дим. Мишайковъ е избранъ за редовенъ членъ на Българската академия на наукитѣ, презъ юний 1941 г.

10. Проф. д-ръ Влад. Марковъ е избранъ за членъ на Kaiserliche deutsche Akademie der Naturforscher въ Хале, презъ септемврий 1941 г.

11. Г-жа д-ръ Невѣна Вълкова Моллова, доброволна асистенка въ медицинския факултетъ, е избрана за редовна членка на нѣмското дружество за тропическа медицина, презъ декемврий 1940 г.

12. Проф. Ян. С. Молловъ е избранъ за редовенъ членъ на Българската академия на наукитѣ, презъ юний 1941 г.

13. Проф. протоиерей Ив. Гошевъ е избранъ за извънреденъ членъ на Българската академия на наукитѣ, презъ юний 1941 год.

7. Удостоени съ наши и чужди ордени

По случай празника на Университета — 8. XII. 1940 г. — Н. В. Царьгъ благоволи да награди съ ордени, както следва:

Ректора на Университета проф. протопресвитеръ д-ръ Стефанъ Цанковъ — съ „Гражданска заслуга“ II степенъ; г. проф. д-ръ А. Сахатчиевъ — съ „Св. Александъръ“ III степенъ; г-да професоритѣ Иванъ В. Саржилиевъ, Наумъ Николовъ,

д-ръ Вл. Марковъ, д-ръ Гр. Диковъ и д-ръ Хр. Негенцовъ — съ „Гражданска заслуга“ III степенъ; г-да професоритѣ Петко Венедиковъ и д-ръ Константинъ Кацаровъ — съ „Гражданска заслуга“ IV ст. и асистента Хр. Николовъ — съ „Св. Александъръ“ V степенъ.

Освенъ това, получиха български ордени още и проф. д-ръ Ст. Романски — „Гражданска заслуга“ II ст. презъ 1940 г., като членъ на българската делегация по преговоритѣ въ Крайова за връщане Добруджа на България и д-ръ Мих. К. Димитровъ, асистентъ въ медицинския факултетъ — „Гражданска заслуга“ V ст., на 6. V. 1941 г., за дадено съдействие на М-вото на войната.

Чужди ордени получиха: Ректорътъ на Университета, проф. протопресвитеръ д-ръ Стефанъ Цанковъ — ромънска корона I степенъ, презъ септемврий 1941 г., по случай гостуването въ нашия университетъ на ромънския министъръ, г. проф. Никифоръ Крайникъ; проф. протоиерей Ив. Гошевъ — ромънска корона II степенъ, по сжщия поводъ; проф. д-ръ Н. Долапчиевъ — унгарски орденъ за заслуга III степенъ, по случай гостуването му въ Будапещенския университетъ и проф. Дим. Мишайковъ — голѣмия кръстъ на унгарския орденъ за заслуга, презъ м. юний 1941 г., по случай образуването на унгаро-българския кооперативенъ комитетъ.

VII. Тържества, гости на университета и др.

1. Провъзгласяване на Райхсминистра на просвѣтата д-ръ Бернхардъ Рустъ за почетенъ докторъ на Университета

По случай откриването на новооснования въ София Нѣмски наученъ институтъ, въ столицата се очакваше да дойде Райхсминистърътъ на просвѣтата г. д-ръ Бернхардъ Рустъ. По този поводъ въ едно извънредно заседание на Академическия съветъ на 16. X. 1940 г., се прочете докладътъ на г-да професоритѣ Г. Наджаковъ, д-ръ Д. Ивановъ и д-ръ Ив. Н. Странски, възъ основа на който съветътъ на физико-математическия факултетъ е решилъ единодушно да предложи на Академическия съветъ провъзгласяването на Райхсминистра г. д-ръ Б. Рустъ за почетенъ докторъ на Университета.

Тъй като Министъръ Рустъ е завършилъ класическа филология, съгласно съ университетскитѣ правилници, по въпроса следваше да се произнесе и съветътъ на историко-филологическия факултетъ. Въ заседанието на Академическия съветъ на 20. XI. с. г. г. Деканътъ на историко-филологическия факултетъ докладва следното решение на факултетския съветъ: Съветътъ на историко-филологическия факултетъ реши да се провъзгласи д-ръ Рустъ, германски министъръ на просвѣтата, за почетенъ докторъ по философия, за какъвто той бѣ единодушно провъзгласенъ и отъ Академическия съветъ.

Вследствие на това, на 11. XII. с. г. до г. Райхсминистра
Б. Рустъ се отправя следното писмо (подъ № 3783):

Herrn
Dr. Bernhard Rust
Reichsminister für Wissenschaft,
Erziehung und Volksbildung
Berlin W 8
Unter den Linden 64

Excellenz!

Es ist mir eine besondere Ehre und Freude Ihnen mitteilen zu können, dass Ihnen der Hohe Akademische Senat der Universität des Heiligen Kliment von Ochrid in Sofia in Anerkennung Ihrer ausserordentlichen Verdienste um die Vertiefung der geistigen und kulturellen Beziehungen zwischen dem grossdeutschen Reich und unserem Lande, Bulgarien, in seiner Sitzung am 16. Oktober d. J., eimütig und mit Aklamation die Würde eines

Doktors honoris causa der Philosophie
verliehen hat.

Indem ich Ihnen, Excellenz, den obigen Beschluss unserer Universität mitteile, lade ich Sie zugleich im Namen des Akademischen Senats recht herzlich zur Überreichung der Ehrenurkunde nach Sofia ein. Wir werden es besonders freudig begrüßen, wenn Sie bei der feierlichen Promotion im Festsale unserer Universität einen akademischen Vortrag aus Ihrem Fach- oder Arbeitsgebiet halten würden.

Nehmen Sie, Excellenz, den Ausdruck meiner vorzüglichsten Hochachtung entgegen.

Ihr sehr ergebener
(n) Prof. Protopresbyter Stefan Zankow
Rektor

г. Райхсминистърътъ Б. Рустъ и до сега, поради събитията, не можа да се отзове на тая покана на Университета да дойде наново въ София, за да му бжде тържествено връчена дипломата за провъзгласяването му за почетенъ докторъ на Университета. На 10. февруарий 1941 г. отъ г. Райхсминистра се получи следното писмо (отъ 20. I. с. г.):

Eurer Magnifizienz

sage ich für Ihre freundliche Mitteilung über meine Wahl zum Ehrendoktor meinen herzlichsten Dank. Gleichfalls bitte ich, diesen auch dem Hohen Akademischen Senat der Universität des Heiligen Kliment von Ochrid zu übermitteln. Die Vertiefung der geistigen und kulturellen Beziehungen unserer beiden Länder wird auch weiterhin eine meiner schönsten und dankbarsten Aufgaben bleiben.

Sie hatten die Freundlichkeit, mich zur Entgegennahme der Urkunde nach Sofia einzuladen. Ich danke Ihnen herzlichst für diese Einladung; leider gestatten mir meine Dienstgeschäfte zur Zeit nicht, Ihrer Einladung Folge zu leisten. Ich bin auch nicht in der Lage, Ihnen schon jetzt hierfür einen näheren Zeitpunkt anzugeben. Ihrem Wunsche, bei der Ehrenpromotion einen Vortrag aus meinem Arbeitsgebiet zu halten, werde ich s. Zt. gern nachkommen.

Ich gedenke mit den herzlichsten Gefühlen der Verbundenheit der schönen Stunden, die ich in Ihrem Lande verleben durfte. Mit dem Ausdruck meiner vorzüglichen Hochachtung

Ihr sehr ergebener
(n) Rust

Предвидъ на горното, дипломата се предаде на 7. X. 1941 г. на Пълномощния ни Министъръ въ Берлинъ съ молба да бжде връчена на г-на Райхсминистра.

2. Провъзгласяване на Унгарския министъръ на просвѣтата г. д-ръ Балинтъ Хоманъ за почетенъ докторъ на Университета и тържествената му промоция

По случай подписването на Унгаро-българската културна конвенция въ София, очакваше се да дойде и унгарският министъръ на просвѣтата г. д-ръ Балинтъ Хоманъ. По този поводъ въ заседанието на Академическия съветъ на 29. I. 1941 г. Деканътъ на историко-филологическия факултетъ докладва единодушно взетото на 28. с. м., възъ основа докладитъ на г-да професоритъ по история Св. Георгиевъ и П. Мутафчиевъ, решение на факултетския съветъ, да се провъзгласи за почетенъ докторъ по история г. Б. Хоманъ — унгарски ученъ историкъ и археологъ. Академическиятъ съветъ, съ същото единодушие, като взе предвидъ ценнитъ научни заслуги на г. Хоманъ, въ заседанието си на 29. I. 1941 г. одобри единодушно предложението на съвета на историко-филологическия факултетъ и провъзгласи г. Хоманъ за почетенъ докторъ по история на Университета Св. Климентъ Охридски.

На 21. февруарий с. г. 10:30 часа пр. пл., съгласно съ предварително изработената програма, въ аулата на Университета се състоя тържествено събрание за провъзгласяване на Унгарския министъръ на въроизповѣданията и народното просвѣщение г. Валентинъ (Балинтъ) Хоманъ за почетенъ докторъ на Университета.

На тържеството присъжтствуваха повечето отъ г-да министритъ, начело съ Министъръ-председателя г. проф. д-ръ Б. Филовъ, пълномощнитъ министри на Германия — Баронъ фонъ Рихтхофенъ, на Италия — Графъ Мажистрати, на Унгария — г. Арноти съ персонала отъ Унгарската легация, представители

на Двореца г-да Груевъ и д-ръ Ханджиевъ, нѣколцина митрополити, Председателятъ на Народното събрание г. Логофетовъ, Кметътъ на София г. инж. Ивановъ, професорското тѣло на Университета и множество общественици, учени, граждани и студенти.

Следъ като студентскиятъ академически хоръ при Университета изпѣ унгарския и българския националенъ химнъ, Ректорътъ на Университета, проф. протопресвитеръ д-ръ Стефанъ Цанковъ произнесе първенъ на български езикъ, а сетне и на нѣмски, приветствие, както следва:

Господине Министре председателю,
Господа Министри,
Ваши Високи Преосвещения,
Госпожи и Господа,

На всички ни сж известни връзките между нашия и маджарския народи и страни, както въ началото на тѣхното историческо минало, тѣй и въ по-късните времена и до наши дни. Тия връзки сж основата и за по-грижливото научно изследване и отъ дветѣ страни на взаимното имъ съприкосновение, а сжщо и на взаимното имъ културно влияние и сътрудничество.

Единъ отъ най-бележититѣ научни изследователи на чисто научната страна на тия връзки, а сжщо и единъ отъ най-енергичнитѣ труженици за градежа и въ най-ново време на взаимното културно сътрудничество на двата народа — това е Негово Превъзходителство дългогодишниятъ министъръ на изповѣданията и на народното просвѣщение на приятелския маджарски народъ и бележитъ изследователъ на маджарското минало, професорътъ по маджарска история въ Будапещенския университетъ г. д-ръ Балинтъ Хоманъ. Доказателство за това сж неговитѣ капитални научни трудове по историята на маджарския народъ, като, напр., за да спомена най-бележититѣ отъ тѣхъ, първитѣ три тома отъ голѣмата „История на маджарския народъ“ (издадена заедно съ Будапещенския проф. Гюла Секрю (1928—1934); по-нататкъ „Маджарскитѣ градове по времето на Арпада“; „Историята на маджарската монета отъ 1000 до 1325 г.“; животътъ и дейността на „Кралъ Стефанъ Свети“, съ които, както и съ редица други, той въ цѣлия наученъ свѣтъ си е заслужено спечелилъ името на бележитъ историкъ на маджарския народъ.

А и неговото пребиваване сега като гостъ на нашата страна и на нашия университетъ е едно отъ доказателствата за неговата ревностъ въ поддържане и засилване на нашитѣ взаимни културни връзки и на сътрудничеството ни въ областта на науката.

Вземайки всичко това предвидъ, по единодушното предложение на историко-филологическия факултетъ, Академическия съветъ на Университета ни Св. Климентъ Охридски въ заседанието си отъ 29. януарий тая година, желяйки да даде изразъ на признанието на голѣмото и ценно научно дѣло на професора д-ръ Балинтъ Хоманъ, единодушно го избра и провъзгласи за докторъ хонорисъ кауза по история.

Ваше Превъзходителство,
Уважаеми Колега проф. Хоманъ,

Една рѣдка честь ми е и съмъ особено щастливъ като Ректоръ на Университета Св. Климентъ Охридски да Ви поднеса сега дипломата на почетенъ Докторъ на нашия университетъ и да Ви пожелаая отъ сърдце, отъ името на Академическия съветъ и на преподавателското тѣло на университетата, дългоденствие, здраве и бодростъ, за да можете съ същия успѣхъ да творите въ областта на науката за благото на своето отечество и на човѣчеството и за закрѣпване на научното сътрудничество и на културнитѣ връзки между нашитѣ две страни.

Предавайки Ви тая диплома, азъ Ви моля да пристѣпите да кажете въ нашата колегиална срѣда и своята академическа речъ по тоя случай.

Следъ приветствието си, г. Ректорътъ на Университета врѣчи тържествено на г-на Министра Хоманъ дипломата за провъзгласяването му за почетенъ докторъ на Университета Св. Климентъ Охридски. Г-нъ Министъръ Хоманъ благодари за честта, съ която е удостоенъ отъ Университета, и произнесе академична речъ на тема „Българо-унгарски исторически връзки“.¹

4. Гости на Университета

Върѣки събитията нашиятъ Университетъ и презъ течение на изтеклата учебна година има радостта да бжде почетенъ отъ следнитѣ гости — професори чужденци съ по една-две лекции:

1. Проф. д-ръ Карлъ Шнайдеръ (Karl Schneider) отъ университетата въ Кьонигсбергъ. Като гостъ на багословския факултетъ той прочете една публична лекция, на 10. X. 1940 г., на тема: „Връзка между късно античнитѣ култове и ранно-християнския култъ“.

2. Проф. д-ръ Норбертъ Кребсъ (Norbert Krebs), професоръ по география въ Берлинския университетъ. Като гостъ на историко-филологическия факултетъ той прочете една пуб-

¹ Вж. речта въ края на Официалния годишникъ.

лична лекция, на 14. X. 1940 г., на тема: „Природна обстановка и селища въ южна и сръдна Индия“.

3. Проф. д-ръ Р. Зибекъ (R. Siebeck), Директоръ на I медицинска университетска клиника на Charité въ Берлинъ. Като гостъ на медицинския факултетъ той прочете една публична лекция на 14. X. 1940 г. на тема: „Върху преценяването на състоянието и лѣкуването на сърдечно-болнитѣ“.

4. Проф. д-ръ В. Шепъ (W. Stepp), Директоръ на I медицинска университетска клиника въ Мюнхенъ. Като гостъ на медицинския факултетъ той прочете две публични лекции, както следва: на 23. X. 1940 г. на тема: „Витаминитѣ въ животинския и растителенъ животъ отъ гледището на лѣкаря“ и на 24. с. м. на тема: „Проблеми на науката за сърдечната недостатъчност“.

5. Проф. д-ръ Хансъ П. Кауфманъ (Hans P. Kaufmann), Директоръ на института за фармация и химическа технология въ университета въ Мюнстеръ. Като гостъ на физико-математическия факултетъ той прочете три публични лекции, както следва: на 22. X. 1940 г. на тема: „Нови придобивки изъ областта на добиването и преработването на хранителнитѣ мазнини“, на 23. с. м., на тема: „Използуване на мазнинитѣ за индустриални цели и замѣната имъ въ синтетични продукти“ и на 24. с. м., на тема: „Нови аналитични методи въ областта на мазнинитѣ“.

6. Проф. д-ръ Хайнцъ Киндерманъ (Heinz Kindermann), професоръ отъ университета въ Мюнстеръ. Като гостъ на историко-филологическия факултетъ той прочете една публична лекция на 23. X. 1940 г., на тема: „Личностъ и общезитие въ поетическото дѣло на Гьоте“.

7. Проф. д-ръ П. А. Тисенъ (P. A. Thiessen), Директоръ на Кайзеръ Вилхелмовия институтъ по физико-химия въ Берлинъ. Като гостъ на физико-математическия факултетъ той прочете две публични лекции, както следва: на 18. XI. 1940 г. на тема: „Размѣри и сили въ колоиди“ и на 19. с. м. на тема: „Електроннитѣ лъчи като сръдство на химическото изследване“.

8. Проф. д-ръ Евженио Морелли (Eugenio Morelli), Директоръ на института за туберкулоза „Карло Форланини“. Като гостъ на медицинския факултетъ той прочете две лекции, както следва: на 9. XII. 1940 г. на тема: „Лѣкуването на бѣлодробнитѣ рани“ и на 10. XII. с. г. на тема: „Социалниятъ обликъ на бѣлодробната туберкулоза“.

9. Проф. д-ръ Хербертъ Цизарцъ (Herbert Cysarz) отъ университета въ Мюнхенъ. Като гостъ на историко-филологическия факултетъ той прочете две публични лекции, както следва: на 31. I. 1941 г. на тема: „Гьоте и Шопенхауеръ“ и на 1. II. с. г. на тема: „Ницше и днешното време“.

10. Проф. Джакомо Девото (Giacomo Devoto), отъ университета въ Флоренция. Като гостъ на историко-филологическия факултетъ той прочете две публични лекции, както следва: на 10. III. 1941 г. на тема: „Индоевропейскитѣ проблемъ като исторически прѣблемъ“ и на 11. с. м. на тема: „Балканскитѣ полуостровъ и индоевропейскитѣ преселения“.

11. Проф. д-ръ Ото Зомеръ (Otto Sommer), Ректоръ на Гьотингенския университетъ. Като гостъ на агрономо-лесовѣдския факултетъ той прочете една публична лекция, на 28. III. 1941 г., на тема: „Контролата върху производителнитѣ способности като важно сръдство за увеличаване продуктивността на ползнитѣ домашни животни“.

12. Проф. Ерхардъ Берндтъ (Erhard Berndt), отъ Лайпцигския университетъ. Като гостъ на агрономо-лесовѣдския факултетъ той прочете една публична лекция, на 22. V. 1941 г. на тема: „Българското земедѣлие въ свѣтлината на новия европейски редъ“.

13. Проф. д-ръ Никифоръ Крайникъ (Nicifor Crainik), ромънски министъръ на пропагандата. Като гостъ на богословския факултетъ той прочете една публична лекция на 27. V. 1941 г. на тема: „Нашата икуменическа (вселенска) родина“.

14. Проф. Ладислаусъ Бенедекъ (Ladislaus Benedek), отъ Будапещенския университетъ. Като гостъ на медицинския факултетъ той прочете една публична лекция на 7. III. 1941 г. на тема: „Изследвания върху тъканната структура на ектодермалнитѣ мозъчни тумори“.

15. Проф. д-ръ Хербертъ Дуда (Herbert Duda), професоръ по туркология и ислямска филология въ университета въ Бреслау. Като гостъ на историко-филологическия факултетъ той прочете три публични лекции, както следва: на 12. V. 1941 г. на тема: „Изследвания върху предисторията на Османската империя“, на 14 с. м. на тема: „Култура, миросгледъ и политика на Турция“ и на 19 с. м. на тема: „Персийскитѣ религиозни-драматически представления“.

III. Тържества, уредени отъ Университета

1. Тържествено чествуване празника на светитѣ братя Кирилъ и Методий

Въ заседанието си на 14. май 1941 г. Академическиятъ съветъ взе следното решение:

„По случай празника на Св. Св. Кирилъ и Методий да се уреди (съвмѣстно съ Академията на наукитѣ, както тя предлага) на 23. т. м., 6 часа сл. пл., тържествено събрание въ аулата.

Да се кажатъ на него едно кжсо уводно слово отъ г. Ректора и два кжси доклада отъ г. г. професоритѣ Романски

и Мутафчиевъ върху Кирило-Методиевското дѣло. Студентският академически хоръ да изпълни въ началото и въ края съответнитѣ химни и кантатата.

Въ днитѣ на тържествата — тържествено събрание на 23. того и молебена и дефилирането на 24. с. м. — да участвуватъ задължително преподавателитѣ и асистентитѣ въ черно облѣкло.

Разрешава се на Студентското академическо дружество по славянска филология да устрои събрание, въ което да може да се изнесе и отъ студентитѣ една предварително написана и одобрена отъ татора на дружеството сказка подъ негово ръководство.“

Въ изпълнение на това решение на Академическия съветъ, на 23. май, 6 часа сл. пл., въ аулата на Университета се състоя голѣмо академическо събрание, уредено отъ Университета, съвмѣстно съ Академията на наукитѣ и изкуствата, за тържествено чествуване празника на светитѣ братя Кирилъ и Методий. На събранието присѣдствуваха тѣхни Величества Царьтъ и Царицата и Т. Ц. В. Княгиня Евдогия и Князь Кирилъ, г-да министритѣ, начело съ г. Министъръ-Председателя, гражданскитѣ и военни свити на Тѣхни Величества, цѣлото преподавателско тѣло при Университета, членовѣтъ на Академията на наукитѣ и изкуствата, студенти и граждани. Съгласно съ изработената програма, тържеството бѣ открито съ следното слово отъ Ректора на Университета, протопресвитеръ д-ръ Стефанъ Цанковъ, редовенъ членъ на Академията на наукитѣ и изкуствата:

Ваши Величества!

Ваши Царски Височества!

Господа Министри!

Уважаеми Госпожи и Господа!

Заедно съ цѣлокупния български народъ, Университетътъ „Св. Климентъ Охридски“ и Академията на наукитѣ и изкуствата сж честити тая година да празнуватъ деня и да чествуватъ дѣлото на светитѣ славянобългарски просвѣтители равноапостолнитѣ братя Кирила и Методия въ радостнитѣ дни на освобождението и обединението на нашия народъ отъ почти всички части на земята, която Провидението е отредило за наша родина — родина, чаровна съ хубоститѣ си, неизчерпаема съ богатствата си и изрядна съ многообразната си цѣлостъ.

Празникътъ на светитѣ братя е празникъ на духовното всебългарско обединение. Затова и 11 май е билъ и остава и празникъ училищенъ, и празникъ народенъ, и празникъ църковенъ, и празникъ държавенъ — празникъ на българската просвѣта.

Такъвъ празникъ е той толкова поради неговото обективно значение, колкото и поради съзнанието на нашия народъ за величието на лицата и на дѣлото имъ, които чествуват на тоя день.

Нашиятъ народъ празнува паметъта на светитѣ брата Кирила и Методия отъ древно време насамъ, но особено всеобщо и възторжено отъ времето на духовното ни възраждане и на борбитѣ за народна просвѣта и свобода. Защо това неотслабваше постоянство и този все повече засилващъ се възторгъ у нашия народъ въ чествуването на тоя всенароденъ празникъ?

Защото, както свидетелствуватъ това и древнитѣ ни паметници, нашиятъ народъ е гледалъ и гледа на равноапостолнитѣ брата като на личности свети, а и на дѣлото имъ като на дѣло наистина свето.

Личности свети. Какъвъ свѣтълъ погледъ за човѣка и живота ни разкриватъ тѣ! И какви подвизи велики сж показали, презъ какви страдания сж минали и какви жертви сж дали тѣ за тържеството на правдата, на правдата за своя родъ словено-български! Колко право Св. Църква възхвалява Св. брата като „равноапостолни“ — равни на светитѣ апоостоли по величието и светостъта на тѣхнитѣ възвишени личности.

И колко велико и свето е тѣхното дѣло!

Свето и съ тѣхната азбука;

и съ езика и писменостъта имъ;

и съ идеитѣ, които разпръснаха чрезъ проповѣдъта и писменостъта си, и чрезъ плодетѣ, които това възвишено дѣло даде и ще продължава да дава въ историята на нашия народъ, въ историята на славянството и въ историята на човѣчеството.

Ако нашиятъ народъ не бѣше гледалъ на равноапостолнитѣ Кирила и Методия и на тѣхното дѣло като на свети — може би не ще останѣше до сега нито езика, нито писмената, нито идеитѣ и заветитѣ имъ! Нито, може би, — и самъ той!

И обратното: защото нашиятъ народъ повѣрва и вѣрва въ тая светостъ и живѣе съ нея — затова сж близки до сърдцето му, озаряватъ ума му и движатъ творческия му патосъ тѣхнитѣ свети идеи и завети: просвѣта, свобода, правда и благоденствие — въ името Божие и Христово.

Затова нашиятъ народъ чрезъ тѣхъ повѣрва и въ историческото си призвание — да бжде носителъ и въплотителъ на светитѣ Кирило-Методиевски завети.

Така подиръ тѣхнитѣ завети и стѣпки тръгна и тѣхниятъ най-даровитъ ученикъ — покровителътъ на нашата Алма Матерь — Св. Климентъ Охридски.

Избирайки го за свой покровителъ и нашиятъ Университетъ е тръгналъ подиръ заветитѣ и стѣпкитѣ на Св. Кли-

мента Охридски и, значи, и по стѣпките на Св. славянобългарски братя Кирила и Методия.

Като желаятъ да дадатъ въ тия радостни за цѣлия български народъ дни на свобода и единство изразъ на почитъ и възхвала на Св. Солунски братя и на вѣрность и преданость къмъ тѣхното свето дѣло, Академията на наукитѣ и Университетътъ Св. Климентъ Охридски устроиха съвмѣстно днешното тържествено събрание, а въ залата на Университетската библиотека Университетътъ открива — чрезъ и следъ настоящето събрание — изложба на книжнината за личноститѣ и дѣлото на Св. Кирила и Методия, както и цвѣтни и фотографични образци на старо-българската Кирило-Методиевска книга.

Нека да бѣде хвала и слава на Св. Солунски братя и славяно-български просвѣтители Кирила и Методия и на тѣхното свето дѣло — во вѣки вѣковъ.

Следъ горното уводно слово, г. проф. д-ръ Ст. Романски, редовенъ членъ и секретаръ на Академията на наукитѣ и изкуствата, произнесе академическа речъ на тема: „Дѣлото и езикътъ на Св. Кирилъ и Методий, а г. проф. Петъръ Мутафчиевъ, редовенъ членъ на Академията на наукитѣ и изкуствата, произнесе академическа речъ върху: „Дѣлото на Св. Кирилъ и Методий въ културната мисия на българския народъ“¹.

Въ началото и края на праздненството Студентскиятъ академически хоръ при Университета изпѣ химни и кантата.

Сжщия день, 4 часа сл. пл., въ ауд. № 14 на Ректората, Студентското академическо дружество по славянска филология уреди голѣмо студентско събрание, посветено сжщо въ паметъ на Св. Св. Кирилъ и Методий, на което асистентътъ при историко-филологическия факултетъ г. Петъръ Диневъ говори на тема: „Сжщность и значение на Кирило-Методиевското дѣло“. Следъ това бидоха прочетени текстове изъ житието на Светитѣ Братя и се рецитираха стихове, посветени на тѣхъ.

2. Поклоническо пѣтуване на Академическия съветъ до гр. Охридъ

Въ заседанието си на 14. май 1941 год. Академическиятъ съветъ взе и следното решение:

Да се направи отъ всички членове на Академическия съветъ съвмѣстно поклонение на гроба на Св. Климентъ Охридски и едно тържествено заседание (събрание) въ Охридъ върху дѣлото и заветитѣ на Св. Климентъ Охридски и въ присѣдствието на народа отъ гр. Охридъ и околността — на 3. юлий, празникътъ на Св. Наумъ.

¹ Вж. дветѣ речи на края на офиц. годишникъ.

На връщане отъ Охридъ аналогични посещения и събрания да се направятъ и въ нѣколко отъ по-важнитѣ освободени македонски градове (като въ Скопие, Битоля, Струга, Прилепъ и пр.). Съ това поклоническо пътуване Университетътъ на Св. Климентъ Охридски иска да изпълни единъ свещенъ дългъ къмъ паметта и заветитѣ на своя покровителъ и пръвъ български учителъ въ сегашнитѣ дни на освобождението на българскитѣ мѣста, гдето е работилъ Св. Климентъ Охридски и неговитѣ учители Св. братя Кирилъ и Методий. А заедно съ това Университетътъ иска да тури начало на обединяващото цѣлия ни народъ културно-просвѣтно дѣло, влизайки въ непосредственъ досѣгъ съ освободенитѣ въ тия мѣста наши съотечественици и обединявайки и насочвайки къмъ една висша духовна целъ всички българи.

Това пътуване въ Македония на представителитѣ на Университета Св. Климентъ Охридски да се организира отъ комитетъ въ съставъ: г. г. Ректорътъ, Проректорътъ и Деканитѣ, като съевременно се изработи подробна програма за пътуването и работата и се влѣзе въ връзка съ съответнитѣ власти (държавно-административни, военни, църковни и пр.). Въ програмата да се предвидятъ ораторитѣ за тържественитѣ заседания (за Охридъ да се покани проф. Ив. Снѣгаровъ), както и при срѣшитѣ и при изпращанията или при други случаи или събрания.

Въ изпълнение на това решение на Академическия съветъ, бѣ изработена следната

ПРОГРАМА

за поклоническото пътуване на Академическия съветъ до-
гр. Охридъ и назадъ, юлий 1941 год.

I день: 30. юний (понеделникъ):

7 часа сутринта тръгване отъ София
презъ Кюстендилъ (1/2 часъ почивка),
Гюешево — Деве-баиръ,
Крива-паланка,
Куманово (обѣдъ),
Скопие (пристигане надвечерь): посрѣщане, вечеря,
преспиване.

II день: 1. юлий (вторникъ):

7 часа сутринта тръгване отъ Скопие;
презъ Велесъ, Прилепъ,
Битоля (обѣдъ),
Рѣсенъ,
Охридъ (пристигане надвечерь) — посрѣщане, раз-
квартируване, вечеря.

III день: 2. юлий (срѣда):

8—10 часа сутринта: отслужване отъ Ректора на Университета и отъ Декана на богословския факултетъ св. литургия въ храма на Св. Климента Охридски, слово отъ ректора на Университета и поднасяне даръ за храма (рамка за иконата на Св. Климента и свѣщникъ предъ мощитѣ на Св. Климента) и молебенъ предъ сѣщия храмъ.

10:30 ч. тържествено заседание на Академическия съветъ въ салона на училището предъ храма „Св. Климентъ Охридски“.

11:30 ч. тържествено събрание въ паметъ на Св. Климента Охридски въ училищния салонъ при храма „Св. Климентъ Охридски“ съ академическа речъ отъ проф. Иванъ Снѣгаровъ.

1 часа обѣдъ.

5 часа сл. обѣдъ посещение на градското общинско управление и поднасяне на града въ даръ всички издания на Университета.

Презъ време на престояването се раздаватъ на гражданитѣ образа на „Св. Климентъ Охридски“, снимката на Царското семейство, а на учащата се младежъ — книжката за „Св. Климентъ Охридски“ отъ доцента Ив. Дуйчевъ и други поучителни книжки за децата.

IV день: 3. юлий (четвъртъкъ) празникъ на Св. Наума Охридски:

Следъ църковната служба въ нѣкои отъ Охридскитѣ храмове, посещение на гражданитѣ и разглеждане на градъ Охридъ и езерото му.

V день: 4. юлий (петъкъ):

7 часа сутринта — тръгване отъ Охридъ презъ Рѣсенъ (престояване 1 часъ); пристигане и посрѣщане въ Битоля; на 11 часа преди обѣдъ тържествено събрание съ речъ отъ проф. Мих. Арнаудовъ; обѣдъ (1 часа), тръгване (2½ часа) за

Прилепъ: следъ посрѣщането и разквартируването въ Прилепъ — 6:30 часа сл. обѣдъ тържествено събрание съ академическа речъ отъ доцента по българска история Д-ръ Ив. Дуйчевъ.

Вечеря.

VI день: 5. юлий (сѣбота):

7 часа сутринта — тръгване отъ Прилепъ презъ Велесъ (1 часъ престояване)

Скопие — пристигане и разквартируване, обѣдъ.

5 часа следъ обѣдъ посещение на градското общинско управление и поднасяне въ даръ на града всички универси-

тетски издания и раздаване образа на „Св. Климентъ Охридски“, снимката на Царското семейство и книжки за младежъта.

Следъ обѣдъ разглеждане на града.

8:30 ч. вечеря.

VII день: 6. юлий (недѣля):

11 часа преди обѣдъ: тържествено събрание (въ театъра) съ академическа речъ отъ проф. П. Мутафчиевъ.

1 часа обѣдъ.

3 часа тръгване за

София

презъ Куманово, Крива-паланка (обѣдъ), Гюешево, Кюстендилъ (почивка), София.

Въ заседанието си на 4. юний Академическиятъ съветъ предостави на Деканския съветъ да направи избора на подарѣци за ученици и деца, а именно: 1) брошурка за живота, дѣлото и пр. на Св. Климента, отпечатана въ универс. печатница: 2) детска литература, като се натовари проф. д-ръ Д. Т. Кацаровъ съ подбора на тая книжнина; 3) бонбони въ специално изработени кутийки съ образа на Св. Климентъ Охридски и евентуално съ снимки отъ сградата на Ректората и 4) картини съ сжщитѣ образи.

За възможно безпрепятствено изпълнение на тая програма се влѣзе въ връзка съ всички административни власти отъ горнитѣ градове — Скопския и Битолския и Битолския областни директори, кметоветѣ на Скопие, Битоля, Охридъ и пр., съ Военното министерство, което даде най-широка подкрепа, съ Св. Синодъ, който сжщо указа всѣка подкрепа и др.

Въ това поклоническо пжтуване взеха участие всички членове на Академическия съветъ, повечето съ съпругитѣ си, и отреденитѣ говорители, сжщо съ съпругитѣ си, всичко около 50 души, ведно съ необходимата прислуга.

Цѣлото пжтуване бѣ едно небивало тържество за освободена Македония и протече точно по изработената програма. Пристигнали въ Охридъ на 1. юлий вечерьта, членоветѣ на Академ. съветъ бѣха причакани отъ цѣлото охридско гражданство вѣнъ отъ града, гдето кметътъ на Охридъ г. Илия Коцаровъ, съ възторжено слово изрази горешитѣ чувства на съгражднитѣ си по поводъ на това бележито посещение града на Св. Климентъ Охридски отъ Академическия съветъ на българския университетъ. Ректорътъ на университета, въ отговоръ на това приветствие, изтъкна смисъла и значението на това посещение и изказа благодарността на Академическия съветъ за тѣй всенародното и възторжено посрѣщане.

На следния день — 2. юлий — въ древната църква на Св. Климента, гдето се пазятъ св. му мощи, се отслужи тържествена св. литургия отъ Ректора на университета, проф. протопресвитеръ д-ръ Стефанъ Цанковъ, въ съслужение съ декана на богословския факултетъ протоиерей Ив. Гошевъ и цѣлото духовенство на града, кждето на края на службата произнесе съответно слово.

Следъ това Ректорътъ отъ името на Университета поднесе на храма художествено изработена рамка за иконата на Св. Климента и единъ свѣщникъ за предъ ковчегъ съ св. мощи на Св. Климента. После въ двора на основното училище при самия храмъ се отслужи тържественъ молебенъ. Следъ туй Академическиятъ съветъ се събра на тържествено заседание въ една отъ залитѣ на училището, кждето следъ и за състояването на тържественото заседание на Академическия съветъ се състави следниятъ

ПРОТОКОЛЪ

№ 27

На 2. юлий 1941 година Академическиятъ съветъ на Университета въ София, въ съставъ: Ректоръ — протопресвитеръ д-ръ Стефанъ Цанковъ, Проректоръ—Ян. С. Молловъ, Ив. В. Саржилиевъ, Г. Наджаковъ, П. Венедиковъ, д-ръ Дим. Ораховацъ, Ив. Т. Странски, протоиерей Ив. Гошевъ, д-ръ Г. Павловъ, Св. Георгиевъ, д-ръ Дим. Ивановъ, Г. С. Хлѣбаровъ, Ив. С. Марковски, д-ръ Ст. Ангеловъ, д-ръ Дим. Т. Кацаровъ, д-ръ В. Бешевлиевъ, Н. А. Стояновъ, д-ръ Дим. Табаковъ, д-ръ К. Н. Бобчевъ, д-ръ М. Поповъ, д-ръ Н. Дабовски, инж. Б. Илиевъ, Хр. Н. Гяуровъ и д-ръ Т. Радевъ, посети гр. Охридъ, за да се поклони предъ паметъта и изрази преданността си къмъ свещенитѣ завети на покровителя на първия университетъ на третото българско царство Св. Климентъ Охридски.

По този случай Академическиятъ съветъ, дълбоко развълнуванъ отъ сърдечното посрѣщане, което му направиха охридскитѣ граждани, и отъ високия български духъ, който тѣ засвидетелствуваха и който не е изгасвалъ никога въ града на Св. Климента, следъ отслужване на Божествена служба въ храма „Св. Климентъ Охридски“ отъ Ректора протопресвитеръ д-ръ Ст. Цанковъ, въ съслужение съ Декана на Богословския факултетъ протоиерей Иванъ Гошевъ и мѣстното духовенство, се събра на заседание въ училището „Свети Климентъ“. Заседанието се откри отъ Ректора протопресвитеръ д-ръ Ст. Цанковъ въ присѣствието на всички горепоказани членове на Съвета въ 10:30 часа. На това заседание членовѣтъ на съвета съ особено благоговѣние и почитъ изтъкнаха историческото значение на Св. Климента — този чутовенъ първосветителъ, първоучителъ и културенъ.

обединителъ на българщината, чиято паметъ и дѣло свързваха презъ вѣковетѣ въ едно несъкруσιμο цѣло българскитѣ земи, българския народъ и българския духъ. И днесъ, когато преградитѣ между отдѣлнитѣ части на нашето отечество сж премахнати и свещениятъ за българската култура гр. Охридъ наново е въ предѣлитѣ на българската държава, Академическиятъ съветъ изказва надеждата, че и въ сегашнитѣ исторически и сждбоносни дни, когато всѣко име, всѣки камѣкъ, всѣки споменъ, които говорятъ за общобългарската идея и сплотеностъ сж нуждни и безценни и трѣбва ярко да бждатъ изтъквани и осветени, както и за свѣтлото бждеще на българския народъ, ще се направи часъ по-скоро всичко необходимо, за да стане отново престолниятъ градъ на Св. Климента огнище за наука и широка народна просвѣта. Това огнище, което ще служи не само като символъ на миналото духовно величие на българския народъ, но и символъ за бждещъ напредѣкъ, Академическиятъ съветъ смѣта, че трѣбва тѣсно да бжде свързано съ Университета „Св. Климентъ Охридски“, чито духовни основи лежатъ въ свещения за българитѣ гр. Охридъ. Сжщевременно това културно огнище, разположено въ най-западния край на българскитѣ земи, и днесъ и навѣки като блѣсти съ свѣтлитѣ завети на Св. Климента Охридски, ще служи за вѣренъ стражъ, за вѣковенъ обединителъ на българския духъ и култура и ще бжде едно крепко духовно звено, което ще свързва всички българи въ границитѣ на българската държава и извнѣ тѣхъ въ една здрава и несъкрушима духовна общностъ.

Вѣчна слава на Св. Климента Охридски и неизмѣнна преданностъ къмъ свѣтото му дѣло.

По единъ екземпляръ отъ настоящия протоколъ да се връчи на Н. В. Царя, на г-нъ Министъръ-Председателя и Министра на народното просвѣщение, на Св. Синодъ на Българската църква и на г-на Кмета на градъ Охридъ.

Ректоръ : (п.) Протопресвитеръ д-ръ Стефанъ Цанковъ

Проректоръ : (п.) Ян. С. Молловъ

Деканъ на историко-филологическия факултетъ : (п.) Ив. В. Сърджилевъ

Деканъ на физико-математическия факултетъ : (п.) Г. Наджаковъ

Деканъ на юридическия факултетъ : (п.) П. Венедиковъ

Деканъ на медицинския факултетъ : (п.) д-ръ Д. Ораховацъ

Деканъ на агрономо-лесовѣдския факултетъ : (п.) Ив. Т. Странски

Деканъ на богословския факултетъ : (п.) Прот. Ив. Гошевъ

Деканъ на ветеринарно-медицинския факултетъ : (п.) д-ръ Г. Павловъ

Членове на Академическия съветъ :

(п) Д-ръ Д. Ивановъ

(п) Г. С. Хлѣбаровъ

(п) Св. Георгиевъ

(п) Д-ръ К. Н. Бобчевъ

(п) Ив. С. Марковски

(п) Инж. Б. Илиевъ

(п) Д-ръ Д. Кацаровъ

(п) Хр. Гяуровъ

(п) Д-ръ В. Бешевлиевъ

(п) Д-ръ Мет. Поповъ

(п) Д-ръ Ст. Ангеловъ

(п) Д-ръ Н. Дабовски

(п) Н. Стояновъ

(п) Д-ръ Т. Радевъ

(п) Д-ръ Д. Табаковъ

За увѣковѣчаване на това тържествено заседание на Академическия съветъ въ гр. Охридъ, на входа на училището бѣ поставена паметна плоча, съ следния надписъ: „На 2. юлий 1941 год., Академическиятъ съветъ на Университета Св. Климентъ Охридски въ София, по случай освобождението на всички български земи, се събра на тържествено заседание въ Охридъ, гдето е живѣлъ, работилъ и починалъ Св. Климентъ Охридски, великиятъ нашъ учителъ“.

Следъ туй тържествено заседание на Академическия съветъ, въ салона на училището се състоя тържественото публично събрание, на което говори г. проф. Ив. Снѣгаровъ за дѣлото на Св. Климента.

По случай тѣзи тържества, сжщия день — 2. VII. 1941 г. — се изпрати да Негово Величество Царя следната телеграма:

Негово Величество Царя
София

Отъ име на членоветѣ на Академическия съветъ, които днесъ се събраха на тържествено заседание въ престолния градъ на Св. Климентъ Охридски, вдъхновени отъ неговото историческо дѣло за сждбата на българския народъ и за развоя на българската култура, изпращамъ на Ваше Величество, закрилникъ на Университета ни и на просвѣтата въ България, най-сърдечни пожелания за свѣтли бжднини на цѣлокупния български народъ. Ние днесъ отправихме и топли молитви къмъ Всевишния, за благоденствието на Ваше Величество и за да окриля Св. Климентъ Охридски въ днешнитѣ исторически дни Вашето мъдро ржководство за величието на свободна България.

Протопресвитеръ Цанковъ
Ректоръ на Университета

Въ сжщия день се получи отъ Негово Величество Царя следната телеграма:

Протопресвитеръ проф. д-ръ Цанковъ,
Ректоръ на Софийския университетъ
Охридъ

Днесъ, когато Академическиятъ съветъ на нашата Алма Матеръ е на поклонение въ града на своя покровителъ Св. Климента, въ това древно огнище на българската наука, азъ мислено и сърдечно съмъ при васъ, като се прекланямъ благоговейно предъ светата паметъ на голѣмия нашъ светителъ и учителъ. Усърдно сподѣлямъ молитвитѣ ви къмъ него да бжде той предъ Всевишния и занапредъ, както презъ вѣковетѣ, закрилникъ и спжтникъ на българския народъ, като окриля и вдъхновява неуморимитѣ и преданни труженици въ полето на родната просвѣта и духовния възходъ на свободна и обединена България — Царьтъ.

Въ отговоръ на тая височайша телеграма се изпрати на Н. В. Царя следната телеграма:

До Негово Величество Царя
на Българитѣ — София

Дълбоко трогнатъ отъ Височайшото внимание и сърдечнитѣ благопожелания на Ваше Величество, които благоволихте да изпратите на Академическия съветъ въ Охридъ по поводъ на поклоническото му посещение на града на Небесния покровителъ на нашата Алма Матеръ, благодаря на Ваше Величество отъ име на Академическия съветъ и същевременно изказвамъ нашата голѣма радостъ за пълната хармония на Ваше Величество съ Академическия съветъ по научнитѣ и обществени задачи на Университета ни въ духа на заветитѣ на Св. Климента Охридски за духовния възходъ на свободна и обединена България.

Протопресвитеръ Цанковъ
Ректоръ на Университета

Размѣниха се и следнитѣ телеграми:

До Господинъ Министъръ-Председателя
и Министъръ на Народното просвѣщение
Богданъ Филловъ — София

По решение на Академическия съветъ въ днешното му тържествено заседание въ древнопрестолния градъ на покровителя на нашата Алма Матеръ Св. Климента Охридски изпращамъ Ви най-добри поздравления и сърдечни благопожелания да се успѣе въ най-скоро време да се създаде отъ тоя преденъ постъ на българщината отново огнище на широка народна просвѣта и наука.

Протопресвитеръ Цанковъ
Ректоръ на Университета

Чрезъ Областния управителъ г. Тодоръ Павловъ
за Протопресвитеръ Цанковъ, Ректоръ на Университета
Битоля

Сърдечно благодаря Вамъ и на членоветѣ на Академическия съветъ за поздравленията и благопожеланията, които ми изпратихте въ Охридъ, града на покровителя на нашата Алма Матеръ.

Проф. Филловъ — Министъръ-председателъ и
Министъръ на народното просвѣщение

На Св. Синодъ се изпрати следната телеграма:

До Високопреосвещения Председатель
на Св. Синодъ — София

По решение на Академическия съветъ отъ днешното му тържествено заседание въ града на покровителя на нашата Алма Матеръ Св. Климента Охридски изпращамъ въ лицето на Ваше Високопреосвещенство най-почтителни приветствия и най-добри благопожелания за благопреуспѣването на родната ни Св. Църква и за съграждане въ Охридъ отново срѣдище на народна просвѣта.

Протопресвитеръ Цанковъ
Ректоръ на Университета

По сжщия всенароденъ и тържественъ начинъ бѣ посрещнатъ, приетъ и изпратенъ Академическия съветъ още въ градоветъ Битоля, Прилепъ и Скопие, както и въ градоветъ Ресенъ, Велесъ и Куманово, като на тържественитъ масово посетени събрания казаха академически речи проф. д-ръ Михаилъ Арnaudовъ въ Битоля, ред. доц. д-ръ Иванъ С. Дуйчевъ въ Прилепъ и проф. Петъръ Мутафчиевъ въ Скопие¹.

Ето и писмата и телеграмитъ, съ които се изказа благодарността на Университета за оказаното съдействие при горното пѣтуване на Академическия съветъ до Охридъ и назадъ:

До Господина
Началника на Генералния щабъ
Генералъ Хаджи-Петковъ
Тукъ

Многоуважаеми Господине Генерале,

Отъ име на Университета Св. Климентъ Охридски и отъ мое име, както и отъ име на всички членове на Академическия съветъ, които направиха въ началото на текущия месецъ поклонническо пѣтуване до града Охридъ и посетиха съ научно-обществена целъ и други отъ новоосвободенитъ градове на Македония, изказвамъ Ви Вамъ лично, и, въ Ваше лице, на почитаемото Военно министерство най-сърдечна благодарностъ за съ такава радушна готовностъ отпустнатитъ ни отъ Васъ нуждни за целта превозни срѣдства, както и за пълното съдействие и живо сътрудничество, което презъ време на пѣтуването ни и по Ваше указание намѣрихме навсѣкжде у органитъ на военната власть.

¹ Вижъ въ края на Официалния годишникъ произнесенитъ при поклонническото пѣтуване до Охридъ речи.

Съ голѣмо усърдие презъ всичкото време на пжтуването ни върши своята работа и персоналътъ, който бѣше опредѣленъ за обслужване на колитѣ.

Приемете, Господине Генерале, увѣрението ми въ дълбоката ми къмъ Васъ почить.

Протопресвитеръ д-ръ Ст. Цанковъ
Ректоръ на Университета

Областния директоръ Козаровъ — Скопие

Отъ име на Университета Св. Климентъ Охридски изказвамъ Ви, Многоуважаеми Господине Директоре, Вамъ и на сътрудницитѣ Ви, още еднажъ най-сърдечна благодарность за вниманието, сърдечния приемъ и пълното съдействие, които оказахте на членовѣ на Академическия съветъ презъ време на посещението имъ на Скопие и искрено Ви желая най-добри сили за творчески трудъ на високия и важенъ постъ, на който Ви е поставило отечеството ни въ сегашнитѣ исторически времена.

№ 2023 София, 10. VII. 1941 г.

Ректоръ на Университета
Протопресвитеръ Цанковъ

Областния директоръ Тодоръ Павловъ—Битоля

Отъ име на Университета Св. Климентъ Охридски изказвамъ Ви, Многоуважаеми Господине Директоре, още еднажъ най-гореща благодарность за наистина сърдечния приемъ и пълното и топло съдействие, което оказахте на Академическия съветъ презъ време на посещението му на Охридъ, Битоля и Прилепъ и отъ душа Ви желая крепко здраве и неизчерпаема енергия за блестяще изпълнение на високата мисия, съ която сте облѣченъ въ ония предни постове на българщината, гдето неуморно работите въ историческитѣ времена, въ които живѣемъ.

№ 2024 София, 10. VII. 1941 г.

Ректоръ на Университета
Протопресвитеръ Цанковъ

Генералъ Пеневъ — Скопие

Отъ име на Университета Св. Климентъ Охридски изказвамъ Ви най-сърдечна благодарность за любезното съдействие, което оказахте на Академическия съветъ презъ време на поклоническото му пжтуване до Охридъ и назадъ.

№ 2036 София, 11. VII. 1941 г.

Ректоръ на Университета
Протопресвитеръ Цанковъ

Господину Кмету — О х р и д ъ

Отъ име на Университета Св. Климентъ Охридски изказвамъ още еднажъ Вамъ и на родолюбивитѣ охридяни задушевна благодарностъ за милия приемъ на Академическия съветъ и най-искрени благопожелания за свѣтло бждеще на Охридъ, тоя древнопрестоленъ български бисеръ и всебългарска светиня.

№ 2030 София, 10. VII. 1941 г.

Ректоръ на Университета
Протопресвитеръ Цанковъ

Господину Кмету — С к о п и е

Отъ име на Университета Св. Климентъ Охридски изказвамъ Вамъ и на родолюбивитѣ съотечественици на Скопие най-сърдечна благодарностъ за горещия приемъ и милото гостоприемство на членоветѣ на Академическия съветъ и най-горещи благопожелания за общото благопреуспѣване на града и за неговото бързо издигане като срѣдище на всебългарския творчески духъ на свобода, просвѣта и благоденствие.

№ 2026 София, 10. VII. 1941 г.

Ректоръ на Университета
Протопресвитеръ Цанковъ

Господину Кмету — Б и т о л я

Отъ име на Университета Св. Климентъ Охридски изказвамъ Вамъ и на родолюбивитѣ битолчани най-сърдечна благодарностъ за радушия приемъ на Академическия съветъ и най-хубави благопожелания за свѣтлото бждеще на Битоля.

№ 2022 София, 10. VII. 1941 г.

Ректоръ на Университета
Протопресвитеръ Цанковъ

Господину Кмету — В е л е с ъ

Отъ име на Университета Св. Климентъ Охридски изказвамъ Вамъ и на родолюбивитѣ велешани най-искрена благодарностъ за милия приемъ на Академическия съветъ и най-добри пожелания за благопреуспѣването на Велесъ.

№ 2027 София, 10. VII. 1941 г.

Ректоръ на Университета
Протопресвитеръ Цанковъ

Господину Кмету — Прилепъ

Отъ име на Университета Св. Климентъ Охридски изказвамъ Вамъ и на родолюбивото гражданство на Прилепъ най-сърдечна благодарностъ за възторжения приемъ и милото гостоприемство на Академическия съветъ и най-горещи благопожелания за свѣтлото бждеще на Прилепъ — тая твърдина на българщината въ скъпа Македония.

№ 2028 София, 10. VII. 1941 г.

Ректоръ на Университета
Протопресвитеръ Цанковъ

Господину Кмету — Ресенъ

Отъ име на Университета Св. Климентъ Охридски изказвамъ Вамъ и на родолюбивитѣ ресенчани сърдечна благодарностъ за радушното посрѣщане на Академическия съветъ и най-добри пожелания за благопреуспѣването на Ресенъ.

№ 2029 София, 10. VII. 1941 г.

Ректоръ на Университета
Протопресвитеръ Цанковъ

Господину Кмету — Куманово

Отъ име на Университета Св. Климентъ Охридски изказвамъ още еднажъ Вамъ и на родолюбивото гражданство на Куманово искрена благодарностъ за сърдечното посрѣщане и най-добри пожелания за благопреуспѣването на града.

№ 2025 София, 10. VII. 1941 г.

Ректоръ на Университета
Протопресвитеръ Цанковъ

3. Чествуване на проф. Михаилъ Герасковъ

На 3. декемврий 1940 г., 6 часа вечерта, въ аулата на Университета, бѣ чествуванъ отъ страна на историко-филологическия факултетъ извънредния професоръ по дидактика и методика г. д-ръ Михаилъ Герасковъ, по случай завършване на академическата му дейностъ (освободенъ отъ длъжностъ по навършване на предѣлна възраст). На тържеството присѣтствуваха, освенъ преподаватели и студенти, начело съ Ректора на Университета, още и многобройни ученици и почитатели на г. Гераскова. Следъ приветственото слово на Декана на историко-филологическия факултетъ г. Ив. В. Саржилиевъ, г. проф. Герасковъ прочете своята прощална лекция на тема: „Човѣшката личностъ — сжщностъ и възпитание“.

4. Участие на Университета на тържества въ чужбина

И тукъ събитията попрѣчиха за участие на Университета на тържества въ чужбина. Университетътъ получи все пакъ покани за участие въ 125-годишния юбилей на Висшето техническо училище въ Виена на 7.—8. X. 1940 г., за чествуване на 50-годишнината отъ откриването на серумната терапия отъ E. Behring отъ 5. до 10. XII. 1940 г. въ Марбургския университетъ, за тържественото откриване на първото словашко висше техническо училище въ Братислава и пр. Но Университетътъ не бѣ въ състояние да вземе участие въ всички тия тържества съ свои представители. Само за тържествата въ Марбургъ бѣ изпратенъ г. проф. д-ръ Вл. Марковъ отъ медицинския факултетъ да представлява нашия Университетъ.

5. Поздравителни телеграми до водачитѣ на Германия и Италия

Академическиятъ съветъ като взе предвидъ постигнатото радостно обединение на българския народъ, станало презъ пролѣтѣта 1941 г. и освобождаването на гр. Охридъ, въ извънредното си заседание на 18. априлъ с. г. реши да се изпратятъ следнитѣ телеграми до водачитѣ на Германия и Италия:

Sr. Excellenz
Reichskanzler Adolf Hitler

Der Akademische Senat der Sofioter Universität H. Kliment von Ochrid bringt Ihnen, Herr Reichskanzler, seine begeisterten und von Hoffnung erfüllten Grüsse dar aus dem Anlass, dass die siegreichen Truppen der Achsenmächte die Stadt Ochrid eingenommen haben, wo der Heilige Kliment, der Schutzpatron der Universität Sofia, vor tausend Jahren in der von ihm begründeten Hochschule vor dreitausend fünfhundert bulgarischen Studenten gepredigt und gelehrt hat.

Der Rektor der Universität
„H. Kliment von Ochrid“ in Sofia
(n) P. Stefan Zankow

Eccellenza Benito Mussolini
Presidente del Consiglio — Italia

Il Consiglio Accademico dell'Università di Sofia S. Clemente d'Ochrida, rivolge a Vostra Eccellenza il saluto più fervido e entusiasta in occasione dell'entrata delle armate vittoriose dell'Asse nella città di Ochrida, dove mille anni fa S. Clemente, patrono dell'Università di Sofia, ha fondato la Scuola Superiore, nella quale ha insegnato e predicato davanti a tremilacinquecento studenti bulgari.

Il Rettore dell'Università
S. Clemente D' Ochrida
(n) P. Stefan Zankow

До Негово Превъзходителство
Райхсканцлера Адолфъ Хитлеръ

Академическиятъ съветъ на Софийския университетъ Св. Климентъ Охридски Ви поднася, Господинъ Райхсканцлеръ, своитѣ най-възторжени и пълни съ надежда поздрави по случай заemanето отъ победоноснитѣ войски на Остъта на гр. Охридъ, гдето Св. Климентъ, патронътъ на Софийския университетъ, преди хиляда години е проповѣдвалъ и училъ въ основаната отъ него висша Школа предъ три хиляди и петстотинъ български студенти.

Ректоръ на Университета
Св. Климентъ Охридски — София
(п) Протопресвитеръ Стефанъ Цанковъ

До Негово Превъзходителство
Бенито Мусолини
Министъръ-председателъ на Италия

Академическиятъ съветъ на Софийския университетъ Св. Климентъ Охридски поднася на Ваше Превъзходителство своитѣ най-възторжени и въодушевени поздрави по случай влизането на победоноснитѣ войски на Остъта въ гр. Охридъ, гдето преди хиляда години Св. Климентъ, патронътъ на Софийския университетъ, е основалъ висша Школа, въ която е училъ и проповѣдвалъ предъ три хиляди и петстотинъ български студенти.

Ректоръ на Университета
Св. Климентъ Охридски — София
(п) Протопресвитеръ Стефанъ Цанковъ

VIII. Университетски помѣщения

1. Извършени университетски строежи

Отъ есенъта на 1940 г. до есенъта на 1941 г. отъ кредититѣ по бюджетитѣ на Министерството на общественитѣ сгради, пжтица и благоустройството, Университета, фондоветѣ при медицинския факултетъ съ Александровската болница и агрономо-лесовѣдския факултетъ и специално сключения заемъ съ Б. З. К. Банка отъ фонда „Подобрене условията за лѣкуване и работа въ клиникитѣ и институтитѣ на Медицинския факултетъ при Софийския Университетъ“, за разни строежи на сгради и други се изразходва сумата 10,352,014 лв. отъ които 5,562,934 лв. за клиники и институти при медицинския факултетъ и 4,789,080 лв. за другитѣ факултети, а именно:

I. По бюджета на Министерството на о. с. п. и благоустройството

А. Ректоратъ

Доставка и монтажъ на единъ паренъ котелъ къмъ централното отопление на Ректората 466,000 лв.

Б. Физико-математически факултетъ

Сграда за астрономическа обсерватория 500,000 лв.

В. Ветеринарно-медицински факултетъ

а) Сеновалъ и чакалня	295,580 лв.
б) Гаражъ за моторни превозни сръдства	454,000
в) Рентгеновъ институтъ и подковачница	720,000 „
Всичко	<u>1,469,580</u>

Г. Агрономо-лесовъдски факултетъ

а) Ремонтъ на вегетационната кжша	180,000 лв.
б) Млѣкарница за фермата	300,000
в) Лабораторна сграда съ зала за упражнения	500,000 „
Всичко	<u>980,000 лв.</u>

Д. Медицински факултетъ съ Александровска болница

а) Постройка на грубитѣ работи на сградата за пропедевтическата хирургическа клиника	1,400,000 лв.
б) Довършване сградата на психиатрическата клиника	1,115,000
в) За единъ болниченъ и два кухненски асансьори къмъ пропедевтическата хирургическа клиника	373,846
г) Канализация за свързване главния колекторъ на кожно-венерическата клиника и детската клиника	300,000 „
Всичко	<u>3,188,846 лв.</u>
или всичко по М-вото на о. с. п. и благоустройството :	6,604,426 лв.

II. По бюджета на Университета

А. Медицински факултетъ съ Александровска болница

Преустройство и ремонтъ на банята въ Александровската болница 559,938 лв.

III. По бюджета на фонда „Агрономически факултетъ.“

а) Навесъ за инвентаръ	150,000 лв.
б) Направа пжтица и желѣзобетонна ограда въ стопанството Сараньово	140,000 лв.
в) Сеновалъ за фермата	200,000 лв.
г) Овчарникъ за фермата	300,000 лв.
д) Фурна, столова и жилищно помѣщение въ фермата	584,000 лв.
Всичко	<u>1,374,000 лв.</u>

IV. По бюджета на фонда „Подобрене условията за лѣкуване и работа въ клиникитѣ и институтитѣ при медицинския факултетъ на Соф. Университетъ“

а) Постройка на пропедевтическа хирургическа клиника	1,483,100 лв.
б) Асансьоръ въ вътрешната пропедевтическа клиника	138,072 лв.
в) Преустройство и ремонтъ на етажъ надъ кухнята за помѣщение на аптека	192,478 лв.
Всичко	1,813,650 лв.
Или всичко изразходвано за строежитѣ :	10,352,014 лв.

Освенъ изплатенитѣ суми за горнитѣ строежи, презъ отчетната година бѣха опредѣлени кредити и за други строежи за нуждитѣ на Университета, нѣкои отъ които сж започнати, а други ще бждатъ започнати презъ следната учебна година, а именно:

I. По бюджета на Министерството на о. с. п. и благоустройството

А. За агрономо-лесовѣдския факултетъ

а) Надстройка дѣсна и лѣва тераса въ главната сграда (въ строежъ)	650,000 лв.
б) Бана за студентитѣ (въ строежъ)	200,000 лв.
в) Стъкленъ покривъ (въ строежъ)	750,000 лв.
Всичко	1,600,000 лв.

Б. За медицинския факултетъ съ Александровската болница

а) Довършване сградата на труповия институтъ	7,000,000 лв.
б) Доставка и монтажъ на парно-отоплителна инсталация въ труповия институтъ (въ строежъ)	1,619,211 лв.
в) Канализация за свързване главния колекторъ на кожно-венерическата клиника	295,293 лв.
г) Преустройство на кожно-венерическата клиника	600,000 лв.
д) Постройка на грубитѣ работи на сградата за пропедевтическата хирургическа клиника	1,400,000 лв.
Всичко	10,914,504 лв.

II. По бюджета на Университета

За медицинския факултетъ съ Александровската болница

а) Преустройство на сградата за кожно-венерическата клиника (въ строежъ)	200,000 лв.
б) Направа на грубитѣ работи на таванския етажъ на дезинфекционния павилионъ (въ строежъ)	450,000 лв.
Всичко	650,000 лв.

III. По бюджета на фонда „Подобрене условия за лѣкуване и работа въ клиникитѣ и институтитѣ на медицинския факултетъ при Соф. Университетъ“

а) Постройка на пропедевтическа хирургическа клиника (въ строежъ).	3,616,900 лв.
б) Асансьоръ за вътрешната пропедевтична клиника	111.928 лл.
Всичко	3,728,828 лв.
или всичко предвидени кредити	16,893,332 лв.

2. Нова сграда за Физико-математическия факултетъ

До кжде се бѣше стигнало по въпроса „нова сграда на Физико-математическия факултетъ“ въ края на по-предната учебна година вж. въ миналия отчетъ (стр. 76). Както се казва тамъ, следъ като първиятъ обявенъ конкурсъ за факултетска сграда не даде никакъвъ резултатъ, по решение на Академическия съветъ отъ 25. IX. 1940 г. се объяви новъ конкурсъ, съ срокъ 31. I. 1941 год. Този пжтъ конкурсътъ се приключи съ положителенъ резултатъ още къмъ края на м. февруарий (даде се една първа премия, при три особени мнения), но утвърждаването му се бавѣше отъ страна на Министерството на о. п. п. и благоустройството. Поради това, до Министерството на 26. априлъ 1941 г. се отправи следното писмо отъ г. Декана на Физико-математическия факултетъ:

До Господинъ Началника
на Архитектурното отдѣление при
М-вото на благоустройството

Господинъ Началникъ,

Следъ нашия последенъ разговоръ отъ вчера, другиятъ членъ на строителната комисия отъ Университета за сграда на Физико-математическия факултетъ, продеканътъ на факултета г. проф. Д. Ивановъ, има разговоръ съ г. Директора на благоустройството, отъ който се разбра, че докладътъ по конкурса още не е миналъ и презъ него и следователно не е стигналъ до г. Министра на благоустройството.

Тъй като журито по конкурса завърши своята работа и подписа оригиналния протоколъ-черновка още въ края на м. февруарий, като протоколитѣ бѣха взети още тогава въ М-вото отъ председателя на журито, инспектора архитектъ Живковъ, бавенето отъ цѣли два месеца надлежно да се докладва този въпросъ загуби извънредно ценно време отъ строителния сезонъ за толкова належащо започване сградата на факултета. Наистина, единъ отъ членоветѣ на журито архитектъ Константиновъ, поради повикване на военно обу-

чение, не можа на време да подпише протокола-бѣлова, което бѣше посочено като мотивъ за закѣсняване на доклада, който мотивъ се оказа по-късно, че не е въ сила, а освенъ това има вече две седмици какъ той е подписалъ и протокола-бѣлова.

Ето защо, моля Ви, Господинъ Началникъ, да докладвате най-после този протоколъ, който, подписанъ отъ голѣмото мнозинство на членоветъ отъ комисията по журирането съ одобрение, въпрѣки особенитѣ мнения, надѣвамъ се да бѣде надлежно одобренъ отъ Г-на Министра на благоустройството, тѣй като следъ това става съвсемъ излишно да се произвежда новъ конкурсъ и още повече да се бави започването на сградата на Физико-математическия факултетъ. При това уведомявамъ Ви, че следъ двумесечно чакане длъженъ съмъ, като деканъ, да направя директни постѣпки чрезъ нашитѣ академични власти, за да се одобри конкурса и най-после разреши този въпросъ.

Деканъ на Физико-математическия факултетъ
(п): Проф. Г. Наджак овъ

А до Господина Ректора се отправи отъ г. Декана следното писмо (отъ сжщата дата):

Господинъ Ректоре,

Комисията на журито по преценка представенитѣ проекти за сграда на Физико-математическия факултетъ привърши своята работа още въ края на м. февруарий, като всички книжа по конкурса бѣха взети въ М-вото на благоустройството отъ председателя на комисията, инспектора архитектъ Живковъ. Въпрѣки моитѣ нѣколкократни напомнания преди и следъ произвеждането на конкурса до г. Началника на Архитектурното отдѣление да се бърза и поради формални причини да не се губи ценно време за толкова належашо започване сградата на Физико-математ. факултетъ, за което настоятелно държатъ както въ факултетния и Академическия съвети, така сжщо и самъ г. М-ръ Председателтъ и М-ръ на народното просвѣщение, и до сега въпросътъ не е докладванъ на г. М-ра на благоустройството. Това се вижа и отъ приложенитѣ тукъ две писма-преписи до г-на Началника на Архитектурното отдѣление. Моля, Г-нъ Ректоре, Вашето ходатайство предъ г. М-ръ Председателя и м-ръ на народното просвѣщение за една негова намѣса до г. М-ра на благоустройството за одобрение на протокола. Надѣвамъ се това да бѣде направено въпрѣки особенитѣ мнения, тѣй като това можа да даде българската архитектура, и следъ два конкурса

безсмислено е да се прави трети. Дано изгубенитѣ до сега два месеца ценно време отъ строителния сезонъ не се окажатъ фатални за започване на строежъ.

Приложение: два преписа.

Съ почить :

Деканъ на физико-математ. факултетъ: (п) Наджаковъ.

Вследствие на тази молба на г. Декана на физико-математическия факултетъ, г. Ректорътъ отправи съответно писмо до г. М-ръ Председателя и м-ръ на народното просвѣщение (подъ № 1259 отъ 28. с. м.), съ молба да се застъпи най-енергично предъ г. М-ра на благоустройството за утвърждаване на плановетѣ за новата сграда на физико-математическия факултетъ. Но М-ръ Председателятъ и М-рътъ на благоустройството съвмѣстно сж решили да не утвърждаватъ произведения конкурсъ, понеже сж намѣрили, че плановетѣ не сж задоволителни. Ето защо, съветътъ на физико-математическия факултетъ се занима на 3. VI. 1941 г. съ така създаденото положение и реши да не се произвежда трети конкурсъ, а да се възложи изработването на проектитѣ-планове на двамата видни Софийски архитекти г. г. Станчо Бѣлковски и Иванъ Данчовъ при старшинството, което тѣ сж установили помежду си при изпълнение на общи работи възложени на тѣхното архитектурно бюро Бѣлковски-Данчовъ. Окончателното изработване на плановетѣ да се извърши следъ одобрението на проектитѣ отъ една подходяща комисия.

Това решение на факултетския съветъ се одобри и отъ Академическия съветъ въ заседанието му на 4. юний с. г.; архитектурното бюро Бѣлковски-Данчовъ даде съгласието си за сжщото, г. М-ръ Председателятъ сжщо одобри решението на Академическия съветъ (писмо № 05-30-II отъ 18. VI. 1941 г. на Министерството на народното просвѣщение, служба за кооперативни строежи на народни основни училища); то се съобщи на архитектурното бюро; плановетѣ бидоха изработени, Академическиятъ съветъ въ заседанието си на 8. X. 1941 г. ги одобри; одобри ги и г. М-ръ Председателятъ и м-ръ на народното просвѣщение, както и г. М-рътъ на благоустройството, и търгътъ за изкопитѣ, на девизна стойность 1,705,000 лв., се обяви на 7. ноемврий 1941 г.

3. Нови сгради на Историко-филологическия и Юридическия факултети

Въпросътъ за нови сгради за Историко-филологическия и Юридическия факултети сжщо навлиза все повече въ фазата на осществяване. Повдигнатъ вече въ най-сериозна форма още презъ уч. 1939/40 год., за съжаление презъ изтеклата:

уч. 1940/41 г. работата не направи голѣмъ напредѣкъ. Министерството на благоустройството бѣше изработило наистина скицитѣ-планове за нови постройки за тия два факултета, но се породиха несъгласия между двата факултета относно въпроса, дали новитѣ постройки да бждатъ отдѣлни павилиони — единиятъ северно, а другиятъ южно отъ сегашната сграда на Ректората — както се предвижда това по плановетѣ на Бриасонъ, или да сж две нови крила — северно и южно къмъ сжщата ректоратска сграда.

Съветътъ на Историко-филологическия факултетъ излъчи отъ своята срѣда една комисия, която да се занимае съ въпроса. Комисията прегледа плановетѣ най-основно и състави следния протоколъ:

ПРОТОКОЛЪ

Днесъ, на 24. октомврий 1940 година, на 6 часа, се събра въ кабинета на декана комисията, опредѣлена отъ Съвета на Историко-филологическия факултетъ, за да прегледа плановетѣ за нова сграда на факултета, изработени отъ Министерството на благоустройството. Присѣтствуваха: г. г. Ив. В. Саржилиевъ, деканъ, Ст. Романски, К. Гължбовъ, В. Бешевлиевъ, Т. С. Томовъ, Ив. Батаклиевъ и Св. Георгиевъ.

Комисията прегледа плановетѣ, намѣри ги за несполучливи и реши да се иска да се обяви конкурсъ между архитектитѣ въ Царството, като новиятъ планъ се вдъхновява отъ плана на Бриасонъ, т. е. като се строятъ отдѣлни павилиони за Историко-филологическия и Юридическия факултетъ, които да не бждатъ долѣпени до сградата на Ректората. Комисията е убедена, че по този начинъ ще може да се получи едно по-сполучливо разрешение.

Съображенията на комисията сж следнитѣ:

1) Планътъ предвижда новитѣ две крила да бждатъ долепени до сградата на Ректората. Съ това се унищожаватъ 13 аудитории отъ всичко 15, а сжщо така най-хубавитѣ стаи: на декана, на ректора и пр. Това унищожаване не трѣбва да се допустне.

2) За да се избѣгне закриването на всички южни и северни прозорци, както и на стълбището и на входоветѣ имъ, планътъ предвижда новитѣ две крила да бждатъ застроени на малка дълбочина, което не е позволило да се предвидятъ удобни аудитории и е дало въ резултатъ едно съвършено несполучливо разположение на помѣщенията. Необходимо е новата постройка да има по-голѣма дълбочина и въ нея да се предвидятъ една или две голѣми амфитеатрални зали съ директенъ входъ откъмъ булевардъ Царъ Освободителъ. Предвиденитѣ аудитории сж неудобни, много тѣсни и дълги.

3) Голѣма грѣшка е да се остави неизползуванъ партерътъ на сградата за Историко-филологическия факултетъ.

4) Неудобно е събирането на всички кабинети за професори на единъ и сѣщи етажъ, който не е запазенъ отъ шума и лошия въздухъ на по-долния етажъ.

За предпочитане е кабинетитѣ на професоритѣ да бждатъ при институтитѣ.

5) Входоветѣ сж зле поставени и сж недостатъчни. Чупкитѣ въ края на крилата трѣбва да се избѣгнатъ.

6) Клозетитѣ сж поставени на най-видно мѣсто, което е голѣма грѣшка и показва, че планътъ е билъ изработенъ набързо и недостатъчно обмисленъ.

Деканъ: (п) Ив. В. Саржилиевъ

Факултетскиятъ съветъ на Историко-филологическия факултетъ одобри решението на комисията и въ заседанието на Академическия съветъ на 20. XI. 1940 г. се докладва следното решение на съвета: „Съветътъ на Историко-филологическия факултетъ намира, че плановетѣ за нова сграда на факултета, изработени отъ М-вото на благоустройството, сж несполучливи и препоръчва да се обяви конкурсъ между архитектитѣ въ Царството, като новиятъ планъ се вдъхновява отъ плана на Бриасонъ, т. е. като се строятъ отдѣлни павилиони за Историко-филологическия и Юридическия факултети, които да не бждатъ долепени до сградата на Ректората“.

Академическиятъ съветъ препрати на Юридическия факултетъ мнението на Историко-филологическия факултетъ за вземане на становище. Въ заседанието на Академическия съветъ на 4. XII. с. г. г-нъ Деканътъ на Юридическия факултетъ докладва становището на своя факултетъ, а именно, че Юридическиятъ факултетъ е за строежъ на крила къмъ Ректората, а не отдѣлни сгради. Академическиятъ съветъ реши, въпросътъ да бжде разгледанъ отъ специална комисия въ съставъ: Началникътъ на архитектурното отдѣление при М-вото на благоустройството, арх. Горановъ отъ общината (архитектурно-градоустройствена дирекция), арх. Константиновъ отъ М-вото на нар. просвѣщение, проф. Долапчиевъ, Ректорътъ, Деканитѣ на Историко-филологическия и Юридическия факултети и проф. Романски. Становището на комисията да се докладва въ Акад. съветъ.

Понеже съ приближаване на пролѣтътъ и започването на строителния сезонъ, въпросътъ трѣбваше да намѣри едно разрешение, та да може да се начене съ строежа, Академическиятъ съветъ въ заседанието си на 19. II. 1941 г. наново се занима съ становището на горната комисия и при особено мнение отъ страна на Декана на Историко-филологическия факултетъ реши, да се поиска павилионно застрояване, но ако-

съответната власт не се съгласи, тогава да се приеме предлагания отъ М-вото на благоустройството строежъ на две крила къмъ Ректората.

Министерството на благоустройството, обаче, изпрати на Университета изработенитѣ отъ Министерството планове за сгради на Историко-филологическия и Юридическия факултети пакъ като крила къмъ централната сграда на Ректората, а именно, до Университета се получи следното писмо (№ II — 10124 отъ 6. IX. 1941 г.):

Приложено изпраща Ви се проекта за сграда на Юридическия и Историко-филологическия факултети, съ молба да бждатъ прегледани и одобрени.

Всички особени пожелания на г-да професоритѣ моля да се съобщатъ писмено, за да се иматъ предвидъ при окончателнитѣ строителни планове.

На това писмо се отговори, както следва (съ № 2609 отъ 25. IX. с. г.):

Съгласно съ решението на съвета на Деканитѣ отъ 13. т. м. и възъ основа на решението на Академическия съветъ отъ 19. II. т. г., съобщавамъ на Министерството, че изкопътъ за дветѣ крила може да се почне сега още. Що се отнася пъкъ до представенитѣ планове за вжтрешно разпредѣление на новитѣ постройкы, Академическиятъ съветъ ще се изкаже по тѣхъ своевременно, подиръ като изслуша мненията на Историко-филологическия и Юридическия факултети по работата.

Вследствие на този отговоръ на Университета до Министерството на благоустройството, последното обяви вече търгъ, за направа на дветѣ крила на обща девизна стойностъ 45 милиона лева и има се надеждата, че напролѣтъ строежътъ ще започне.

Така, най-сетне, и тия два факултета — Историко-филологическиятъ и Юридическиятъ — ще се сдобиятъ съ собствени сгради, отговарящи на целитѣ имъ.

IX. Университетска библиотека

Дейността и състоянието на Университетската библиотека се вижда отъ следния докладъ на Директора на библиотеката (подъ № 789 отъ 12. XI. 1941 г.):

Господинъ Ректоре,

Имамъ честь да Ви представя следното изложение за състоянието и дейността на Университетската библиотека презъ 1940/41 учебна година.

а) Персоналъ. Презъ отчетната година щатниятъ персоналъ е билъ: 1 директоръ, 4 библиотекари, 8 пазители (трима отъ които на факултетни библиотеки), 2 писари на чужди езици, 2 раздавачи на книги и 4 прислужника, или всичко въ централната библиотека 18 души.

И презъ тази година, както и презъ последнитѣ нѣколко години, библиотечната управа бѣ принудена да прибѣгне къмъ помощенъ персоналъ отъ 19 души, 17 отъ които се издържатъ отъ фонда за научни цели и само двама работника отъ държавния бюджетъ. При наличността на този добавъченъ персоналъ, обаче, нуждитѣ на Библиотеката и тия на отдѣлнитѣ институти и клиники така бързо нарастнаха, че за въ бъдеще, за да бжде наистина всичко въ редъ, въпросътъ за персонала трѣбва веднажъ за винаги да се разреши съгласно нуждитѣ ѝ, като временниятъ персоналъ се замѣни съ щатенъ. Който има представа, какво значи да се обслужи единъ читателъ и да се опише и приготви една книга, за да се даде въ рѣцетѣ на посетителя, може да оцени работата въ Библиотеката. Достатъчно е и тази година да изтъкна нѣкои факти, за да се види, каква огромна работа извършва сегашниятъ персоналъ.

Докато преди 5 години читалнитѣ на Библиотеката бѣха отворени само по 8 часа дневно, днесъ тѣ сж отворени 10 часа въ дѣлнични и 5 часа въ празнични дни; при това днесъ имаме една студентска читалня съ 80 мѣста повече; броятъ на посетителитѣ презъ уч. 1935/36 год. е билъ 21,676 души преподаватели и студенти, а днесъ той е 60,107; книгитѣ съ които персоналътъ е обслужвалъ читателитѣ тогава сж били 220,833 тома, а днесъ съ 290,553, за всички служби и навремено обслужване сж нуждни хора.

Бюджетътъ на Библиотеката за 1941 год. е билъ, както следва:

За щатенъ персоналъ отъ държавния бюджетъ	639,240 лв.
За времененъ персоналъ плащанъ отъ фонда за научни цели	306,000 лв.
Всичко	945,240 лв.
За купуване на книги и списания Библиотеката е разполагала :	
Отъ държавния бюджетъ	400,000 лв.
Отъ фонда за научни цели.	850,000 лв.
Всичко	1,250,000 лв.
За работници въ книговезницата и печатари.	340,000 лв.
За материали	217,000 лв.
Всичко	557,000 лв.

Така че презъ отчетната учебна година Библиотеката е разполагала за персоналъ, работници въ книговезницата и ма-

териали кржгло съ сумата 2,752,240 лв. и допълнително 10% върху заплатитѣ на персоналъ и работници.

б) Книженъ имотъ. 1. Набавяне. На 1. X. 1941 год. Библиотеката е имала 203,687 съчинения въ 290,553 тома. Общиятъ прирѣстъ презъ изтеклата учебна година е билъ 14,080 съчинения въ 17,478 тома. Набавкитѣ ставатъ чрезъ: 1. Купуване, 2. Замѣна (съ университетски издания) и 3. Дарове.

Доставката на чужди книги и списания поради войната стана много трудна, а отъ нѣкои отъ воюващитѣ страни невъзможна. За покупка на книги и списания презъ уч. 1940/41 година Библиотеката е изразходвала 871,516 лв., а постъпилитѣ въ Библиотеката презъ този периоди книги се разпредѣлятъ така:

	Купени		Даръ		Всичко презъ 1940/41	
	Съчинения	Томове	Съчинения	Томове	Съчинения	Томове
Английски	71	97	1,027	1,173	1,098	1,270
Гръцки	14	25	20	25	34	50
Италиански	130	165	179	219	309	384
Латински	11	230	17	17	28	147
Нѣмски	1,290	1,682	2,774	3,471	4,064	5,153
Руски	955	1,055	338	384	1,293	1,439
Френски	447	742	1,013	1,131	1,460	1,873
Разни слав. ез.	40	60	227	272	267	332
Разни други ез.	25	29	413	495	436	524
			Всичко		8,989	11,172

А общиятъ брой на книгитѣ въ Библиотеката къмъ 1. X. 1941 г. по езици е, както следва:

	Съчинения	Томове
Български	66,730	85,077
Английски	12,011	17,528
Гръцки	785	1,162
Италиански	3,759	5,582
Латински	1,071	1,945
Нѣмски	53,439	80,289
Руски	21,994	33,192
Славянски ез.	10,440	15,665
Френски	29,805	44,939
Други несл. ез.	3,653	5,174
Всичко	203,687	290,553

Прирѣстътъ само на българскитѣ книги възлиза на 5,089 съчинения въ 6,200 тома, главно получени по закона за запаване на български печатни произведения. Купени сж предимно старопечатни български книги.

Въ горнитѣ цифри на полученитѣ като даръ книги влизатъ тия отъ Deutsch-ausländischer Buchtausch на стойность около 120,000 лв., библиотеката на покойния проф. д-ръ Василь Молловъ отъ около 1,700 тома ценни книги. Библиотеката на проф. д-ръ Любомиръ Милетичъ, подарена на славянския семинаръ, състояща се отъ около 1,880 тома не е още напълно готова и не влиза въ горнитѣ данни.

Въ Библиотеката се получаватъ 1,027 чужди научни списания отъ които нѣмски 405, френски 220, английски 171, руски 72, италиянски 52, гръцки 8, славянски 49, други неславянски 50. Отъ тѣхъ купени сж 548, даръ 223, въ замѣна 256. Спрѣха поради войната 208 отъ купенитѣ, 165 отъ подаряванитѣ и 210 отъ тия въ замѣна. Така че презъ изтеклата уч. година се получаваха 340 платени списания, 58 подарени и 46 въ замѣна.

Изпратени сж въ замѣна 488 университетски издания (главно годишници) на стойность 210,455 лв. Стойността на полученитѣ въ замѣна книги не е дадена, защото на много малко отъ тѣхъ е означена цената. Но стойността имъ не е по-малка отъ тия на изпратенитѣ отъ насъ. Сжщото се отнася и за подаряванитѣ книги. Чужди и наши вестници се получаватъ само въ даръ; отъ тѣхъ чужди 14, на стойность 18,303 лв., отъ които спрѣха 8. Броятъ на българскитѣ вестници е 287.

2. Изработване на книги. Презъ отчетната година сж описани 10,347 съчинения въ 12,299 фиша. И презъ тази година не сж описани всички постъпили книги. Причината е, че тази година се прави основна провѣрка на книгитѣ въохранилището, въ която работа бѣ заетъ цѣлиятъ библиотеченъ персоналъ повече отъ месецъ, а имаше и мобилизирани чиновници. Съ описване на книги сж заети твърде малко хора отъ цѣлия персоналъ — около 8 души, на които се възлага и друга работа — дежурства, справки, замѣствания и пр. Останалата частъ отъ персонала е заета съ текущи работи — поржчки, провѣрки, кореспонденция, подреждане на каталога, периодиченъ печатъ, заемна служба и пр. (само въ дежурство се губятъ 3,874 часа, които се равняватъ на 484 работни дни).

Отпечатани сж 10,140 фиша въ около 40,000 картонна за каталозитѣ; има, обаче, още около 40,000 фиша главно на български книги, които чакатъ. Съ отпечатването на каталозитѣ едва се смогва само за новопристигащитѣ книги за библиотеката и институтитѣ; за замѣняне на картонитѣ отъ стария каталогъ и новитѣ български книги едва може да става дума, поради малкото работници — печатари (4 души) и малкото буквенъ материялъ, съ който разполага библиотеката. При сегашния брой на отпечатване, единъ картонъ ни струва около 1-20 лв. Ако по въпроса за отпечатването на картони за българскитѣ книги, получавани по закона за запазване на българскитѣ печатни произведения, се печататъ въ повече екземпляри и за:

другитѣ народни библиотеки, стойността имъ може да намали на половина, ако не и повече.

В. Читатели. Презъ учебната 1940/41 год. Библиотеката е била отворена 330 дни (287 дѣлнични и 43 празнични). Имала е 60,107 читатели (посещения), отъ които 26,940 въ горнитѣ читални, гдето читателитѣ използватъ университетски книги, и 30,921 посещения въ долната читалня, дето студентитѣ четатъ само свои книги. Презъ тази година посещенията сж по-малко въ сравнение съ миналата. Дължи се на това, че библиотеката бѣ затворена презъ време на провѣрката — нѣколко седмици. Отъ посетителитѣ — 1017 сж преподаватели (броятъ е малкъ, защото повечето си работятъ въ кабинетитѣ), 40,038 сж студенти и 19,469 студентки и др. Броятъ на студентитѣ, които посещаватъ читалнитѣ, е двойно повече отъ тоя на студенткитѣ. Отъ първитѣ има почти два пѣти по-малко искания за домашно четене (251) отколкото отъ вторитѣ (404).

Библиотеката е била използвана най-много отъ читатели (преподаватели и студенти) отъ историко-филологическия факултетъ — съ 16,990 посещения; следъ тѣхъ идатъ тия отъ юридическия факултетъ — съ 7,340 и по-малко отъ останалитѣ факултети. Това се дължи на обстоятелството, че четири отъ факултетитѣ иматъ свои читални и че литературата на останалитѣ факултети е по-специална.

Предявени сж 35,290 искания за книги; отъ тѣхъ 27,893 сж удовлетворени. Най-много сж четени български книги — 15,697 съчинения (срещу 12,480 отъ миналата година). Докато интересътъ къмъ чуждата литература презъ последнитѣ три години растѣше и бѣ въ доста засиленъ (презъ по миналата уч. 1939/40 година бѣха четени 8,217 руски книги, 6,778 френски, 4,413 нѣмски и др.) презъ уч. 1940/41 год. четенето на чужди книги е намалѣло почти наполовина, а именно броятъ на използванитѣ руски книги спада на 4,720, на френскитѣ 3,849, на нѣмскитѣ 2,457 и на английскитѣ 772. Въ библиотеката сж били използвани 25,463 книги, а въ кѣщи 2,423.

Студентската читалня съ своитѣ 96 мѣста е крайно недостатъчна за голѣмия брой студенти, които имаме и за това презъ зимния семестъръ на отчетната година 7,482 студенти (посещения) сж останали безъ мѣста (срещу 3,462 презъ миналата година). Понеже това едва би могло да се поправи въ скоро време, добре е да се подобрятъ и разширятъ факултетнитѣ библиотеки, та по този начинъ да се облекчи положението на централната библиотека.

Читалнята, която се намира въ сутерена на библиотеката и въ която студентитѣ четатъ свои книги, е една импровизирана, недостатъчно хигиенична и съвсемъ недостатъчна за студентитѣ съ своитѣ 80—90 мѣста, особено презъ зимния сезонъ. Но тя е постоянно пълна. Въ нея работятъ ония студенти, които нѣматъ достатъчно удобства въ кѣщи.

Г. Книговецницата. Презъ изтеклата учебна година сж подвързани 17,220 тома книги (библиотечни и институтски), като сж работили 18 работници, двама отъ които бѣха мобилизирани. Резултатътъ е наистина добъръ, но той би могълъ да бжде още по-добъръ, ако на книговецницата не се възлагаше и друга странична работа. Презъ годината сж изработени 12,500 студентски книжки и 3,000 легитимации. Работата и материалътъ изразходванъ за тѣхъ не бѣха по-малко отколкото за подвързване на една сръдна книга. Затова можеме да приемемъ, че общиятъ брой на изработенитѣ книги е 32,720. Като се пресмѣтне платеното за работа и изразходвани материали, стойността за всѣка подвързия възлиза сръдно на около 15 лв. Освенъ отъ това, въ книговецницата сж изработени папки, кутии, рула за дипломи и др. за разнитѣ факултети и ректората.

Това сж статистическитѣ данни-цифри за разходитѣ въ библиотеката и външния животъ въ нея и на всичко онова, което се вижда и забелязва отъ посетителитѣ. Има, обаче, и по-важни нѣща, които не се виждатъ, които оставатъ скрити не само за публиката, но и за по-близкитѣ до университета и библиотеката хора. Не е важно само колко милиона сж дадени и колко тома сж влѣзли въ библиотеката, а за какво сж дадени тѣ. Ето това смѣтамъ, Господинъ Ректоре, за не по-малко важно и на него искамъ да обърна Вашето внимание.

Както презъ последнитѣ, тѣй и презъ отчетната година, въпрѣки трудноститѣ, се набавиха много ценни и основни съчинения и периодични издания по обща и българска история, философия, археология, медицина, природни науки, земедѣлие и др., стари рѣдки съчинения отъ известни автори, справочни книги, речници, енциклопедии и др., които по една или друга причина не сж били доставени досега. Достатъчно е да спомена само *Mopumenta germaniae historica*, отъ която къмъ края на 1938 год. доставихме една часть, а тази година останалата, тѣй че цѣлото съчинение отъ 202 тома, на стойностъ около 240,000 лв., е вече съвършено попълнено — една неоченима придобивка за Университетската библиотека.

Нуждитѣ на библиотеката сж голѣми, но и резултатитѣ сж вече доста задоволителни. Тя е единъ отъ най-важнитѣ научни институти; тя е сѣкровищницата не само на Университета, но и на цѣлата страна. Ето защо и грижитѣ за нея трѣбва да бждатъ по-голѣми.

Въ библиотеката презъ отчетната година се състояха и две изложби: „седмица на българската книга“ — отъ 27. IV. до 4. V. 1941 г., уредена отъ страна на Министерството на народното просвѣщение, и тази въ паметъ на св. св. Кирилъ и Методий по починъ на Университета и Академията на наукитѣ, която се откри на 23. май 1941 г.

София, 12. XI. 1941 г.

Директоръ: (п) К. М. Сеизовъ

**Списък на завършилите образованието си въ Университета през учебната 1940/41 год.
(XIII продължение)**

№ по редъ	Име и презиме	Дата на раждането	Мѣсторождение	Факултетъ	Специал- ность	Факулте- тънъ брой	Кога е за- вършилъ (кога е по- ложилъ последния изпитъ)		Получилъ диплома	
							сесия	год.	№	дата
16802	Августа Митрофанова Горбачева	9.XII. 1917	гр. Ургопино, Русия	Агр.	земедѣлие	1849/936	октом.	1940	16401	5.XI. 1940
16803	Аврамъ Александровъ Темкинъ	18.III. 1918	Ямболъ	Юр.	право	20841/936	"	"	16618	6.XI. 1940
16804	Агопъ Киркоровъ Баздикянъ	26.XI. 1915	Пловдивъ	Вм.	вет. медиц.	745	февр.	1941	16758	4.III. 1941
16805	Ада Добрева Дундорова	27.XII. 1913	София	Иф.	педагогия	11983/334	октом.	1940	16499	6.XI. 1940
16806	Александъръ Ангеловъ Христовъ	16.V. 1912	с. Копиловци, Кюст.	Агр.	земедѣлие	2120/938	"	"	16955	28.V. 1941
16807	Александъръ Александровъ Левковъ	11.V. 1916	гр. Мариуполъ, Русия	Мед.	медицина	2323	"	"	16360	18.X. 1940
16808	Александъръ Васильевичъ Морозовъ	22.VII. 1910	гр. Новчеркаскъ, Русия	"	"	2328	февр.	1941	16745	26.II. 1941
16809	Александъръ Господиновъ Вжжаровъ	18.II. 1917	Сливенъ	Иф.	педагогия	13536/936	октом.	1940	16697	22.I. 1941
16810	Александъръ Ивановъ Тотевъ	22.IX. 1914	Севлиево	Юр.	право	20925/336	"	"	16645	6.XI. 1940
16811	Александъръ Игнатовъ Любеновъ	27.I. 1917	с. Искрецъ, Софийско	"	"	20784/936	"	"	16667	"
16812	Александъръ Лаврентиевичъ Карелинъ	30.VIII. 1908	ст. Цимлянская, Русия	Агр.	земедѣлие	1000/930	февр.	1941	16898	10.III. 1941
16813	Александъръ Михайловъ Атанасовъ	3.XI. 1910	Трънъ	Иф.	педагогия	8988/931	"	"	16831	13.III. 1941
16814	Александъръ Николовъ Аневъ	16.XII. 1912	с. Жилинци, Кюстенд.	Вм.	вет. медиц.	864	юний	"	17033	17.VII. 1941
16815	Александъръ Стефановъ Николовъ	15.VI. 1907	София	Иф.	философии	13228/936	октом.	1940	16480	6.XI. 1940
16816	Свещ. Александъръ Тод. Драгиевъ	9.III. 1908	с. Гаганица, Берковско	Бог.	богословие	1482/935	"	"	16400	5.XI. "
16817	Александъръ Трайковъ Венковъ	26.IX. 1916	София	Иф.	клас. филол.	13142/336	февр.	1941	16851	13.III. 1941
16818	Свещ. Алекси Илиевъ Петровъ	18.V. 1903	с. Бѣли-лилъ, Ферд.	Бог.	богословие	1581/936	"	"	16783	10.III. 1941
17819	Ана Димитрова Табакова	23.VIII. 1915	Карлово	Мед.	медицина	"	октом.	1940	16352	18.X. 1940
16820	Ана Иванова Димитрова	21.I. 1915	София	Иф.	ром. филол.	12201/934	"	"	16561	6.XI. "
16821	Ана Иванова Мутева	27.XII. 1917	с. Рахманларе, Карл.	"	слав.	13247/936	"	"	16523	"
16822	Анастасия Димитрова Минкова	18.VIII. 1917	Сливенъ	Фм.	химия	6108	февр.	1941	16814	10.III. 1941
16823	Анастасия Иванова Петрова	3.I. 1916	Разградъ	"	"	6083/936	октом.	1940	16453	5.XI. 1940
16824	Анастасия Христова Алексиева	9.I. 1912	Царибродъ	Иф.	педагогия	10139/932	"	"	16488	6.XI. "
16825	Ангелина Григорова Василева	21.XI. 1917	София	Агр.	земедѣлие	1891/936	"	"	16408	6.XI. "
26826	Ангелина Стоянова Паскова	27.XI. 1914	Видинъ	Иф.	слав. филол.	11295/934	юний	1941	17163	19.IX. 1941

16827	Ангелина Христова Бечева	1.VIII. 1915	София	Иф.	ром. фил.	13218/936	октом.	1940	16560	6.XI. 1940
16828	Ангелина Христова Кацарова	20.XI. 1915	с. Нова Махала, Харм.		история	12765/935			16508	
16829	Ангелица Митова Костова	14.X. 1914	Враца	"	герм. фил.	10037/933			16566	
16830	Ангелъ Ангеловъ Папукчиевъ	15.IV. 1915	Брацигово	Агр.	земедѣлие	1766/935	февр.	1941	16959	28.V. 1941
16831	Ангелъ Гоговъ Георгиевъ	12.VI. 1918	с. Своге, Софийско	"	"	1942/937	юнска	"	17044	19.IX. 1941
16832	Ангелъ Димитровъ Христовъ	4.XI. 1914	с. Попина, Силистр.	Юр.	право	20936/936	февр.	"	16927	13.III. 1941
16833	Ангелъ Димовъ Арабаджиевъ	5.VII. 1915	с. Свѣтленъ, Попов.	Вм.	вет. медиц.	777	"	"	16777	4.III. "
16834	Ангелъ Ивановъ Скачочковъ	23.XII. 1916	Враца	Юр.	право	20407/935	юнска	"	17089	19.IX. 1941
16835	Ангелъ Лековъ Петковъ	22.XI. 1916	с. Радопина, Ботевгр.	Агр.	земедѣлие	1901/936	октом.	1940	16406	5.XI. 1940
16836	Ангелъ Николовъ Манчевъ	24.V. 1915	Брацигово	Мед.	медицина	2314	февр.	1941	16734	21.II. 1941
16837	Ангелъ Павловъ Китановъ	13.II. 1918	София	Юр.	право	21057	юнска	"	17082	19.IX. "
16838	Ангелъ Смилевъ Велевъ	19.VII. 1917	"	"	"	20833/936	февр.	"	16869	13.III. "
16839	Ангелъ Томевъ Господиновъ	13.VII. 1908	с. Черноконево, Чирп.	Вм.	вет. медиц.	857	"	"	16772	4.III. "
16840	Ангелъ Христовъ Арахангеловъ	15.XII. 1914	с. Чамъ-кория, Соф.	Юр.	право	19301/933	октом.	1940	16577	6.XI. 1940
16841	Ангелъ Цвѣтковъ Златановъ	26.I. 1916	с. Борованъ, Б. Слат.	Вм.	вет. медиц.	831	февр.	1941	16773	4.III. 1941
16842	Андония Василева Стефанова	27.IX. 1912	В. Търново	Фм.	химия	5157/932	октом.	1940	16454	5.XI. 1940
16843	Андрей Георгиевъ Сербиновъ	5.VII. 1915	Одеса, Русия	Фм.	математика	5544/933	"	1940	16437	5.XI. 1940
16844	Андрей Ивановъ Андреевъ	24.IV. 1915	Габрово	Мед.	медицина	2278	февр.	1941	16738	24.II. 1941
16845	Андрей Марковъ Андреевъ	14.IX. 1914	Радомиръ	Юр.	право	18883/933	октом.	1940	16664	6.XI. 1940
16846	Анка Генова Динева	16.III. 1915	Пазарджикъ	Иф.	философия	13410/936	"	"	16474	"
16847	Анка Иванова Гошева	22.XII. 1915	София	"	слав. филол.	13014	февр.	1941	16843	13.III. 1941
16848	Анка Костадинова Теленчева	25.IX. 1915	Пещера	"	философия	12546/935	октом.	1940	16475	6.XI. 1940
16849	Анка Крумова Чавдарова	8.X. 1918	с. Гълъбникъ, Радом.	Фм.	математика	6142/936	"	"	16440	5.XI. 1940
16850	Анко Йордановъ Андоновъ	25.IV. 1915	с. Д. Коритенъ, Кюст.	Бог.	богословие	1616/936	юнска	1941	17012	19.IX. 1941
16851	Анна Иванова Мухлева	12.I √. 1916	Кюстендилъ	Иф.	педагогия	12293/934	октом.	1940	16497	6.XI. 1940
16852	Анна Савова Малинова	10.IX. 1917	с. Каменица, Соф.	"	клас. фолол.	13831/937	юнска	1941	17185	19.IX. 1941
16853	Анна Теофилова Николова	23.V. 1915	с. Бѣлица, Разложко	Мед.	медицина	2311	октом.	1940	16356	18.X. 1940
16854	Антонъ Александровъ Денкинъ	21.XII. 1911	Кюстендилъ	"	"	2615	февр.	1941	16727	19.II. 1941
16855	Антонъ Николовъ Саровъ	28.IX. 1916	с. Цар. Ливада, В. Търн.	Юр.	право	20961/936	октом.	1940	16671	6.XI. 1940
16856	Антонъ Стояновъ Тоневъ	20.VI. 1912	Хасково	"	"	18553/933	февр.	1941	16922	13.III. 1941
16857	Ариадна Антонова Петренко	19.IX. 1917	Харковъ, Русия	Иф.	ром. филол.	13330/936	октом.	1940	16711	22.I. 1941
16858	Артуръ Бедровъ Ерганиянъ	1.XI. 1915	Пловдивъ	Юр.	право	19768/934	"	1940	16621	6.XI. 1940
16859	Асенъ Андоновъ Малхеровъ	9.IX. 1913	София	"	"	19004/933	юнска	1941	17065	19.IX. 1941
16860	Асенъ Георгиевъ Димитровъ	11.II. 1918	"	Вм.	вет. медиц.	833	февр.	"	16769	4.III. 1941
16861	Асенъ Димитровъ Нейковъ	2.IV. 1918	Пожаревацъ (Сърбия)	Юр.	право	20882/936	октом.	1940	16632	6.XI. 1940

№ по редъ	Име и презиме	Дата на раждането	Мѣсторождение	Факултетъ	Специалностъ	Факултетенъ брой	Кога е зѣршилъ (кога е положилъ последния изпитъ)		Получилъ диплома	
							сесия	год.	№	дата
16862	Асенъ Захариевъ Гълъбовъ	2.XI. 1908	с. Ярловци, Трънско	Фм.	химия	6294/937	октом.	1940	16452	5.XI. 1940
16863	Асенъ Илиевъ Пецовъ	28.X. 1914	с. Крушовене, Орѣх.	Мед.	медицина	2621	юнска	1941	16978	8.VII. 1941
16864	Асенъ Йордановъ Калчишковъ	27.VI. 1916	Сидистра	"	"	2487	"	"	16991	"
16865	Асенъ Михайловъ Гутевъ	17.X. 1910	с. Ковачевецъ, Попов.	Иф.	география	"	октом.	1940	16515	6.XI. 1940
16866	Асенъ Накоевъ Йотовъ	13.VIII. 1912	с. Комщица, Годечко	"	педагогия	10253/932	"	"	16701	22.I. 1941
16867	Асенъ Ралева Чакъровъ	5.XII. 1914	Бургасъ	Юр.	право	20623/936	февр.	1941	16881	13.III. 1941
16868	Асенъ Романовъ Мариновъ	2.XII. 1915	София	"	"	20999/936	октом.	1940	16628	6.XI. 1940
16869	Асенъ Ставревъ Тошковъ	7.VIII. 1915	Трънъ	Мед.	медицина	1299	"	"	16350	18.X. 1940
16870	Асенъ Стефановъ Миленски	28.IX. 1914	с. Граница, Кюстенд.	Агр.	земедѣлие	1944/937	юнска	1941	17052	19.IX. 1941
16871	Асенъ Стефановъ Чомаковъ	24.VII. 1914	Ломъ	"	"	1875/936	"	"	17054	"
16872	Аспарухъ Димитровъ Василевъ	22.II. 1914	с. Каленовци, Годечко	Юр.	право	19785/934	"	"	17084	"
16873	Аспарухъ Филиповъ Гьоревъ	2.VII. 1913	с. Пролеша, Софийско	Бог.	богословие	1657/986	февр.	"	16784	10.III. 1941
16874	Атанасъ Атанасовъ Баталовъ	2.II. 1912	Ст. Загора	Юр.	право	19547/933	юнска	"	17130	19.IX. 1941
16875	Атанасъ Василевъ Арнаудовъ	21.IX. 1916	Ксанти	"	"	21156/937	"	"	17086	"
16876	Атанасъ Десъевъ Десевъ	29.I. 1918	Клисура	Вм.	вет. медик.	648	февр.	"	16762	4.III. 1941
16877	Атанасъ Дечевъ Станевъ	31.I. 1918	Свишовъ	Юр.	право	21242/937	юнска	"	17080	19.IX. 1941
16878	Атанасъ Ивановъ Мариновъ	22.IV. 1910	с. Маломиръ, Ямб.	Вм.	вет. медик.	451	февр.	"	16827	20.II. 1941
16879	Атанасъ Николовъ Христовъ	29.I. 1918	с. Драгоново, Борисовгр.	Агр.	лесовѣдство	1808/936	октом.	1940	16425	5.XI. 1940
16880	Атанасъ Минковъ Костакевъ	28.IV. 1914	В. Търново	Вм.	вет. медик.	849	февр.	1941	16765	4.III. 1941
16881	Атанасъ Милчевъ Ивановъ	17.I. 1915	с. Нова Махала, Габр.	Иф.	история	13125/936	октом.	1940	16503	6.XI. 1940
16882	Атанасъ Михайловъ Атанасовъ	12.I. 1916	Свиленградъ	Юр.	право	20664/936	"	"	16589	"
16883	Атанасъ Николовъ Атанасовъ	21.I. 1916	Варна	"	"	20618/936	февр.	1941	16885	13.III. 1941
16884	Атанасъ Петровъ Миневъ	10.VI. 1915	Пазарджикъ	Мед.	медицина	2316	"	"	16733	21.II. 1941
16885	Атанасъ Пѣевъ Марковъ	8.VIII. 1914	Брацигово	Юр.	право	20728/936	октом.	1940	16644	6.XI. 1940
16886	Атанасъ Ставревъ Янчевъ	1.VIII. 1911	Асеновградъ	Агр.	лесовѣдство	1281/932	февр.	1941	16805	10.III. 1941
16887	Атанасъ Стояновъ Атанасовъ	20.XII. 1914	Хасково	Юр.	право	20059/934	"	"	16880	13.III. 1941
16888	Атанасъ Тодоровъ Цаневъ	23.XI. 1914	с. Учинъ-долъ, Плѣв.	Агр.	земедѣлие	1818/936	октом.	1940	16722	22.I. 1941
16889	Атанасъ Тиновъ Райновъ	5.X. 1915	Ботевградъ	Мед.	медицина	2298	юнска	1941	16996	8.VII. 1941

16890	Бела Юлиусъ Ингусъ	5.XII. 1915	Буда Пеща, Унгария	Юр.	право	20730/936	октом.	1940	16595	6.XI. 1940
16891	Берислава Димитрова Бояджиева	8.VI. 1916	Враца	Иф.	анг. филол.	12743/935	юнска	1941	17175	19.IX. 1941
16892	Блага Александрова Василева-Попова	7.VII. 1912	Русе	Мед.	медицина	2344	февр.	"	16734	26.II. 1941
16893	Блага Стефанова Разпопова	7.IV. 1917	Севлиево	Фм.	физика	6158/936	октом.	1940	16447	5.XII. 1940
16894	Благой Тодоровъ Гудевъ	12.XII. 1912	с. Бълопинци, Драмско	Агр.	лесовъдство	1592/934	февр.	1941	16807	10.III. 1941
16895	Богданъ Ананиевъ Тасевъ	19.V. 1915	Радомиръ	Юр.	право	20323/935	октом.	1940	16669	6.XI. 1940
16896	Богданъ Йордановъ Куртевъ	16.VI. 1917	Сливенъ	Фм.	химия	6091/936	"	"	16455	5.XI. "
16897	Богданъ Станевъ Милшковъ	4.I. 1916	Свищовъ	Мед.	медицина	2390	"	"	16380	18.X. "
16898	Боголюбъ Михайловъ Ивановъ	2.II. 1916	с. Болярино, Пловд.	Юр.	право	20441/935	юнска	1941	17102	19.IX. 1941
16899	Богомилъ Йордановъ Куиновъ	21.IX. 1915	Враца	Мед.	медицина	2357	февр.	"	16929	13.III. "
16900	Божана Димитрова Етова	23.IX. 1916	Солунъ	Иф.	ром. филол.	13194/936	октом.	1940	16554	6.XI. 1940
16901	Божана Николова Черноколева	9.X. 1917	Търговище	"	философия	13462/936	"	"	16472	"
16902	Божана Николова Врабчева	2.IV. 1918	В.-Търново	"	ром. филол.	13416/936	юнска	1941	17190	19.IX. 1941
16903	Божидаръ Борисовъ Стефановъ	27.II. 1918	София	Юр.	право	21068/937	"	"	17123	"
16904	Божилъ Тодоровъ Василевъ	7.V. 1916	с. Моглишъ, Казанл.	Мед.	медицина	2412	"	"	16979	8.VII. "
16905	Божко Мариновъ Чолаковъ	25.V. 1914	с. Дивдъдово, Шум.	Фм.	математика	5783/934	февр.	"	16809	10.III. "
16906	Бойка Георгиева Караянева	29.X. 1917	с. Височенъ, Драмско	"	ест. история	6214/936	октом.	1940	16459	5.XI. 1940
16907	Бойчо Евстатиевъ Поповъ	14.V. 1914	с. Стрелча, Панаг.	Юр.	право	19670/934	"	"	16594	6.XI. "
16908	Бойчо Ивановъ Бойчевъ	10.II. 1916	Преславъ	"	"	20820/936	февр.	1941	16868	13.III. 1941
16909	Бонка Боцева Кунчева	24.III. 1916	Червенъ брѣгъ	Иф.	философия	13128/936	октом.	1940	16476	6.XI. 1940
16910	Бончо Ивановъ Бончевъ	24.IX. 1915	Пловдивъ	Агр.	земедѣлие	1618/934	юнска	1941	17048	19.IX. 1941
16911	Бончо Ивановъ Гаиновъ	17.VIII. 1914	с. Еница, Б.-Слат.	Иф.	педагогия	13533/936	октом.	1940	16487	6.XI. 1940
16912	Бончо Димитровъ Христовъ	23.VII. 1913	с. Алваново, Търг.	Фм.	химия	6128/936	"	"	16450	5.XI. "
16913	Бориславъ Данчевъ Лазаровъ	5.X. 1915	Струмица	Мед.	медицина	2401	февр.	1941	16752	26.II. 1941
16914	Бориславъ Лазаровъ Георгиевъ	19.X. 1914	Разградъ	"	"	2276	"	"	16820	11.III. "
16915	Бориславъ Методиевъ Матакиевъ	13.III. 1913	Пазарджикъ	"	"	1973	"	"	16726	18.II. "
16916	Бориславъ Петровъ Духлински	3.VI. 1914	Никополъ	Юр.	право	20269/935	юнска	"	17066	19.IX. "
16917	Бориславъ Стояновъ Поповъ	29.XII. 1917	София	Агр.	лесовъдство	1825/936	февр.	"	16808	10.III. "
16918	Борисъ Атанасовъ Щилияновъ	1.X. 1917	Сливенъ	Юр.	право	21066/937	юнска	"	17083	19.IX. "
16919	Борисъ Викторовъ Олигеръ	6.VIII. 1913	гр. Гомель, Русия	Фм.	математика	5486/933	октом.	1940	16439	5.XI. 1940
16920	Борисъ Ивановъ Десевъ	2.V 1910	София	Иф.	слав. филол.	8142/930	февр.	1941	16848	13.III. 1941
16921	Борисъ Израелъ Конфорти	23.II. 1915	Дупница	Мед.	медицина	2296	юнска	"	16973	8.VII. "
16922	Борисъ Костовъ Велчевъ	10.VIII. 1910	с. Дерманци, Врач.	Юр.	право	17260/930	октом.	1940	16663	6.XI. 1940
16923	Борисъ Петровъ Кабзямаловъ	8.VIII. 1917	с. Брѣстовица, Пловд.	Бог.	богословие	1639/936	"	"	16393	5.XI. "
16924	Борисъ Романовъ Филковъ	1.VII. 1912	Разградъ	Вм.	вет. медиц.	"	февр.	1941	16778	4.III. 1941

№ по редъ	Име и презиме	Дата на раждането	Мѣсторождение	факултегъ	Специалностъ	факултетенъ брой	Кога е завършилъ (кога е положила последния изпитъ)		Получилъ диплома	
							сесия	год.	№	дата
16925	Борисъ Стойловъ Ковачевъ	23.XII. 1911	Радомиръ	Юр.	право	18857/933	юнска	1941	17110	19.IX. 1941
16926	Борисъ Слбевъ Колевъ	9.VI. 1901	с. Алфатаръ, Силист.	Вм.	вет. медик.	631	октом.	1940	16389	29.X. 1940
16927	Борисъ Таковъ Митовъ	15.X. 1918	с. Вуканъ, Трънско	Агр.	земеделіе	1979/937	юнска	1941	17041	19.IX. 1941
16928	Бота Минчева Кермидчиева	18.XII. 1916	Казанлъкъ	Фм.	химия	6084/936	октом.	1940	16451	5.XI. 1940
16929	Ботъ Ботевъ Гергановъ	4.XI. 1912	с. Угърчинъ, Ловешко	Агр.	земеделіе	1765/935	"	"	16720	22.I. 1941
16930	Боянъ Атанасовъ Карастойчевъ	10.VI. 1916	София	Мед.	медицина	2422	юнска	1941	16982	7.III. "
16931	Боянъ Ивановъ Семерджиевъ	29.X. 1917.	с. Мъглишъ, Казанл.	Юр.	право	20827/936	февр.	"	16873	13.III. "
16932	Боянъ Стефановъ Джоновъ	24.IV. 1918	Видинъ	Иф.	герм. филол.	13199/936	октом.	1940	16563	6.XI. 1940
16933	Боянъ Тодоровъ Михайловъ	2.III. 1915	с. Борово Цариброд.	Юр.	право	20909/936	"	"	16672	"
16934	Боянъ Христовъ Киселички	3.VIII. 1918	с. Козница, Дупн.	Агр.	земеделіе	2166/939	юнска	1941	17040	19.IX. 1941
16935	Валентина Георгиева Дворецкая	26.I. 1918	гр. Бердянскъ, Русия	Иф.	анг. филол.	13749/937	"	"	17176	"
16936	Валентинъ Викторовъ Олигеръ	6.VII. 1917	гр. Черниговъ, Русия	"	слав. филол.	13391/936	февр.	"	16841	13.III. "
16937	Василка Янева Лазова	8.XII. 1919	Варна	"	ром. филол.	13507/936	юнска	"	17189	19.IX. "
16938	Василь Александровъ Левковъ	25.VI. 1917	Мариуполъ, Русия	Мед.	медицина	2434	"	"	16986	8.VII. "
16939	Василь Георгиевъ Поповъ	16.I. 1916	с. Бѣлово, Карловско	Иф.	клас. филол.	13088/936	октом.	1940	16537	6.XI. 1940
16940	Василь Георгиевъ Янковъ	2.VII. 1905	Пловдивъ	Агр.	земеделіе	322/924	юнска	1941	16330	15.V. 1941
16941	Висилъ Денчевъ Йордановъ	5.X. 1914	с. Бранища, Поповско	Иф.	слав. филол.	13459/936	октом.	1940	16524	6.XI. 1940
16942	Василь Димитровъ Василевъ	4.I. 1910	с. Веселинъ, Варн.	Мед.	медицина	1843	"	"	16338	18.X. "
16943	Василь Димитровъ Ченовъ	11.I. 1916	Сливенъ	Юр.	право	20821/936	"	"	16687	6.XI. "
16944	Василъ Ивановъ Мареловъ	11.IX. 1896	гр. Емборе, Макед.	"	"	7040/918	юнска	1941	17111	19.IX. 1941
16945	Василь Ивановъ х. Константиновъ	1.I. 1912	Асеновградъ	Иф.	философия	11754/933	февр.	"	16829	13.III. "
16946	Василь Ивановъ Пановъ	3.VII. 1915	София	Мед.	медицина	2339	юнска	"	16962	3.VII. "
16947	Василь Мариновъ Тачевъ	11.VI. 1909	Плѣвенъ	Иф.	ром. филол.	9282/931	"	"	17199	19.IX. "
16948	Василь Николовъ Василевъ	12.VIII. 1915	с. Николчевци, Кюст.	Мед.	медицина	2378	"	"	16977	8.VII. "
16949	Василь Николовъ Димитровъ	8.I. 1169	София	Юр.	право	20293/935	февр.	"	16886	13.III. "
16950	Василь Савовъ Ванковски	28.V. 1914	с. Плаково, В. Търн.	Вм.	вет. медик.	789	юнска	"	16975	8.VII. "
16951	Василь Стефановъ Николовъ	25.X. * 1914	с. Поройще, Разгр.	Иф.	география	13423/936	октом.	1940	16514	6.XI. 1940
16952	Василь Тодоровъ Стоевъ	8.X. 1917	с. Монастиръ, Асеноз.	Агр.	лесовѣдство	1903/937	юнска	1941	17036	19.IX. 1941

16953	Василъ Цековъ Марковски	24.II.	1915	с. Угърчинъ, Ловешко	Фм.	ест. история	6054/935	октом.	1940	16466	5.XI.	1940
16954	Василъ Цвѣтановъ Вълевъ	27.III.	1915	Плѣвень	Мед.	медицина	2165	"	"	16347	18.X.	1940
16955	Велико Манчевъ Великовъ	24.VI.	1914	с. Г. Александрово, Слив.	Юр.	право	20457/935	февр.	1941	16882	13.III.	1941
16956	Велинъ Йордановъ Жапаровъ	25.II.	1913	с. Шишковци, Кюст.	Агр.	земедѣлие	2107/938	юнска	"	16960	28.V.	1941
16957	Велиславъ Ангеловъ Жековъ	20.II.	1918	с. Вѣнчанъ, Пров.	Юр.	право	20978/936	октом.	1940	16611	6.XI.	1940
16958	Величко Трайковъ Величковъ	11.VIII.	1914	София	Мед.	медицина	2261	юнска	1941	17201	30.IX.	1941
16959	Велко Цековъ Гатовъ	21.III.	1915	Бѣла Слатина	Иф.	философия	13023/935	февр.	"	16825	13.III.	"
16960	Велчо Георгиевъ Николовъ	17.III.	1909	с. Беброво, Еленско	Мед.	медицина	2040	"	"	16724	17.II.	"
16961	Венера Благоева Николова	2.III.	1912	Сливенъ	Иф.	ром. филол.	9828/932	юнска	"	17192	19.IX.	"
16962	Весела Пантелесва Христова	3.VI.	1913	Ломъ	"	"	8473/931	"	"	17197	"	"
16963	Веселина Василева Дончева	20.I.	1917	Ст. Загора	"	клас. филол.	12645/336	октом.	1940	16540	6.XI.	1940
16964	Веселина Петрова Тодорова	2.I.	1913	Сливенъ	Юр.	право	20746/936	юнска	1941	17079	19.IX.	1941
16965	Веселина Шерионова Атанасова	2.IV.	1912	Айтосъ	Мед.	медицина	2211	"	"	16971	8.VII.	"
16966	Веселинъ Димитровъ х. Николовъ	4.V.	1917	Пазарджикъ	Бог.	богословие	1704/937	"	"	17011	19.IX.	"
16967	Веселинъ Драгановъ Петковъ	1.VIII.	1916	Шуменъ	Мед.	медицина	2429	"	"	16984	8.VII.	"
16968	Веселинъ Московъ Кочковъ	21.III.	1915	Варна	"	"	2320	октом.	1940	16358	18.X.	1940
16969	Веселинъ Недѣлчевъ Василевъ	25.XII.	1915	Варна	Юр.	право	20445/935	юнска	1941	17107	19.IX.	1941
16970	Веселинъ Стояновъ Богдановъ	1.XII.	1917	Черв. Брѣгъ Луков.	Фм.	математика	6188/936	октом.	1940	16441	5.XI.	1940
16971	Веселинъ Янковъ Чанковъ	5.III.	1912	с. Кнежа, Орѣховско	Иф.	философия	9839/932	"	"	16473	6.XI.	"
16972	Видинъ Ивановъ Йордановъ	1.V.	1914	с. Искрецъ, Соф.	"	ром. филол.	12339/934	"	"	16552	"	"
16973	Викторъ Алексѣевичъ Лукияновски	2.VIII.	1911	Петроградъ, Русия	Вм.	вет. медик.	700	февр.	1941	16776	4.III.	1941
16974	Виолета Димитрова Рачева	11.III.	1917	с. Килифарево, В. Тър.	Фм.	ест. история	6104/936	октом.	1940	16463	5.XI.	1940
16975	Виолета п. Тодорова Колева	28.VI.	1917	с. Мъглишъ, Казанл.	Иф.	педагогия	13544/936	юнска	1941	17154	19.IX.	1941
16976	Виолина Петрова Анастасова	24.V.	1916	с. Буковци, Орѣхов.	"	ром. филол.	12640/935	октом.	1940	16559	6.XI.	1940
16977	Вичо Минчевъ Гиндевъ	21.V.	1912	Сливенъ	Мед.	медицина	2021	февр.	1941	16723	10.II.	1941
16978	Владайчо Гроздановъ Стояновъ	26.I.	1916	с. Ботунецъ, Соф.	Юр.	право	20530/935	октом.	1940	16610	6.XI.	1940
16979	Владимиръ Василевъ Желъзовъ	8.VII.	1915	Асеновградъ	Мед.	медицина	2305	февр.	1941	16753	28.II.	1941
16980	Владимиръ Димитровъ Коркодиловъ	8.V.	1912	Ст. Загора	Иф.	педагогия	11759/933	юнска	"	17150	20.IX.	1941
16981	Владимиръ п. Николовъ Георгиевъ	6.VI.	1913	с. Изворъ, Радом.	Юр.	право	19005/933	октом.	1940	16579	6.XI.	1940
16982	Владислава Веселинова Колева	8.III.	1913	София	Мед.	медицина	2011	"	"	16341	18.X.	"
16983	Вѣнчо Стефановъ Цоневъ	15.X.	1917	"	Юр.	право	20661/936	"	"	16590	6.XI.	"
16984	Вѣра Александрова Вжжарова	12.XII.	1915	Орѣхово	Иф.	география	12854/935	"	"	16517	"	"
16985	Вѣра Александрова Кирпева	28.II.	1916	с. Стратидже, Търгов.	"	анг. филол.	12412/934	юнска	1941	17177	19.IX.	1941
16986	Вѣра Григорова Чешмеджиева	30.III.	1918	Търговище	"	клас. филол.	13815/937	"	"	17184	"	"
16987	Вѣра Константинова Шивачева	21.III.	1916	Ямболъ	Юр.	право	20349/935	февр.	"	16937	23.V.	"

№ по редъ	Име и презиме	Дата на граждането	Мѣсторождение	Факултетъ	Специал- ность	Факулте- тенъ брой	Когда е завършилъ (кога е по- ложилъ последния изпитъ)		Получилъ диплома	
							сесия	год.	№	дата
16988	Вѣра Станимирова Манева	3.VII. 1917	София	Иф.	герм. филол.	13268/936	октом.	1940	16564	6.XI. 1940
16989	Вѣра Хараламбиева Семерджиева	12.VIII. 1917	с. Гължбово, Ст. Загор.	"	ром. филол.	13350/936	"	"	16558	"
16990	Вѣра Христова Кехайова	3.VI. 1917	София	"	философия	13394/936	юнска	1941	17140	19.IX. 1941
16991	Вѣра Янкова Скулева	19.IV. 1917	Варна	"	клас. филол.	13202/936	октом.	1940	16541	6.XI. 1940
16992	Вѣрка Петкова Маңчева	15.II. 1916	Пазарджикъ	"	ром. филол.	12795/935	"	"	16556	"
16993	Вълкана Иванова Лещанска	10.VI. 1919	с. Малорадъ, Орѣх.	"	философия	13894/937	юнска	1941	17144	19.IX. 1941
16994	Ганчо Георгиевъ Ганчевъ	18.X. 1914	София	Юр.	право	19989/934	февр.	"	16903	13.III.
16995	Ганьо Драгановъ Върбановъ	13.III. 1915	с. Дебелецъ, В.-Търн.	Иф.	педагогия	10483/932	"	"	16835	"
16996	Генко Стефановъ Геновъ	23.VIII. 1915	Чирпанъ	Мед.	медицина	2310	октом.	1940	16355	18.X. 1940
16997	Генади Рателовъ Тасковъ	30.IX. 1915	с. Горна Врабча, Рад.	Юр.	право	20673/936	"	"	16662	6.XI. 1940
16998	Гено Андреевъ Христовъ	1.II. 1916	с. Долна Кремене, Вр.	Иф.	педагогия	13171/936	"	"	16483	"
16999	Геновева Георгиева Цанкова	6.I. 1917	с. Котенови, Видин.	Юр.	право	20969/936	"	"	16660	"
17000	Генчо Стефановъ Горановъ	12.VI. 1914	Дрѣново	"	"	20108/935	февр.	1941	16896	13.III. 1941
17001	Генчо Стояновъ Царибашевъ	14.VII. 1911	с. Калифаревъ, В.-Тър.	"	"	19166/935	"	"	16897	"
17002	Георги Аврамовъ Кировъ	20.II. 1916	с. Гор. Близнакъ, Варн.	Иф.	география	14147/938	юнска	"	17161	19.XII. "
17003	Георги Аврамовъ Веселиновъ	17.III. 1912	с. Вукаичъ, Трънско	Юр.	право	19036/933	октом.	1940	16656	6.XI. 1940
17004	Георги Александровъ Ангеловъ	14.VII. 1912	Хасково	Мед.	медицина	2243/933	февр.	1941	16932	28.V. 1941
17005	Георги Асеновъ Стоманяковъ	10.II. 1917	В.-Търново	Юр.	право	20704/936	октом.	1940	16659	6.XI. 1940
17006	Георги Атанасовъ Георгиевъ	3.VII. 1917	Гюмюрджина	Иф.	слав. филол.	11309	"	"	16522	"
17007	Георги Атанасовъ Кояджиковъ	13.VIII. 1910	с. Бръшлянь, Русен.	Юр.	право	19046/933	"	"	16575	"
17008	Георги Василевъ Пунчевъ	21.III. 1916	с. Надежда, Софийско	Мед.	медицина	2416	юнска	1941	16980	8.VII. 1941
17009	Георги Димитровъ Митковъ	21.II. 1918	Радомиръ	Юр.	право	20859/936	октом.	1940	16602	6.XI. 1940
17010	Георги Димитровъ Найденовъ	24.III. 1912	София	"	"	18784/933	февр.	1941	16876	13.III. 1941
17011	Георги Димитровъ Таневъ	14.VI. 1914	с. Вършецъ, Ботевгр.	Иф.	педагогия	11391/933	октом.	1940	16502	6.XI. 1940
17012	Георги Дѣлчевъ Колевъ	10.IX. 1914	с. Елена, Харманл.	Фм.	физика	5640/934	юнска	1941	17013	19.IX. 1941
17013	Георги Ивановъ Андоновъ	14.III. 1913	с. Катунско-Конаре, Асен.	Юр.	право	20767/936	февр.	"	16910	13.III.
17014	Георги Ивановъ Даковъ	25.I. 1900	с. Тлачене, Бѣлосл.	Вм.	вет. медиц.	971	юнска	"	17006	17.VII.
17015	Георги Ивановъ Дичевъ	26.XI. 1914	Пловдивъ	Юр.	право	19716/934	февр.	"	16887	13.III.

17016	Георги Ивановъ Пеневъ	23.V.	1914	с. Ходжа-Кьой, Сил.	Агр.	лесовъдство	1941/937	юнска	1941	17035	19.IX.	1941
17017	Георги Ивановъ Петровъ	25.VIII.	1916	Нова-Загора	"	земъделие	1858/936	февр.	"	16958	28.V.	1941
17018	Георги Илиевъ Георгиевъ	4.III.	1917	с. Гайтанево, Соф.	Иф.	история	13105	октом.	1940	16507	6.XI.	1940
17019	Георги Ивановъ Шоповъ	6.X.	1914	с. Бръсникъ, Пловд.	Юр.	право	20448/936	февр.	1941	16916	13.III.	1941
17020	Георги Николовъ Кьовлиевъ	23.VI.	1915	София	"	"	"	"	"	16946	28.V.	"
17021	Георги Коцевъ Ивановъ	9.IV.	1915	Враца	Мед.	медицина	2307	октом.	1940	16354	18.X.	1940
17022	Георги Мариновъ Фурниговъ	16.XI.	1911	с. Крушовене, Орфъх.	Агр.	земедълие	2111/938	юнска	1941	17045	19.IX.	1941
17023	Георги Методиевъ Гелевъ	10.VIII.	1917	София	Юр.	право	20617/936	октом.	1940	16593	6.XI.	1940
17024	Георги Николовъ Горовъ	11.IV.	1909	с. Лешниковци, Трън.	Иф.	педагогия	9978/932	февр.	1941	16838	13.III.	1941
17025	Георги Николовъ Павловъ	8.II.	1915	Борисовградъ	Юр.	право	20901/936	"	"	16915	"	"
17026	Георги Никифоровъ Неновъ	16.II.	1917	В.-Търново	Агр.	лесовъдство	1807/936	октом.	1940	16417	5.XI.	1940
17027	Георги Рачковъ Цанковъ	1.VII.	1917	Русе	Юр.	право	20670/936	"	"	16584	6.XI.	"
17028	Георги Спасовъ Ташевъ	20.IV.	1912	с. Бръстовица, Пловд.	Агр.	лесовъдство	1689/934	"	"	16422	5.XI.	"
17029	Георги Стефановъ Тончевъ	21.III.	1916	Шуменъ	"	земедълие	1863/936	"	"	16404	"	"
17030	Георги Тодоровъ Ковачевъ	13.III.	1913	с. Долна Диканя, Рад.	"	"	1970/937	юнска	1941	17042	19.IX.	1941
17031	Георги Филиповъ Шамановъ	18.IX.	1898	София	Мед.	медицина	2379	октом.	1940	16376	18.X.	1940
17032	Георги Христовъ Мутафовъ	22.IV.	1909	"	"	"	1517	юнска	1941	16965	8.VII.	1941
17033	Георги Христовъ Секуловъ	10.II	1914	Ст.-Загора	Юр.	право	20404/935	октом.	1940	16653	6.XI.	1940
17034	Георги Цвѣтковъ Мутафчийски	20.II.	1908	с. Люти-бродъ, Врач.	"	"	17258/930	юнска	"	16716	22.I.	1941
17035	Георги Цоневъ Калчевъ	13.IX.	1915	с. Джулиница, Г.-Орфъх.	Агр.	земедълие	2150/938	октом.	"	16415	5.XI.	1940
17036	Георги Янковъ Георгиевъ	28.I.	1913	с. Гор. Джбникъ, Плъв.	Мед.	медицина	2348	"	"	17365	18.X.	"
17037	Георги Янковъ Мояновъ	20.IV.	1914	с. Деветаки, Ловешко	Фм.	математика	5973/935	"	"	16433	5.XI.	"
17038	Гергана Николова Попова	19.VIII.	1915	с. Лъсово, Елховско	Иф.	философия	14003/937	юнска	1941	17138	19.IX.	1941
17039	Господинъ Ивановъ Недѣлчевъ	12.XII.	1910	с. Черкова, Ст. Загор.	Юр.	право	18824/933	февр.	"	16884	13.III.	"
17040	Глѣбъ Александровичъ Лажневичъ	27.XI.	1913	ст. Хибаловка, Русия	"	"	20699/936	юнска	"	17108	19.IX.	"
17041	Григоръ Димитровъ Димовъ	26.I.	1915	с. Горютинъ, Солунско	"	"	20533/936	октом.	1940	16651	6.XI.	1940
17042	Григоръ Тасевъ Михайловъ	13.XII.	1910	с. Углярци, Радомир.	"	"	19492/933	"	"	16619	"	"
17043	Гроздана Христова Георгиева	15.I.	1915	с. Поздвище, Костур.	Фм.	математика	5937/935	"	"	16427	5.XI.	1940
17044	Грозю Колевъ Русевъ	26.V.	1914	с. Бата, Поморийско	Агр.	земедълие	1796/935	"	"	16718	22.I.	1941
17045	Дарина Георгиева Христофорова	19.XI.	1915	Пловдивъ	Юр.	право	20223/935	февр.	1941	16899	13.III.	"
17046	Дафина Александрова Вучева	14.IX.	1910	Радомиръ	Иф.	слав. филол.	10966/933	октом.	1940	16528	6.XI.	1940
17047	Дено Вълчевъ Деневъ	20.XII.	1914	с. Дълбоки, Ст. Заг.	Агр.	земедълие	1802/936	февр.	1941	16788	10.III.	1941
17048	Димитрина Николова Василева	21.V.	1917	Елена	"	"	1840/936	октом.	1940	16414	5.XI.	1940
17049	Димитрина Христова Божкова	30.V.	1916	София	Иф.	клас. филол.	12647/935	"	"	16539	6.XI.	"
17050	Димитричка Недѣлчева Василева	7.IX.	1917	Варна	Фм.	математика	6146/936	"	"	16436	5.XI.	"

№ по редъ	Име и презиме	Дата на раждането	Мѣсторождение	Факултетъ	Специалностъ	Факултетъ-тенъ брой	Кога е завършилъ (кога е положила последния изпитъ)		Получилъ диплома	
							сесия	год.	№	дата
17051	Димитъръ Александровъ п. Петровъ	22.II. 1916	с. Самоводенъ, В. Тър.	Бог.	богословие	1599/936	февр.	1941	16785	10.III. 1941
17052	Димитъръ Андреевъ Савовъ	9.V. 1917	В. Търново	Юр.	право	20707/935	"	"	16889	13.III. "
17053	Димитъръ Аспаруховъ Коларовъ	2.XII. 1915	София	"	"	20065/935	октом.	1940	16688	6.XI. 1940
17054	Димитъръ Атанасовъ х. Циновъ	14.III. 1916	Енидже Вардаръ	Вм.	вет. медик.	901	юнска	1941	17004	17.VII. 1941
17055	Димитъръ Василевъ Димитровъ	22.IV. 1915	Хасково	Мед.	медицина	2382	октом.	1940	16378	18.X. 1940
17056	Димитъръ Гансвъ Бошняковъ	2.X. 1912	Враца	Юр.	право	20213/335	юнска	1941	21129	19.IX. 1941
17057	Димитъръ Георгиевъ Кръстевъ	23.IX. 1909	София	Вм.	вет. медик.	432	февр.	"	16757	4.III. "
17058	Димитъръ Георгиевъ Мариновъ	12.II. 1918	"	Юр.	право	21052/937	юнска	"	17085	19.IX. "
17059	Димитъръ Гоцовъ Митовъ	4.III. 1917	Шуменъ	"	"	20129/935	октом.	1940	16629	6.XI. 1940
17060	Димитъръ Димитровъ Данчевъ	3.IX. 1916	Б. Слатина	Мед.	медицина	2464	юнска	1941	16988	8.VII. 1941
17061	Димитъръ Дражевъ Савовъ	18.VIII. 1914	Омортагъ	Юр.	право	20914/936	"	1941	17057	19.IX. "
17062	Димитъръ Ивановъ Джумадановъ	6.XII. 1914	В. Търново	Мед.	медицина	2116	октом.	1940	16344	18.X. 1940
17063	Димитъръ Ивановъ Поневъ	22.X. 1911	с. Ичера, Котелско	Фм.	ест. история	5760/934	"	"	16456	5.XI. "
17064	Димитъръ Каменовъ Петровъ	24.XI. 1914	Враца	Юр.	право	20940/936	"	"	16570	"
17065	Димитъръ Костадиновъ Димитровъ	23.V. 1917	с. Дюмери, Бургаско	Агр.	земедѣлие	1882/936	"	"	16402	"
17066	Димитъръ Котевъ Алексовъ	10.II. 1905	с. Друмохаръ, Кюст.	Иф.	педагогия	8270/931	юнска	1941	17151	19.IX. 1941
17067	Димитъръ Крумовъ Славовъ	5.IV. 1917	Търговище	Юр.	право	20817/936	октом.	1940	16613	5.XI. 1940
17068	Димитъръ Минчевъ Колевъ	26.X. 1915	Габрово	"	"	20462/935	февр.	1941	16909	13.III. 1941
17069	Димитъръ Недѣлчевъ Загоровъ	3.X. 1918	София	"	"	21190/937	юнска	"	17113	19.IX. "
17070	Димитъръ Никитовъ Димитровъ	7.VI. 1912	с. Игнатово, Ломско	"	"	19458/933	октом.	1940	16616	6.XI. 1940
17071	Димитъръ Николовъ Дѣдо Ильовъ	24.X. 1914	гр. Берово, Македония	Бог.	богословие	1447/935	февр.	1941	16786	10.III. 1941
17072	Димитъръ Николовъ Мартиновъ	15.III. 1915	Самоковъ	Фм.	математика	5630/934	"	"	16811	"
17073	Димитъръ Петровъ Димитровъ	19.X. 1914	с. Гюргенаджикъ, Сидист.	Иф.	клас. филол.	16838/941	юнска	"	17200	19.IX. 1941
17074	Димитъръ Петровъ Юруковъ	28.X. 1917	София	Агр.	лесовѣдство	1879/936	февр.	"	16804	10.III. "
17075	Димитъръ Спасовъ Пасковъ	18.X. 1914	с. Горно Броде, Сѣрско	Мед.	медицина	2389	октом.	1940	16379	18.X. 1940
17076	Димитъръ Станиславовъ Доспевски	30.IX. 1915	София	"	"	2354	"	"	16368	"
17077	Димитъръ Станиславовъ Черешаровъ	31.I. 1918	с. Рила, Дупнишко	Агр.	земедѣлие	1945/937	юнска	1941	17046	19.IX. 1941
17078	Димитъръ Стефановъ Димитровъ	25.VI. 1916	Кюстендилъ	Юр.	право	20386/935	октом.	1940	16673	6.XI. 1940

17079	Димитър Тодоров Мутафовъ	13.XII. 1912	В. Търново	Юр.	право	19559/933	фсвр.	1941	16911	13.III. 1941
17080	Димитър Трифоновъ Мичевъ	23.VII. 1917	Габрово	Вм.	вет. медии.	829	"	"	16763	4.III. "
17081	Димитър Христовъ Бобевъ	25.XII. 1918	с. Вардунъ, Тъгов.	Агр.	земеѣлие	1964/937	юнска	"	17043	19.IX. "
17082	Добри Димитровъ Влайковъ	9.XI. 1910	Панагюрище	Юр.	право	20579/936	октом.	1940	16690	6.XI. 1940
17083	Дойка Донкова Цончева	12.II. 1917	Котелъ	Иф.	педагогия	13254/936	"	"	16491	"
17084	Дона Иванова Кавръкова	21.I. 1908	Сливенъ	"	"	6861/928	февр.	1941	16837	13.III. 1941
17085	Дончо Георгиевъ Дончевъ	20.IV. 1911	с. Бъленци, Луков.	Мед.	медицина	2052	юнска	"	16969	8.VII. 1941
17086	Дора Боянова Кършовска	6.II. 1917	Сливенъ	Иф.	ром. филол.	13245/936	октом.	1940	16713	22.I. "
17087	Драга Петрова Тодорова	25.II. 1910	Кукушъ	"	слав. филол.	8585/931	юнска	1941	17164	19.IX. "
17088	Драганъ Христовъ Димовъ	21.IX. 1908	Дупница	Юр.	право	16099/929	февр.	"	16867	13.III. "
17089	Драгомиръ Костовъ Драговъ	12.VII. 1911	София	"	"	18843/933	юнска	"	17064	19.IX. "
17090	Драгомиръ Стефановъ Спасовъ	18.VI. 1914	Плѣвенъ	"	"	19415/933	октом.	1940	16573	6.XI. 1940
17091	Драгомиръ Стойчевъ Ивановъ	23.I. 1918	"	"	"	20609/936	"	"	16657	"
17092	Евгений Димитровъ Костурковъ	3.V. 1918	Ст.-Загора	"	"	20735/936	"	"	16606	"
17093	Евгений Мариновъ Атанасовъ	23.IX. 1912	с. Обнова, Плѣвенско	Вм.	вет. медии.	842	юнска	1941	16999	17.VII 1941
17094	Евгения Георгиева Попова	23.V. 1915	Ямболъ	Иф.	герм. филол.	12726/935	октом.	1940	16562	6.XI. 1940
17095	Евдокия Иванова Цочева	5.I. 1916	София	Юр.	право	20804/936	февр.	1941	16933	28.V. 1941
17096	Екатерина Георгиева Парулова	28.IX. 1911	с. Баня, Панагюрско	Иф.	герм. филол.	8339/931	октом.	1940	16565	6.XI. 1940
17097	Екатерина Георгиева Петрова	14.VI. 1908	с. Драгоево, Пресл.	Юр.	право	20806/936	февр.	1941	16938	28.V. 1941
17098	Екатерина Димитрова Георгиева	7.XII. 1916	Бургасъ	Фм.	математика	6202/936	октом.	1940	16442	5.XI. 1940
17099	Екатерина Кирилова Попова	2.VI. 1915	София	Иф.	история	12437/934	"	"	16504	6.XI. "
17100	Екатерина Милошова Колчагова	22.VIII. 1915	с. Лжджене, Пещер.	Мед.	медицина	2303	"	"	16353	18.X. "
17101	Екатерина Ненова Попова	24.V. 1912	с. Сухоземъ, Карлов.	Иф.	ром. филол.	8649/931	"	"	16548	6.XI. "
17102	Елена Бочева Бочкова	1.XI. 1918	с. Драганово, Г.-Орѣх.	"	философия	13730/937	юнска	1941	17142	19.IX. 1941
17103	Елена Василева Николова	8.III. 1917	с. Черменъ, Гюмюрдж.	"	"	13558/936	октом.	1940	16477	6.XI. 1940
17104	Елена Георгиева Константинова	6.XII. 1917	София	"	клас. филол.	13246/936	февр.	1941	16849	13.III. 1941
17105	Елена Димитрова Балтова	17.V. 1914	Ямболъ	Юр.	право	19792/934	октом.	1940	16608	6.XI. 1940
17106	Елена Димитрова Ханджиева	30.V. 1915	Пловдивъ	Иф.	слав. филол.	12835/935	"	"	16707	22.I. 1941
17107	Елена Иванова Божикова	6.IX. 1917	Асеновградъ	Юр.	право	20934/933	февр.	1941	16883	13.III. 1941
17108	Елена Иванова Бояджиева	30.VI. 1915	Неврокопъ	Иф.	слав. филол.	13380/936	октом.	1940	16520	6.XI. 1940
17109	Елена Крумова Димитрова	20.XII. 1916	Шуменъ	"	история	13619/937	юнска	1941	17157	19.IX. 1941
17110	Елена Стефанова Василева	30.XI. 1916	Ловечъ	"	слав. филол.	12729/935	"	"	17162	"
17111	Елена Христова Атанасова	25.XI. 1915	Русе	"	герм. "	12258/934	февр.	"	16854	13.III. "
17112	Елисавета Секулова Гинева	20.II. 1912	Деде-агачъ	"	история	9049/931	юнска	"	17158	19.IX. "
17113	Емилия Стоименова Никова	15.XI. 1915	Мездра, Врачанско	Иф.	клас. филол.	13040/935	"	"	17181	"

№ по ред	Име и презиме	Дата на раждането		Мѣсторождение	факултетъ	Специал- ность	Факулте- тенъ брой	Кога е за- вършилъ (кога е по- ложилъ последния изпитъ)		Получилъ диплома	
								сесия	год.	№	дата
17114	Емилъ Ивановъ Планински	1.1.	1919	София	Юр.	право	21108/937	юнска	1941	17099	19.XI. 1941
17115	Емилъ Радославовъ Мановъ	29.VII.	1918	"	"	"	21218/937	"	"	17114	"
17116	Емилъ Христовъ Каменовъ	18.XII.	1911	с. Кнежа, Орѣховско	"	"	17930/932	февр.	"	16942	28.V. 1941
17117	Енчо Колевъ Русиновъ	27.VIII.	1915	с. Вѣренъ, Чирпанско	Вм.	вет. медик.	851	юнска	"	17001	17.VII.1941
17118	Енчо Николовъ Филиповъ	18.XII.	1911	Пловдивъ	Юр.	право	20230/935	октом.	1940	16530	6.XI. 1940
17119	Жакъ Василевъ Петковъ	26.IX.	1913	София	"	"	20162/935	февр.	1941	16865	13.III. 1941
17120	Жарко Василевъ Стояновъ	2.IV.	1916	Загребъ	Агр.	земедѣлие	1824/936	октом.	1940	16405	5.XI. 1940
17121	Желѣзко Димитровъ Мирчевъ	17.IV.	1914	с. Телець, Ямболско	Юр.	право	20662/936	"	"	16622	6.XI. 1940
17122	Желѣзко Стефановъ Желѣзковъ	10.VII.	1914	с. Стражари, Харманл.	Агр.	лесовѣдство	1837/937	"	"	16418	5.XI. "
17123	Желю Христовъ Желевъ	27.1.	1916	Нова-Загора	Мед.	медицина	2428	юнска	1941	16983	8.VII.1941
17124	Живка Василева Станчева	12.IV.	1916	Добричъ	Иф.	история	12639/935	октом.	1940	16568	6.XI. 1940
17125	Захари Петковъ Грънчаровъ	20.XI.	1914	Стара-Загора	Юр.	право	19667/934	февр.	1941	16895	13.III. 1941
17126	Звездомиръ Йосифовъ Ивановъ	7.III.	1915	с. Кочериново, Дупн.	"	"	20224/935	"	"	16874	13.III. "
17127	Здравка Драганова Манчева	15.П.	1917	Видинъ	Иф.	география	12869/935	октом.	1940	16512	6.XI. 1940
17128	Здравка Николова Михайлова	10.X.	1910	Варна	Мед.	медицина	1693	юнска	1941	16963	3.VII.1941
17129	Здравко Василевъ Захариевъ	28.X.	1914	Елжово	Юр.	право	19943/933	февр.	"	16658	6.XI. 1940
17130	Здравко Драгомировъ Якимовъ	29.V.	1915	Трънъ	Мед.	медицина	2377	"	"	17750	26.II. 1941
17131	Здравко Костовъ Винаровъ	13.П.	1916	Свищовъ	"	"	2301	октом.	1940	16351	18.X. 1940
17132	Зинаида Савова Стефанова-Пазителова	16.IX.	1916	Варна	Фм.	химия	5915/935	юнска	1941	17017	19.IX. 1941
17133	Злата Иванова Арнаудова	3.X.	1915	с. Граматиково, М. Търн.	"	математика	5934/935	"	"	17022	19.IX. 1941
17134	Златка Йорданова Златкова	5.VI.	1910	Пловдивъ	Мед.	медицина	1916	октом.	1940	17340	18.X. 1940
17135	Златанъ п. Павловъ п. Георгиевъ	10.П.	1914	с. Чупетлово, Самок.	Бог.	богословие	1478/935	февр.	1941	16787	10.III. 1941
17136	Злати Петковъ Ивановъ	16.V.	1915	с. Сѣкирово, Плов.	Вм.	вет. медик.	855	юнска	"	17002	17.VII 1941
17137	Ивайло Христовъ Кирковъ	25.III.	1917	Ксанти	Юр.	право	20651/936	октом.	1940	16646	6.XI. 1940
17138	Иванка Божилова Биждова	13.VI.	1917	София	Иф.	клас. филол.	13214/936	"	"	16535	"
17139	Иванъ Александровъ Камбуровъ	6.VI.	1918	Пазарджикъ	Юр.	право	21173/936	юнска	1941	17090	19.IX. 1941
17140	Иванъ Анастасовъ Мановъ	10.XI.	1915	Ловечъ	Агр.	земедѣлие	1612/934	февр.	"	16797	10.III.
17141	Иванъ Атанасовъ Стефановъ	10.V.	1912	с. Кара Омуръ, Силист.	Вм.	вет. медик.	792	"	"	16779	4.III.

17142	Иванъ Василевъ Дочевъ	11.VIII. 1915	Букурещъ	Юр.	право	21017/937	юнска	1941	17071	19.IX. 1941
17143	Иванъ Василевъ Умлянски	23.XII. 1917	Кюстендилъ	Иф.	слав. филол.	13261/937	октом.	1940	16526	6.XI. 1940
17144	Иванъ Владимировъ Кутинъ	20.X. 1913	с. Бълица, Разложко	Юр.	право	20094/935	февр.	1941	16902	13.III. 1941
17145	Иванъ Вълчевъ Даскаловъ	3.VII. 1914	Шуменъ			19325/933	"	"	16921	"
17146	Иванъ Георгиевъ Паралиевъ	17.V. 1911	Хасково			20418/935	октом.	1940	16682	6.XI. 1940
17147	Иванъ Георгиевъ Хитовъ	15.IV. 1917	с. Бойково, Пловдив.			20655/936	февр.	1941	16863	13.III. 1941
17148	Иванъ Георгиевъ Чангъровъ	26. XI. 1912	Самоковъ			19703/933	октом.	1940	16647	6.XI. 1940
17149	Иванъ Григоровъ Димитровъ	1.VIII. 1915	Чирпанъ			20631/936	"	"	16641	"
17150	Иванъ Димитровъ Ивацовъ	14.VIII. 1915	Пловдивъ	Мед.	медицина	2338	"	"	16361	18.X.
17151	Иванъ Димитровъ Кардашимовъ	14.V. 1914	"	Юр.	право	20653/936	"	"	16603	6.XI.
17152	Иванъ Димитровъ Мицинъ	16.VI. 1895	с. Вършецъ, Берков.			6391/918	юнска	1941	17062	19.IX. 1941
17153	Иванъ Драговъ Пеневъ	31.XII. 1912	с. Злокучень, Шум.			19070/933	"	"	17095	"
17154	Иванъ Емануиловъ Мутафовъ	1.XII. 1917	Варна	Иф.	ром. филол.	13389/936	"	"	17193	"
17155	Иванъ Ивановъ Кознецовъ	10.VIII. 1904	Оранненбаумъ, Русия	Фм.	математика	5703/934	октом.	1940	16438	5.XI. 1940
17156	Иванъ Ивановъ Измировъ	18.IV. 1918	Славень	Агр.	земедълие	1922/937	юнска	1941	17050	19.IX. 1941
17157	Иванъ Йордановъ Брадваровъ	22.III. 1813	с. Долна Баня, Ихтим.	Юр.	право	19334/933	октом.	1940	16666	6.XI. 1940
17158	Иванъ Ираклиевъ Македонски	24.IV. 1913	с. Дърманци, Врач.			19450/934	юнска	1941	17096	19.IX. 1941
17159	Иванъ Кириловъ Сугаревъ	26.X. 1912	Кюстендилъ			20049/934	февр.	"	16908	13.III.
17160	Иванъ Коевъ Стояновъ	13.IX. 1913	с. Тончий, Разград.	Иф.	слав. филол.	11241/933	юнска	"	17166	12.IX.
17161	Иванъ Колевъ Андреевъ	21.I. 1909	с. Бъла-рѣка, Севл.	"	философия	13675/937	февр.	"	16828	13.III.
17162	Иванъ Колевъ Драгановъ	20.IV. 1917	с. Сл. Кладенецъ, Чир.	Фм.	математика	6224/936	юнска	"	17025	19.IX.
17163	Иванъ Лазаровъ Ивановъ	28.IV. 1915	с. Обзоръ, Помор.	Бог.	богословие	1638/936	октом.	1940	16399	5.XI. 1940
17164	Иванъ Лаковъ Цоловъ	22.IX. 1913	с. Крета, Врачанско	Юр.	право	19220/933	"	"	16652	6.XI.
17165	Иванъ Ламбревъ Кирковъ	15.X. 1916	с. Врѣбникъ, Кост.			20833/936	"	"	16591	"
17166	Иванъ Мариновъ Пенчевъ	27.VIII. 1915	с. Голѣвъ Чардакъ, Плов.			21101/937	февр.	1941	16934	28.V. 1941
17167	Иванъ Митевъ Чорлевъ	1.I. 1911	с. Черново, Харм.			18697/933	"	"	16912	13.III.
17168	Иванъ Михайловъ Мирчевъ	13.V. 1912	Провадия	"		20551/936	"	"	16936	28.V.
17169	Иванъ Николовъ Диканаровъ	12.I. 1917	София	Агр.	лесовъдство	1830/936	юнска	"	17082	19.IX.
17170	Иванъ Николовъ Петровъ	27.V. 1916	с. Страхилово, Свищ.	Иф.	ром. филол.	13374/936	октом.	1940	16547	6.XI. 1940
17171	Иванъ Николовъ Пешевъ	25.V. 1911	с. Койнарс, Б. Слат.	"	педагогия	11776/933	февр.	1941	16859	13.III. 1941
17172	Иванъ Николовъ Тончевъ	13.X. 1918	с. Д. Джбникъ, Плѣв.	Юр.	право	21118/937	юнска	"	17068	19.IX.
17173	Иванъ Николовъ Хвърчиловъ	30.I. 1905	с. Г. Абланово, Попов.	Агр.	земедълие	2149/938	февр.	"	16961	28.V. 1941
17174	Иванъ Петковъ Молдовански	5.II. 1918	с. Повица, Асеновгр.	Юр.	право	20772/936	юнска	"	17070	19.IX.
17175	Иванъ Петковъ Чуруковъ	31.VIII. 1916	с. Чалжкови, Пловд.	Иф.	философия	13541/937	октом.	1940	16478	6.XI. 1940
17176	Иванъ Петровъ Божковъ	10.III. 1918	Балчикъ	Юр.	право	20712/936	"	"	16655	"

№ по редъ	Име и презиме	Дата на раждането	Мѣсторождение	Факултетъ	Специал-ность	Факулте-тънъ брой	Кога е за-вършилъ (кога е по-ложилъ последния изпитъ)		Получилъ диплома	
							сесия	год.	№	дата
17177	Иванъ Петровъ Поповъ	19.XI. 1919	с. Батакъ, Свищ.	Агр.	лесовѣдство	1930/937	юнска	1940	17031	19.IX. 1941
17178	Иванъ Петровъ Яневъ	21.IX. 1917	София	Юр.	право	20873/936	октом.	"	16617	6.XI. 1940
17179	Иванъ Симеоновъ Ванковъ	10.XII. 1915	Бѣлоградчикъ	Агр.	лесовѣдство	1727/935	юнска	1941	17033	19.IX. 1941
17180	Иванъ Тодоровъ Стояновъ	22.VI. 1912	с. Драгомирово, Свищ.	Юр.	право	18580/933	февр.	1940	16691	6.XI. 1940
17181	Иванъ Фдоровъ Петковъ	18.VII. 1914	с. Горнивадинъ, Орѣх.	Агр.	земедѣлие	1827/936	октом.	"	16721	22.I. 1941
17182	Иванъ Фратевъ Илневъ	27.II. 1911	Стара-Загора	Вм.	вет. медии.	462	юнска	1941	17008	5.VIII. "
17183	Иванъ Христовъ Ахчийски	4.VIII. 1914	Царибродъ	Мед.	медицина	2337	октом.	1940	16363	18.X. 1940
17184	Иванъ Христовъ Башевъ	11.II. 1916	София	Юр.	право	20883/386	"	"	16631	9.XI. 1940
17185	Иванъ Цанковъ Цановъ	10.IV. 1918	"	"	"	20759/336	"	"	16639	"
17186	Иванъ Ценовъ Буровъ	27.I. 1912	с. Влашко село, Врач.	Иф.	философия	12985/935	"	"	16482	"
17187	Илия Матеевъ Терзиевъ	7.V. 1913	Пещера	Вм.	вет. медии.	608	февр.	1941	16775	4.III. 1941
17188	Илия Стойчевъ Илиевъ	22.IX. 1912	Г.-Орѣховица	Мед.	медицина	2290	юнска	"	16972	8.VII.
17189	Илия Тодоровъ Илиевъ	7.VI. 1915	с. Брѣница, Б. Слат.	Агр.	земедѣлие	1780/935	октом.	1940	16719	22.I.
17190	Ильо Петровъ Илевъ	20.IV. 1914	с. Скобелево, Казанл.	Агр.	лесовѣдство	1764/935	февр.	1941	16821	12.III.
17191	Йордана Ник. Маринкева-Паскова	3.II. 1915	Сливенъ	Фм.	ест. история	6503/938	"	"	16817	10.III. "
17192	Йорданка Господинова Георгиева	10.VIII. 1917	"	"	математика	6110/936	октом.	1940	16444	5.X. 1940
17193	Йорданка Константинова Панайотова	23.VII. 1916	с. Тишевица, Врачан.	Иф.	слав. филол.	12799/935	"	"	16519	6.XI. 1940
17194	Йорданъ Ананиевъ Георгиевъ	5.I. 1914	с. Изворъ, Радомир.	Юр.	право	19883/934	февр.	1941	16890	13.III. 1941
17195	Йорданъ Атанасовъ Вълковъ	4.I. 1916	с. Хотница, В.-Търн.	Вм.	вет. медии.	835	"	"	16767	4.III.
17196	Йорданъ Атанасовъ Каранешевъ	26.XII. 1916	с. Драганово, Г.-Орѣх.	"	"	828	"	"	16770	"
17197	Йорданъ Атанасовъ Стояновъ	28.X. 1910	с. Бабадагъ, Добрудж.	"	"	1021	юнска	"	17007	17.VII. "
17198	Йорданъ-Иванъ Бѣлчевъ Бѣлчевъ	11.XI. 1915	Ломъ	Агр.	лесовѣдство	2385/939	февр.	"	16803	10.III. "
17199	Йорданъ Димитровъ Боршуковъ	11.XII. 1917	Ихтиманъ	Юр.	право	20847/936	октом.	1940	16578	6.XI. 1940
17200	Йорданъ Ивановъ Урумовъ	19.IX. 1917	София	"	"	20749/936	"	"	16638	"
17201	Йорданъ Ивановъ Цървовъ	23.III. 1918	с. Новосело, Троянско	Вм.	вет. медии.	847	февр.	1941	16761	4.III. 1941

17202	Йорданъ Пеневъ Янакиевъ	4.III. 1914	Лъсковецъ	Агр.	земедълие	1634/934	февр.	1941	16790	10.III. 1941
17203	Йорданъ Стефановъ Поповъ	2.IV. 1915	Варна	Мед.	медицина	2313	"	"	16735	21.II.
17204	Йосифъ Димитровъ Нуневъ	11.XI. 1912	Бъла	Иф.	слав. филол.	12346/938	октом.	1940	16705	22.I. "
17205	Йосифъ Ставревъ Тошковъ	10.V. 1918	Трънъ °	Юр.	право	20597/936	"	"	16586	6.XI. 1940
17206	Ирина Никодимова Андрейчева	20.II. 1912	София	Иф.	слав. филол.	9905/932	"	"	16532	"
17207	Калинъ Тихоловъ Христовъ	23.X. 1914	Тетевенъ	Мед.	медицина	2303	"	"	16374	18.X. " 1940
17208	Каменка Младенова Каменова	13.I. 1915	с. п. Николаево, Бълогр.	Иф.	философия	13995/937	юнска	1941	17143	19.IX. 1941
17209	Капка Маркова Сапарева	21.I. 1915	с. Смѣдово, Шуменско	Мед.	медицина	2304	октом.	1940	16387	18.X. 1940
17210	Катерина Аргирова Динчева	21.X. 1915	Пещера	Иф.	ром. филол.	13213/936	"	"	16550	6.XI.
17211	Катерина Минкова Димитрова	19.VI. 1915	Пловдивъ	"	"	12188/934	"	"	16553	"
17212	Каяне Кеворкянъ Каразенизянъ	2.X. 1916	Родосто	Фм.	химия	6010/935	юнска	1941	17016	19.IX. " 1941
17213	Кира Юрданова Пехливанова	13.I. 1914	Петроградъ, Русия	"	ест. история	6131/936	октом.	1940	16460	5.XI. 1940
17214	Кирилъ Александровъ Радевъ	8.I. 1913	с. Лопушна, Годечко	Юр.	право	18557/933	юнска	1941	17072	19.IX. 1941
17215	Кирилъ Димовъ Куруджиевъ	21.VIII. 1912	София	Мед.	медицина	2083	февр.	"	16755	28.II.
17216	Кирилъ Константиновъ Георгиевъ	2.IV. 1918	"	Юр.	право	21209/937	юнска	"	17081	19.IX.
17217	Кирилъ Константиновъ Станишевъ	19.III. 1915	"	Мед.	медицина	2392	февр.	"	16751	26.II.
17218	Кирилъ Петровъ Ценовъ	28.III. 1911	Орѣхово	Юр.	право	20057/934	"	"	16923	13.III. "
17219	Кирилъ Станчевъ Стояновъ	11.X. 1917	с. Макоцево, Соф.	"	"	20511/935	октом.	1940	16670	6.XI. 1940
17220	Кирилъ Стояновъ Яневъ	16.X. 1914	с. Долна Раковица, Рад.	"	"	19550/933	"	"	16634	"
17221	Кирилъ Христовъ Недевъ	23.XII. 1914	София	"	"	20993/936	февр.	1941	16905	13.III. " 1941
17222	Кичка Петрова Иванова	16.VI. 1915	Варна	Иф.	герм. филол.	12732/935	юнска	"	17171	19.IX. 1941
17223	Климентъ Хараламбиевъ Вълчановъ	17.IV. 1916	Гююмюрджина	Юр.	право	20878/936	октом.	1940	16606	6.XI. 1940
17224	Колю Ивановъ Колевъ	4.XI. 1917	с. Саранско, Ямболско	Фф.	география	13655/937	юнска	1941	17160	19.IX. 1941
17225	Колю Христовъ Колевъ	2.VII. 1915	с. Оризово, Чирпанско	Им.	физика	5745/934	октом.	1940	16445	5.XI. 1940
17226	Константинъ Алексан. Михайловъ	23.VIII. 1908	София	Юр.	право	20679/936	"	"	16620	6.XI. "
17227	Константинъ Димитровъ Симеоновъ	3.VIII. 1915	Берковица	"	"	20872/936	юнска	1941	17094	19.IX. 1941
17228	Константинъ Константиновъ Кристи	1.XII. 1915	гр. Елецъ, Русия	Мед.	медицина	2329	февр.	"	16754	28.II.
17229	Константинъ Момчиловъ Петровъ	8.VIII. 1910	с. Острица, Бъленско	Юр.	право	20835/936	октом.	1940	16598	6.XI. 1940
17230	Константинъ Николовъ Джуровъ	3. VI. 1912	с. Две-могили, Бълен.	Агр.	лесовъдство	2379/939	юнска	1941	17039	19.IX. 1941
17231	Константина Тодорова Ангелова	25.VIII. 1915	Пловдивъ	Иф.	ром. филол.	12344/930	октом.	1940	16712	22.I. 1941
17232	Константина Якимова Балабанова	27.II. 1915	София	Мед.	медицина	2284	февр.	1941	16743	26.II.
17233	Коста Данаиловъ Семерджиевъ	29.IX. 1914	Ловечъ	Юр.	право	20180/935	"	"	16875	13.III. "
17234	Костадина Иванова Мицева	3.II. 1913	София	Иф.	педагогия	10042/932	октом.	1940	16496	6.XI. 1940
17235	Костадина Костова Иванова	12.XII. 1913	Пловдивъ	Фм.	математика	5601/933	юнска	1941	17023	19.IX. 1941

№ по редъ	Име и презиме	Дата на раждането	Мѣсторождение	Факултетъ	Специалностъ	Факултетъ-брой	Кога е завършилъ (кога е положилъ последния изпитъ)		Получилъ диплома	
							сесия	год.	№	дата
17236	Костадинъ Георгиевъ Ставревъ	7.VII. 1914	с. Момина църква, Сръд.	Бог.	богословие	1637/936	октом.	1940	16395	5.XI. 1940
17237	Костадинъ Дамчовъ Костовъ	2.IX. 1911	с. Бистрица, Дупн.	Агр.	земедѣлие	1877/936	юнска	1941	17135	19.IX. 1941
17238	Костадинъ Ивановъ Пеневъ	4.IX. 1910	Пазарджикъ	Юр.	право	17213/935	февр.	"	16913	13.III. "
17239	Костадинъ Николовъ Стояновъ	15.II. 1914	с. Долна равна, Сърско	Иф.	педагогия	"	октом.	1940	16501	6.XI. 1940
17240	Коци Петковъ Коцевъ	25.IX. 1916	с. Мартагоново, Разг.	Вм.	вет. медиц.	839	февр.	1941	16764	4.III. 1941
17241	Крастина Димитрова Ралчева	15.IX. 1915	с. Добревици, Тетев	Иф.	ром. филол.	12914/935	октом.	1940	16543	6.XI. 1940
17242	Кристалина Христова Стоева	28.II. 1916	Бѣла	"	клас.	13090/936	"	"	16538	"
17243	Крумъ Стефановъ Юруковъ	17.IV. 1915	София	Мед.	медицина	2308	февр.	1941	16730	19.II. 1941
17244	Крумъ Стояновъ Тимчевъ	17.II. 1915	Горна Джумая	Юр.	право	20497/935	"	"	16901	13.III. "
17245	Крумъ Тодоровъ Домовъ	12.XI. 1910	с. Борванъ, Б. Слат.	Агр.	земедѣлие	1515/333	"	"	16796	10.III. "
17246	Кръстьо Рангеловъ Спасовъ	24.VI. 1913	с. Царацово, Плов.	Юр.	право	19516/933	юнска	"	17067	19.IX. "
17247	Кръстьо Добревъ Кръстевъ	1.II. 1913	с. Запалия, Н. Загор.	Иф.	педагогия	11353/933	февр.	"	16832	13.III. "
17248	Кръстьо Съловъ Кръстевъ	23.III. 1915	с. Царевецъ, Врач.	Фм.	математика	5647/934	октом.	1940	16430	5.XI. 1940
17249	Кузмо Яневъ Кузмовъ	18.VII. 1912	с. Малево, Хасковско	Вм.	вет. медиц.	580	"	"	16392	"
17250	Къню Митевъ Диневъ	10.VI. 1917	Бѣла	Агр.	лесовъдство	1815/936	февр.	1941	16802	10.III. 1941
17251	Лазаръ Владимировъ Георгиевъ	19.V. 1912	с. Рила, Дупнишко	Юр.	право	20635/936	юнска	"	17133	19.IX. "
17252	Лазаръ Петковъ Томовъ	5.II. 1910	с. Враникъ, Б. Слат.	Вм.	вет. медиц.	412	"	"	16998	17.VII. "
17253	Латинка Стоянова Димова	12.V. 1917	София	Иф.	ром. филол.	12719/935	октом.	1940	16546	6.XI. 1940
17254	Левтеръ Илиевъ Левтеровъ	23.IX. 1911	с. Лозенъ, Г. Орѣхов.	"	слав.	10746/932	февр.	1941	16846	13.III. 1941
17255	Леони Жакъ Аладжемъ	1.I. 1916	Виена	Мед.	медицина	2393	"	"	16737	24.II. "
17256	Леонидъ Феодоровичъ Станчуловъ	30.I. 1916	Киевъ, Русия	Агр.	земедѣлие	1886/936	"	"	16957	28.V. "
17257	Леонидъ Яковлевичъ Есауленко	23.IV. 1916	Иркутскъ, Русия	Фм.	химия	5895/935	октом.	1940	16714	22.I. "
17258	Леонъ Йосифъ Криспинъ	8.VIII. 1908	Чирпанъ	Юр.	право	19449/933	февр.	1941	16928	13.III. "
17259	Лиля Герасимова Ангелова	27.VII. 1917	София	"	"	20590/936	"	"	16878	"
17260	Лиля Александрова Сотирова	23.XI. 1917	Варна	Иф.	ром. филол.	13259/936	юнска	"	17198	19.IX. "
17261	Лиля Генчева Шанова	9.XI. 1912	Пазарджикъ	"	история	11538/933	октом.	1940	16702	21.II. "
17262	Лиля Георгиева Смиловска	26.XII. 1915	София	"	ром. филол.	12214/934	юнска	1941	17148	19.IX. "
17263	Лиля Иванова Стойкова	8.IX. 1912	"	"	философия	13356/936	октом.	1940	16698	22.I. "

17264	Лилия Костадинова Костова	21.V. 1915	Кюстендилъ	Юр.	право	19766/935	февр.	1941	16945	28.V. 1941
17265	Лилия-Еленка Кръстева Маджарова	17.VIII. 1914	Враца	Иф.	англ. филол.	13059/935	октом.	1940	16567	6.XI. 1940
17266	Лилия Тонева Ерфандова	25.V. 1914	Пловдивъ	"	педагогия	11201/933	юнска	1941	17145	19.IX. 1941
17267	Лиляна Атаиасова Албанска	11.IX. 1917	Скопие	"	слав. филол.	13219/935	октом.	1940	16708	22.I. "
17268	Лиляна Георгиева Стоянова	12.VII. 1915	София	Мед.	медицина	2360	"	"	16369	18.X. 1940
17269	Лиляна Любенова Каранова	7.I. 1917	Кюстендилъ	Иф.	клас. филол.	12655/935	"	"	16542	6.XI. "
17270	Лиляна Николова Церовска	28.VIII. 1914	Враца	"	ром.	12198/935	"	"	16710	22.I. 1941
17271	Лиляна Христова Атанасова	11.V. 1919	с. Студена, Софийско	"	клас. филол.	13708/937	юнска	1941	12182	19.IX. "
17272	Лиляна Христова Иванова	12.VII. 1916	София	"	история	12693/935	октом.	1940	16506	6.XI. 1940
17273	Любенъ Георгиевъ Стойловъ	13.III. 1911	Кюстендилъ	Юр.	право	20470/935	юнска	1941	17060	19.IX. 1941
17274	Любенъ Тодоровъ Точковъ	10.III. 1915	с. Паталиница, Пазард.	Иф.	история	12632/935	"	"	17156	"
17275	Любомирка-Татяна Георгиева Чернева	17.VIII. 1916	Кюстендилъ	"	англ. филол.	13279/936	февр.	"	16857	13.III. "
17276	Любомиръ Ангеловъ Станевъ	28.I. 1917	Ямболъ	Мед.	медицина	2447	юнска	"	16987	8.VII. "
17277	Любомиръ Атанасовъ Димитровъ	11.III. 1913	с. Павликени, В.-Тър.	"	"	1873	"	"	16967	"
17278	Любомиръ Атанасовъ Йордановъ	20.X. 1918	Стара-Загора	Юр.	право	21243/937	"	"	17125	19.IX. "
17279	Любомиръ Василевъ Сяровъ	1.II. 1916	Плѣвнѣ	"	"	20188/935	"	"	17121	"
17280	Любомиръ Димитровъ Поповъ	31.XII. 1915	Разградъ	Вм.	вет. медиц.	819	октом.	1940	16390	2.XI. "
17281	Любомиръ Диневъ Теневъ	12.IV. 1912	Хасково	Юр.	право	20571/936	"	"	16689	6.XI. "
17282	Любомиръ Илиевъ Бояджиевъ	24.IV. 1915	Търговище	"	"	20915/936	февр.	1941	16917	13.III. "
17273	Любомиръ Карамариновъ Цвѣтковъ	2.VIII. 1916	София	"	"	20867/936	"	"	16891	"
17284	Любомиръ Костовъ Симеоновъ	27.IX. 1914	Шуменъ	"	"	20564/936	юнска	"	17127	19.IX. "
17285	Любомиръ Николовъ Симеоновъ	14.XII. 1910	с. Ковачевци, Радом.	Аг р.	лесовѣдство	2155/938	октом.	1940	16426	5.XI. 1940
17286	Любомиръ Петровъ Станчевъ	16.IV. 1916	Търговище	Мед.	медицина	2467	юнска	1941	16989	8.VII. 1941
17287	Любомиръ Петровъ Тодоровъ	8.I. 1916	Симеоновградъ	Юр.	право	20601/936	февр.	"	16907	13.III. "
17288	Любомиръ Русевъ Русевъ	5.VI. 1916	Търговище	Мед.	медицина	2169	юнска	"	16970	8.VII. "
17289	Людмила Тодорова Алтънова	23.II. 1913	с. Сухиндолъ, Севл.	Иф.	педагогия	11108/933	октом.	1940	16699	22.I. "
17290	Любомиръ Цвѣтановъ Цвѣтановъ	23.II. 1917	Плѣвнѣ	Юр.	право	20789/936	февр.	1941	16906	13.III. "
17291	Любомиръ Цекловъ Семовъ	10.VIII. 1917	Враца	"	"	19899/934	октом.	1940	16592	6.XI. 1940
17292	Лъчезаръ Василевъ Гюлеметовъ	25.II. 1912	с. Кулско, Б. Слат.	Мед.	медицина	2062	февр.	1941	16741	26.II. 1941
17293	Магдалина Иванова Иванчева	8.VI. 1915	София	Иф.	слав. филол.	12958/935	юнска	"	17168	19.IX. "
17294	Мара Георгиева Попова	11.VII. 1915	с. Черешово, Русенско	Мед.	медицина	2403	февр.	"	16822	13.III. "
17295	Мара Христова Бояджиева	1.X. 1913	Фердинандъ	Фм.	математика	5548/933	юнска	"	17026	19.IX. "
17296	Маргарита Георгиева Атанасова	27.II. 1915	София	Мед.	медицина	2353	октом.	1940	16367	18.X. 1940
17297	Маргарита Петрова Кишава	1.X. 1916	Бѣла	Иф.	география	13156/936	"	"	16513	6.XI. "
17298	Маргарита п. Симеонова п. Димитрова	26.IV. 1917	с. Владая, Софийско	"	философия	13395/936	"	"	16479	"

№ по редъ	Име и презиме	Дата на раждането	Мъсторожение	Факултетъ	Специалностъ	Факултетъ брой	Кога е завършил (кога е положил последния изпитъ)		Получилъ диплома	
							сесия	год.	№	дата
17299	Маргарита Стоянова Борачева	27.VI. 1916	Павликени	Фм.	математика	5868/935	юнска	1941	17028	19.IX. 1941
17300	Маргарита Тодорова Станулова	22.VI. 1915	Царибродъ	Иф.	ром. филол.	14120/938			17187	
17301	Маргаритъ Александровъ Маждраковъ	6.X. 1915	Русе	Юр.	право	20262/935			17078	
17302	Марийка Иванова Бълчева	20.II. 1913	Сливенъ	Мед.	медицина	2204	февр.		16739	19.II. 1941
17303	Марийка Милкова Манева	8.II. 1914	Гюмюрджина	Иф.	слав. филол.	11943/934			16845	13.III.
17304	Марийка Тодорова Стателова	15.IV. 1918	София	"	педагогия	13626/937	юнска		17149	19.IX. "
17305	Маринъ Димитровъ Боюклиевъ	23.IX. 1914	с. Вратца, Ловешко	Агр.	земедѣлие	2109/938	февр.		16795	10.III. "
17306	Маринъ Димовъ Мариновъ	20.X. 1914	с. Кокарджа, Добр.	Юр.	право	23589/940	юнска		17122	19.IX. "
17307	Маринъ Личевъ Мариновъ	15.I. 1917	с. Деветаци, Ловешко	Агр.	лесовъдство	1847/936	октом.	1940	16421	5.XI. 1940
17308	Маринъ Стояновъ Джуджевъ	12.XI. 1911	Панагюрище	Юр.	право	20903/936	"	"	16607	6.XI. "
17309	Мария Александрова Занешева	25.XII. 1913	София	Иф.	ром. филол.	10054/932	юнска	1941	17188	19.IX. 1941
17310	Мария Андреева Фандъкова	25.IX. 1909	с. Драчево, Айтоско	"	слав. филол.	9697/932	октом.	1940	16694	22.I.
17311	Мария Атанасова Лолова	18.XII. 1916	Кюстендилъ	Мед.	медицина	2472	юнска	1941	16990	8.VII. "
17312	Мария Атанасова Найденова	16.XII. 1916	Пловдивъ	Иф.	слав. филол.	13347/936	октом.	1940	16533	6.XI. 1940
17313	Мария Атанасова Стоилова	15.VIII. 1911	Ломъ	"	педагогия	11012/933			16700	22.I. 1941
17314	Мария Бонюва Борова	24.I. 1910	Казанлъкъ	"	"	10953/933			16486	6.XI. "
17315	Мария Василева Здравева	21.VI. 1912	София	"	ром. филол.	11211/933			16709	22.II.
17316	Мария Георгиева Мозеа	7.II. 1916	"	"	педагогия	13257/936	юнска	1941	17152	19.IX. 1940
17317	Мария Григорова Славова	17.I. 1913	с. Оръишъ, Свищовско	"	история	14246/938	октом.	1940	16510	6.XI. "
17318	Мария Димитрова Станчева	8.IX. 1917	София	"	география	13315/936	юнска	1941	17159	19.IX. 1941
17319	Мария Захарисва Кирова	19.I. 1916	Сливенъ	"	ром. филол.	13102/936	октом.	1940	16551	6.XI. 1940
17320	Мария Иванова Кръстева	2.IX. 1904	Черепиш. манастиръ	"	педагогия	5858/926			16498	
17321	Мария Кирилова Добрева—Георгиева	25.III. 1916	София	"	философия	13428/936	юнска	1941	17141	19.IX. 1941
17322	Мария Кръстева Димчева	23.XI. 1918	Струмица	"	педагогия	13357/936	октом.	1940	16492	6.XI. 1940
17323	Мария Михайлова п. Иванова	4.VI. 1915	Златица	Фм.	математика	5648/934			16428	5.XI.
17324	Мария Наумова Османкова	2.II. 1913	София	Иф.	педагогия	11416/933			16493	6.XI.
17325	Мария Николова Дечкова	31.III. 1917	Пловдивъ	"	слав. филол.	13091/936			16531	
17326	Мария Николова Черногорска	5.IX. 1905	Пазарджикъ	"	педагогия	7663/930	февр.	1941	16834	13.III. 1941

17327	Мария Николова Ялътанчева	22.VII.	1917	София	Иф.	слав. филол.	13409/936	октом.	1940	16521	6.XI.	1940
17328	Мария Танева Динева	25.II.	1914	с. Коларово, Ст.-Заг.	Фм.	физика	5990/935	"	"	16446	5.XI.	"
17329	Марияна Константинова Батолова	19.II.	1919	София	Иф.	ром. филол.	14201/938	юнска	1941	17196	19.IX.	1941
17330	Марко Матевъ Данковъ	27.VI.	1914	с. Врабево, Троянско	Юр.	право	21319/938	"	"	17115	"	"
17331	Марко Ценовъ Стефановъ	22.II.	1917	Бъла Слагина	"	"	20573/936	февр.	"	16898	13.III.	1941
17332	Матей Николовъ Матеевъ	1.IX.	1917	Карлово	Мед.	медицина	2420	юнска	"	16981	8.VII.	1941
17333	Мегаина п. Тимотеева Константинова	25.V.	1909	с. Изворово, Харман.	Иф.	слав. филол.	8091/930	октом.	1940	16530	6.XI.	1940
17334	Свещ. Методи Ананиевъ Ивановъ	1.IX.	1909	с. Равнобошъ, Радом.	Бог.	богословие	1489/935	"	"	16398	5.XI.	"
17335	Методи Василевъ Димитровъ	17.V.	1915	с. Четинци, Кюстенд.	Агр.	земедълие	2167	февр.	1941	16799	10.III.	1941
17336	Мила Атанасова Георгиева	31.III.	1915	Кюстендилъ	Мед.	медицина	2307	октом.	1940	16371	18.X.	1940
17337	Йеродияконъ Милети (Димитъръ Евста- тиевъ Дончевъ)	5.X.	1913	София	Бог.	богословие	1711/937	юнска	1941	17010	19.IX.	1941
17338	Миленъ Герговъ Пеловъ	25.X.	1910	с. Койнаре, Б. Слат.	Иф.	педагогия	8520/931	февр.	"	16949	28.V.	"
17339	Милка Василева Русева	3.VII.	1915	Шуменъ	"	слав. филол.	12321/934	юнска	"	17165	19.IX.	"
17340	Милка Кирякова Петрова	8.III.	1913	с. Карашъ, Луков.	Юр.	право	18478/932	"	1937	16756	1.III.	"
17341	Милка Константинова Нефтянова	20.IV.	1918	Ст. Загора	"	"	21239/937	"	1941	17134	19.IX.	1941
17342	Милка Тончева Радужева	28.I.	1915	София	Иф.	ром. филол.	13316/936	октом.	1940	16679	6.XI.	1940
17343	Милко Димитровъ Христовъ	8.VII.	1914	В. Търново	Мед.	медицина	2135	"	"	16346	18.X.	"
17344	Милчо Арахангеловъ Цоневъ	13.I.	1915	Трънъ	"	"	2340	"	"	16364	"	"
17345	Мина Манева Минчева	13.X.	1912	с. Голъмъ долъ, Чирп.	Иф.	слав. филол.	10031/932	"	"	16534	6.XI.	1940
17346	Минко Димитровъ Амбаревъ	12.III.	1917	Пловдивъ	Юр.	право	20736/936	"	"	16572	"	"
17347	Минчо Йордановъ Панайотовъ	12.II.	1915	с. Цани Гинчевъ, Н.-Заг.	"	"	19829/934	"	"	16674	"	"
17348	Минчо Танковъ Ивановъ	11.I.	1918	София	"	"	21038/937	юнска	1941	17116	19.IX.	1941
17349	Миодрагъ Никодия Никодиевичъ	26.VIII.	1911	Нишъ	"	"	19722/937	февр.	"	16879	13.III.	"
17350	Мирчо Ивановъ Армяновъ	12.XI.	1917	Ст. Загора	"	"	20663/936	октом.	1940	16636	6.XI.	1940
17351	Митко Добревъ Ламбревъ	26.V.	1914	Хасково	"	"	20181/935	юнска	1941	17106	19.IX.	1941
17352	Митю Георгиевъ Сандуловъ	28.I.	1912	с. Хърлецъ, Орѣх.	"	"	20782/936	октом.	1940	16650	6.XI.	1940
17353	Михаилъ Ангеловъ Риболовъ	25.VIII.	1912	Провадия	Фм.	химия	5585/935	февр.	1941	16813	10.III.	1941
17354	Михаилъ Василевъ Нинковъ	23.IX.	1915	Луковитъ	Юр.	право	21226	юнска	"	17087	19.IX.	"
17355	Михаилъ Димитровъ Матеевъ	20.XII.	1910	Варна	Иф.	слав. филол.	9437/934	октом.	1940	16518	6.XI.	1940
17356	Михаилъ Маноловъ Симовъ	29.XII.	1910	с. Д. Романци, Бръзн.	Мед.	медицина	2520	"	"	16385	18.X.	"
17357	Михаилъ Николовъ Козаровъ	26.X.	1892	с. Варошъ, Преслав.	Юр.	право	13723/922	февр.	1941	16871	13.III.	1941
17358	Михаилъ Петевъ Михайловъ	1.III.	1914	Горна Орѣховица	"	"	20096/935	юнска	"	17109	19.IX.	"
17359	Михаилъ Светославовъ Стефановъ	11.XII.	1917	София	"	"	20811/936	октом.	1940	16684	6.XI.	1940
17360	Михаилъ Тихоловъ Тихоловъ	27.III.	1916	Плѣвненъ	Мед.	медицина	2362	"	"	16370	18.X.	"

№ по редъ	Име и презиме	Дата на раждането	Мѣсторождение	Факултетъ	Специалностъ	Факултетъ брой	Кога е завършилъ (кога е положила последния изпитъ)		Получилъ диплома	
							сесия	год.	№	Дата
17361	Михаилъ Трифоновъ Каранейчевъ	11.V. 1908	Варна	Мед.	медицина	1841	октом.	1940	16336	18.X. 1940
17362	Михо Станчевъ Георгиевъ	24.XII. 1915	с. Побитъ камъкъ, Разгр.	Юр.	право	20514/935	юнска	1941	17119	19.IX. 1941
17363	Младенъ Димитровъ Георгиевъ	10.VIII. 1918	с. Горно Оризово, Берк.	Агр.	земедѣлие	1949/937	"	"	17051	"
17364	Надежда Александрова Ангелова	15.VII. 1916	Плѣвень	Иф.	ром. филол.	12836/935	октом.	1940	16549	6.XI. 1940
17365	Надежда Александрова Годорашева	16.X. 1918	Плѣвень	Юр.	право	21255/937	юнска	1941	17124	19.IX. 1941
17366	Надежда Атанасова Маринова	11.X. 1917	Ивановградъ	"	"	20422/935	"	"	17092	"
17367	Надежда Климентова п. Наумова	14.I. 1916	гр. Турно Северинъ, Ром.	Иф.	педагогия	13053/935	февр.	"	16833	13.III. 1941
17368	Надежда Любомирова Бъзовска	17.I. 1916	Царибродъ	Юр.	право	20963/936	"	"	16926	"
17369	Надежда Николова Радулова	11.IV. 1915	Варна	Иф.	англ. филол.	12262	"	"	16858	"
17370	Надежда Стоянова Минева	3.V. 1917	Ст. Загора	"	герм. филол.	13221/936	"	"	16853	"
17371	Найденъ Диковъ Найденовъ	26.IX. 1899	с. Драгана, Ловешко	Фм.	математика	3621	юнска	"	17027	19.IX. 1941
17372	Найденъ Димитровъ Петровъ	5.I. 1916	с. Любеново, Борисов.	Агр.	земедѣлие	1844/936	октом.	1940	16410	5.XI. 1940
17373	Найденъ Мариновъ Найденовъ	21.II. 1911	Ловечъ	Юр.	право	20810/936	"	"	16675	6.XI. 1941
17374	Найденъ Стойчевъ Памукчиевъ	2.I. 1918	Троянъ	"	"	20586/935	юнска	1941	17117	19.IX. 1941
17375	Начо Гьоневъ Начевъ	15.X. 1914	с. Самуилово, Ст.-Заг.	Агр.	лесовѣдство	1855/936	октом.	1940	16416	5.XI. 1941
17376	Невѣна Илиева Илиева	28.II. 1905	Варна	Иф.	педагогия	13634/937	юнска	1941	17146	19.IX. 1941
17377	Невѣна Николова Бейкова	2.I. 1918	Пловдивъ	"	герм. филол.	13297/936	февр.	"	16855	13.III. 1941
17378	Невѣна Михайлова Попова	1.V. 1914	с. Екшлсу, Леринско	"	история	12422/634	октом.	1940	16703	22.I. 1941
17379	Невѣна Тодорова Господинова	29.VII. 1914	Ст. Загора	"	слав. филол.	12837/935	"	"	16706	22.I. 1941
17380	Недка Петрова Баракова	9.XI. 1915	Пловдивъ	"	ром. филол.	13195/936	юнска	1941	17147	19.IX. 1941
17381	Недко Желевъ Минчевъ	5.XII. 1911	с. Богданово, Добрудж.	Вм.	вет. медик.	457	октом.	1940	16388	29.X. 1940
17382	Недо Ангеловъ Папаличевъ	30.XI. 1916	с. Две могили, Бѣлен.	Юр.	право	20307	февр.	1941	16904	13.III. 1941
17383	Недѣля Димитрова Текева	19.X. 1916	Н. Загора	Фм.	ест. история	6022/935	октом.	1940	16469	5.XI. 1940
17384	Нели Петрова Горанова	7.I. 1919	Севлиево	Иф.	герм. филол.	13717/937	юнска	1941	17173	19.IX. 1941
17385	Ненчо Николовъ Семовъ	5.X. 1917	Дръново	Юр.	право	20667/936	февр.	"	16894	13.III. 1941
17386	Ненчо Примовъ Ненчевъ	14.XII. 1914	Пловдивъ	Бог.	богословие	1607/936	октом.	1940	16394	5.XI. 1940
17387	Неша Петрова Янкова	25.V. 1917	с. Сушица, Струмско	Фм.	математика	5975/935	"	"	16432	"
17388	Никифоръ Христовъ Минковъ	19.VI. 1916	Никополъ	Юр.	право	20715/636	"	"	16692	6.XI. 1941

17389	Никола Александровъ Ковановъ	8.II.	1916	София	Юр.	право	20459/935	февр.	1941	16943	28.V.	1941
17390	Никола Ангеловъ Дуневъ	22.I.	1917	Орѣхово	Фм.	математика	6085/936	октом.	1940	16435	5.XI.	1940
17391	Никола Ангеловъ Мариновъ	31.I.	1913	Ломъ	Юр.	право	20517/935			16637	6.XI	"
17392	Никола Атанасовъ Герджиковъ	12.VII.	1912	Кюстендилъ	"	"	18131/932	февр.	1941	16918	13.III.	1941
17393	Никола Георгиевъ Вълковъ	6.XI.	1916	Б. Слатина	Фм.	ест. история	6254/936	октом.	1940	16457	5.XI.	1940
17394	Никола Георгиевъ Стоиловъ	8.I.	1915	Пещера	Агр.	земедѣлие	1628/934	"	"	16412		"
17395	Никола Димитровъ Спасовъ	31.VII.	1916	Пещера	Юр.	право	20132/935	юнска	1939	16677	6.XI.	1940
17396	Никола Ивановъ Стоевъ	18.XII.	1916	Карлово	Вм.	вет. медц.	852	февр.	1941	16768	4.III.	1941
17397	Никола Йордановъ Вишовградски	11.X.	1912	с. Михалци, В. Търн.	Юр.	право	18463/932	октом.	1940	16693	6.XI.	1940
17398	Никола Маноловъ Николовъ	8.III.	1916	с. Мъглищъ, Казанл.	Мед.	медицина	2436	юнска	1941	16985	8.VII.	1941
17399	Никола Н. Пашиновъ Томовъ Кузмовъ	9.X.	1918	Пловдивъ	Юр.	право	21267	"	"	17077	19.IX.	"
17400	Никола Русановъ Кьордовъ	25.IX.	1915	с. Горско Сливоно, Севл.	Вм.	вет. медц.	848	февр.	"	16774	4.III.	"
17401	Никола Христовъ Жаблиивовъ	3.II.	1917	София	Юр.	право	20251/935	октом.	1940	16676	6.XI.	1940
17402	Никола Христовъ Цоневъ	4.IX.	1914	с. Надежда, Соф.	"	"	10563/933	"	"	16569		"
17403	Николай Ангеловъ Джелеповъ	30.XI.	1914	Пловдивъ	Мед.	медицина	2627	февр.	1941	16729	19.II.	1941
17404	Николай Ивановъ Бебевъ	24.VII.	1915	"	Юр.	право	20419/935	юнска	"	17105	19.IX.	"
17405	Николай х. Ивановъ п. Петровъ	29.VIII.	1911	с. Типченица, Врач.	Вм.	вет. медц.	541	октом.	1940	16332	9.X.	1940
17406	Николай Ивановъ Поповъ	12.I.	1919	с. Еница, Б. Слат.	Юр.	право	21048/937	юнска	1941	17076	19.IX.	1941
17407	Николай Ивановъ Поповъ	15.I.	1915	Ямболъ	Мед.	медицина	2398	октом.	1940	16381	18.X.	1940
17408	Николай Йордановъ Кочевъ	6.V.	1912	Айтосъ	Юр.	право	20691/936	"	"	16615	6.XI.	"
17409	Николай Йордановъ Петровъ	18.X.	1914	с. Сушица, Орѣховско	Иф.	слав. филол.	12834/935	"	"	16527		"
17410	Николай Константиновъ Таневъ	10.VI.	1911	Шуменъ	Мед.	медицина	2479	февр.	1941	16732	19.II.	1941
17411	Николай Момчевъ Дочевъ	7.X.	1918	В. Търново	Юр.	право	21122/937	юнска	"	17101	19.IX.	"
17412	Николай Стефановъ Зюнниковъ	19.XII.	1908	ст. Владимирская, Русия	Агр.	земедѣлие	1114/931	февр.	"	16954	28.V.	1941
17413	Николай Христовъ Георгиевъ	31.X.	1914	В. Търново	Юр.	право	16940/934	"	"	16940		"
17414	Николина Димитрова Георгиева	5.VII.	1917	София	Иф.	клас. филол.	13341/936	"	"	16952		"
17415	Николина Христова Чешмеджиева	12.II.	1917	Пазарджикъ	Фм.	ест. история	6143/936	юнска	"	17015	19.IX.	1941
17416	Нино Статковъ Тодоровъ	14.IV.	1913	с. Девене, Врачанско	Агр.	лесовъдство	1892/936	"	"	17038		"
17417	Нора Маринова Кушева	14.V.	1616	Плѣвенъ	Иф.	география	12861/935	октом.	1940	16516	6.XI.	1940
17418	Нора Михайлова Здравкова	20.V.	1914	Видинъ	"	философия	12827/935	февр.	1941	16823	13.III.	1941
17419	Нора Хараламбиева Станишева	6.II.	1912	Ломъ	"	слав. филол.	11565/933	октом.	1940	16525	6.XI.	1940
17420	Олга Димитрова Геринъ	31.VII.	1913	София	Юр.	право	18294/932	юнска	1939	16696	22.I.	1941
17421	Олга Николаевна Дурилина	26.X.	1913	Одеса, Русия	Мед.	медицина	2127	октом.	1940	16345	18.X.	1940
17422	Олегъ Всеволодовичъ Тилински	22.VII.	1915	Киевъ, Русия	"	"	2375	"	"	16375		"

№ по редъ	Име и презиме	Дата на раждането	Мѣсторождение	Факултетъ	Специал-ность	факултетъ брой	Кога с за-вършилъ (кога е по-ложилъ последния изпитъ)		Получилъ диплома	
							сесия	год.	№	дата
17423	Орфей Йордановъ Кръстевъ	27.II. 1912	с. Горановци, Кюстен.	Иф.	география	11610/933	февр.	1941	16953	28.V. 1941
17424	Павелъ (Паню) Мичевъ П. Геиковски	22.XI. 1917	с. М. Дължковска, Троян.	Юр.	право	21445/938	юнска		17100	19.IX.
17425	Павелъ Пенчевъ Банковъ	26.VII. 1916	Разградъ			21059/937			17069	
17426	Павелъ Цонковъ Илевъ	21.VIII. 1914	с. Горенъ биволъ, Ловен.	Иф.	слав. филол.	13674/937	февр.	"	16842	13.III. 1941
17427	Павлина Стоянова Вѣткова	31.XII. 1917	с. Дисевица, Плѣвен.	Агр.	земедѣлие	1820/936	юнска	"	17047	19.IX.
17428	Панко Димитровъ Илиевъ	2.IV. 1914	с. Долни Дълбникъ, Плѣв.	Юр.	право	20069/935	октом.	1940	16717	22.I.
17429	Панто Блажевъ Симеоновъ	4.XII. 1907	с. Синаговци, Видинс.	Мед.	медицина	2720	февр.	1941	16731	19.II.
17430	Параскева Тошева Алексиева	2.IX. 1911	Враца	Иф.	гер. филол.	8665/931	юнска		17172	19.IX.
17431	Параскева Христова Златева	26.II. 1918	Севлиево		ром. филол.	13715/937	"		17186	
17432	Парашкева Недева Цанкова	5.III. 1915	Калоферъ	Мед.	медицина	2361	февр.	"	16748	26.VI. 1941
17433	Пена Цекова Янчева-Петрова	15.IV. 1915	с. Горно Пешене, Врачан.	Иф.	педагогия	13240/936	октом.	1940	16490	6.XI. 1940
17434	Пенка Савова Ботева	19.IX. 1912	Тутраканъ	Юр.	право	20615/936	юнска	1941	17098	19.IX. 1941
17435	Пенко Милушевъ Новковъ	23.XII. 1911	с. Гложе, Борисовград.	Фм.	математика	5373/932	октом.	1940	16429	5.XI. 1940
17436	Пенчо Николовъ Пѣвевъ	25.IV. 1913	с. Дръново, Костурско	Иф.	клас. филол.	13051/935	февр.	1941	16850	13.III. 1941
17437	Пенчо Пенчевъ Певевъ	7.XI. 1911	с. Патрешъ, В. Търн.		слав.	9053/931			16839	
17438	Пенчо Стояновъ Илиевъ	13.VIII. 1913	с. Златарица, Еленско	"	педагогия	10960/933	октом.	1940	16494	6.XI. 1940
17439	Пеню Ивановъ Янковъ	20.V. 1911	с. Дивдѣдово, Шумен.	Юр.	право	19633/934	"		16625	
17440	Пешо Мариновъ Пешевъ	9.IV. 1916	с. Конаре, Б. Слатинс.	Агр.	земедѣлие	1871/936	февр.	1941	16794	10.III. 1941
17441	Петко Георгиевъ Диневъ	6.IX. 1914	с. Православенъ, Борисов.	Иф.	философия	14016/937	юнска		17139	19.IX.
17442	Петко Георгиевъ Петровъ	6.II. 1916	с. Блъсничево, Луков.	Юр.	право	20733/936	октом.	1940	16635	6.XI. 1940
17443	Петко Ивановъ Карадѣлковъ	15.X. 1914	с. Дервентъ, Деде-Агачко		"	20727/936	"		16574	
17444	Петко Мариновъ Мосевъ	23.XII. 1914	с. Мах. Изворче, Ловешко	Фм.	ест. история	6210/936	февр.	1941	16816	10.II. 1941
17445	Петко Митовъ Петковъ	17.XII. 1916	с. Царевецъ, Врачанс.	Юр.	право	21024/937	"		16888	13.III.
17446	Петко Стефановъ Петковъ	25.V. 1914	с. Видраре, Тетевенско		"	19111/933	юнска		17132	19.IX.
17447	Петко Христовъ Бечевъ	20.XII. 1916	София		"	20593/936	февр.	"	16877	13.III.
17448	Петко Христовъ Сивчевъ	3.III. 1918	с. Върбица, Б. Слатин.	Агр.	лесовѣдство	1885/936	октом.	1940	16423	5.XI. 1940
17449	Петъръ Аврамовъ Бояджиевъ	11.VII. 1916	Ловечъ	Иф.	педагогия	13622/937	февр.	1941	16948	28.V. 1941
17450	Петъръ Анастасовъ Кюприбашевъ	19.IV. 1916	с. Константиноу, Еленско	Мед.	медицина	2355			16747	26.I.

17451	Петър Антонов Дертлиевъ	23.III.	1916	с. Писарсво, Плъвен.	Мед.	медицина	2326	февр.	1941	16744	26.II.	1941
17452	Петър Атанасовъ Кършибрадовъ	30.I.	1905	Ст. Загора	Юр.	право	19387/933	юнска	"	17131	19.IX.	"
17453	Петър Василевъ п. Николовъ	26.VI.	1913	Кюстендилъ	Мед.	медицина	2103	октом.	1940	16342	18.X.	1940
17454	Петър Василевъ Петровъ	6.III.	1913	с. Руска Бъла, Врачанско	Юр.	право	20696/936	"	"	16642	6.XI.	"
17455	Петър Вичевъ Константиновъ	28.II.	1908	с. Драгоево, Преслав.	"	"	18907	февр.	1941	16939	28.V.	1941
17456	Петър Борисовъ Петровъ	22.VI.	1918	Враца	"	"	21078/918	юнска	"	21126	19.IX.	"
17457	Петър Генчевъ Колевъ	4.XII.	1917	с. Загорци, Н. Загорс.	Фм.	математика	6345/937	"	"	17020	"	"
17458	Петър Георгиевъ Алтънковъ	10.I.	1910	Н. Загора	Мед.	медицина	2388	февр.	"	16819	11.III.	1941
17459	Петър х. Георгиевъ Дишлиевъ	27.IV.	1895	Свиленградъ	Юр.	право	18897/933	октом.	1940	16686	6.XI.	1940
17460	Петър Ивановъ Горбановъ	18.IX.	1915	В. Търново	Мед.	медицина	2312	"	"	16357	18.X.	"
17461	Петър Ивановъ Тотовъ	22.V.	1916	Кула	Юр.	право	20871/936	февр.	1941	16935	28.V.	1941
17462	Петър Ивановъ Константиновъ	15.V.	1917	Гломюрджина	Вм.	вет. медиц.	836	"	"	16780	4.III.	"
17463	Петър Ивановъ Маневъ	15.IX.	1915	Панагюрище	Юр.	право	21011/937	юнска	"	17112	19.IX.	"
17464	Петър Илановъ Николчевъ	24.VI.	1913	Пазарджикъ	"	"	19235/933	"	"	17091	"	"
17465	Петър Ивановъ п. Петровъ	11.IV.	1911	София	"	"	18691/933	февр.	"	16919	13.III.	1941
17466	Петър п. Йордановъ п. Георгиевъ	17.V.	1912	Враца	"	"	21019/937	октом.	1940	16683	6.XI.	1940
17467	Петър Йордановъ Петровъ	1.X.	1914	с. Рашково, Ботевград.	Мед.	медицина	2371	"	"	16372	18.X.	"
17468	Петър Йордановъ Петровъ	4.X.	1914	с. Бабукъ, Силистрен.	Агр.	земеделие	1812/936	февр.	1941	16791	10.III.	1941
17469	Петър Йордановъ Ярцевъ	20.XII.	1917	София	Юр.	право	20671/936	октом.	1940	16612	6.XI.	1940
17470	Петър Йосифовъ Колипатковъ	31.VII.	1912	с. Бълене, Свищовско	"	"	20646/936	"	"	16599	"	"
17471	Петър Костадиновъ Праматаровъ	2.I.	1901	Чирпанъ	Вм.	вет. медиц.	1001	юнска	1941	16966	8.VII.	1941
17472	Петър Кунчевъ Петковъ	22.VII.	1915	с. Бъглезъ, Пловдивс.	Мед.	медицина	2720	"	"	16994	"	"
17473	Петър Кръстевъ Къневъ	24.I.	1909	с. Цакошица, Врачан.	Фм.	ест. история	5339/932	"	"	17014	19.IX.	1941
17474	Петър Милановъ Братовъ	12.VII.	1917	Ст. Загора	Юр.	право	20687/936	октом.	1940	16585	6.XI.	1940
17475	Петър Митовъ Петровъ	21.IX.	1914	с. Буковици, Орѣховско	Иф.	слав. филол.	13440/936	"	"	16523	"	"
17476	Петър Николаевъ Камбуровъ	2.XII.	1913	Ст. Загора	Фм.	математика	5063/931	февр.	1941	16810	10.III.	1941
17477	Петър Николовъ Петровъ	17.VII.	1917	с. Цягриловци, Трънс.	Иф.	философия	13426/936	окто м.	1940	16470	6.XI.	1940
17478	Петър Петровъ Лоловъ	19.VI.	1914	Варна	Мед.	медицина	2122	юнска	1941	16995	8.VII.	1941
17479	Петър Симеоновъ Захариевъ	14.VI.	1914	с. Карачъ, Русенско	"	"	2372	октом.	1940	16373	18.X.	1940
17480	Петър Симеоновъ Петровъ	2.II.	1913	Враца	Юр.	право	21032/937	юнска	1941	17075	19.IX.	1941
17481	Петър Стефановъ Рачевъ	6.IV.	1918	Чирпанъ	"	"	21031/937	"	"	17103	19.IX.	"
17482	Петър Христовъ Андреевъ	13.VIII.	1908	Ломъ	"	"	18770/933	"	1940	16640	6.XI.	1940
17483	Първанъ Годоровъ Кръстевъ	8.I.	1913	с. Сливница, Софийско	"	"	20647/936	октом.	"	16583	"	"
17484	Пайко Вълчевъ Бочевъ	6.II.	1917	с. Радювене, Ловешко	Агр.	лесовъдство	1974/937	юнска	1941	17034	19.IX.	1941

№ по редъ	Име и презиме	Дата на раждането	Мѣсторождение	Факултетъ	Специалностъ	Факултетъ брой	Кога е завършилъ (кога е положили последния изпитъ)		Получилъ диплома	
							сесия	год.	№	дата
17485	Пѣйко Колевъ Пейковъ	27.IX. 1918	с. Петко Славейковъ, Сев.	Агр.	земедѣлие	1991/938	юнска	1941	17136	19.IX. 1941
17486	Пѣю Марковъ Запряновъ	6.IX. 1917	с. Самуилово, Чирп.	"	"	1986/937	октом.	1940	16407	5.XI. 1940
17487	Пѣю Кунчевъ Пѣвевъ	29.V. 1916	Пловдивъ	Юр.	право	20644/936	"	"	16582	6.XI. "
17488	Рада Андреева Букурещлиева	5.IX. 1898	София	Иф.	слав. филол.	2720/917	"	1927	16736	22.II. 1941
17489	Рада Димитрова Златева	27.XI. 1914	Ст.-Загора	"	ром. филол.	12358/934	"	1940	16545	6.XI. 1940
17490	Рада Стоянова Юркова	6.III. 1917	Одринъ	"	клас. филол.	12853/935	юнска	1941	17178	19.IX. 1941
17491	Радка Иванова Бъчварова	9.II. 1916	Търговище	Фм.	математика	5884/935	"	"	17021	19.IX. 1941
17492	Радка Цанова Комитска	18.X. 1915	с. Бѣлг. пазоръ, Тетев.	Иф.	философия	13666/937	февр.	"	16826	13.III. "
17493	Радой Петковъ Ратковъ	29.XI. 1909	с. Ракита, Луковитско	Фм.	математика	4445/929	"	"	16931	28.V. "
17494	Радю Мононъ Топаловъ	24.VI. 1912	с. Бѣжаново, Луков.	Юр.	право	20632/936	"	"	16924	13.III. "
17495	Райна Александрова Симеонова	13.XII. 1912	с. Маданъ, Фердин.	Фм.	ест. история	6222/936	"	1940	16468	5.XI. 1940
17496	Райна Божилова Стефанова	1.I. 1912	Самоковъ	Иф.	педагогия	12408/934	октом.	"	16485	6.XI. "
17497	Райна п. Викторова Недѣлчева	8.II. 1917	Пирдопъ	Фм.	ест. история	6112	"	"	16467	5.XI. "
17498	Райна Гюрова Иванова	19.I. 1915	София	Иф.	педагогия	11140/933	"	"	16484	6.XI. "
17499	Райо Петковъ Раевъ	9.V. 1913	Златица	Агр	земедѣлие	1703/935	"	"	16413	5.XI. "
17500	Райчо Алексиевъ Стояновъ	25.X. 1906	с. Пещера, Радом.	Мед.	медицина	2522	"	"	16386	18.X. "
17501	Райчо Петровъ Николовъ	29.X. 1915	с. Малашевци, Соф.	Агр.	лесовѣдство	1630/934	"	"	16420	5.XI. "
17502	Рачо Василевъ Рачевъ	14.XII. 1903	с. Мокришъ, Кулско	Фм.	химия	7146/940	юнска	1941	17018	19.IX. 1941
17503	Рашко Николовъ Гълъбовъ	12.VIII. 1907	Пловдивъ	Юр.	право	20047/937	февр.	"	16925	13.III. "
17504	Робертъ (Конорти) Йосифъ Басанъ	23.III. 1915	Ямболъ	"	"	19648/934	юнска	"	17063	19.IX. "
17505	Руси Русевъ Русевъ	5.IV. 1916	с. Бабукъ, Силистр.	"	"	21217/937	"	"	17074	"
17506	Руси Христозовъ Господиновъ	31.X. 1914	с. Мусачево, Ст.-Заг.	"	"	20876/936	октом.	1940	16571	6.XI. 1940
17507	Руска Димитрова Парпулова	1.XI. 1917	с. Вардунъ, Търг.	Иф.	философия	13563/936	февр.	1941	16830	13.III. 1941
17508	Руска Иванова Мерджанова	23.III. 1917	Сливенъ	"	педагогия	13491/936	октом.	1940	16500	6.XI. 1940
17509	Руска Константинова Михалакева	14.VII. 1915	Берлинъ	Мед.	медицина	2404	"	"	16382	18.X. "
17510	Русинъ Тодоровъ Русиновъ	13.VI. 1916	Ломъ	Юр.	право	20756/936	"	"	16600	6.XI. "
17511	Сава Василевъ Колевъ	15.IX. 1914	с. Трекляно, Кюстенд.	"	"	13532/936	февр.	1941	16950	28.V. 1941
17512	Сава Михайловъ Бъчваровъ	2.I. 1901	Плѣвненъ	"	"	17869/932	"	"	16860	13.III. "

17513	Сава Цоловъ Манчевъ	6.V.	1915	с. Вранянь, Б.-Слат.	Юр.	право	20710/936	окто м.	1940	16588	6.XI.	1940
17514	Свѣтослава Цвѣткова Маринова	1.VII.	1915	с. Джурилово, Б.-Слат.	Иф.	педагогия	13129/936			16489		
17515	Свѣтославъ Георгиевъ Ивановъ	14.XII.	1916	Бѣлоградчикъ	Агр.	лесовѣдство	1774/935			16419	5.XI.	1940
17516	Дяконъ Свѣтославъ Драгиевъ (Свѣтия Драгиевъ)	22.II.	1914	с. Твърдица, Н.-Заг.	Бог.	богословие	1766	юнска	1941	17009	19.IX.	1941
17517	Свѣтославъ Константиновъ Рамадановъ	10.II.	1912	София	Юр.	право	18259/932	"	"	17120		
17518	Свобода Рашкова Томова	21.II.	1916	Варна	Иф.	ром. филол.	12696/935	октом.	1940	16557	6.XI.	1940
17519	Сергей Александровъ Голлендеръ	8.IV.	1916	Киевъ, Русия	Юр.	право	20706/936			16633		
17520	Сергей Ивановъ Влаховъ	6.III.	1917	Ростовъ, Русия		"	20870/936			16624		
17521	Сергей Минковъ Аджаровъ	2.IX.	1912	Пловдивъ	Мед.	медицина	2109			16343	18.X.	1940
17522	Стока Димитрова Лафчиева	13.II.	1917	Тетевенъ	Юр.	право	20908/936			16715	22.I.	1941
17523	Симеонъ Деспотовъ Поповъ	4.V.	1915	с. Гложене, Орѣхов.		"	19744/934			16609	6.XI.	1940
17524	Симеонъ Ивановъ Ламбриевъ	22.III.	1918	София		"	20966/936			16654		
17525	Симеонъ Йордановъ Петковъ	9.VII.	1911	София	Фм.	ест. истор.	5144/932	октом.	1940	16458	5.XI.	
17526	Симеонъ Мариновъ Николовъ	1.VII.	1912	с. Каменаръ, Разгр.	Юр.	право	20205/935	февр.	1941	19861	13.III.	1941
17527	Слави Донева Славовъ	3.I.	1913	с. Гьоре, Балчишко	Агр.	земедѣлие	1817/936	юнска		17053	19.IX.	
17528	Слави Трифоновъ Славовъ	27.III.	1915	с. Михалци, В.-Търн.		лесовѣдство	2165/939			17030		
17529	Славка Димитрова Пехливанова	18.IV.	1912	София	Иф.	слав. фил.	9191/931	"	"	17169		
17530	Славчо Кирчковъ Шкуртовъ	5.IV.	1917	Ксанти	Юр.	право	20613/936	октом.	1940	16685	6.XI.	1940
17531	Славчо Костовъ Савовъ	30.V.	1909	Нови-Пазаръ	Вм.	ветр. медич.	308			16391	5.XI.	
17532	Славчо Спасовъ Грънчаровъ	11.V.	1914	София	Мед.	медицина	2363	февр.	1941	16749	26.II.	1941
17533	Славъ Георгиевъ Мариновъ	29.I.	1918	с. Дебъръ, Борисовг.	Вм.	вет. медич.	845			16759	4.III.	
17534	Соня-Фанка Стефанова Чешмеджиева	9.V.	1915	Карлово	Юр.	право	18793/933	"	"	16947	28.V.	
17535	София Стефанова Стойчева	8.I.	1919	Варна	Фм.	химия	6358/937	юнска		17019	19.IX.	
17536	Софка Славова Калинкова	20.I.	1915	Добричъ	Мед.	медицина	2352	октом.	1940	16366	18.X.	1940
17537	Спасъ Анастасовъ Разбойниковъ	22.XI.	1914	Пловдивъ		"	2170			16348		
17538	Спасъ Ангеловъ Мулешковъ	13.XI.	1917	София	Иф.	клас. филол.	13372/936			16536	6.XI.	1940
17539	Стойко Тодоровъ Читовъ	27.III.	1909	с. Джебене, Карлов.	Мед.	медицина	2516			16384	18.X.	
17540	Станимиръ Цвѣтковъ Зеленоградски	6.IX.	1915	Етрополе	Вм.	вет. медич.	810	февр.	1941	16766	4.III.	1941
17541	Станка Стефанова Стоянова	23.XII.	1915	с. Корпинъ, Н.-Загор.	Иф.	слав. филол.	13026/935	"	"	16840	13.III.	
17542	Стела Георгиева Попова	11.III.	1916	Шуменъ		философия	13250/936	октом.	1940	16471	6.XI.	1940
17543	Стефана Добрева Казанджиева	28.VIII	1913	Шуменъ		ром. филол.	9945/932	юнска	1941	17191	19.IX.	1941
17544	Стефана Вутева Велева	30.VI.	1914	Луковитъ		"	11908/934			17194		
17545	Стефана Страшимирова Георгиева	6.X.	1916	София	Фм.	математика	5872/935			17024		
17546	Стефанка Грозюва Дикова	18.X.	1918	София	Юр.	право	21080/937			17097		

№ по редъ	Име и презиме	Дата на раждането	Мѣсторождение	Факултетъ	Специалностъ	Факултетъ-брой	Кога е завършилъ (кога е положилъ последния изпитъ)		Получилъ диплома	
							сесия	год.	№	дата
17547	Стефанъ Александровъ Стефановъ	15.XII. 1912	с. Ружинци, Бѣлград.	Юр.	право	20948/936	февр.	1941	16944	28.V. 1941
17548	Стефанъ Боневъ Станчевъ	14.VI. 1914	Разградъ	"	"	20630/936	октом.	1940	16601	6.XI. 1940
17549	Стефанъ Веселиновъ Драгиевъ	29.V. 1912	с. Килефарено, В.-Търн.	Мед.	медицина	1850	"	"	16339	18.X. "
17550	Стефанъ Георгиевъ Кулековъ	27.XII. 1914	Провадия	Юр.	право	20620/936	февр.	1941	16870	13.III. 1941
17551	Стефанъ Георгиевъ Куруивановъ	22.I. 1898	Ст. Загора	"	"	18321/932	октом.	1940	16605	6.XI. 1940
17552	Стефанъ Димитровъ Димитровъ	2.X. 1915	Ст. Загора	Мед.	медицина	2315	юнска	1941	16974	8.VII. 1941
17533	Стефанъ Ивановъ Длъгнековъ	16.I. 1916	София	Юр.	право	20698/936	октом.	1940	16643	6.XI. 1940
17554	Стефанъ Ивановъ Петковъ	19.X. 1917	Балчикъ	"	"	20702/936	"	"	16597	"
17555	Стефанъ Игнатовъ Бутаковъ	12.II. 1913	Берковица	"	"	19208/933	февр.	1941	16892	13.III. 1941
17556	Стефанъ Иларионовъ Баировъ	22.VIII. 1914	с. Бутово, В.-Търнов.	Вм.	вет. медик.	859	"	"	16760	4.III. "
17557	Стефанъ Йордановъ Куртевъ	23.VI. 1915	Сливенъ	Мед.	медицина	2380	октом.	1940	16377	18.X. 1940
17558	Стефанъ Мариновъ Чакървъ	11.X. 1911	с. Златарица Еленско	Юр.	право	19604/934	февр.	1941	16872	13.III. 1941
17559	Стефанъ Митевъ Вачковъ	11.X. 1914	с. Присово, В.-Търн.	Агр.	лесовъдство	1571	"	"	16806	10.III. "
17560	Стефанъ Николовъ Терзиевъ	25.X. 1915	с. Пороише, Разгр.	Фм.	ест. история	6076/936	октом.	1940	16461	5.XI. 1940
17561	Стефанъ Христовъ Цаневъ	13.II. 1915	Бѣла Слатина	Иф.	педагогия	11455	февр.	1941	16836	13.III. 1941
17562	Стефанъ Христовъ Цанковъ	9.VI. 1916	София	"	"	13162/936	октом.	1940	16509	6.XI. 1940
17563	Стефка Каменова Димова	14.IV. 1914	Фердинандъ	Мед.	медицина	2624	юнска	1941	16997	8.VII. 1941
17564	Стефка Стефанова Маркова	31.XII. 1916	Ловечъ	Иф.	педагогия	12318	октом.	1940	16495	6.XI. 1940
17565	Стефка Стефанова Станчева	23.X. 1915	София	Мед.	медицина	2324	"	"	16359	18.X. "
17566	Стефчо Николовъ Драголевски	19.VIII. 1917	София	Юр.	право	20838/936	"	"	16681	6.XI. "
17567	Стоилъ Ивановъ Пейчевъ	9.VII. 1914	с. Гозъ, Брѣзничско	Фм.	химия	5830/934	февр.	1941	16818	10.III. 1941
17568	Стоименъ Александровъ Топаловъ	7.V. 1914	Радомиръ	Мед.	медицина	2371	октом.	1940	16383	18.X. 1940
17569	Стойка Николова Северова	9.IX. 1919	Г. Джумая	Иф.	ром. филол.	9082/931	февр.	1941	16852	13.III. 1941
17570	Стойко Стойковъ Недѣлковъ	15.VI. 1915	с. Тодювци, Еленско	Вм.	вет. медик.	861	"	"	16771	4.III. "
17571	Стойно Ангеловъ Ивановъ	12.XI. 1909	с. Бузмани, Новосел.	Юр.	право	18629/933	"	"	16864	13.III. 1941
17572	Стойчо Теневъ Атанасовъ	9.I. 1914	с. Пъвецъ, Търгов.	Мед.	медицина	2175	октом.	1940	16349	18.X. 1940
17573	Стоянка Анастасова Накова	15.IX. 1917	София	Юр.	право	20747/936	юнска	1941	17118	19.IX. 1941
17574	Стоянка Тодорова Димитрова	15.V. 1915	София	Иф.	педагогия	13371/936	"	"	17153	"

17575	Стоянъ х. Вълчевъ Стояновъ	6. VI. 1913	с. Каладжидере, Гюмюрд.	Юр.	право	19988/934	октом.	1940	16576	6. XI. 1940
17576	Стоянъ Ивановъ Дойчевъ	14. I. 1910	с. Лъйрово, Елховско	"	"	21272/937	юнска	1941	17059	19. IX. 1941
17577	Стоянъ Илиевъ Стояновъ	18. I. 1915	Ямболъ	Агр.	земедълие	1851/936	октом.	1940	16403	5. X. 1940
17578	Стоянъ Михайловъ Колевъ	5. III. 1916	с. Марчино, Поповско	Фм.	математика	6181/936	"	"	16443	"
17579	Стоянъ Христовъ Николовъ	2. I. 1915	с. Горна Баня, Соф.	Мед.	медицина	2140	февр.	1941	16742	26. II. 1941
17580	Сжбчо Марковъ Сжбевъ	28. II. 1915	Карнобатъ	Юр.	право	19850/934	юнска	"	17056	19. IX. "
17581	Тамара Василева Петкова	16. X. 1919	Ялта, Русия	Фм.	ест. история	6115/936	октом.	1940	16464	5. XI. 1940
17582	Татяна Валентинова Матѣва	11. III. 1918	с. Чаушево, Свишов.	"	"	6265/936	"	"	16465	"
17583	Теню Василевъ Георгиевъ	1. III. 1915	Пловдивъ	Юр.	право	20437/935	юнска	1941	17061	19. IX. 1941
17584	Теню Христовъ Чавдаровъ	12. X. 1905	с. Хаджи Димит., Казанл.	Агр.	лесовъдство	2118/937	февр.	"	16800	10. III. "
17585	Тихомиръ Захариевъ Танкинъ	8. XI. 1914	Трънъ	Мед.	медицина	2201	"	"	16740	24. II. "
17586	Тодора Димитрова Парчева	15. I. V. 1915	Габрово	Иф.	"	12730/935	октом.	1940	16511	6. XI. 1940
17587	Тодора Тодорова Алтънова	27. IV. 1915	с. Сухиндолъ, Севлиево.	"	география	13047/935	"	"	16704	22. I. 1941
17588	Тодора Тодорова Андреева	23. VII. 1913	Враца	Бог.	богословие	1544/935	"	"	16396	5. XI. 1940
17589	Тодорка Иванова Любимова	9. III. 1916	София	Иф.	анг. филол.	13211/936	февр.	1941	16856	13. III. 1941
17590	Тодоръ Браяновъ Бакаловъ	11. V. 1914	с. Дервентъ, Деде-Агач.	Юр.	право	20593/936	юнска	"	17104	19. IX. "
17591	Тодоръ Василевъ Шарковъ	27. III. 1917	Дупница	Мед.	медицина	2493	"	"	16992	8. VII. 1941
17592	Тодоръ Великовъ Пеловски	4. III. 1907	с. Розозенъ, Орѣх.	"	"	1489	"	"	16964	"
17593	Тодоръ Димитровъ п. Еленковъ	3. II. 1915	с. Славия, Царибр.	"	"	2335	октом.	1940	16362	18. X. 1940
17594	Тодоръ Ивановъ Мирчевъ	31. I. 1912	София	Юр.	право	18306/932	"	"	16678	6. XI. "
17595	Тодоръ Лилевъ Илевъ	27. X. 1917	София	Фм.	математика	6219/936	"	"	16434	5. XI. "
17596	Тодоръ Михайловъ Георгиевъ	12. III. 1911	с. Драинци, Трънско	Юр.	право	18649/933	юнска	1941	17128	19. IX. 1941
17597	Тодоръ Николовъ Радковъ	27. VIII. 1911	с. Клисурса,	"	"	19007/933	февр.	"	16862	13. III. "
17598	Тодоръ Петровъ Атанасовъ	16. V. 1915	София	"	"	20881/936	"	"	16865	"
17599	Тодоръ Петровъ Габровски	12. V. 1917	София	"	"	20597/936	октом.	1940	16587	6. XI. 1940
17600	Тодоръ Петровъ Стояновъ	20. IV. 1911	Шуменъ	"	"	19139/933	февр.	1941	16920	13. III. 1941
17601	Тодоръ Петровъ Тодоровъ	24. II. 1917	с. Съячи, Поповско	Фм.	математика	6235/936	юнска	"	17029	19. IX. "
17602	Тодоръ Радевъ Димитровъ	17. X. 1912	с. Владиславъ, Варн.	Юр.	право	19577/933	"	"	17093	"
17603	Тодоръ Тодоровъ Захариевъ	17. X. 1912	Лѣсковецъ	Мед.	медицина	1904	октом.	1940	16337	18. X. 1940
17604	Тодоръ Христовъ Казанджиевъ	25. V. 1913	Чирпанъ	Агр.	земедълие	1557/933	"	"	16411	5. XI. "
17605	Тодоръ Христовъ Тодоровъ	5. IV. 1915	с. Вратца, Ловешко	"	"	2143, 938	"	"	16409	"
17606	Тома Николовъ Гвоздиевъ	8. VII. 1915	Тръвна	Юр.	право	20591/936	февр.	1941	16914	13. III. 1941
17607	Тома Цвѣтковъ Златановъ	9. II. 1910	с. Борованъ, Б.-Слат.	"	"	20171/935	октом.	1940	16668	6. XI. 1940
17608	Тони Борисовъ Стателовъ	12. VII. 1916	Варна	Мед.	медицина	2369	февр.	1941	16728	19. II. 1941
17609	Тонка Райчева Райчева	17. I. 1918	София	Фм.	ест. история	6125/936	октом.	1940	16462	5. XI. 1940

№ по редъ	Име и презиме	Дата на раждането	Мѣсторождение	Факултетъ	Специалностъ	Факултетъ-брой	Кога е завършилъ (кога е положила последния изпитъ)		Получилъ диплома	
							сесия	год.	№	дата
17610	Траяна Владимирова Карамфилова	11.I. 1916	Пазарджикъ	Иф.	слав. филол.	13124/936	юнска	1941	17167	19.IX. 1941
17611	Трифонъ Василевъ Долапчиевъ	22.VII. 1917	Сливенъ	Вм.	вет. медик.	844	"	"	17000	17.VII. "
17612	Фанка Панайотова Димитрова	13.VIII. 1914	Пазарджикъ	Иф.	слав. филол.	11947/934	октом.	1940	16680	6.XI. 1940
17613	Фердинандъ Петровъ Кърмовъ	9.VII. 1915	с. Вѣтренъ-долъ, Пазард.	Юр.	право	20626/936	юнска	1941	17058	19.IX. 1941
17614	Филипъ Божиновъ Гайдановъ	19.V. 1909	София	Мед.	медицина	1792	февр.	"	16725	18.II. "
17615	Филипъ Георгиевъ Пешевъ	25.X. 1909	с. Видраре, Тетевен.	Вм.	вет. медик.	939	юнска	"	17005	17.VII. "
17616	Флоринка Петрова Микета	1.V. 1914	Плѣвенъ	Иф.	философия	13280-а	февр.	"	16824	13.III. "
17617	Филипъ Спасовъ Костовъ	31.III. 1916	с. Ставрици, Орѣхов.	Агр.	земеделе	1902/937	"	"	16792	10.III. "
17618	Хараланъ Боневъ Харалановъ	21.II. 1916	с. Подкрепа, Хасков.	Иф.	слав. филол.	13422/936	"	"	16847	13.III. "
17619	Христина Иванова Бежева	19.X. 1917	София	"	клас. филол.	13727/937	юнска	"	17183	19.IX. "
17620	Христо Алексиевъ Петровъ	10.II. 1914	с. Камарево, Карноб.	Агр.	лесовѣдство	1988/937	февр.	"	16801	10.III. "
17621	Христо Антимовъ Христовъ	16.IX. 1915	с. Теодосиево, Г.Орѣх.	с.	земеделе	1859/936	"	"	16956	28.V. "
17622	Христо Атанасовъ Демировъ	30.I. 1917	Пазарджикъ	Юр.	право	20619/936	"	"	16898	13.III. "
17623	Христо Ганковъ Драгиевски	20.VI. 1915	Плѣвенъ	"	"	20985/936	октом.	1940	16627	6.XI. 1940
17624	Христо Георгиевъ Вутовъ	7.VII. 1909	с. Рупци, Луковитско	Мед.	медицина	"	юнска	1941	16968	3.VII. 1941
17625	Христо Георгиевъ Колевъ	11.I. 1914	В. Търново	"	"	2728	"	"	16993	8.VII. "
17626	Христо Диковъ Руневъ	12.VIII. 1914	Тетевенъ	Агр.	земеделе	2159/938	"	"	17137	19.IX. "
17627	Христо Димовъ Димовъ	10.III. 1915	Шуменъ	Фм.	математика	5754/934	февр.	"	16812	10.III. "
17628	Христо Ивановъ Владимировъ	5.IX. 1913	София	Юр.	право	19430/933	октом.	1940	16626	6.XI. 1940
17629	Христо Ивановъ Христовъ	13.XII. 1915	Преславъ	Иф.	философия	13539/936	"	"	16481	"
17630	Христо Йордановъ Христовъ	22.VI. 1913	с. Дера, Поповско	"	педагогия	11579/933	февр.	1941	16951	28.V. 1941
17631	Христо Мотовъ Христовъ	15.VI. 1914	с. Ясенъ, Пловдивско	"	ром. филол.	12368/935	октом.	1940	16555	6.XI. 1940
17632	Христо Недѣлчевъ Христовъ	13.IV. 1913	Шуменъ	Юр.	право	17951/932	"	"	16623	"
17633	Христо Николовъ Димитровъ	24.III. 1914	с. Врабча, Трънско	Фм.	ест. история	6246/936	февр.	1941	16815	10.III. 1941
17634	Христо Павловъ Христатиевъ	10.XI. 1914	с. Крумово, Елховско	Агр.	земеделе	1918/937	юнска	"	17049	19.IX. "
17635	Христо Русковъ Христовъ	4.VII. 1916	Русе	Юр.	право	20215/935	октом.	1940	16649	6.XI. 1940
17636	Христо Стоимеровъ Чакъровъ	17.III. 1916	с. Марчино, Поповско	Иф.	история	13503/936	"	"	16505	"
17637	Христо Христовъ Папазовъ	17.V. 1914	с. Дебелецъ, В. Търн.	"	педагогия	11897/934	юнска	1941	17155	19.IX. 1941

17638	Свещ. Христо Юрдановъ Колевъ	4.VI. 1914	Елена	Бог.	богословие	1334/934	октом.	1940	16397	5.XI. 1940
17639	Цанко Дончевъ Цаневъ	2.I. 1917	Неврокопъ	Юр.	право	20611/936			16614	6.XI. "
17640	Цаньо Мариновъ Минчевъ	31.I. 1913	с. Русаля, В.-Търнов.	Вм.	вет. медии.	797			16333	9.X. "
17641	Цвѣтана Ангелова Димитрова	20.XII. 1916	София	Иф.	ром. филол.	12847/935			16544	6.XI. "
17642	Цвѣтана Атанасова Македонска	8.II. 1917	Нишъ		слав. филол.	13249/936			16695	22.I. 1941
17643	Цвѣтана Иванова Желева	14.III. 1918	София		клас. филол.	13830/937	юнска	1941	17180	19.IX.
17644	Цвѣтана Йосифова Гицова	20.VI. 1915	Враца		ром. филол.	12434/934			17195	
17645	Цвѣтана Лалъова Дремсизова	20.V. 1917	Казанлъкъ		клас. филол.	13188/936			17179	
17646	Цвѣтана Томова Георгиева	9.V. 1916	София	Фм.	математика	5963/935	февр.	1940	16431	5.XI. 1940
17647	Цвѣтанка Тодорова Станкова	28.IV. 1917	с. Вуканъ, Трънско	Иф.	слав. филол.	13527/936	октом.	1941	16844	13.III. 1941
17648	Цвѣтанъ Александровъ Литовъ	23.III. 1909	Плѣвенъ	Юр.	право	19740/934	октом.	1940	16581	6.XI. 1940
17649	Цвѣтанъ Йордановъ Николовъ	22.II. 1902	с. Радичевци, Босилегр.	Вм.	вет. медии.	904	февр.	1941	16782	4.III. 1941
17650	Цвѣтанъ Нанковъ Ниновъ	28.VII. 1908	с. Тлачене, Б. Слат.	Юр.	право	19558/933			16941	28.V. "
17651	Цвѣтко Велевъ Ганчевъ	11.V. 1914	Коправщица		"	20781/936	октом.	1940	16648	6.XI. 1940
17652	Цвѣтко Давидовъ Цвѣтковъ	6.VIII. 1915	с. Джурилово, Б. Слат.	Фм.	физика	6152/936			16448	5.XI.
17653	Цвѣтко Йоакимовъ Ивановъ	27.I. 1917	с. Челопечъ, Пирд.	Юр.	право	20657/936			16580	6.XI.
17654	Цвѣтко Стояновъ Христовъ	15.III. 1915	Кула	Агр.	лесовѣдство	1895/937	юнска	1941	17037	19.IX. 1941
17655	Цвѣтко Христовъ Печевъ	3.IV. 1915	с. Ракево, Врачанско	Вм.	вет. медии.	856	февр.		16781	4.III.
17656	Цеко Коцевъ Цеконъ	17.III. 1916	с. Оходенъ, Врачан.	Юр.	право	20446/935	октом.	1940	16665	6.XI. 1940
17657	Цоньо Георгиевъ Цоневъ	15.XI. 1915	с. Ковачевецъ, Попов.	Агр.	земедѣлие	1713/935	февр.	1941	16789	10.III. 1941
17658	Цочо Димитровъ Христовъ	30.V. 1915	Тетевенъ		"	1781/935			16793	
17659	Щастливъ Павловъ Веселиновъ	10.VII. 1916	с. Ябълково, Хасков.	Юр.	право	20786/936	октом.	1940	16596	6.XI. 1940
17660	Юлий Георгиевъ Геневъ	8.VII. 1915	Габрово		"	20865/936	февр.	1941	16900	13.III. 1941
17661	Юлия Йорданова Бобошевска	8.IV. 1912	Чирпанъ	Иф.	герм. филол.	9924/932	юнска		17174	19.IX.
17662	Юлия Стефанова Разпопова	10.VII. 1914	Севлиево		ром. филол.	11244/933			17202	30.IX.
17663	Юлка Захариева Иванова	7.II. 1914	Трънъ		слав. филол.	13598/937			17170	19.IX.
17664	Юрий Крумовъ Арнаудовъ	25.IX. 1917	Шуменъ	Юр.	право	20832/936			17055	19.IX.
17665	Яна Минчева Попова	12.IX. 1915	с. Коларово, Ст.Загор.	Мед.	медицина	2366			16976	8.VII.
17666	Яни Илиевъ Яневъ	25.III. 1909	Поморие	Юр.	право	21443/937			17088	19.IX. "
17667	Янка Иванова Петкова	25.IV. 1914	с. Голоричане, Луковит.	Фм.	физика	5737/934	октом.	1940	16449	5.XI. 1940
17668	Янко Богдановъ Колевъ	12.XI. 1912	Пловдивъ	Юр.	право	21446/938	юнска	1941	17073	19.IX. 1941
17669	Янко Николовъ Узуновъ	12.II. 1916	Пазарджикъ	Агр.	лесовѣдство	1862/936	октом.	1940	16424	5.XI. 1940
17670	Янко Стоименовъ Никовъ	12.XI. 1909	с. Елисейна, Врачан.	Юр.	право	17937/932			16661	6.XI.

Таблица на завършилът до края на учебната 1940/41 година

	Историко-филологически факултетъ		Физико-математически факултетъ		Юридически факултетъ		Медицински факултетъ		Агрономо-лесовъдски факултетъ		Богословски факултетъ		Ветеринарно-медицински факултетъ		Всичко		
	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	общо
Завършили до края на учебната 1939/40 год. •	1599	1942	1437	978	7182	363	986	286	1057	93	269	6	590	13	13120	3681	16801
Завършили през учебната 1940/41 год. • •	64	162	36	36	272	21	101	23	86	4	16	1	47	—	622	247	869
Всичко •	1663	2104	1473	1014	7454	384	1087	309	1143	97	285	7	637	13	13742	3928	17670
	3767		1487		7838		1396		1240		292		650				

BULGARISCH-UNGARISCHE GESCHICHTLICHE BEZIEHUNGEN

AKADEMISCHER VORTRAG GEHALTEN AM 21. FEBRUAR 1941 VON
PROF. DR. h. c. BÁLINT HÓMAN, UNGARISCHER KULTUSMINISTER,
ANLÄSSLICH SEINER FEIERLICHEN PROMOTION ZUM EHRENDOKTOR
DER UNIVERSITÄT DES HEILIGEN KLIMENT VON OCHRID IN SOFIA

Der schönste Lohn für die wissenschaftliche Arbeit ist die uneigennützigte Anerkennung der gelehrten Fachgenossen. Besonders wertvoll ist diese Anerkennung für denjenigen, den das Schicksal aus der Welt der Wissenschaft auf die Höhe des politischen Lebens geführt hat, denn dort erschliesst sich ihm erst recht die grossartige Bedeutung der Wissenschaft für die Nation und die ganze Menschheit. Mit den herzlichsten Gefühlen danke ich deshalb dem hochverehrten Senat und der Philosophischen Fakultät, dass sie mich honoris causa zum Doktor dieser ehrwürdigen Universität promoviert hat.

Ich weiss genau, dass diese hohe Auszeichnung meiner Person eigentlich der ungarischen Wissenschaft und meiner Nation gilt. Ich weiss auch, dass hier auf bulgarischem Boden mehr von meiner kulturpolitischen Tätigkeit als von meiner wissenschaftlichen Arbeit bekannt ist und dennoch scheint es mir richtiger zu versuchen meinen Dank nicht mit kulturpolitischen Ausführungen, sondern mit einem Vortrag, dessen Problem meinen früheren wissenschaftlichen Forschungen entnommen ist, abzustatten.

Bulgarischer- und ungarischerseits wird in gleicher Weise viel von dem gemeinsamen Ursprung beider Völker, von ihrer Blutsverwandschaft und von ihrem einstigen Zusammenleben geschrieben und gesprochen. Es gibt aber auf beiden Seiten heute noch manche, die es nicht verstehen können, wieso eine Urverwandschaft zwischen dem südslawisch sprechenden bulgarischen Volk und Ungarn, die doch der finnischen Sprachfamilie angehören, bestehen sollte, ist doch nach dem Zeugnis der Sprachwissenschaft gerade die Sprache der klarste Beweis für die gemeinsame Abstammung und die blutmässige Zusammengehörigkeit.

Bulgaren und Ungarn stehen heute, — beachtet man die Sprache — wahrhaftig als Fremde gegenüber, jedes Volk gehört einer anderen Sprachfamilie an. Diese Tatsache an sich schliesst

aber keinesfalls die Urverwandtschaft aus, die durch andere Tatsachen erwiesen ist. Was immer auch die Beweiskraft der Sprachverwandtschaft gelten mag, sie allein kann weder für die Rassenzugehörigkeit, noch für die verwandtschaftlichen Beziehungen eines Volkes ausschlaggebend sein. Die Geschichte berichtet darüber, dass in der Vorzeit manchmal ganze Volksgruppen, sogar ganze Völkerfamilien ihre Sprache durch Vermischung mit fremden Volkselementen vertauscht haben. So vertauschten die fränkischen, gotischen, longobardischen Völker, die die neulateinischen Volksindividualitäten entwickelt haben, ihre eigenen germanischen Sprachen mit der neulateinischen, französischen, spanischen, italienischen Sprache ihrer Untertanen. Die mit dem Germanentum verschmolzenen keltischen, slawischen und baltischen Volksteile vertauschten wiederum ihre ursprüngliche Sprache mit der deutschen. Ein ähnlicher Wandel vollzog sich mit der Sprache der thrakischen Hirten auf dem Balkan, oder hoch oben im Norden mit der finnischen Sprache der Lappen. Wollen wir den Ursprung eines Volkes untersuchen, so müssen wir, ausser der Sprache, seine körperliche und seelische Beschaffenheit, seinen antropologischen und völkischen Charakter, seine ganze Kultur in ihrer gegenwärtigen Form und ihrem ursprünglichen Gehalt nach, eingehend untersuchen. Wir müssen dabei alle Umstände der Volksentstehung, die Art und Weise der Einschmelzung von verschiedenen fremdrassigen Volkselementen in Betracht ziehen. Wir müssen dabei alle sachlichen und schriftlichen Zeugnisse der Vorgeschichte zu Rate ziehen. Erst das Prüfen und Abwägen all dieser Zeugnisse in ihrer Gesamtheit ergibt ein richtiges Urteil und ein klares Bild über den rassischen Ursprung und die verwandtschaftlichen Beziehungen eines Volkstums. Mit dieser Methode gelangte auch ich in meinen Betrachtungen über die historischen Beziehungen zwischen den Ur-Bulgaren und Ungarn zu den Ergebnissen — die ich nun ohne alle Polemik und Beweisführung im einzelnen vortragen möchte.

* *

Das ungarische Volk wurde im Grenzgebiet der uralischen Gebirgsgegend und eurasischen Steppen aus der Vereinigung von westlich-türkischen und östlich-finnischen Volkselementen geboren. Der Ogur-Zweig der altaischen Türken wurde von den Mittelasiatischen Volksbewegungen nach Westen geschoben und begegnete hier im Grenzgebiet der uralischen Waldungen und der Westsibirischen Steppe, dem zu den Finnen gehörigen Mägyi-Volke, das von seiner Urheimat an der mittleren Wolga nach Osten zog.

Das Volk der Onoguren, ein westlicher Stamm der Oguren, der wie andere Völker der asiatischen Steppe einen entwickelten militärpolitischen und hirtewirtschaftlichen Gesellschaftsbau besass, beugte das Mägyi-Volk, das hingegen in primitiven Sippen-

verbänden, von Beutezügen lebte, unter seiner Herrschaft; es wurde nach seiner eigenen Sprache mit der Hinzusetzung des türkischen *eri* Wortes, das „Mensch“ bedeutet, *mägyi-eri* genannt. Die beiden Völker vermengten sich im Laufe der langen Grenznachbarschaft, der Unterordnung und des andauernden Zusammenlebens, so gut wie vollständig. Die Herrenschaft erlernte die finnische Sprache ihrer Untergebenen, diese aber eignete sich die türkische Bildung ihrer Herren an. Dieses, in Sprache und Kultur zur völligen Einheit verschmolzene Volk wird seither als *Onogur—Ungur—Ungri* bezeichnet. Es hielt seinen Zusammenhang mit den ogurischen Verwandten aufrecht, nannte sich aber als *mageri—magyar—magyar*.

Die Onogur-Ungarn gelangten samt den übrigen benachbarten Ogur-Völkern unter hunnische Führung um 375 an die westlichen Küsten des Kaspischen Meeres, ihr dortiges Erscheinen ist bis heute von mehreren Madsar-lautenden Ortsnamen erhalten gelieben. Ihren Spuren folgten nach Westen die übrigen Ogur-Völker, die *Saraguren* und die *Tokur-Oguren*. Nach einem Jahrhundert zogen sie von neueren östlichen Volkswellen bedrängt nach Westen, sie besiedelten das Land zwischen der Wolga, dem Don und dem Dnyep, und die östlichen Küsten des Pontus; die alte Heimat der Onoguren wurde hingegen von dem Sibirisch-Sibirischen Volk aus Sibirien besetzt. Aus ihrer neuen Heimat sandten sie um 463 Freundschaft und Bündniswerbende Boten an den Hof des byzantinischen Kaisers.

Nach dem Sturz des Hunnenreiches an der Donau übernahm über die Ogur-Völker, die nunmehr *Bolgar* genannt werden, der jüngste Sohn Attila's der Fürst *Irnik* die Herrschaft. Er wurde zum Ahnen der alt-bulgarischen und ungarischen nationalen Dynastien aus dem Geschlecht von *Dsula* oder *Gyula*. In der bulgarischen Königsliste steht sein Name an der Spitze der Genealogie obenan als *Avitochol*, d. h. als Attila's Sohn. Die ungarische Volksüberlieferung kennt ihn unter dem Namen *Csaba*. Im hunnischbulgarischen Reich am Pontus führten Ungarn, Wolga-Bulgaren und die Vorfahren der Donau-Bulgaren ein Zusammenleben, ihre enge politische Verbindung löste sich im VI. Jahrhundert auf.

Die gewaltigen Wellenschläge der Fluten der Völkerwanderung, sowie die Herrschaftsgelüste der Nomadenfürsten, die ihre Herrschaft über verwandte Völker auszubreiten suchten, zogen manchmal den Verfall von jahrhunderte alten Bindungen nach sich und führten auch zu neuen Bündnissen. Nomadenreiche und Stammesverbände, die zeitweilig entstanden waren, zerfielen und an ihre Stelle traten neuere Staatsgebilde. Ethnisch eng zusammengehörende Völker und Stämme wurden zurstreut; weitläufige Verwandte und Nachbarstämme mit fremden Volkstum verbanden sich zu engen Bündnissen.

Diese politischen Wandlungen spiegeln sich in den kaleidoskopartig wechselnden Völkernamen der kleinasiatischen, griechischen und lateinischen Quellen des V.—IX. Jahrhunderts, alles Prüfsteine für die an den geschriebenen Buchstaben haftende Gelehrtenphantasie. Der neue Name bedeutet keineswegs immer ein neues Volk, sondern meistens nur ein neuartiges politisches Gebilde, erzeugt von einem neuen Zusammenschluss der Stämme und Völker. Aus dem Verschwinden des Volksnamens kann man nicht gut auf dem völligen Untergang eines Volkes schliessen, dies kann bloss bedeuten, dass das Volk in einen neuen politischen Verband eingegangen ist — im gesetzten Fall — in die Nomadenreiche und verschiedenen Stammesverbände, die nach dem Zerfall des Hunnenreiches an der Donau entstanden waren. Deshalb werden auch die Vorfahren der Bulgaren und der Ungarn mit verschiedenen Namen benannt, seit sie in den Gesichtskreis der armenischen, syrischen, arabischen und byzantinischen Politik eingetreten sind.

Völkernamen wie Hunne, Avare, die bloss die Reichszugehörigkeit bezeichnen, ganz ausser Acht lassend, werden die Wolga-Bulgaren Saragur Barsil, Bulgar genannt, die Don-Bulgaren, beziehungsweise einige ihrer Stammesgruppen als Kuturgur, Altigur, Ücsogur oder einfach nur Ogur bezeichnet; die Onogur-Ungarn erscheinen in den Quellen nach der Vereinigung mit den Sabir-Stämmen unter den Namen Uturgur, dann Türk und Chasar, endlich Besgur und Magyar. Diese Völkernamen sind meist mit dem Zerfall der Machtverbände wieder aus den Quellen verschwunden, doch sind erhalten geblieben die Namen Onogur-Ungur und Bulgar, wenn auch die drei verwandten Völker sich von einander getrennt haben.

Die byzantinisch-kaiserliche Diplomatie verstand sich sehr wohl auf das Ränkespiel, die verschiedenen barbarischen Stämme, die an den Grenzen des Reiches erschienen waren, gegeneinander auszuspielen und den Grenznachbarn mit dessen Nachbarn in Schach zu halten. So wurden auch um 540 die Vorfahren der Ungarn und Bulgaren zur Zeit der Fürsten Zabergan und Sandil einander gegenüber gestellt. Dieser Bruderzwist ermöglichte, dass sie von den aus Mittelasien nach Westen ziehenden Avaren und dem ihnen folgenden Türk-Volk unterworfen wurden. Die Wolga-Bulgaren wichen der östlichen Flut nach Norden aus und gründeten an der mittleren Wolga das Wolga-Bulgarien, die Don-Bulgarn zogen an der nördlichen Küste des Pontus entlang nach Westen und unterwarfen sich den Avaren in Pannonien. Die Onogur-Magyaren am östlichen Ufer des Pontus zwischen Kuban und Don, in der nach ihnen Onogoria benannten Provinz, kamen unter die Herrschaft der Fürsten des asiatischen Türk-Reiches.

Nach einem Jahrhundert vereinigten sich die bulgarischen Völker noch einmal, zum letztenmal unter der Führung der alten hunnischen Dynastie. In dem Onogur-Bulgarischen Reich von dem

aus dem Geschlecht des Gyula stammenden Kurt oder Kubrát, das von 630—676 bestand, lebten die Vorfahren der Bulgaren und Magyaren wieder beisammen. Nach seinem Tode trennten sich beide Völker endgültig.

Die Don-Bulgaren überschritten, von Ispersch, Sohn des Kurt, geführt, die untere Donau und liessen sich in den Gebirgen des Balkans nieder und errichteten dort nach der Organisierung slawischer Stämme das Bulgarenreich an der Donau. Die Onogur-Magyaren verblieben unter Bég Baján, den anderen Sohn des Kurt, in ihrer alten Heimat, doch mussten sie sich alsbald dem Khan jener Chasaren, die sich von dem Türkreich abgetrennt hatten, unterwerfen. Nach anderthalb Jahrhundert konnten sie erst ihre Freiheit erringen und nunmehr mit dem Namen Magyar, eine selbständige politische Organisation entwickeln, dann zogen auch sie geführt von Álmos und Árpád, die der alten hunnisch-bulgarischen Dynastie entstammten, nach Westen.

*

Das mittelalterliche Europa teilt sich in drei — in rassischer, kultureller, weltanschaulicher und politischer Hinsicht gleich selbständige und einheitliche — Kulturgebiete: in den westlichgermanischen, südöstlich-griechisch-slawischen und den östlich-hunnisch-türkischen Kulturkreis. Die Vorfahren der Bulgaren und Ungarn gehörten keinem dieser drei Kulturkreise an, wenn sie auch ihrem Ursprung nach dem auf den Steppen Asiens entstandenen hunnisch-türkischen Kulturkreise angehören. Sie lebten bereits in ihrer westsibirischen Urheimat, besonders in ihrer Heimat am Pontus, Jahrhundertlang inmitten einer eigenartigen ogurischen oder bulgarischen Kultur.

Ihre Kultur war in ihren Grundzügen jener Kultur ähnlich, die östliche nomadische Reitervölker durch Jahrhunderte entwickelt hatten.

Ihre entwickelte militärische Organisation, durchschlagende Taktik, auf Grossvieh eingestellte Hirtenwirtschaft war das Ergebnis einer jahrhundert währenden Kulturentwicklung.

Auch sie fanden ihr Lebenselement im Durchstreifen der Steppen, in Beuteszügen und im Kampf. Aber sie wurden bereits auf dem fruchtbaren Boden von Westsibirien mit den Früchten der Landwirtschaft bekannt und wenn sie auch fernerhin als Hirten lebten, so verwendeten sie die Arbeitskraft der unterworfenen Völker und der erbeuteten Gefangenen, zur landwirtschaftlichen Bebauung des Bodens. In der Umgebung des Pontus betrieben sie bereits Wein- und Gartenbau.

Die grosszügige Wirtschaft dieses Hirtenvolkes und damit verbunden die ausgezeichnete militärische Gliederung waren ebenfalls das Ergebnis einer jahrhundert langen Entwicklung. Die Entwicklung des Ackerbaues hatte dennoch eine wesentliche Erstickung der Wirtschaft zur Folge und damit wurde auch der

Übergang zur dauernden Sesshaftigkeit beschleunigt, und die unvermeidliche Loslösung von der ausschliesslichen Weideland-schaft. Dieser Entwicklung entsprechend suchten die Bulgaren und Ungarn zur Siedlung an Weiden und Wiesen reiche, aber auch zum Ackerbau geeignete fruchtbare und feuchte Landstriche, sie besiedelten selbst Haine und leichtbewaldete Strecken. Als sie eine neue Heimat suchten, richteten sie ihr Augenmerk gerne auf bereits besiedelte Länder, denn das unterworfenen dienstbare Volk konnte beim Ackerbau verwendet werden. Diese wirtschaftlichen Gründe erklären die vollkommene Vereinigung der Onoguren mit dem finnischen Magyar-Volk, und auch die Vereinigung der Bulgaren mit den Slawen auf dem Balkan. Auf ähnliche Ursachen ist auch die bemerkungswerte Erscheinung zurückzuführen, dass die finnischen Völker, die in der Nachbarschaft und unter der Herrschaft der Bulgaren lebten, die Zürjenen, Wotjaken, Wogulen und Ostjaken als Sammelnamen den alten ogurischen Volksnamen der Bulgaren — in Form von Jugra — erhielten und die Wissenschaft bezeichnet heute noch den östlichen Zweig der finnischen Völkerfamilie als „Ugor“. Dies erklärt auch für den ungarischen Siedlungsraum im Karpathenbecken die schnelle Absorption der hier vorgefundenen slawischen Volkselemente in das Ungartum.

Mit dem Wandel der Lebensform und dem Anwachsen der Ansprüche entwickelte sich Hand in Hand das Gewerbe und der Handel bei allen bulgarischen Völkern. Neben den Weberinnen, Schnitzern, Töpfern, Waffenschmieden der Vorzeit erschienen alsbald Zimmerleute, Kürschner, Gold- und Silberschmiede, eine Schar anderer Handwerker, meist aus der Fremde hergebrachtes Dienstvolk. Es begann der Handelsverkehr mit den Nachbarvölkern. Die Vorfahren der Ungarn standen bereits in Onogurien in lebhaftem Handelsverkehr mit asiatischen und südeuropäischen Ländern. Wie hoch der bulgarische Handel entwickelt war, zeigen am deutlichsten die weitverzweigten Verbindungen der Wolga-Bulgaren. Die Fäden ihrer Handelsverbindungen reichten über das osttürkische Gebiet nach China und Indien. In der kaukasischen Gegend standen sie in unmittelbaren Beziehungen mit dem sassanidisch-persischen und dem byzantisch-griechischen Markt, später sogar mit dem arabischen Handel. Die Handelsverbindungen der Altbulgaren und Ungarn reichten durch die normannischen Händler und Schiffer, die auf den Wasserstrassen des Don und Dnyepyr nach Süden verkehrten, bis Skandinavien, durch Perser und Araber, die von Kaukasus kamen, bis zu den kleinasiatischen Zentren und durch die griechischen Städte der Halbinsel Krim bis Byzanz. Sie waren die Vermittler zwischen den Griechen und den nordöstlichen Slawen.

Mit der wirtschaftlichen Kultur entwickelte sich parallel die geistige Bildung. Durch die Berührung mit osttürkischen, kaukasischen und slawischen Völkern wurde die Sprache durch neue Kulturbegriffe bereichert, sie wurde bunter, reicher, vielseitiger. Die religiöse Vorstellungswelt erweiterte sich ebenfalls. Ihre Re-

ligion war die nämliche wie der ursprüngliche Glaube der türkischen Völker. Primitiver Seelenglaube hatte darin eine besondere Stellung. Sie glaubten an die Zaubergewalt der Ahnen, an gute und böse Geister, an Geister höherer Ordnung, wie die Geister der Erde, des Wassers, der Sonne, des Mondes, des Feuers und des Lichtes. Sie glaubten aber auch an einen über alles erhabenen, himmlischen Gott.

Aus Religion, besonders aus der Sphäre des Ahnenkultes ist ihre Dichtung entsprossen. Die Taten ihrer gefallenen Helden feierten sie in Heldenliedern und diese wurden mit Liedern über die herrschenden Fürsten von Berufssängern bei Mahlzeiten der Führer vorgetragen, aber auch von dem Volke gesungen.

Im Volksmund entstanden Märchen über merkwürdige Gespenster, über Geister, die in das Schicksal der Menschen eingreifen, und diese Sagen und Märchen wurden durch die mündliche Überlieferung von Geschlecht zu Geschlecht übertragen. An ihre Aufzeichnung dachten sie nicht, obzwar sie die Kunst des Schreibens bereits beherrscht hatten. Die Hunnen, Avarn und Oguren waren noch schriftunkundig. Die Don-Bulgaren und die Ungarn am Pontus haben sich die türkische Kerbschrift, die aus Asien stammt, bereits angeeignet, sie verwendeten sie auf Pfeile, Holzstäbe, Stöcke gekerbt als Mitteilung, als wirtschaftliche Verrechnungen oder in Stein gehauen als Aufzeichnungen von geschichtlichen Erinnerungen.

Baukunst, Skulptur, Malerei können bei ihrer Lebensart natürlich schwer nachgewiesen werden, aber ihre Goldschmiedekunst hatte eine hohe Stufe erreicht. Ihre Waffen, Schmuckstücke und Gebrauchsgegenstände, goldgestickte Kleidungsstücke aus Seide und Samt, ihre Töpferei mit dekorativen Motiven zeugten nicht nur von ihrer Prachtliebe, sondern auch von ihrem Kunstsinne. Diese Kunst wurde von zwei Quellen gespeist: aus der Kultur der innenasiatischen, normadisierenden Reitervölker und der persischen Kunst Kleinasiens, beide lagerten sich über die ursprüngliche scythisch-sarmatische Kultur von Südosteuropa.

Der Glaube an die Allmacht des Himmelgottes ebnete den Weg für die geoffenbarten Lehren der monotheistischen Religion. Bereits im VI. Jahrhundert erschienen in ihrem Kreise die christlichen Lehren verbreitenden armenischen und griechischen Priester. Ein Enkel von Irnik, Fürst Gurda, liess sich sogar taufen. Aber sein Versuch sein Volk zu bekehren scheiterte an dem Aufstand seines Bruders Fürst Magyar, der sich an die Spitze der heidnischen Reaktion gestellt hatte. Hundert Jahre später liess sich der Onogur-bulgarische Fürst Kurt in Byzanz taufen, die Bekehrung wurde von neuem unternommen und nach abermal einem Jahrhundert bestanden drei Bistümer unter der Hoheit des Patriarchen von Konstantinopel und dem gothischen Metropolit von Krim, ihr Wirkungskreis erstreckte sich auf das Gebiet der Chasaren, der

kaukasischen hunnisch-bulgarischen Volksteile und der Onogur-Ungarn, die Don-Bulgaren hingegen machten in ihrer neuen Heimat am Balkan Fortschritte der Bekehrung.

Diesen, von der östlich-türkischen Kultur in mancher Hinsicht schon sehr verschiedenen mehr europäischen, halbnomaden Kulturkreis verliessen beide Völker: die Altbulgaren unter Isperich, die Ungarn zwei Jahrhunderte später unter Árpád — zwei blutsverwandte Fürsten führten sie in die Donaugegend, wo sie nach langer Trennung wieder zu Nachbarn wurden. Leider war ihre erste Berührung, infolge der byzantinischen kaiserlichen Politik, wieder eine feindschaftliche.

Kaiser Leo der Weise rief die Ungarn gegen die christlich-bulgarische Macht, die an der nördlichen Grenze seines Reiches zur Grossmacht aufstieg und ihren Machtbereich im IX. Jahrhundert auch auf die östliche Hälfte des Karpathenbeckens ausgedehnt hatte, er rief die Ungarn, die nach Westen zogen und derzeit von Osten durch die Petschenegen bedrängt wurden. Der Krieg endete mit der Niederlage der Ungarn, aber auch die bulgarische Machtstellung wurde erschüttert. Nur die Griechen zogen Nutzen aus diesem Bruderkrieg. Das Volk des Árpád fand im Karpathenbecken eine neue Heimat. Die Petschenegen drangen auf dem Gebiet des heutigen Rumänien bis an die Donaumündung vor.

Damit wurde die Donaulinie die endgültige Grenze von Bulgarien, ihre neuen Nachbarn wurden im Nordwesten die Ungarn, im Nordosten die Petschenegen, später die Kumanen, die an ihre Stelle getreten sind.

Die beiden verwandten Völker, die der Ratschluss der Vorsehung wieder zu Grenznachbarn gemacht hat, konnten sich vorerst nicht ineinander finden und verstehen. Ihre Sprachen waren verschieden. Das eine sprach das finnisch-magyarische, das andere dagegen schon das slawisch-bulgarische. Beide hatten bereits die alte bulgarisch-türkische Sprache vergessen und während des XI.—XII. Jahrhunderts viele östlich-türkische Volkelemente von den auf dem Boden des heutigen Rumänien aufgetriebenen Resten der Petschenegen, Uzen, Kumanen und Tataren in sich aufgenommen. Auch ihre Bildung war nicht mehr dieselbe. Die Bulgaren gliederten sich in die byzantinisch-griechisch-orientalische Kultur ein; die Ungarn näherten sich anfangs ebenfalls diesen Kreisen, glichen sich aber später der lateinisch-germanischen Kultur an. Seit der Religionsspaltung vereinen sie selbst die völkerverbindenden Bande des Christentums nicht mehr. Trotzdem blieben ihre Volksindividualitäten, ihre Charaktere, ihre soldatischen Tugenden, Gewohnheiten, ihr Temperament als Folge des einstigen Zusammenlebens und der Blutsgemeinschaft auch wahlver-

wandt. Sie fanden einander gegenseitig wieder, als sie im Raume getrennt, gegen gemeinsame Feinde den Kampf erneut aufnehmen mussten.

Nach einem Jahrhundert dieser Begegnung, um die Wende des X. und XI. Jahrhunderts, war der Glückstern für die Bulgaren im Sinken, für die Ungarn im Aufsteigen. Das Reich von Boris und Simeon wurde die Beute der erstarkenden byzantinischen Macht. Die Nachfahren von Árpád gründeten im Karpathenbecken ein gewaltiges Reich und griffen sogar wiederholt nach dem Verfall des byzantinischen Kaisertums in die Angelegenheiten des Bulgarenreiches zur Zeit der Aseniden ein. Zwischen 1200 und 1400 bestand eine teils freundschaftliche, teils feindschaftliche, aber dauernde Berührung zwischen Bulgarien und Ungarn. Beide Völker kämpften wiederholt gemeinsam gegen Tataren, Türken, Serben und in höchster Türkennot suchten die Fürsten der nordbulgarischen Provinzen bei dem grössten König der Ungarn, als ihren Lehnsherrn Schutz und Zuflucht.

Nachdem die Grossmacht Ungarn, nach dem Tode Ludwigs des Grossen erschüttert war, sah sich der Zar von Nordbulgarien gezwungen sich dem türkischen Sultan Murad zu unterwerfen. Von 1389 bis 1878 hatte Bulgarien keine selbständige Geschichte. Sein Volk hatte ebenso, wie zwei Jahrhunderte später das Volk des ungarischen Tieflandes unter dem Druck des türkischen Paschas zu leiden. Als es endlich befreit war und innerhalb seines neuen Staatswesens sein neues Leben begann, musste es wieder gemeinsam mit den Ungarn den Kampf gegen die Eroberungsgelüste des im alten Kumanien entstandenen Rumänien aufnehmen.

Dieser Kampf endete vor zwanzig Jahren trotz aller heldenhaften Blutopfer der Bulgaren und Ungarn mit dem Sieg des Gegners, der sein Blut zu sparen wusste. Mit dem Wandel der Zeit veränderte sich aber die Lage und die Bulgaren und Ungarn gelangten wieder gemeinsam zur Anerkennung ihrer gerechten Ansprüche. Das gemeinsame Schicksal verbindet wieder beide Völker, die einst in Vorzeit unter den Fürsten derselben Dynastie ihren Staat gegründet und aufgebaut hatten. Es ist an der Zeit, dass sie sich nun besser kennenlernen und die freundschaftlichen Fäden fester binden, die sie durch die gemeinsame Geschichte, durch gemeinsame Kämpfe gegenseitig verknüpfen.

ДЪЛОТО И ЕЗИКЪТЪ НА КИРИЛА И МЕТОДИЯ

Отъ Ст. Романски

Ваши Величества!
Ваши Царски Височества!
Госпожи и господа!

Разпространението на християнството въ Европа бѣ двигателъ за създаването новъ редъ всрѣдъ варварскитѣ народи които я изпълваха. Тия отъ тѣхъ, които упорствуваха и не успѣваха своевременно да се приспособятъ, бѣха осждени на изчезване. Историята на срѣднитѣ вѣкове е изпълнена отъ борбитѣ на християнството срещу поганството на народитѣ въ срѣдна и източна Европа, нѣкои отъ които днесъ и не сжществуватъ: исторически известия и следи отъ мѣстни имена на тѣхния езикъ сж днесъ едничкитѣ свидетелства за тѣхното сжществуване въ известни области.

Едно отъ срѣдствата за по-бързото възприемане на християнството отъ единъ народъ бѣ превеждането священото писание на неговия езикъ, за да могатъ изискванията на новия християнски редъ да бждатъ по-лесно усвоени отъ него. Докмата за тритѣ свещени езика — еврейски, гръцки и латински — бѣ обаче сжщественa прѣчка за това. При все това, моравскиятъ князь Ростиславъ, чийто народъ бѣ приелъ християнството отъ западното духовенство, следъ като се бѣше обрѣщаль вече къмъ Римъ съ молби да му бждатъ пратени учители, които би могли да излагатъ на народа му новата вѣра на неговия езикъ, бѣ проводилъ въ 862 г. пратеници въ Цариградъ при императора Михаилъ III да му кажатъ „людѣмъ нашнмъ поганствѣ са отвѣргъшнмъ и по хрнстнннскѣ са законъ дрѣжащнмъ, оучитѣла не нмамъ такованѣго, нже бы ны въ свон языкъ нстѣжъ вѣрѣ хрнстнннскѣжѣ съказалъ, да быша и ныи страны того зраше подобни са намъ. То послан намъ, владѣкѣ, епископа и оучитѣла такованѣго. Утѣ васъ бо на всѣа страны въсегда дрѣзынъ законъ нсходнтѣ (Следъ като нашиятъ народъ се отрече отъ поганството и се води по християнския законъ, ние нѣмаме такъвъ учитель, който би

могълъ на нашия езикъ да излага истицската християнска вѣра, та и другитѣ страни, като видятъ това, да биха го последвали. Затова ни прати, господарю, такъвъ епископъ и учителъ, защото отъ васъ винаги на всички страни добъръ законъ излиза“. Жит. Конст. гл. XIV, Лавровъ 26). На съревнованието на дветѣ църкви, западната и източната, на Римъ и Цариградъ, за влияние върху околнитѣ народи се дължи, че Михаилъ охотно се отзовалъ на молбата на Ростислава. Въ най-важнитѣ извори за живота на Кирила и Методия, тѣхнитѣ жития, последицитѣ отъ тая молба сж разказани кратко и ясно. Ще ги припомнимъ. Следъ като събралъ съветъ, на който присѣтствувалъ и патриархъ Фотий, императорътъ избралъ двама мъже, известни по голѣмата си ученостъ и светъ животъ — Константина, нареченъ философъ, и брата му Методия. На Константина, когото повикалъ при себе си, той казалъ: „Философе, вѣмъ та трудоудна сѣшта, но достонтъ тѣбѣ тамо нти. Сѣна во рѣчн не можетъ ннз ннкътоже исправити, иакоже ты“ (Философе, знамъ, че си много затруденъ, но на тебе подобава да идешъ тамъ. Тия нѣща никой другъ не може да свърши, както ти. Жит. Конст. XIV). И по-нататкъ: „Н понмъ братъ свон нгоуменъ Методии, нди же. Вѣи во кста Солоуианнна, да Солоуианне всн чнсто словѣньскы бесѣдоуитъ“ (И като вземешъ брата си, игумена Методия, иди прочее. Защото вие сте солунци, а всички солунци чисто славянски говорятъ. Жит. Мет. V, Лавр. 72). Философътъ отговорилъ: „Н трудоудна сѣ тѣлоуи и больна, радъ нди тамо, аште нмѣтъ воукѣенъ въ нѣзыкѣ свон“ (Ако и затруденъ тѣлесно и боленъ, охотно ще ида тамъ, ако иматъ букви на езика си. Жит. Конст. XIV). Царътъ възразилъ: „Аште ты хощешн, то можетъ Богъ тѣбѣ дати, нже даетъ всѣмъ, нже просѣтъ несжмьнѣнѣмъ“ (Ако поискашъ, то може да ти даде Богъ, който дава на всички, които се молятъ съ вѣра. Ib.). Отишелъ си Константинъ и, следъ като се помолилъ, заловилъ се да състави азбуката и да преведе евангелието: „Н тогда съложи писмена и нача бесѣдѣ пѣсати ѿмаггельскѣмъ: нсконн въ слово, н слово въ оу Бога, н Богъ въ слово, н прочаю“. Жит. Конст., гл. XIV).

И тѣй Константинъ философъ, който преди смъртта си приелъ духовно име Кирилъ, заминалъ заедно съ брата си Методия, съ готова азбука и преводъ на изборното евангелие, необходимо за четене въ недѣлнитѣ и празнични дни, за Моравия. Тамо тѣ допълнили тоя преводъ съ останалитѣ части отъ евангелието, съ пълния текстъ на четиреванге-

лието, съ деянията на апостолитѣ, съ превода на псалтира и други необходими за богослужението и църковния редъ кѣсове.

Така биде поставена основата на славянската писменостъ, която наскоро подиръ това биде пренесена на югъ отъ ученицитѣ на Методия, които подиръ смъртъта му (885 г.), изгонени отъ Моравия, потърсиха прибѣжище при Бориса въ България, гдето отъ двадесетъ години вече християнството бѣше официална религия. Тукъ тая писменостъ доби необикновенъ разцвѣтъ и послужи за основа на църковна и книжовна просвѣта на околнитѣ народи: сърби, руси и ромъни. На що се дължи това?

Известни сж преводи на свещеното писание и на други езици въ срѣднитѣ вѣкове. Така още въ четвъртия вѣкъ то било преведено на готски, съ специална азбука, готска, отъ Улфила, когато вестготитѣ бѣха още въ южна Русия и на Балканския полуостровъ. Но този преводъ има значение само като книжовенъ паметникъ. Роля въ духовната просвѣта на германцитѣ той не можѣ да играе по простата причина, че народътъ, на чийто езикъ бѣ преведенъ, унесенъ въ своето движение къмъ западъ, наскоро изчезна отъ историята и отъ лицето на земята.

Срещу това народътъ, на чийто езикъ бѣ преведено свещеното писание отъ Кирила и Методия и изъ чиято срѣда произхождаха повечето отъ тѣхнитѣ ученици, тъкмо по времето, когато тия ученици се прибраха въ земята му, бѣше образувалъ мощна държава на чело съ силни и просвѣтени царе, които се стремѣха да обединятъ всички български славяни и териториално, въ едни граници, и духовно, съ своя просвѣта. Кирилометодиевската книжнина по тоя начинъ се намѣри на родна почва. Пламъкътъ на просвѣтата се разгорѣ до необичайни размѣри, за да се пренесе скоро и въ други страни, безъ да загасне въ родната си земя и въ най-усилнитѣ за българския народъ години.

Въпросътъ за народностната принадлежностъ на езика на Кирила и Методия, въпрѣки изричното свидетелство на тѣхнитѣ жития, че тѣ знаели славянски тѣй, както се говори въ Солунъ и неговата околностъ, и че азбуката била съставена и преводътъ на евангелието направенъ още преди да отидатъ тѣ въ Моравия,

дълго време оставаше неизясненъ въ славянската наука. Най-видниятъ представителъ на тая наука, патриархътъ на славянската филология Йосифъ Добровски, го бѣше нарекълъ въ два̀сетѣ години на миналия вѣкъ — доста неопредѣлено — „българско-сръбско-македонско“ наречие (bulgarisch-serbisch-macedonisch). Като се вземе предъ видъ обаче, че по онова време отъ славянскитѣ езици, които се говорѣха въ предѣлитѣ на тогавашната Османска империя, бѣше известенъ само сръбскиятъ, че за българския езикъ и неговото македонско наречие до 1822 г., когато бидоха изнесени първитѣ данни за него отъ познатия сърбинъ Вукъ Караджичъ, не се знаеше нищо, освенъ неговото име, споменувано отъ пжтешественици по Европейска Турция, може да се разбере сжщинскиятъ смисълъ на думитѣ на тоя предпазливъ ученъ, който е искалъ да каже, че това е билъ езикъ български, сръбски или особенъ македонски, говоренъ въ родното мѣсто на Кирила и Methodия. Когато единъ день, мислѣлъ си той, станатъ известни говоритѣ отъ тия части на Македония, ще може и по-добре да се знае неговата народностна принадлежностъ.

Тая здрава почва за установяване произхода на кирилло-методиевския езикъ скоро биде изоставена отъ учени, които поддържаха, че тоя езикъ, станалъ богослужebenъ и книжovenъ най-напредъ въ Моравия и въ Панония, отъ дветѣ страни на сръдния Дунавъ, трѣбва да е билъ езикъ на славянитѣ, които сж населяли тия мѣста: словацитѣ въ Великоморавското княжество на Ростислава, които и днесъ наричатъ езика си „словѣнски“ (slovenský), и словенцитѣ въ нѣкогашна Панония, днешна западна Унгария, гдето Кирилъ и Methodий се отбили при отиването си за Римъ, къмъ 867 г., приети и задържани известно време отъ тамошния князь Коцелъ, докато подготвятъ вещи въ славянското писмо ученици. И то по-скоро на езика на словенцитѣ, които тогава населяли ужъ и лѣвия брѣгъ на Дунава, гдето по-късно били почехени. Това е една известна т. н. панонска теория за произхода на кирилло-методиевския езикъ, ревностно поддържана отъ двама авторитетни славянски учени, Копитаръ и Миклошичъ, по народностъ словенци. Най-силниятъ отъ доводитѣ въ полза на тая теория бѣха характернитѣ особености на славянскитѣ думи въ маджарски, смѣтани отъ тѣхъ като заети отъ „старословенски“, както се е говорило въ Панония, но които се оказаха

присъжи на българския езикъ. Тоя езикъ тогава е билъ говоренъ и северно отъ долния Дунавъ презъ Дакия та до Тиса и срѣдни Дунавъ. Най-ясно свидетелство за това е спасеното и до днесъ българско име Пеща на престолния маджарски градъ (преведено на нѣмски като Ofen-Pest).

На тая теория се тури край тепърва когато можа да бжде изученъ по-добре българскиятъ езикъ и станатъ известни южномакедонскитѣ говори отъ околността на Солунъ. Тоя градъ, както и книгохранилицата на манастиритѣ въ Света-гора, дълго време сж били мечтано мѣсто за посещение отъ страна на мнозина славянски учени, като Шафарикъ и Срезневски, и то тъкмо въ свръзка съ въпроса за езика на Кирила и Методия и за паметниците на тоя езикъ. На единъ измежду тия учени, младия казански професоръ В. Григоровичъ, който пръвъ се осмѣли да посети (въ 1844 — 1845 г.) Света-гора, Охридъ и Рилския манастиръ, да пжтува въ южна Македония и въ България, се удаде да установи, че въ околността на Солунъ сжществуватъ и днесъ говори съ следи отъ носовость, отъ носови гласни (б ъ н д е т ъ, г р е н д е т ъ и под.), които сж единъ отъ най-характернитѣ белези на кирилometодиевския езикъ. Македонскитѣ говори, особено тия отъ околността на Солунъ, се оказаха особено важни при разрешението на тоя въпросъ. Тѣхното изучване въ края на миналия вѣкъ отъ починалия младъ словенски ученъ Ватрославъ Облакъ (V. Oblak, *Macedonische Studien*, 1896), или презъ последнитѣ години отъ френския славистъ А. Мазон (Contes slaves de la Macédoine sud-occidentale, 1923; Documents, contes et chansons slaves de l'Albanie du sud, 1936), отъ полския ученъ М. Маѣcki и др., показаха надъ всѣко съмнение, че кирилometодиевскиятъ езикъ представя най-старата форма на говоритѣ въ днешна южна Македония, които по своитѣ звукове, форми и словоредъ съставятъ дѣлъ отъ българския езикъ. Още Ягичъ, въ своето паметно изследване „Произходната история на староцърковнославянския (сир. старобългарския) езикъ“ (*Entstehungsgeschichte der altkirchenslavischen Sprache*, 1900 и 1912), се бѣше изказалъ въ смисълъ, че отечеството на тоя езикъ лежи въ областъта на българскитѣ говори между Солунъ, Сѣрѣ и Цариградъ. Новитѣ изследвания на Мазонъ и Малецки допринесоха да се разшири тая площъ и по-западно, като се включи цѣла южна Македония.

Тоя езикъ, който нѣмскиятъ ученъ Августъ Лескинъ бѣ нарекълъ още въ 1870 г. на името на народа, който го говори старобългарски (altbulgarisch), както се нарича и до днесъ освенъ у насъ, още отъ нѣмскитѣ, холандскитѣ и скандинавскитѣ учени, е билъ владѣнъ отъ Кирила и Методия до съвършенство. Най-старитѣ паметници, въ които сж отразени тѣхнитѣ преводи, свидетелствуватъ ясно за това. За това свидетелствува сжщо така и съставената отъ Кирила азбука.

Паметницитѣ на старобългарския езикъ сж спазени, както се знае, въ две азбуки: глаголическа и кирилска. И дветѣ сж съставени по подобие на грѣцката тогавашна азбука: глаголическата споредъ скорописното писмо, а кирилицата — споредъ главното (установото). Кирилъ е съставилъ глаголицата, която е по-стара. Причината да бжде наречена съ негово име по-новата азбука, съставена навѣрно отъ Климента, се дължи на това, че дори до началото на XIX в. най-старитѣ известни славянски ржкописни паметници се оказваха писани съ кирилица, докато известнитѣ дотогава глаголически паметници бѣха отъ по-късно време, при това все изъ хърватски земи, гдето глаголицата се смѣташе за свето хърватско писмо, съставено отъ св. Йеронимъ.

Глаголицата, като азбука, съставена отъ Кирила, по която се е водилъ съставителтъ на кирилицата, представя съвършено дѣло не само по своя напълно издържанъ стилъ, но и по своя съставъ: въ нея сж отразени всички най-тънки различия въ звуковата система на тогавашния български езикъ, които единъ небългаринъ, особено единъ грѣкъ, мжно може да схване: носовкитѣ ж и љ, ероветѣ ъ и ѳ, сжщо ъ, сетне съгласнитѣ ш, ж, ч, шт, жд, а най-последѣ — срещу две букви ѳ и љ въ кирилицата — като отражение на една особеностъ на тогавашното наречие въ околността на Солунъ, спазена и днесъ въ родопскитѣ говори на българския езикъ.

Въ връзка съ това правилно се поставя и въпросътъ за произхода и народностната принадлежностъ на самитѣ славянски първоучители, Кирилъ и Методий. Независимо отъ това, че е недопустимо грѣкъ да се заеме да състави азбука за единъ „варварски“ езикъ, още по-малко допустимо е той да е успѣлъ като дете въ Солунъ да изучи тоя езикъ до такава степенъ, че да може по-късно, отдавна излѣзълъ отъ родното

си мѣсто, да задържи тия си знания и да ги отрази съ такава тънкость въ съставената отъ него азбука. Несъмнено, Кирилъ и Методий сж деца на славянско семейство. Въ една империя, която е включвала толкова много народности, каквато е била Византия по онова време, тѣхнитѣ успѣхи въ държавния и културния животъ не сж нѣщо необикновено.

Високото образование и дълбоката духовна култура на двамата солунски братя, Кирилъ и Методий, съчетани особено съ съкровеното чувство на родолюбие, сж при това основната причина да дадатъ тѣ преводъ на светото писание, който дс представя изобщо гениално дѣло, особено въ езиково отношение. Само единъ голѣмъ ученъ, който при това основно е познавалъ тогавашния български езикъ, е могълъ да използува обикновения, неоформенъ за книжна народенъ говоръ, за да създаде книжовенъ езикъ, чиято традиция да продължи цѣло хилядолѣтие. Всичко е предадено точно и ясно. Термини за най-отвлѣчени понятия сж изразени съ думи, които съвсемъ нѣматъ видъ на новосъставени. Дори синонимитѣ сж предавани различно. По този начинъ се е поставила основата на единъ книжовенъ речникъ, който и до днесъ сжществува въ славянскитѣ православни страни. Независимо отъ стилистичното изкуство, проявено въ тия преводи, прави впечатление художественото владение на речъта, така че дори изтънчениятъ напѣвъ въ византийската литургия умѣло е пренесенъ на славянски; много е спомогнала за това и благозвучностьта на старобългарския езикъ, съ неговото богатство отъ гласни (48%). Тая благозвучность именно е предавала особена прелесть на рецитацията.

Почитаемо събрание!

Това е то езикътъ свещенъ на нашитѣ дѣди! Достигналъ да стане културенъ органъ преди хиляда години и повече, да бжде отъ тогава и до днесъ основа за просвѣта не само на собствения имъ народъ, той вѣчно ще сжществува като символъ на единството на българския народъ и ще се развива въ съгласие съ традицитѣ, установени отъ кирилometодиевското дѣло.

ДЪЛОТО НА КИРИЛА И МЕТОДИЯ ВЪ КУЛТУРНАТА МИСИЯ НА БЪЛГАРСКИЯ НАРОДЪ

П. Мутафчиевъ

Още отъ момента, когато Българската държава изникна въ крайния североизточенъ жгълъ на Балканския полуостровъ, нейнитѣ бжднини бѣха ясно очертани. Поради това, че бѣ създадена върху земи, които до тогава принадлежаха на голѣмата византийска империя, и лежаха близо до нейния центъръ, тя — за да запази съществуването си, — бѣ обречена на непрестанна борба съ нея. Решителната фаза на тая борба започна отъ втората половина на VIII в., когато въ продължение на цѣли 20 години малката България трѣбваше да отбива насоченитѣ срещу ѝ удари на своя могщъ юженъ съседъ. Съ цената на страшни усилия тя издържа това първо изпитание. Но отъ него тя излѣзе и съ едно ново съзнание: че срѣдствата, съ които до тогава разполагаше, далечъ не сж достатъчни да я пазятъ и занаяпредъ и че нейното бждеще може да се счита осигурено, само ако тя прибере подъ сктитѣ си балканското славянство, за което Византия презъ дадено време се явяваше една не по-малко враждебна културна и политическа сила.

Тѣй еднажъ за винаги бѣ опредѣлена историческата мисия на туранска България: — да даде политическа организация на това славянство, да стане негова държава.

Изпълнението на тая мисия, започнато при Кардама и развърнато съ особена сила при Крума, завърши своя първи стадий къмъ срѣдата на IX вѣкъ, по времето на Бориса.

Презъ течение на тоя полувѣковенъ периодъ България израстна като трета по значение и мощъ държава всрѣдъ тогавашния европейски свѣтъ. На западъ отъ нея бѣ създадената отъ Карла Велики френска империя, а на изтокъ — старата Византия, подъ чиято властъ се намираше и цѣлата Мала Азия. Между тѣхъ териториитѣ на България се простираха отъ Карпатитѣ до Странджа и отъ днешна Бесарабия до Адриатическото побрѣжие на южна Албания.

Тия широки предѣли обаче — и това трѣбва особено силно да бжде подчертано, — не бѣха достигнати по пжта на обикновеното завоевание. Ограниченитѣ срѣдства, съ които прабългаритѣ, особено въ началото на тоя периодъ разполагаха, далечъ не бѣха достатъчни, за да могатъ единствено съ военна сила да наложатъ тѣ властѣта си на тѣя про-

странни земи. Буйното и тъй бързо държавно разрешение на България презъ IX в. бѣ постигнато, само защото намѣри подкрепа у населението на ония земи, принадлежаще къмъ сѣщия клонъ на славянската раса, отъ който бѣха и славянитѣ въ първоначалната Аспарухова държава. За цѣлото това югоизточно славянство, битово и езиково достатъчно обособено, държавата на прабългаритѣ се явяваше следователно нѣщо близко и свое. Тѣ тежнѣха къмъ нея и поради това сами улесняваха нейната задача.

Но тия тежнения, достатъчни за да доведатъ до щастливъ край започнатия отъ тогавашна България обединителенъ процесъ, още не представяха сигурна почва за по-нататъшното културно и политическо строителство въ нея. За това не достигаха още много сѣществени условия.

Въпрѣки своя многолѣтенъ и непосредственъ взаименъ досѣгъ още въ епохата преди Аспаруха, прабългари и славяни по битъ и свѣтогледъ стояха много далечъ едни отъ други. Тѣхнитѣ вѣрски представи бѣха съвсемъ различни, а още по-голѣмо бѣ различието имъ по езикъ. Опасността отъ тѣхния общъ неприятель, Византия, можеше да ги държи стегнати въ едно политическо цѣло, но неизбѣжитѣ вжтрешни триения въ него можеха сѣщо тъй да доведатъ до сждбоносни и непоправими по своитѣ последици кризи. Пълното и всестранно преобладание въ вжтрешния животъ на държавата на който и да било отъ тия два съставни елемента и асимилацията на другия, при сѣществуващитѣ условия е изглеждало невъзможно, поне за още дълъгъ периодъ отъ време. Славянитѣ наистина сж образували грамадното мнозинство отъ населението ѝ, но при тогавашната си степенъ на развитие и неизживѣния си племененъ строй — тѣ не сж били въ състояние да си извоюватъ въ нея политическо равноправие съ прабългаритѣ, а камо ли да аспириратъ за ржководството ѝ. Отъ друга страна прабългаритѣ — поради съзнанието си, че сж истинскиятъ нейнъ държавнотворенъ елементъ, — съвсемъ не сж били склонни да се откажатъ отъ еднажъ заетото си положение на ржководители и заповѣдници. За да го запазятъ, тѣ дори трѣбвало да подчертаватъ границата между себе си и своитѣ славянски съотечественици, като държатъ упорито за всичко, което ги отличавало отъ тия последнитѣ — езикъ, религия и битови традиции.

Къмъ това раздвоение, което се явявало благоприятна почва за антагонизми и понѣкога могло да размжца вжтрешния миръ, се прибавило сега и нѣщо ново — християнската проповѣдь. Въ нашитѣ земи тя още рано, особено отъ началото на IX в., бѣ намѣрила голѣмъ брой последователи. По тоя начинъ въ старото славяно-българско общество се създаватъ три рѣзко разграничени, а въ нѣкои отношения непримирими една къмъ друга страни, никоя отъ които презъ

даденото време не отстъпвала предъ другитѣ, но не е била въ състояние съ свои сили и срѣдства да вземе връхъ надъ тѣхъ и ги подчини.

Великата заслуга на Бориса I се състои именно въ това, гдето той съ прозрението на ясновидецъ намѣри пѣтя, по който тия тѣй набрани и сгжстени противоречия можеха да бждатъ отстранени и не отстъпи предъ жертвата, която заради това трѣбваше да се понесе — отказътъ отъ вѣрата на дѣдитѣ и приемане на християнството.

Носителъ на особенъ свѣтогледъ, то еднакво отричаше прабългарскитѣ и древнославянскитѣ езически представи, както отричаше и основанитѣ върху тѣхъ битови, социални и политически традиции. Но тъкмо за това и единствено въ създадената отъ него обстановка можеха да изчезнатъ различията между двата съставни елемента на тогавашното славяно-българско общество, да се примирятъ тѣхнитѣ стремежи, безъ нѣкой отъ тѣхъ да се почувствува победителъ или победенъ, и по тоя начинъ — сами тѣ да се изравнятъ и слѣятъ въ едно духовно и етническо цѣло.

Християнството по онова време имаше две признати срѣдища — Цариградъ и Римъ, представители на две свършено противоположни културно-политически начала.

Римската църква стоеше надъ народноститѣ и тѣхнитѣ различия, а не съществуваха за нея интереситѣ и на отдѣлнитѣ държави. Надъ тѣхъ тя поставяше тия на вѣрската общность, намѣрила въплъщение и изразъ въ папството и въ латинския езикъ на богослужението. Папството ревниво пазѣше за себе си контрола и ръководство въ духовния животъ на народитѣ. Не църквата съдействуваше на държавата, а наопаки — държавата тамъ бѣ въ услуга на църковния космополитизъмъ. На тая почва конфликтътъ между едната и другата бѣха неотстраними, освенъ при подчинението на свѣтската власть на духовната. Въ това Борисъ още много рано имаше възможността да се убеди и именно то отвърна погледитѣ му отъ Римъ. Българскиятъ владетелъ не бѣ се решилъ на сждбоносната стѣпка — заради духовното обединение на народа си и вътрешното закрепване на държавата да жертвува древнитѣ вѣрвания на тоя народъ, — за да даде възможность сега на една външна сила да използва господството си надъ душиитѣ на сжщия тоя народъ за интереси и цели чужди, а може би и несъвмѣстими съ ония на българската държавность.

На другата страна отношенията бѣха коренно различни. Една отъ най-характернитѣ черти на представяното отъ Византия източно християнство бѣ, гдето църквата, израстнала тукъ подъ крилото на държавата, се считаше напълно свързана съ нея. Зависеща всецѣло отъ свѣтската власть, тя бѣ принудена да следва нейнитѣ внушения и въ много случаи

да действува като послушенъ неинъ органъ. Самиятъ патриархъ не представяше отъ себе си въ сжщностъ нищо друго, освенъ министъръ на вѣроизповѣднитѣ дѣла на императора. Именно тоя последниятъ се считаше истински глава на църквата, божи намѣстникъ на земята, а поради това и властелинъ не само надъ свѣтския, но и надъ духовния животъ на своитѣ поданици. Проникнато отъ миогледа на самодържавието, византийското православие се явяваше негова духовна сжщностъ, а едновременно съ това и една отъ най-главнитѣ му подпори.

Не е мжно да се разбере, че тъкмо тая особеностъ на източната църква, разреши колебанията на Бориса. Още неговитѣ предшественици бѣха имали случаетѣ да се убедятъ, колко вредни могатъ да бждатъ стремежитѣ на известни обществена слоеве, напр. болярството, да играятъ решаваща роля въ държавата. Реакцията срещу тия домогвания по времето на Крума бѣ успѣла въ значителна степенъ да ги преодолѣе и да издигне срещу имъ силата и значението на централната властъ. Постигнатото обаче трѣбваше да бжде затвърдено. И отъ това гледище християнството, което въ неговата византийска форма носѣше духовна санкция за новия редъ въ държавното управление, се явяваше крайно цененъ съюзникъ на българския владѣтель, изправенъ предъ тъй много вътрешни политически и културни задачи.

Но византийското православие бѣ носителъ на идеята за самодържавието, не само въ вътрешния животъ на империята. Наредъ съ това то разпространяваше всрѣдъ народитѣ, които го приемаха, възгледа, че цариградскиятъ императоръ е единствениятъ свѣтски господаръ, чиято властъ произтича направо отъ Бога, че въ сравнение съ него всички останали земни владетели сж отъ по-низкъ рангъ, и че, за да бжде тѣхната властъ законна, трѣбва да изхожда отъ неговата, на императора, или най-малко — да признава зависимостъта си отъ него; въ противенъ случай всички тия владетели сж узурпатори или тирани, отъ клетвата за вѣрностъ къмъ които тѣхнитѣ поданици могатъ да се считатъ напълно освободени.

По тоя начинъ Византия използваше духовното си влияние надъ съвременнитѣ ѝ православни народи, за да ги подчини и политически. Чрезъ вѣрата тя постигаше онова, което съ оржжието си не можеше да добие. Въз основа на това начало царетѣ на православна Грузия, напр., както и киевскитѣ князе, считаха себе си за истински васали на Цариградъ. Първитѣ отъ тѣхъ носѣха титула придворни маршали на императора, а вторитѣ — негови столници т. е. заведующи трапезата му, — макаръ никога Византия да не бѣ покорявала земитѣ имъ.

Както за Грузия, тъй и за далечната Киевска Русия, обаче, тия отношения бѣха чисто символични и поради това не имъ

създаваха особени неудобства. Но да ги допусне спрямо себе си и тогавашна България — обречена отъ самото си географско положение на вѣчна борба съ своя юженъ съседъ — това значеше не само да се откаже тя напълно отъ своето историческо предназначение, а да сложи кръстъ и на държавното си битие.

Необходимо е било да се дири изходъ отъ това противоречие и навѣрно тъй ще трѣбва да се обясни фактътъ, гдето Борисъ наскоро следъ покръщението добилъ за земята си правото да има свой отдѣленъ архиепископъ. Но съ това нейната духовна зависимостъ отъ Цариградъ е била само външно намалена. Главата на българската църква си оставалъ канонически подчиненъ на патриарха, а чрезъ него — и на държавния представител на империята.

Това обаче не е било всичко. Гръцкиятъ езикъ е билъ писменъ езикъ у насъ още презъ езическия периодъ. На него сж били съставяни всички държавни актове и документи; на него, както е известно, сж писани всички днесъ познати надписи отъ времето на Крума, Омуртага и Маламира. Но употреблението на гръцката писменостъ въ езическа България, едва ли ще да е излизало извънъ държавната канцелария, а ония, които сж си служили съ тая писменостъ сж били предимно гърци, каквито ще е имало доста между поданицитѣ на българскитѣ владѣтели. Що се отнася до прабългари и славяни, тѣ при тогавашното си културно състояние не сж осѣщали никаква нужда отъ тая писменостъ съ нейния чуждъ езикъ и, както всички знаемъ отъ „Сказанието“ на Черноризецъ Храбра, за ограниченитѣ си нужди сж си служили съ „черти и рѣзки“.

Сега обаче, следъ покръщението, условията сж били коренно промѣнени. Новата религия си е служила съ много богослужебни книги, а за духовната просвѣта на своитѣ последователи се е нуждаела и отъ значителна литература. Тя е могла да бжде само на гръцки езикъ. Гръцко сжшо тъй е било, ако не цѣлото духовенство, въ всѣки случай грамадното мнозинство отъ него, а изключително отъ гърци сж били заети и всички по-високи мѣста въ църковната йерархия. Възпитани въ духовнитѣ традиции на византизма, всички тия чужденци сж се явявали естествени агенти на неговитѣ културни и политически аспирации. Упражняваното стъ тѣхъ влияние, следователно, е било тукъ тъкмо противно на национално-охранителнитѣ и държавно-строителни тенденции, отъ които е била вдѣхновявана политиката на Бориса.

За масата отъ населението въ България, сега, както и по-рано, гръцкиятъ езикъ си оставалъ непонятенъ, поради което лишено отъ съдържание се е явявало и самото богослужение, а невъзможно се оказвало и нравственото въздействие на религията. Подъ християнската обредност битовото езичество на прабългари и славяни е продължавало да си

сжествува, а заедно съ него и границата помежду имъ. Тѣй нуждното обединение на дветѣ расово различни части въ една духовна и народностна общностъ изглеждало прочее и сега толкова малко възможно, както и преди.

Ония членове пъкъ на тогавашното ни общество, които научвали грѣцкия езикъ, а съ грѣцката писменостъ добивали и византийска образованостъ, чрезъ нея се превръщали въ чужденци за своята срѣда. По тоя начинъ въ едва що миналата къмъ християнството България се подготвяло ново дѣление, — въ културно, държавно и национално отношение много по-опасно отъ онова, което тя се надѣвала, че съ новата религия ще бжде унищожено.

Поради условията, при които трѣбвало да се разпространява у насъ, християнството следователно не само че се оказвало безсилно да отслаби сжществено остритѣ вътрешни противоречия, но прибавяло къмъ тѣхъ и други, още по-дълбоки. Въсползувани отъ това състояние, апостоли на всевъзможни вѣроучения и секти, увеличавали съ проповѣдитѣ си настѣпилия хаосъ. Издържала победоносно толкова много изпитания въ миналото, България сега, — когато се е вѣрвало че стои предъ прага на едно ново и пълно съ надежди бждеще, — вече изъ основи се е люлѣла. И Византия е била на пѣтъ да постигне безъ усилия и жертви онова, което бѣ се оказало непостижимо за организираната ѝ държавна сила.

Ако тоя фаталенъ край не настѣпи и народътъ ни не изчезна още преди да бжде завършенъ процесътъ на създаването му, заслугата за това бѣ на двамата солунски братя.

Тѣхната непосредствена дейностъ се разви извънъ нашитѣ земи и далеко отъ тѣхъ. Но въ Моравия и Панония, гдето тѣ работиха, дѣлото имъ скоро бѣ задушено. Безъ България, единствената страна, гдето тогава то намѣри убѣжище, отъ него едва ли би се запазила нѣкаква жива следа. Но само чрезъ него сжщо тѣй тя сполучи да излѣзе отъ безизходното положение, въ което бѣ попаднала, и да поеме пѣтищата къмъ новъ и всестраненъ възходъ.

Сърдечниятъ приемъ, оказанъ на ученицитѣ на Кирила и Методия отъ българския князь, показва, че Борисъ много добре е схващалъ грамадната роля, която тѣ сж могли да изпълнятъ въ българскитѣ земи. Плодоветѣ отъ тѣхната дейностъ обаче скоро надминала и най-голѣмитѣ очаквания. Чрезъ славянската проповѣдь и богослужение християнството у насъ добива нравствено съдържание и се утвърдява. Чрезъ усилената учителска дейностъ биватъ подготвени и кадритѣ на народното ни духовенство. Ржководството на църквата се

поема постепенно отъ българи и чрезъ национализацията ѝ възможността на външна намѣса въ нашия духовенъ животъ, а отъ тукъ и въ ръководството на държавнитѣ ни сѣдбини, бива еднажъ завинаги отстранена. Въмѣсто да поведе къмъ обезродяване, новата вѣра предизвиква могъщъ подемъ на народната свѣсть и безгранично упование въ собственитѣ сили.

Поради общодостъпната писменостъ грамотността и просвѣтата сега вече преставатъ да бждатъ привилегия само на известни обществени слоеве, а това дава силенъ тласъкъ на интелектуалния животъ у насъ. До каква степенъ е било повдигнато по онова време жизненото настроение тукъ и отъ каква вѣра въ себе си и въ своето бждеще е билъ обхванатъ тогавашния българинъ, показватъ нѣкои лирически творения на презвитеръ Константина, а вижда се още по-добре това отъ прочутото „Сказание“ на Черноризецъ Храбра, който доказваше правото на славянския езикъ да заеме въ духовния животъ на тогавашното човѣчество мѣсто наравно съ гръцкия и латинския.

Културната мисия на българския народъ се състоеше именно въ това — да извоюва за славянския езикъ такова мѣсто, и тая мисия бѣ блѣскаво изпълнена. Създадената по време на Бориса и Симеона славянска книжнина послужи не само намъ, на българитѣ: отъ нея вѣкове подъ редъ черпѣха духовна храна сърби и руси и чрезъ нея тѣ за пръвъ пжтъ влѣзоха въ досѣгъ съ общочовѣшката мисль. А не само писменостъ и книги имъ дадохме ние, но и първитѣ учители и книжовници. Вѣрна на заветитѣ, оставени отъ онова велико време, срѣдновѣковна България, дори и когато въ края на XIV вѣкъ умираше, продължаваше да раздава на своитѣ близки и далечни съседи сетнитѣ плодове на своята образованостъ и да имъ оставя за наставници най-добритѣ измежду синоветѣ си.

Но, преди да ни позволи да изстѣпимъ като духовенъ вождъ на славянския свѣтъ, дѣлото на Кирила и Методия ни даде възможността сами да се създадемъ като еднородно народностно цѣло. Безъ това дѣло прабългари и славяни можеха още столѣтия да живѣятъ обособени едни отъ други, както бѣха до времето на Бориса. Дочакали въ това състояние унищожението на първоначалната ни държава, тѣ подъ чуждото иго още повече биха се взаимно отдалечавали, за да станатъ може би на край жертва на асимилацията на своитѣ съседи. Славянската писменостъ осигури пълното тържество на славянския езикъ въ тогавашна България, а заедно съ езиковия дуализъмъ трѣбваше да изчезнатъ и битовитѣ различия между дветѣ съставни части на тогавашното ни общество.

Потомцитѣ на нѣкогашнитѣ боили можеха още да живѣять съ гордитѣ спомени за своитѣ прабългарски родове, но вече сами бѣха говорещи по славянски българи. Заедно съ единия езикъ се формира и общобългарското народностно съзнание. Тѣй въ широкото пространство отъ дунавскитѣ устия до Пиндъ и отъ Егея до долна Морава заживѣ презъ столѣтията единъ голѣмъ и вътрешно сплѣтенъ народъ — българскитѣ. Макаръ нѣкогашнитѣ му етнически граници да сж днесъ много нашърбени, той още обитава по-голѣмата частъ отъ древния си патримониумъ. И не е никакъ чудно, че и сега неговата привързаностъ къмъ родъ, роденъ битъ и езикъ е най-силна именно тамъ — въ земитѣ къмъ Вардара и Охридъ. Нали въ тия земи още сж живи споменитѣ за св. Климента, — първиятъ и най-заслужилиятъ отъ ученицитѣ на Солунскитѣ братя?

С Л О В О

ПРОИЗНЕСЕНО ОТЪ
РЕКТОРА НА УНИВЕРСИТЕТА „СВ. КЛИМЕНТЪ ОХРИДСКИ“,
ПРОТОПРЕСВИТЕРЪ Д-ръ СТЕФАНЪ ЦАНКОВЪ,
ВЪ ДРЕВНИЯ ХРАМЪ НА СВ. КЛ. ОХРИДСКИ „СВ. БОГОРОДИЦА“
ВЪ ОХРИДЪ, НА 2 ЮЛИЙ 1941 ГОД.,
ПРЕЗЪ ВРЕМЕ НА СВ. ЛИТУРГИЯ, ОТСЛУЖЕНА ОТЪ НЕГО
ПО СЛУЧАЙ ПОКЛОНИЧЕСКОТО ПОСЕЩЕНИЕ НА ОХРИДЪ
ОТЪ АКАДЕМИЧЕСКИЯ СЪВЕТЪ НА УНИВЕРСИТЕТА

Благочестиви братя!

Ето единъ отъ най-свещенитѣ дни отъ живота на нашия университетъ, посветенъ, отъ време на съществуването му, на св. Климента Охридски, день досега единственъ и въ историята на нашия народъ. Въ съзнание на священото велико дѣло на св. Климента Охридски за нашия народъ и за нашата Българска православна църква, както и въ съзнание на собственото си призвание, нашиятъ единственъ отечественъ университетъ съ сегашното поклоническо посещение на върховното му управително тѣло — Академическия съветъ — на храма на св. Климента, гдето почиватъ неговитѣ св. мощи, на града, гдето е той работилъ и починалъ, и чрезъ днешната св. служба на молитва къмъ Всевишния и на благоговѣние предъ Неговия чутовенъ избраникъ св. Климента — нашата алма матеръ изпълнява единъ свой свещенъ дългъ, следъ придобитата отново свобода на тая древня светиня на Българския народъ — старопрестолния градъ Охридъ — да засвидетелствува въ нея всенародно своята благоговѣйна почитъ и дълбока признателностъ къмъ светия свой покровителъ и своята неизмѣнна преданностъ къмъ неговото велико дѣло и къмъ неговитѣ свещени завети.

Ние почитаме и славимъ св. Климента като първопросвѣтителъ на нашата земя, като „свѣтилникъ“ на българския народъ, като „свѣтило“ на България, като родоначалникъ на българското училище, на българската просвѣта и на българската култура. Най-даровитъ, най-богопремждъръ и най-дѣбенъ измежду ученицитѣ на светитѣ славяно-български равноапостолни братя Кирила и Методия, св. Климентъ е билъ вѣрниятъ стражъ, неуморимъ разпространителъ и чутовенъ осъществителъ на тѣхнитѣ свещени завети. Като български първоапостолъ, той

се е борилъ срещу паганизма — срещу невежеството, суеверието, суровостта, срещу „многобожната измама“ и „грѣховния мракъ“. И разчиствайки така българската духовна цѣлина отъ плевелитѣ, той боговдѣхновенно е сѣялъ семената на божествената истина, като „учителъ и устроителъ на вѣрата Христова“. Красноречивъ проповѣдникъ, той обикалялъ градове и села и разнасялъ навсѣкжде духовната свѣтлина на Евангелието и съ омайна красота описвалъ, за примѣръ и подтикъ, свѣтлия и добродетеленъ животъ на героитѣ на църквата, на нейнитѣ светии.

Съ боговдѣхновената си литургична служба, съ проникновенитѣ си поучителни слова, съ горещитѣ си молитви, съ сладкитѣ си църковни пѣснопѣния, съ въздиганитѣ и уреждани отъ него хубави храмове и манастири — той привличалъ масово народа въ храма Божий, гдето го осенявалъ и завладявалъ и съ лжчитѣ на вѣчната истина на христовата вѣра, и съ красотата на църковното художество.

Родоначалникъ е св. Климентъ и на нашето училище, на нашата просвѣта. Съ стотици и хиляди свои помощници и продължители — учители и пастири народни — е създалъ той въ своята знаменита школа, не само за деца, но и за възрастни, и така е станалъ въ нея далечна епоха основоположителъ на първата висша школа въ нашата земя. И, за това, не можеше да има по-достоенъ и светъ отецъ и покровителъ отъ св. Климента и за нашия днешенъ всебългарски университетъ.

Първопросвѣтителъ е св. Климентъ и съ своята-книга, — съ своитѣ кратки общопонятни слова, чрезъ които се е издигналъ да стане за българския и славянски родъ „новъ Павелъ“.

Ние почитаме и славимъ св. Климента, по-нататкъ, и като духовния обединителъ и одухотворителъ на българския народъ. Продължавайки съ изповѣдническа ревност дѣлото на своитѣ учители св. св. Кирила и Методия, той е поставилъ началото и здравата основа, както за духовното и националното единство на българския народъ, тъй и за неговата народностна индивидуалностъ.

Св. Климентъ съ пророческо-месиански жаръ е обичалъ своя — български — народъ и съ рѣдко прозрение се е стремилъ да го издигне до едно самобитно единство. Принуденъ да напусне Моравия, той, заедно съ другаритѣ си, „се стремѣлъ само къмъ България, за нея мислѣлъ и на нея се надѣвалъ“. Съ свещения си подвигъ въ нея той — чрезъ устнитѣ и книжовнитѣ си трудове — е създалъ, издигналъ до съвършенство — езика на българитѣ, тоя вжтрешенъ и външенъ белегъ на всѣка народностностъ, който най-вече изразява духовната самородностъ, който най-вече обединява и пази всѣки народъ.

А съ своята пастирско-просвѣтителна дѣйностъ, като истински „воинъ на Бога“, на българската земя, въ онова реши-

телно историческо време за самостоятелното съществуване и развитие на българския народъ, заплашванъ въ това духовно и политически отъ Изтокъ и отъ Западъ, св. Климентъ (заедно съ нашитѣ велики царе св. Бориса и Симеона и съ своитѣ духовни сътрудници) е поставилъ незблимитѣ основи за българското национално единство чрезъ създаването — наредъ съ затвърдения и усъвършенствуванъ български езикъ — българското национално духовенство и училище, славяно-българския богослужебенъ езикъ и българската национална книжнина, и съ всичко това: българската духовна култура. Изъ това велико и свещено дѣло се ражда и българската национална църква и българската национална единна държава.

Ние почитаме и славимъ св. Климента и като първия български светителъ: светителъ и като първия българинъ-иерархъ на родната ни църква, и като личностъ света, и като творецъ-светия.

Работилъ години наредъ като народенъ пастиръ и учителъ, създалъ българското училище и българскитѣ народни пастири, той е билъ въздигнатъ и като първия българинъ-епископъ въ родната му нова православна църква.

А за да стане такъвъ тоя богоизбранъ народенъ светителъ и любимецъ, духовна основа му е била неговата светостъ, неговата света личностъ, неговиятъ боговдъхновенъ вътрешенъ животъ. Свети Климентъ е живѣлъ съ Вѣчността, — съ светостта, всемогъществото, безсмъртността и милосърдието на Бога; съ божествената личностъ и сила на Великия Пастиръ и Учителъ — Христа; съ вѣчната сила и призвание на светата Църква. За това св. Климентъ често е търсѣлъ часове на самотна „беседа съ себе си и съ Бога“, „безмълвно се е борилъ съ страститѣ“; „живѣлъ почти безтѣлесенъ животъ“; нѣмалъ никаква привързаностъ къмъ земнитѣ блага; билъ истински християнски аскетъ — воинъ Божий въвв свѣта за духовното издигане и спасение на своя народъ; чистъ и възвишенъ въ мислитѣ и желанията си, „свѣтлина на благоразумието“, образецъ на добродѣтелитѣ и подвижникъ въ добритѣ дѣла вътре въ живота; „свѣтило и вождъ денемъ и нощемъ“; скромненъ въ всичко и къмъ всички; дързновенъ въ смириенето. За това, християнската му вѣра е била жива, дѣйна; вѣрата му — духовно око; дѣлата му — божия ржка. Богосъзерцателенъ аскетъ и църковно-християнски общественикъ — въ едно. Основното духовно начало на житейския му подвигъ е било: „По стѣпките на Божията правда да се вършатъ добри дѣла“. Ето тая светостъ на личността му го е създала истински пастиръ народенъ: благъ, състрадателенъ и милостивъ; „баща на сирацитѣ, помощникъ на вдовицитѣ, попечителъ на бедни и странни, на всѣкиго споредъ нуждитѣ му“; „денемъ и нощемъ въ трудъ“, „имайки за своя храна и услада грижата за народа“, — грижа както за духовното му, тъй и за стопанското му

издигане и благоденствие. Чудно ли е, че народътъ такъвъ „пастиръ добрий“ е обикналъ отъ душа и сърдце и че и до днесь днешенъ народътъ въ тия мѣста го нарича „златниятъ ни свети Климентъ“ и че и до днесъ на неговото небесно попечителство той възлага и нуждитъ и надеждитъ си?

Ние хвалимъ и величаемъ св. Климента не по-малко още и като апостолъ на свободата и любовта.

Апостолъ е билъ той на свободата, като истински служител на Христа, защото е билъ проникнатъ и движенъ отъ Христовото благовестие: „Вие сте призвани къмъ свободата“ (Гал., V, 13) и е работилъ, въ евангелски духъ, за нейното извоюване и запазване, за нейното благодатно, творческо дѣйствие въ живота — свобода за всѣки човѣкъ и народъ, и, значи, свобода за всѣки българинъ, за българския народъ, за България, тъй застрашена тогава и тъй застрашавана и по късно отвлѣче и отвлѣнъ, отъ Изтокъ и отъ Западъ. Апостолъ е разкривало, че истината е, която ни прави свободни (Иоан. VIII, 32) — свободни отъ господството на умствения и нравствения мракъ, отъ невежеството, грѣха и порока. Истината е вѣчната сила господня (II Кор. 6, 7), която разпрѣсва мрака, лъжата и баснитъ (II Тим., IV, 4; Ефес. IV, 25) и ни води до вѣчната свѣтлина на Божието синовство и братство, до Спасителя Иисуса (Иоан. XIV, 6), до Духа Господенъ; а гдето е Духътъ Господенъ тамъ е истината (Иоан. XVI, 3), тамъ е и свободата. (II Кор; III, 17, Римл. VIII, 21). Ето въодушенъ отъ тия евангелски истини и тѣхъ искайки да осъществи, св. Климентъ е работилъ съ такава дълбока преданостъ и велика сила за свободата на българския народъ чрезъ просвѣта, чрезъ наука, чрезъ вѣчната Божия истина и правда. И като древния апостолъ на народитъ, Павла, неговиятъ зовъ и заветъ къмъ българския народъ оттогава и до сега е: „Стойте твърдо въ свободата!“ (Гал. V, 1). И доколкото е следвалъ тоя зовъ и тоя заветъ — българскиятъ народъ е билъ народъ свободенъ, народъ на свободата.

Но бидейки апостолъ на свободата въ истината, св. Климентъ, пакъ по тоя евангелски пжтъ, е билъ проникнатъ и движенъ още и отъ тая основна християнска истина — че свободата — тоя най-драгоцененъ даръ Божий въ човѣка — е само тогава истинска и творческа, когато е вкоренена въ свободата на всички, когато е свобода на е д и н н а т а о б щ н о с т ъ , на цѣлото общечитие, на цѣлия народъ, т. е. когато не е самоуправство и потисничество, а творческа божествена сила за постигане на висшата целъ на живота — народното, и, чрезъ това, общочовѣшкото братство и благоденствие. Само въ тая общность вкоренена, свободата е чиста, задълбочена и разширена, зиждителна и ошастливяваща.

Ето за това и самъ вкорененъ въ тия вѣчни евангелски истини, св. Климентъ е можалъ да стане апостолъ-просвѣтителъ и сщещевременно апостолъ-обединителъ на нашия народъ.

Но свободата въ истината и въ братство е една Божия даденостъ и една зададеностъ. Тя е Божия мисль за осществяване отъ човѣка, отъ народитѣ. А това е единствено възможно само чрезъ силата и подвига на любовта. Нѣма, и не е имало, и не може да има — споредъ разкритието на Богочеловѣка Христа — свобода, ако тя не се корени и оживотворява въ любовта, както и обратното: любовта, закръмена и живѣна — въ свободата. Затова и всичката сила въ идеала и въ дѣлото на св. Климента за българския народъ е въ неговата любовъ, — въ любовта му къмъ Бога, въ любовта му къмъ ближния, въ любовта му къмъ българския народъ. Каква трогателна, синовна е неговата любовъ къмъ Бога — сщжината и извортъ на любовта въ свѣта. И какъ богато е засвидѣтелствувалъ Богъ Своята любовъ къмъ светого Климента! И разнасялъ тая свещена любовъ между българския народъ, какъ и нашиятъ благочестивъ народъ е обикналъ тоя свой първи „пастиръ добрий“ — „златния св. Климента“!

Ето за това всички почитаме и славимъ светого Климента Охридски — като нашъ всебългарски първоучителъ, духовенъ обединителъ, първосветителъ и народенъ светецъ, като апостолъ на истината и правдата, на свободата и любовта срѣдъ българския народъ.

Къмъ всичко това ние почитаме и славимъ, най-сетне, св. Климента Охридски и за това, че съ полагае у българския народъ здравитѣ основи на осществяването на свещенитѣ завети на първитѣ наши славяно-български светители св. равноапостолни братя Кирила и Методия, той даде смисъла, насоката и силата на историческото духовно призвание на българския народъ въ срѣдата и живота на всички останали народи, създавайки отъ българския духовно-единенъ и силенъ народъ люлката на нова самобитна духовна култура.

На тая култура да служи е предназначенъ и нашиятъ университетъ.

Избралъ за свой покровителъ именно свети Климента Охридски, нашиятъ университетъ се е посветилъ на продължение на свещеното дѣло на тоя „свѣтильникъ на българския народъ“, следвайки вѣрно и неуморно неговитѣ свещени завети.

Преклоняйки се предъ великия духъ, светото дѣло и свещената паметъ на св. Климента Охридски и въ знакъ на нашата неизменна преданностъ къмъ неговитѣ завети и къмъ неговото дѣло, както и въ изпълнение поржката на Академическия съветъ, поднасямъ, отъ име на университета, въ тоя свещенъ древенъ храмъ тая художествена рамка за древната

св. икона на св. Климента, която се пази въ този храмъ, както и тоя свѣтилникъ предъ св. мощи на св. Климента като символъ на благоговението ни предъ топлината на неговата любовъ къмъ нашия народъ и предъ свѣтлината на учението и заветитѣ на това драгоцѣнно свѣтило на България.

Нека да бжде вѣчна славата и вѣчна животворната духовна сила на св. Климента Охридски за духовния напредъкъ и всестранно благоденствие на единна и свободна България, за достойно изпълнение на нейното историческо призвание и за разрастването на Божието царство.

А м и н ъ

)

МАКЕДОНИЯ КАТО БЪЛГАРСКА ЗЕМЯ

(Беседа, държана въ гр. Битоля на 4 юлий 1941 г.)

Отъ ред. проф. Михайлъ Арнаудовъ

I

Уважаеми граждани и гражданки на градъ Битоля! Академическиятъ съветъ на университета Св. Климентъ Охридски въ София предприе, на чело съ г-нъ ректора, прото-просвигеръ Ст. Цанковъ, едно пътуване до града на своя покровителъ, за да засвидетелствува преклонението си предъ една велика паметъ и за да изкаже на българитѣ въ Македония сърадванията си за новоизвоюваната имъ свобода. Каква несравнима радостъ и какво дълбоко нравствено удовлетворение изпитахме ние, представителитѣ на най-високото учебно заведение въ България, когато стъпихме на македонска земя, безъ да се чувствуваме външни гости, ограничени и подозрително следени отъ нѣкаква омразна за народа властъ, едвали е нужно да изтъквамъ. Откакъ поздравихме съ възторгъ при старата граница до Гюешево първитѣ срещнати македонски българи, и до тукъ, гдето въ сърдцето на Македония можемъ да доловимъ отново силата и твърдостъта на българския духъ, ние непрестанно бѣхме въ нѣкакво непреживѣвано по-рано вълнение, при съзнанието, че е сбжднатъ единъ вѣковенъ блѣнъ на народа отсамъ и отвждъ Рила, че сме пакъ единно национално тѣло и че занаяпредъ ще имаме обща и, нека се надѣваме, по-честита сждба. Не ще мине много време, и тукъ ще настъпи миръ, и богатата на свободата ще дадатъ възможность на всички да се чувствуватъ щастливи синове на уголѣмена и мощна България. Тогава ще започне всестраненъ подѣемъ и тогава Македония ще приобщи най-тѣсно своитѣ културни стремежи, както и своитѣ обществени и стопански почини, къмъ тия на стара България. Навредъ тукъ ще се основатъ нови просвѣтни огнища, ще проникне забранената до вчера българска книга, ще се открие просторъ за скованитѣ енергии, ще се явятъ учители, лѣкари, юристи, агрономи и всѣкакъвъ родъ държавни служители, които ще бждатъ въ помощъ на населението, за да се приспособи то къмъ новия държавенъ редъ и за да се приложатъ общеполезнитѣ мѣроприятия, които трѣбва да тласнатъ напредъ духовния и материалния разцвѣтъ на тази пренебрегната отъ завоевателитѣ българска областъ. Временно ще бждемъ всички принудени да

претърпимъ нѣкои лишения и несгоди, наложени отъ войната, която бушува. Но тия лишения и несгоди, колкото и мжчителни сега, ще изчезнатъ бързо, щомъ настъжи успокоение въ свѣта и щомъ се отдадемъ на мирна творческа работа въ цѣлокупна България. Да понесемъ съ самообладание бремето на размирнитѣ години и да платимъ така една сравнително лека данъ на освобождението, което при други условия би ни коствувало потоци скъпа българска кръвь, е мѣдро повеление на момента. И нека сега, когато припомнимъ великото историческо събитие — извоюването на македонската свобода и съединението на всички българи подъ скиптѣра на обичния български царь Борисъ III, ние изкажемъ благодарността си къмъ Германия и къмъ нейния водачъ Адолфъ Хитлеръ за указаната намъ помощъ, въ името на крепкия сѣюзъ между двата народа, германския и българския, на изпитаното братство по оржие и на общия идеалъ за правда въ уредбата на Европа.

II

Дошли да посетимъ града, който е билъ ключъ на Македония, по изразъ отъ времето на възраждането¹, дошли да се срещнемъ съ гражданитѣ, които сж достойни потомци на борцитѣ за българска просвѣта и български права въ миналото, като братя Мишайкови, братя Робевы, Димитъръ Радевъ и други, ние ви носимъ, драги битолчани, поздрава на всички професори отъ университета, между които има и голѣмъ брой македонци. Приветствувани отъ васъ на чиста българска речъ, на сладкия мѣстенъ говоръ, който ви прави честь, поради

¹ Въ една дописка отъ гр. Битоля до в. Македония, бр. 12 отъ 1869 г., се казва: „Многомина сж казвали, че ключъ на Македония е Битоля. Това е наистина. Какъ би му тупало сърдцето отъ радост на всѣкого българина, ако би чулъ, че той ключъ е български? Увѣрявамъ ви, прочее, че като се полагатъ голѣми грижи отъ страна на овдешнитѣ благородци Българи не само за улучшение вътрешното състояние на работитѣ, но съ голѣмо старание то хвърля погледитѣ си на околнитѣ страни, кждето съ наставленията си, съ подкрепляванията си, можа да ся ококори българизма, то действително ще е Битоля ключъ за отваряние на заключенията отъ великата идея българизъмъ по всичката Македония“. Срв. Й. Ивановъ „Българитѣ въ Македония, 2 изд. (1917), 329. — Въ пжтеписа си „Битолско, Прѣспа и Охридъ“, СбНУ. IV (1891), 9, нашиятъ географъ и етнографъ Василь Кжнчевъ пише: „Бѣше време, когато тази община (Битолската) служеше за примѣръ на всичкитѣ околни български мѣста. На чело на събуденитѣ българи стояха двама свѣстни, разумни и искрени мжже. Единътъ — д-ръ Мишайковъ — умрѣ въ Пловдивъ, а другиятъ — г-нъ Димитъръ Робевъ — сега е вече слабъ старецъ“. — Все тукъ, 5: „Отдавна Битоля е търговски центъръ на цѣла западна Македония. Отъ Солунъ и, въ последно време, отъ Виена тукъ се докарватъ стокитѣ, предназначени за Леринско, Костурско, Преспанско, Охридско, Корчанско и за цѣлия арнаутлукъ, а отъ тукъ се разправятъ по реченитѣ мѣста. Сжщо тѣй, въ Битоля се събиратъ сурови произведения отъ околността и пакъ чрезъ Солунъ се разнасятъ навънъ“.

привързаността към старото езиково предание, завещано от светитъ равнoапостоли Кирила и Методия, ние се радваме да ви намъримъ все съ такъвъ бодъръ и здравъ духъ, какъвто сж имали всички битолски граждани нъкога. Вие не се поддадохте и продадохте на сръбската и на гръцката пропаганда въ турско време, преди 1912 г., когато тѣ, богато субсидирани отъ вѣнъ, правѣха опити да задушатъ българщината и да подкопаятъ довѣрието ви било къмъ Екзархията въ Цариградъ, било къмъ българската държава. Наопаки, вие храбро отстоявахте националната си честь и дѣлото на вашитѣ български учители и свещеници, безъ да трепвате отъ интриги и преследвания, безъ да се съблазните отъ обещанията за помощъ въ робството си отъ страна на Сърбия или на Гърция, които искаха да разширятъ границитѣ си въ този чуждъ за тѣхъ край. По-трудна и почти невъзможна ставаше борбата за упазване на българското културо наследство и на българското слово презъ време на сръбското надмощие тукъ, следъ 1918 година. Сърбитѣ отсамъ границата къмъ Леринъ и гръцитѣ отвѣдъ тая граница полагаха всички усилия, за да претопятъ българската маса, като я накаратъ да забрави потеклото си, книжнината си, паметницитѣ си и стане торъ за чуждата езикова, политическа и държавна нива. Но всички притѣснения и насилия удариха на камъкъ предъ твърдата воля — ваша и на всички македонци, да не се откажете малодушно отъ рода си. Колко малко бѣ постигнато въ посоката на това погазване на народността ви отъ сърби и отъ гръци, въпрѣки всичкия тероръ на властѣта, показва вашата стихийно проявена любовъ къмъ българския войникъ и къмъ представителитѣ на българската държава, дошли тукъ неотдавна, за да осигурятъ реда и облекчатъ положението ви въ всѣко отношение. Несъмнено, по-младитѣ поколѣния, които не знаяхъ борбитѣ и жертвитѣ на бацитѣ си и нѣмаха възможность да се учатъ на български езикъ въ български училища, бѣха застрашени отчасти да повѣрватъ на сръбскитѣ и на гръцкитѣ басни за миналото и за народността си. И все пакъ душата на македонската младежъ, колкото се отнася до мнозинството на народа по градове и по села, не можа да бжде покварена. По невидими пѣтица тукъ проникваха ободрителни гласове отъ свободна България, революционната организация успѣваше да разпалва патриотическото въодушевление, и така надеждата за отхвърляне на новото яго, несравнено по-зло отъ турското, не ви напускаше. Едничката пакостъ, която можеха да сторятъ сръбскитѣ школи, бѣше тая, че македонската млада интелигенция се лиши отъ положителни знания за историята на земята и на народа си, че тя не умѣеше вече, при липсата на български книги, да защити документирано правото си, естественитѣ си връзки съ всичко българско. Но сега, когато отново се отваря широко вратата къмъ

общото отечество и когато свободно може да се говори за миналото и за бъдещето на Македония, всички вие имате възможност да провървите сръбскитѣ и гръцкитѣ твърдения и да застанете здраво на позициитѣ, както се държаха тѣй храбро отъ нѣколко поколѣния ваши предшественици. Ще ми позволите тукъ, въ нѣколко минути, да засегна най-общо проблемата за Македония, за да припомня нѣкои безусловно вѣрни факти, полезни при създаване на новата и окончателна българска общностъ на Балканитѣ. Така ние, вашитѣ приятели отъ университета, кръстенъ на името на охридския светителъ Климента, ще изпълнимъ едно задължение предъ паметъта на този мъжъ, който цѣлъ животъ просвѣщаваше и напътваше къмъ напредкъъ българското население въ тѣзи мѣста. Но така ние ще отбиемъ и интригитѣ на съседитѣ си отъ северъ и югъ, когато тѣ искатъ да заблудятъ свѣта върху истинския характеръ на населението въ тѣзи предѣли и се мъчатъ да обосноватъ нѣкакви мними права за владичество надъ него. Тъкмо поради неспирната агитация на враговетѣ ни предъ европейското обществено мнение, свързана съ щедро пилѣни сръдства за спечелване на пресата на Западъ, нашитѣ жизнени интереси сж били често отричани отъ известни заблудени сръди и нашето право дѣло е страдало силно, за пакостъ на българщината въ Македония. Благодарение на тази агитация, не по-малко и на користнитѣ домогвания на нѣкои велики сили, ние сме били ошетявани на конгреси и при други случаи, гдето се е чертаяла политическата карта на Балканитѣ. Частно Македония, която като географско-етническа единица стои въ органическа спойка съ цѣлостъта на българското жизнено пространство въ югоизточна Европа, е била въ чужбина предметъ на спорове и дипломатически комбинации, които не винаги сж се вдъхновявали отъ желанието да се намѣри самата истина. Бидейки въ състояние да знаемъ отблизу и най-положително тази истина, както тя се признава впрочемъ и отъ видни безпристрастни учени на приятелскитѣ страни, Германия и Италия, ние, професоритѣ отъ Софийския университетъ, смѣтаме за необходимо да изнесемъ и предъ васъ следнитѣ основни гледища, които ще трѣбва да се взематъ подъ внимание при изясняване на македонската проблема и при отстраняване на натрупанитѣ до сега несправедливости и противоречия по нея.

III

На първо мѣсто ще изтъкна народностното гледище по този жизненъ за насъ, българитѣ, въпросъ.

Всички обективни наблюдатели на народностнитѣ отношения на Балканския полуостровъ сж признавали численото първенство на българския народъ, като при това не сж дѣлѣли главното население на Македония отъ населението на северна

България и на Тракия. Македония, като област, очертана на северъ отъ Рида и Шаръ, на западъ отъ албанскитѣ планини, на югъ отъ р. Бистрица и Атонския полуостровъ и на изтокъ отъ р. Места, е обитавана отъ VII вѣкъ насамъ предимно отъ българи. Гръцкиятъ етнически елементъ се е запазилъ въ нѣкои южни и източни краища, турскиятъ — сравнително поновъ и въ постояненъ упадъкъ — въ изолирани гнѣзда по течението на р. Вардаръ, а албанскиятъ — съ агресивността си отъ XVIII вѣкъ насамъ, поддържана отъ мѣстни феодалнасилници и отъ турското правителство — въ нѣколко купчинни селища, източно отъ албанскитѣ планини. Българскиятъ народностенъ характеръ на Македония, въ нейната цѣлостъ, не е подлежалъ никога на съмнение, и множество свидетелства на незаинтересувани пѣтешественици, етнографи и езиковеди потвърждаватъ това. Не само прастари български градове и села, които стоятъ въ тѣсна поселищна връзка помежду си, но и прочути отъ много вѣкове български светилища сж придавали на тѣзи предѣли най-опредѣленъ народностенъ отпечатъкъ. Достатъчно би било да поменемъ старославнитѣ манастири Св. Пантелеймонъ въ гр. Охридъ, основанъ отъ св. Климентъ Охридски; Св. Наумъ край Охридското езеро, основанъ отъ едноименния светецъ при съдействието на царетѣ Борисъ и Симеонъ; Калища до гр. Струга; Пречиста край гр. Кичево; Св. Иванъ Бигоръ въ долината на р. Радика, северно отъ гр. Дебъръ; Св. Атанасъ при Лешокъ, край гр. Тетово — и много други още, които, издържани и тачени отъ българското население като мѣста за масово благочестиво поклонение, сж крепѣли народностното чувство и сж давали български обликъ на тѣзи покрайнини. Нищо подобно като културно-религиозни центрове, разсадници на писменостъ и символи на народностно минало, не знаятъ ни албанци, ни други случайни етнически елементи, като аромѣнитѣ напримѣръ, въ Македония.

До неотдавна българскиятъ елементъ тукъ е билъ още по-компактенъ и значителенъ, отколкото той се представя при нѣкои по-нови раздвижвания. Гръцката денационализаторска черковна пропаганда, поддържа особено ревностно преди освобождението на България отъ атинското правителство и отъ Цариградската патриаршия, и албанскитѣ прониквания, насърчавани отъ турската централна власть и отъ мѣстнитѣ бейове, за да се измѣстятъ трудолюбивитѣ българи или се убие у тѣхъ всѣки духъ на непокорство и на стремежъ къмъ свобода, сж успѣли да разредятъ въ нѣкои пунктове българскитѣ поселища. Стотици хиляди българи, преследвани отъ покварената администрация на Абдулъ-Хамида, която е пълнѣла съ тѣхъ затворитѣ, и отъ нападенията на албанцитѣ, е трѣбвало да емигриратъ въ съседнитѣ или по-далечнитѣ страни, особено въ България и Америка, за да спасятъ живота си. Така албанцитѣ правятъ на западъ, по горния Вардаръ и край Дебъръ,

Охридъ и Костуръ, нѣкои завоевания, които, колкото и гибелни за българитѣ въ икономическо и социално отношение, не сж били въ състояние да накърнятъ българската физиономия на тия предѣли. Нека се помни обаче, че въ областта Гора, на северозападъ отъ Шаръ, и въ други части на вътрешна Албания има и до сега много български селища, които сж остатъкъ отъ по-значително, насила помохамеданчено население. И както ние не претендираме да бждатъ тѣзи мѣста присѣдинени къмъ България, така и Албания нѣма право да претендира за български области, въ които живѣе незначително албанско население, съставено само отъ късни пришелци. Изцѣло взета, Македония се представя и днесъ, въпрѣки всички насилствени или доброволни изселвания на българското население, продължени систематично и подъ югославско управление, като българска въ етническия си ликъ, културния си животъ и икономическото си развитие. Турци, гърци или албанци не сж могли нито числено, нито стопански да се наложатъ като господствуващи и да нарушатъ старата българска основа на страната.

IV

Колкото се отнася до историко-политическото гледище по предмета, ще забележа следното.

До Берлинския конгресъ отъ 1878 год. не сществуваше никакъвъ македонски въпросъ за европейскитѣ кабинети. Имаше само единъ общобългарски въпросъ — тоя за гарантиране гражданскитѣ свободи и културнитѣ права на българското население, което обитава срѣдищната зона на Балканитѣ — отъ Добруджа до Костурско и отъ Нишъ до Одринско. Въ своитѣ познати на цѣлъ свѣтъ предѣли българскиятъ народъ образува непрекъснато и здраво ядро, което има единъ езикъ, една религия, една книжнина и еднакво силно развито народностно съзнание. Гигантската борба на българитѣ презъ XIX вѣкъ за духовно обединение, и то около една независима черковна власть, на която се падаше, по законодателнитѣ традиции въ Турско, и свѣтска юрисдикция, завърши въ 1870 г. съ създаването на българската автономна Екзархия. Съгласно съ фермана за учредяването на тази българска народностна институция, трѣбваше да се произведе плебисцитъ въ частитѣ на Македония, подвластни до тогава духовно на гръцката Патриаршия. Въпрѣки всички противодействия на тая Патриаршия, Македония се изказа, подъ прѣката контрола на турското правителство, въ преодоляващото си мнозинство въ полза на българската Екзархия. Така се установиха български владици въ Скопие, Дебъръ, Охридъ, Битоля и другаде, и български екзархийски намѣстници въ Костуръ, Леринъ, Воденъ, Енидже-Вардаръ, и така въ диоцеза на тия епархии влѣзоха всички българи на Македония, включително и тия въ съседство съ

българо-албанската граница: въ Тетовско, Гостиварско, Кичевско, Стружко и т. н. На конференцията въ Цариградъ отъ 1876 г., на която бѣха свикани представителитѣ на Великитѣ сили за да установятъ автономията на нѣкои народностни групи въ Европейска Турция, западната граница на България бѣше прокарана, по силата на етническия принципъ, така, че Нишъ, Скопие, Тетово и Охридъ, съ цѣлия Нишки и цѣлия Скопски санджакъ, и градоветѣ и околитѣ Костуръ и Леринъ оставаха въ проектираната българска държава. Договорътъ отъ Санъ-Стефано отъ 19 февруарий 1878 година, който опредѣляше границата на новото българско княжество, даваше градоветѣ Нишъ и Лѣсковецъ на Сърбия, но само като компенсация за участието ѝ въ войната на руска страна, а оставяше на България — колкото се отнася до западната и южната ѝ частъ — градоветѣ Пиротъ, Враня, Качаникъ, Тетово, Дебъръ, Струга, Корча, Костуръ, Воденъ и Енидже-Вардаръ, заедно съ устието на Вардаръ. Берлинскиятъ конгресъ малко по-късно (13 юлий 1878 г.), подъ влиянието на Англия, която по въпроса за България бѣше успѣла да вземе предварителното съгласие на Русия, разпокъса българската земя на нѣколко части, като възвърна на Турция цѣла Македония и като посѣ съ това ново семе за размирици въ нашата нещастна страна.

Нѣма да излагамъ тукъ мартирологията на българския елементъ подъ новото робство, но ще изтъкна само, че българскиятъ духъ се прояви въ масови революционни движения, едно отъ които, Илинденското отъ 1903 година, доби сжщински епически замахъ. Никоя друга нетурска народностна група въ Македония не е показвала ни по-рано, ни по-късно нѣщо подобно, като манифестация на борческо народностно-съзнание, по простата причина, че числено ни една отъ тѣхъ не е играла никаква особена роля. Войната отъ 1912 година, която изправи единъ християнски съюзъ на Балканитѣ противъ Турция, имаше за изрична предпоставка признаване отъ сръбска страна на българското етническо надмощие въ Македония. Чрезъ договоръ отъ 29 февруарий 1912 г. сърбитѣ оставяха земитѣ на изтокъ отъ линията Охридъ—Велесъ на България, като безспорно български, а тия на западъ отъ тая линия—та до Шаръ-планина и албанскитѣ планини—като спорни; трѣбва да се каже, спорни само поради претенцитѣ на сърбитѣ да иматъ по-голъми териториални придобивки отъ съюзнишката война. И че въ тази втора зона живѣеха главно българи и никакви сърби, доказваше решението на Лондонската посланическа конференция отъ 1913 г., което опредѣляше и източнитѣ граници на Албания наспроти българска Македония. Българскиятъ характеръ на тази областъ бѣ признатъ по-късно, въ 1923 година, и отъ самитѣ албанци, въ лицето на тѣхната революционна организация. Именно: Вътрешната българска революционна организация въ Македония и Албанскиятъ ре-

волюционенъ комитетъ склучиха тогава съглашение, по силата на което дветъ представителни тѣла, които се опираха на маситѣ долу, даваха клетвенъ обетъ за отхвърляне сръбската властъ, като признаваха за народностна граница между българи и албанци границата, която винаги е дѣлѣла двата народа — Шаръ-планина и южнитѣ отъ нея височини, съ Тетово, Гостиваръ, Дебъръ, Струга, Кичево и Охридъ въ предѣлитѣ на българска Македония.

Въ този редъ исторически актове и документи, които признаватъ цѣлостния националенъ обликъ на Македония и българскитѣ права надъ нея, трѣбва да поставимъ обаче на най-видно мѣсто договора отъ 6 септемврий 1915 година, склученъ между Германия и България, по силата на който дветѣ сили трѣбваше да си сътрудничатъ въ случай на война. Съгласно съ § 1 отъ тайната спогодба къмъ този договоръ, Германия гарантираше на България цѣла Македония, завзета въ 1913 година отъ Сърбия, еднакво и „спорната“ и „безспорната“ зона, т. е. съ границата на западъ, която бѣ въ сила до последното разгромяване на Югославия отъ априлъ т. г. А съгласно § 3 на сжщата спогодба, на България се връщаха земитѣ, предадени по Букурещкия договоръ отъ 1913 г. на Гърция, — т. е. цѣлата бѣломорска Тракия. България пъкъ даде безрезервно своето сътрудничество на високия си контрагентъ, което ѝ струваше страшни жертви, и така отъ 1915 год. до 1918 год. тя влѣзе въ владение на частъта отъ Македония, която бѣха заграбили вѣроломно сърбитѣ въ междусъюзническата война отъ 1913 година. Сега, когато историята сякашъ се повтори, съ сжщото враждебно поведение на Сърбия (респ. Югославия) и съ сжщата неизмѣнна вѣрностъ къмъ Германия отъ българска страна, нимѣ този свещенъ договоръ „за миръ и приятелство“ отъ 1915 год. би трѣбвало да бжде нащърбенъ въ една точка, която не досѣга никакви германски интереси, но гарантира най-авторитетно признатото отдавна българско народностно право? Македонскитѣ българи сж полагали винаги героични усилия за своята независимостъ. Днесъ тѣ иматъ всички основания да очакватъ свързането на цѣлата си страна съ общото отечество, за да не ставатъ обектѣ на денационализация, а неправдата надъ тѣхъ — изворъ на бждещи опасни смутове.

Сждбовното значение на македонския въпросъ за бждещето на България се е съзнавало отлично отъ първитѣ български държавници току следъ Освобождението. Единъ отъ тѣхъ, най-прозорливитѣ, а именно Константинъ Стоиловъ, като разглежда въ 1882 г. обстойно въ единъ докладъ до князь Александъръ I възможноститѣ да се подготвимъ за една ревизия на решенията, взети въ Берлинския конгресъ, за да влѣзе и Македония въ „обетованата земя“, т. е. въ обединена България, казва: „Днесъ архимедовиятъ пунктъ на българския

народенъ, па и на цѣлия източенъ въпросъ, лежи въ Македония. Ако нашитѣ индиции не ни лъжатъ, за Македония и въ Македония ще се разиграе последниятъ актъ на източната драма, и тѣй като въпросътъ ще се реши съ силата на оржжието, то всичко зависи отъ това, кой ще бжде по-скоро на мѣстото, и съ кого ще бжде населението... Като погледнемъ малко по-надалечъ и си представимъ разнитѣ етапи на народната си политика, то нѣма ни най-малко съмнение, че въпросътъ за осжществяване на Санъ-Стефанска България, въпросътъ за преобръщането етнографскитѣ граници на българската народностъ въ политически, не е нищо друго, освенъ въпросъ за Македония“. Сякашъ въ съгласие съ тая теория, на мѣстото, посочвано като невралгична областъ и оспорвано съ най-голѣмо ожесточение между балканцитѣ, се озоваха въ последния голѣмъ двубой между дветѣ свѣтовни групировки нашитѣ съюзници и българскитѣ войски — и населението взе нашата страна, както я бѣ взело въ душата си много отдавна. Така се намѣри и „архимедовиятъ пунктъ“, за да се даде едничкото правилно разрешение на българската проблема въ западнитѣ краища.

V

Нека засегна и културно-хуманитарното гледище по въпроса.

Българското възраждане, въведено въ края на XVIII вѣкъ чрезъ обгърналата цѣла Европа вълна на национално осъзнаване на поробенитѣ народи, докосна равномерно всички български земи, еднакво източни и западни. Въ него участваха революционери, просвѣтители и писатели, които се вдъхновяваха отъ идеала на първия български историкъ Паисий (1762 г.) за отхвърляне гръцкото духовно иго и гръцкото образование и замѣстването имъ съ българско народно духовенство и български езикъ въ училищата и книжнината. Запомнете добре, че патриархътъ на възраждането ни, монахътъ Паисий, бѣ родомъ отъ Македония, именно отъ с. Банско въ Разлога. Тѣй наречениятъ черковенъ въпросъ бѣ собствено, въ подбудитѣ и крайнитѣ си последици, единъ културно-политически въпросъ, тѣй като чрезъ него се догонваше не само свобода на религиозната съвѣстъ, но и гражданско равноправие и официално признаване на българитѣ като самостойна национална група. Започнатата първо въ Скопие, около 1830 г., борба противъ фенерската духовна олигархия се доближаваше въ методитѣ и целитѣ си до Нѣмската реформация, съ нейния протестъ срещу грабителството на курията и нейната защита на простия народъ, държанъ въ невежество. Отъ Струга и Охридъ излѣзоха най-смѣлитѣ апостоли на това колкото национално, толкова и нравствено движение, братята Димитъръ и Константинъ Ми-

ладинови и увѣнчаниятъ поетъ Пърличевъ, успѣли да повдигнатъ цѣла Македония въ името на народна черква и просвѣта и страдали жестоко като жертва на фенерското коварство. Въ цѣла Македония, въпрѣки гоненията на гръцкото духовенство и на турската власть, българската идея завладѣ стихийно умоветъ и доведе до триумфъ движението за народна българска иерархия, чрезъ основаване на Екзархията. Редомъ съ това движение се засилваше и образователното дѣло въ страната. Книжовници като Кирилъ Пейчиновичъ и Йоакимъ Кърчовски (първиятъ отъ с. Теарце до Тетово, вториятъ отъ Кичевско) се опитваха да създадатъ още въ 1814 и 1816 г. поучителна литература на престоначоденъ езикъ и въ български националенъ духъ. Тѣхнитъ усилия бѣха продължени съ ентузиазъмъ отъ нѣколко поколѣния патриотически надъхани водачи, голѣмъ брой отъ които спадаха къмъ най-добритъ български писатели, учени и политически мжже. Тукъ бѣха и Неофитъ Рилски отъ с. Банско, първиятъ нашъ педагогъ, открилъ по порѣка на В. Априловъ, габрѣвското модерно училище (1835); и Константинъ Петковъ отъ Башино село до Велесъ, който въ стихове отъ 1859 г. учи: „Держи си харно свой родъ и племя“; и Теодосий Синаитски отъ Дойранъ, отворилъ въ 30-тѣ години на XIX вѣкъ българска печатница въ Солунъ; и Антимъ Ризовъ, човѣкъ съ широко образование, завършилъ университета въ Атина и станалъ учителъ на Атонъ, отъ гдето поддържа българското възраждане въ Македония; и Константинъ Държиловичъ отъ Воденско, сътрудникъ на Раковски и печатаръ въ Солунъ, следъ Теодосия; и разпалениятъ патриотъ Йорданъ Константиновъ Джинотъ отъ Велесъ, учителъ въ родния си градъ и ревностенъ сътрудникъ на „Цариградски вестникъ“ презъ 50-тѣ години; и Натанаилъ Охридски отъ с. Кучевица (Скопско), действувалъ въ Русия за българското дѣло, подкрепялъ българската Екзархия и организираше Кресненското възстание отъ 1878 г. за присъединението на Македония къмъ България; и Партений Зографски отъ Галичникъ (Дебърско), възпитаникъ и другаръ на Димитъръ Миладиновъ, авторъ на редъ книжовни трудове и борецъ противъ гърцитъ, като кукушки епископъ отъ 1859 год.; и Кузманъ Шапкаровъ отъ Охридъ, единъ отъ най-значителнитъ български фолклористи, бранилъ цѣлъ животъ правата на македонскитъ българи съ перо въ рѣка и описалъ най-подробно тѣхния етнографски образъ; и Йосифъ Ковачевъ отъ Щипъ, първиятъ нашъ научно подготвенъ педагогъ, учителъ въ Щипъ и Велесъ, а после професоръ въ Висшето училище въ София; и Райко Жинзифовъ отъ Велесъ, разпалениятъ родолюбецъ, който като поетъ и журналистъ си спечели голѣмо признание въ Русия, гдето неуморно работи за възраждането и освобождението на отечеството си; и много, много други, които вече съ роднитъ си мѣста очертаватъ вѣрно предѣлитъ на бъл-

гарския народъ въ Македония. Отъ този безкраенъ списъкъ на видни македонски българи не бихъ могълъ обаче да изключа цвѣта на тѣхната най-издигната интелигенция, гордостта на цѣла духовна България отъ 60 години насамъ, именно отличитѣ наши университетски професори Любомиръ Милетичъ (Шипъ), Иванъ Георговъ (Велесъ), Димитъръ Матовъ (Велесъ), Никола Милевъ (Костурско), Александъръ Станишевъ (Кукушъ), Александъръ Балабановъ (Шипъ), Иванъ Снѣгаровъ (Охридъ), после министъръ Андрей Ляпчевъ (Ресенъ), министъръ Димитъръ Ризовъ (Битоля), генералъ Климентъ Бояджиевъ (Охридъ), министъръ Никола Генадиевъ (Битоля), писателтъ-дипломатъ Симеонъ Радевъ (Ресенъ), литературниятъ критикъ, вашъ достоенъ съгражданинъ, Йорданъ Бадевъ, и много други. Изобщо въ организирането на българската държава и въ изграждането на българското по-високо образование (чрезъ Академията на наукитѣ и изкуствата и университета Св. Климентъ Охридски въ София) приносятъ на македонскитѣ синове е билъ твърде значителенъ. Македония не се е дѣлѣла никога отъ духовния животъ на България, била е винаги въ най-тѣсни просвѣтно-обществени връзки само съ българската ржководна интелигенция и е отблѣсвала всички опити да бжде използвана за противобългарски политически цели отъ Сърбия и Турция. Колко голѣма е била въ Македония привързаността къмъ майчиното българско слово като органъ на школното образование, личи вече отъ факта, че къмъ 1912 г. тукъ сж били издържани отлично уредени 1375 български основни и срѣдни училища, съ 2266 учители и 77,889 ученици, както и 775 детски училища съ 19,214 ученици, срещу несравнено по-малкъ брой училища и ученици, издържани отъ сръбската и гръцката пропаганда. И тѣзи две външни пропаганди, насърчавани отъ турцитѣ, които сж прилагали принципа *divide et impera*, за да спратъ възхода на жилавия и природно даровитъ български народъ въ Македония, не сж могли да постигнатъ никакви обнадеждаващи резултати, колкото се отнася до разпокъсването на българската духовна цѣлостъ и убиването на българската воля за национално обединение.

VI

На четвърто мѣсто ще се спра на държавното и стопанското гледище по македонската проблема.

При стария редъ въ Европа една отъ главнитѣ грижи на Великитѣ сили, които имаха влияние върху Балканитѣ, бѣше да се използва за егоистични цели разногласието на народитѣ тукъ и да се прилага, при всѣка нова историческа обстановка, теорията за равновесие на държавитѣ, създадени върху развалинитѣ на Османската империя. Не се е зачиталъ нито принциптъ на народноститѣ, нито по-общиятъ интересъ

на културния Западъ отъ едно трайно умиротворение на тази оспорвана област. Раздоритѣ между балканскитѣ народи сж се подклаждали било по силата на безмилостенъ империализъмъ отвънъ, било по силата на дребнави шовинистични домогвания отвътре, и така въ югоизточна Европа кипѣше непрестанно котелътъ на недоволството и на опаснитѣ авантюристични замисли, способенъ да предизвика съ избухването си най-непредвидени кървави междусобици, нарушавайки и свѣтовния миръ.

Починътъ на силитѣ отъ Осьта, да организиратъ цѣлия континентъ върху основата на правдата и необходимото жизнено пространство за всички, вдъхва пълна вѣра у разпожсания до сега български народъ, че е ударилъ частъ на неговото държавно обединение. Тъкмо за осмъществяването на това обединение, идеалъ на българитѣ отъ вѣкове, ние водихме редица войни, взехме участие въ свѣтовната война на страната на Германия и заставахме сега вѣрно до силитѣ на Осьта, за да допринесемъ за тѣхния успѣхъ. На Балканитѣ има единъ народъ, доказалъ своята доблестъ и своята способностъ да служи на напредъка, и този народъ, българскиятъ, очаква днесъ да затвърди своето национално битие, като се обедини териториално въ името на безспорнитѣ си права. Отхвърляйки всѣко посегателство върху чуждитѣ земи, той иска да събере и закръгли своя доказанъ за всички националенъ патримониумъ, като не жертвува въ угода на съседски безосновни притезания скъпи дѣлове отъ него. Ако въ течение на последнитѣ нѣколко вѣка нѣкои плътно заселени съ българи области сж преминавали въ гръцко, сръбско, ромънско или албанско притежание, както показватъ точнитѣ исторически справки, ние не мислимъ, че може да се върши такава неправда и сега, като се късатъ нови части отъ българското отечество и се покрусва незаслужено българската душа. Наопаки, ние сме убедени, че всички междусъседски въпроси ще бждатъ решени едничко въз основа на народностнитѣ, геополитическитѣ и стопанскитѣ начала, възприети днесъ като мѣродавни. Западномакедонскитѣ и южномакедонскитѣ краища, населени предимно отъ българи, именно тия по линията Скопие — Тетово — Дебъръ — Струга, и Охридъ — Костуръ — Воденъ, наложително трѣбва да се свържатъ съ Вардарската и съ Битолската областъ, къмъ които принадлежатъ отъ край време въ стопанскитѣ си интереси, съобщителнитѣ си срѣдства, културнитѣ си нужди и националнитѣ си възжеления. Границитѣ на Македония на западъ и на югъ, както сж очертавани до сега, представятъ естествена географска и етническа цѣлостъ, която не търпи нарушение, тъй като би се стигнало до ощетяване на жизнени за населението нужди и разклащане на установенитѣ икономически и културни връзки.

VII

Не бихъ могълъ, драги битолчани, да привърша моята кратка беседа, безъ да изтъкна и последното гледище по македонския въпросъ, това на българския писателъ.

Касае се тукъ до мнения, чувства и вдъхновения на ония, които въздигатъ словото ни до орждие на изкуството; до изповѣдитѣ и възторга на ония, на чиито произведения се възпитаватъ поколѣнията, за да обичатъ родината си и пазятъ завета на дѣдитѣ си. Несъмнено, въ това царство на поезията голѣмитѣ национални възжеления сж намирали винаги своето законно мѣсто, тъй като поетитѣ сж били таченитѣ вожди и пророци на народа си. И ето, нѣма голѣмъ български поетъ отъ Славейкова, Вазова, Христова и Яворова насамъ, който да не е изливаль болката си за страданията на Македония, да не е изказваль любовта си къмъ земя и народъ тамъ, да не е предричалъ триумфа на правдата и провалата на насието между потомцитѣ на св. Кирила и Методия, св. Наума, Самуила, отъ старо време, и на Паисия, Миладиновци, Пърличева и други, въ ново време. Българската поезия, посветена на Македония, е огромна — и само това вече говори за сърдечния отзвукъ на македонската неволя у насъ. Защо у сърби и гърци нѣма нищо подобно, въпрѣки толкова напѣни на политики и лъжеучени да доказватъ небългарския характеръ на страната, станала ябълка на раздора? Сигурно затова, защото вдъхновението нито се поржчва, нито може да бжде неискрено. Лъжата и лицемѣрието не сж били никога подбуда за въодушевление, за поетически полетъ на мисълта. И така, ако никой сръбски или гръцки поетъ не е възпѣлъ Македония като своя родина, нито се е трогналъ отъ робската ѝ сждба, нито пленилъ отъ хубостъта на народната ѝ пѣсенъ и на природата ѝ, множество български поети, между които и първенцитѣ на българското мелодично слово, сж стенали при болкитѣ или ликували при успѣхитѣ на македонецъ. Тѣ сж увѣковѣчили историята, природнитѣ красоти и борбитѣ за свободата на Македония. Въмѣсто много примѣри, ето само единъ-два, които ще ни трогнатъ или въодушевятъ отново, поради чиститѣ си тонове и включената голѣма любовъ къмъ роба. Иванъ Вазовъ, за когото новитѣ издирвания установяватъ, че води потеклото си отъ южна Македония, понеже прадѣдо му Кирко Арнаудовъ е родомъ отъ с. Яновене, Костурско; увѣчаниятъ и най-популяренъ поетъ на България, който издаде цѣла сбирка, Пѣсни за Македония, гдето възпѣ войнитѣ за освобождение отъ 1912 и 1915 г.; този истински нашъ народенъ поетъ, на когото българската младежъ се учи да се възхищава отъ българския езикъ, да обича беззаветно отечеството си, въ най-широкитѣ му предѣли, и да усвоява голѣмитѣ национални и човѣшки добродетели; — той ни даде не

само гениалната ода за Братя Миладинови, но и разкошнитѣ по чувство, идея и форма Македонски сонети отъ 1883 г., първиятъ отъ които гласи:

Тамъ, тамъ душитѣ и сърдцата, братя!
Тамъ нашитѣ стремленья и мечти,
Тамъ наштѣ очи, умове, обята,
Тамъ нека всичко българско лети; —

Тамъ дето дивний Шаръ търпи проклятия,
Де Охридското езеро ехти,
Де дрънкатъ желъза, стърчатъ разпятя,
Де нашта Македония пиши.

Свѣта и себе нека си забравимъ
И на забравенитѣ да отправимъ
Надежда, братски думи и лучи.

На шрекъ! Готови! Никой да не дрѣме:
На всѣкой викъ отъ тамо, що ечи
Къмъ Бога — първи да се отзовеме!

Каква милость за македонецаробъ блика отъ тѣзи редове, въ които поетътъ зове за изпълнение на свещенъ дългъ всички свои сънародници! И сжщата вѣрность къмъ братята на югъ и сжщата решителность да се брани тоя дълъ отъ отечеството срещу дрѣзки посегателства на враговетѣ диша и вториятъ сонетъ, „Не даваме я“:

Не даваме я, не — земята мила,
Земята на светитѣ ни отци.
Не даваме праха на Самуила,
Ни славата на двамата светци!

Тя наша е! Тя съ нази е носила
Отъ край яремъ и търнови вѣнци,
Да, нашъ е Солунъ, Шаръ, Пиринъ и Рила,
И пѣснитѣ на нейнитѣ пѣвци.

Не даваме я тѣй какъ не бихме дали
Завета на башитѣ си заспали,
Зеницата на нашитѣ очи!

Не даваме, доръ Богъ стои отгоре,
Доръ въ онѣзъ гори, поля, простори,
Светото слово българско ечи!

Да, светото българско слово е ечало и продължава да ечи въ цѣлия този край, въпрѣки всички налитания на враговетѣ ни да го замѣстятъ съ чуждо, не свое! Въ стихотворението си Черното знаме отъ 1885 г., възникнало при гледката на едно шествие въ паметъ на Кирила и Методия въ София, при което посрѣдъ рой трицвѣтни знамена се вѣяло като трагиченъ символъ и македонското знаме отъ черъ платъ, Вазовъ написва, изъ дълбоката си сърдечна болка, тия пророчески редове:

Македонно, родино мила!
 Люлко на гиганти и на слава,
 Бездно, що надежда не огрява,
 Бездно страшна на сълзи теглила!

 Но не си ти влѣзла още въ гроба,
 Но самѣ ти нѣма тамъ да влѣзнешъ,
 Но ти, майко, нѣма да изчезнешъ
 Освенъ съ нашта кръвь, сърдѣа и злоба!
 А хъ, ще дойде день, и той голѣмъ е.
 Но дорѣ скокнемъ за тебъ всички брата
 И те сграбчимъ волно въ обятя,
 Вѣй се черно знаме!

Деньтъ, който поетътъ предвижда съ такава искрена вѣра; деньтъ, въ който българи отъ долините на Янтра и на Марица прегърнаха волно българитѣ отъ долините на Вардаръ и Струма, — той дойде най-после, следъ люти борби и жертви, но дойде, за да не се вѣе вече никога черно знаме при всенароднитѣ ни чествувания. Ще припомнимъ още една пророческа дума на Вазова, този път отъ 1920 г., при вестта за подписване на позорния мир отъ Ньои. Обзетъ отъ скръбъ, поетътъ не губи надежда за по-добри дни — и изказва като ясновидецъ, съ твърда увѣреностъ въ скорошната провала на насилието, тѣзи мисли, които не можемъ да четемъ днесъ безъ вълнение:

„Уйлсонъ прогласи своитѣ знаменити 14 точки, и тѣ бѣха приети съ готовностъ отъ съюзницитѣ му. И се посипахъ възъ главата на героична и нещастна България благата на правдата и справедливостта. Македония, българската, архибългарската страна, се отдаде на Сърбия...; даде се на Венизелосова Гърция друга частъ отъ българска Македония... даде ѝ се и нашата бѣломорска Тракия; отнеха на България южна Добруджа, златната наша Добруджа и я харизаха на Румъния... Въдвориха на Балканитѣ мирътъ. Каква ирония! Каква подигравка съ велики принципи... Какво светотатско посегателство върху разума, съвѣстѣта и чувството!... И омълча се Уйлсонъ!... И въдвориха победителитѣ на Балкана миръ. Сиречь, фърлиха семената на бждещи раздори и кръвопролития. Защото насилието остая сѣ насилие. И неправдата остая сѣ неправда! И тя ще вика до небето, и тя ще подхранва въ душитѣ на цѣлъ народъ пламъка на негодуванието и неугасимата жажда за възтържествуване на доброто възъ злото...“ И като говори по-нататъкъ за протеститѣ на млада България срещу ограбането на отечеството ни, Вазовъ се обръща къмъ ученицитѣ, понесли черни знамена, съ припомняне за българскитѣ победи на югъ и на северъ, при Лозенградъ, Тутраканъ и т. н., и съ тия ободрителни и пълни съ дълбоко упование думи: „И вие ще се вдъхновите отъ тѣхния (на бацитѣ) примѣръ на самопожертвуване и на доблестъ, за да поправите злото. Не, азъ вѣрвамъ, че преди да порастете, много по-рано, то ще бжде попра-

вено — какъ, отъ кого — това е божия тайна... Защото има едно Провидение което бди надъ нашия юнашки, честенъ и добъръ народъ.“

Тайната на сждбовната разплата сега се знае отъ всички ни. Провидението ни прати не само умопомрачението на враговетъ, но и помощта на приятелитъ и съюзницитъ. И тъй ние можемъ, само два-три месеца следъ погрома надъ сърби и гърци, да се поздравимъ въ Битоля като свободни граждани на едно отечество, въ което Охридъ и Силистра сж пакъ български и въ което български войници, български учители, български духовници подлавятъ своето строителско, бранителско и възпитателно дѣло. Отъ сега нататкъ ние ще се срѣщаме вече като горди съ извоюванитъ права сънародници, за които нѣма разлика въ политическо положение, културни придобивки и съкровени национални идеали. Университетътъ на св. Климента въ София ще разтвори вратитъ си за синоветъ на Македония, за да се завърнатъ тѣ като обновени душевно, обогатени умствено и вдъхновени отъ здраво народностно чувство градители на образованието и обществения животъ тукъ, гдето призрактъ на сръбския гнетъ и на сръбската асимилация е прогоненъ за винаги.

Изпитали дълбока радостъ отъ всичко видѣно и преживѣно въ Македония, ние, членоветъ на професорската колегия и на академическата управа на българския университетъ, ви благодаримъ, драги битолчани, за топлия приемъ и за всички мили съчувствия, които ще запомнимъ като единъ отъ най-честитѣ мигове на посещението си въ родината на св. Климента. Пожелавайки на града ви, на всички ви всѣки напредкъ и най-широко развитие при новитъ тъй благоприятни условия, нека въ тоя часъ на общо въодушевление извикаме:

Да живѣе обединена България! Да живѣе върховниятъ ни вождъ, Негово Величество Царътъ на българитъ! Да живѣе свободна Битоля, за да свърже новитъ си успѣхи съ славнитъ традиции на миналото си при българскитъ царе!

ПРИЛЕПЪ ВЪ НАШЕТО МИНАЛО

Отъ Иванъ Дуйчевъ

(Речь, произнесена на 4. VII. 1941 г. въ гр. Прилепъ)

Уважаеми Госпожи и Господа,
Скъпи братя прилепчани,

Преди повече отъ тридесетъ години „Прилепската спомагателна дружба въ София“ издаде една малка книжка, въ която гордо се заявява, че Прилепъ — това е „чудната и яка твърдина на българщината въ Македония“ и че този градъ „презъ цѣлото двойно робство е билъ истинска крепостъ на българщината въ този чуденъ български край“ . Новитѣ събития въ течение на последнитѣ години, когато югозападнитѣ български земи попаднаха подъ ново робство— по-тежко отъ всѣко друго — подложиха на още по-страшни изпитания тѣзи български земи. Въмѣсто да сломятъ духа на тукашнитѣ българи, тѣ го калиха още повече и утвърдиха още по-силно тази твърдина на българщината... Днесъ тази древна българска земя — земята на светитѣ солунски братя, на Миладиновци, на Пърличева, на Жинзифова, на Джинотъ и на всички ония борци за българщина, чието име е безброй — отново се обедини съ майката Родина. Ние се връщаме тукъ като воители, които е трѣбвало временно да отстѣпятъ предъ врага равнинитѣ, но сж оставили тамъ, по планинскитѣ възвишения, своитѣ вѣрни стражи.. Ние се връщаме при васъ следъ години, следъ десетилѣтия... и ето стражитѣ не спятъ, тѣ сж будни до сетния часъ и духътъ имъ е несломимъ... Поклонъ предъ вашето мъченичество, чрезъ което запазихте на Родината прекрасенъ роденъ край. Пазихте го презъ вѣковетѣ — безъ користъ, безъ мисль за награда, съ единичката мечта да го видите свободенъ и обединенъ съ всички български земи... Родината нивга не ще забрави вашия подвигъ и вашето мъченичество! Това признание е най-добрата отплата за вашето дѣло.

Малко сж градоветѣ по българскитѣ земи, които могатъ да съперничатъ на Прилепъ не само по здравината на своята българщина, но и по своята дълбока българска старинность. Изглежда, че началото на града се крие още въ ранното сръдновѣковие — въ времето преди основаването на българската държава. При настаняването на славянитѣ на Балканския полуостровъ презъ втората половина на VI вѣкъ или началото на VII вѣкъ границитѣ между българскитѣ и сръбо-хърватскитѣ

славяни се очертали твърде опредѣлено: по течението на рѣка Морава, отъ изворитѣ ѝ до нейното устие, после на юго-западъ до Адриатика при Шкодра. Най-ясната отлика между тѣзи две различни славянски групи е билъ езикътъ. Говорътъ на българскитѣ славяни се е отличавалъ съ употрѣбата на звуковетѣ щ, жд, носовкитѣ ѱ-он и ѱ-ен, и най-сетне съ ѱ-я. Запазенитѣ мѣстни имена съ следи отъ този български изговоръ сж най-ценнитѣ белези за опредѣляне предѣлитѣ, въ които се настанили българскитѣ славяни. Името на града Прилепъ е засвидетелствувано твърде отдавна, още презъ самото начало на XI вѣкъ, въ формата Прилѣпъ или, споредъ византийския написъ, *Πρίλαπος*, значи съ несъмнената употрѣба на ѱ — я. Това показва, че първоначалното селище е било основано и наименувано отъ поселилитѣ се тукъ български славяни. Малко по-късно, обаче, къмъ това чисто славянско население се присъединили известенъ брой първобългари. Презъ втората половина на VII вѣкъ се установилъ въ Керамисийското поле — отъждествявано отъ едни учени съ Битолското, а отъ други съ Прилепското поле, — първобългарскиятъ вождъ Куберъ. Куберъ, който се смѣта за четвърти синъ на Кубрата, опиталъ да основе съ съдействието на мѣстното славянско племе другувити първобългарска държава. Стремелитѣ на Кубера били насочени да заеме естественото срѣдоточие на всички македонски земи — града Солунъ, — да утвърди тамъ своята столица и после да разшири предѣлитѣ на своята държава дори къмъ островитѣ и самитѣ малоазийски земи. Начинанието не успѣло, но съ идването на Кубера въ македонскитѣ земи тукъ се поселили известенъ брой първобългари — туранци, което оказало влияние върху народността съставъ на населението.

Когато основаната въ 681 год. първобългарска държава на Испериха се засилила и започнала да се разширява къмъ югъ и юго-западъ, македонскитѣ земи били присъединени къмъ държавата безъ трудности. По времето на ханъ Пресияна (836—852) къмъ първобългарската държава били окончателно присъединени днешна срѣдна и западна Македония, областта между горни и срѣдни Вардаръ и Черни Дринъ, заедно съ Косово поле, а на югъ — до Охридъ и Прилепъ. Християнизиранието и славянизиранието на българския народъ при князь Бориса утвърдило още по-силно единството на севернитѣ и югозападнитѣ български земи. Българскиятъ князь приелъ въ своята държава изгоненитѣ изъ Моравско и Панония ученици на двамата български славяни отъ Солунъ свв. Кирила и Методия и съ това запазилъ славянската писменостъ. Двама отъ първитѣ ученици на славянскитѣ първоапостоли посветили живота си въ служба на македонскитѣ българи: св. Климентъ прекаралъ цѣли тридесетъ години въ македонскитѣ покрайнини като учителъ на вѣрата

и епископъ, а св. Наумъ билъ учитель и проповѣдникъ въ продължение на седемнадесетъ години. Въ 893 год. Климентъ билъ назначенъ за „епископъ на Дремвица и Велика“. Ученитъ твърде много сж спорили относно това, где е било епископското седалище на св. Климента. Споредъ едно отъ тия мнения св. Климентъ билъ назначенъ за епископъ на сръдновѣковната крепостъ Дебрица, която се е намирала при днешното с. Дебреще или Дебрище, на северо-западъ отъ Прилепъ, а съ второто име „Велика“ е означено селището Бѣлица, на югъ отъ Кичево, при извора на единъ притоцитъ на рѣка Велика (Трѣска). Споредъ едно по-приемливо предположение, Дремвица означава епархийското сръдище и ще да се е намирала точно въ областъта къмъ Кавадарци, гдето сжществува и днесъ с. Дебрица. Съ името „Велика“ е била означена областъта по сръдното течение на рѣката Вардаръ, която въ сръдновѣковието е носѣла името „Велика“. Гдето и да се постави, обаче, сръдището на Климентовата епископия, ясно е, че градътъ Прилепъ е спадалъ въ нейния обсегъ. Едно отъ главнитѣ дѣла на свети Климента е изнамирането на по-простата и по-достъпна „кирилица“, която следъ 894 година е измѣстила глаголицата на свети Кирила. Климентовата азбука се разпространила и утвърдила въ македонскитѣ земи. Затова тукъ сж намѣрени едни отъ първитѣ надписи на тази азбука. Най-стариятъ кирилски паметникъ е надписътъ на царь Самуила отъ 993 год., откритъ въ с. Германъ, до Прѣспанското езеро. Най-близкиятъ нему по старинностъ кирилски паметникъ произхожда отъ непосредственитѣ околности на града Прилепъ: това е така-назованиятъ „Варошки надписъ“ отъ 996 год., откритъ въ 1861 год. въ стария манастиръ свети Архангелъ при село Варошъ до Прилепъ. Въ този надписъ се споменува името на единъ епископъ, съвременникъ на царь Самуила: „Въ лѣто 6504 (отъ С. М., а отъ Р. Хр. 996) почина епископъ Андрей, на 17 февруарий . . .“. Тѣзи най-стари български паметници показватъ, че дѣлото на свети Климента пустнало дѣлобоки корени въ тукашнитѣ покрайнини. Въ самия градъ Прилепъ се намирало епископско седалище, което съ своята просвѣтна дейностъ продължило дѣлото на светеца просвѣтителъ дори въ онѣзи сждбоносни времена, когато героичниятъ царь Самуилъ съ нечовѣшки усилия отбранявалъ българската независимостъ отъ нападенията на ромеитѣ. Градътъ Прилепъ свѣрзалъ своето име съ най-славнитѣ и трагични дни на Самуиловото царство. Въ края на юлий 1014 год. византийцитѣ успѣли съ изненада и измама да се явятъ въ гърба на българскитѣ войски въ Бѣласица и да имъ нанесатъ поражение. Царь Самуилъ едва могълъ да избѣга отъ мѣстото на сражението и се спасилъ въ града Прилепъ. Градътъ, след., е притежавалъ яка крепостъ, гдето можалъ да се приюти въ най-опасното време владѣтельтъ на западното българско царство,

Отъ Прилепъ царь Самуилъ преминалъ въ Прѣспа, гдето предъ него се явили хиляди храбри български воители, ослѣпени отъ византийския императоръ съ безподобна и нечовѣшка жестокость... Въ срѣдата на октомврий 1014 год. властта надъ българитѣ преминала въ рѣцетѣ на Самуиловия синъ Гавриилъ—Радомира. Малко по-късно вестъта за тази промѣна стигнала до византийския императоръ и той бързо се отправилъ съ войскитѣ си къмъ Битолското поле, за да нападне българския царь, който се намиралъ въ града Битоля. Василий II не успѣлъ да заеме града, но само опожарилъ дворцитѣ на царь Гавриилъ—Радомира. Въмѣсто това той изпратилъ войски къмъ северъ, за да завоюватъ крепоститѣ Прилепъ и Щипъ. Самъ императорътъ преминалъ съ салове и надути кожи рѣката Черна и презъ Остриновъ и Воденъ стигналъ въ Солунъ къмъ първитѣ дни на януарий 1015 г. Отчаяно се борили македонскитѣ българи за свободата на българската държава срещу много пжти по-мощния неприятель. Крепоститѣ една следъ друга падали въ рѣцетѣ на завоевателя. Най-сетне страшната съпротива била сломена, императорътъ Василий превзелъ града Охридъ и намирашитѣ се тамъ „дворци на българскитѣ царе“, гдето „богатствата имъ се пазели въ съкровищници“ и се завърналъ въ своята столица. Победителтъ на „оная България, която се смѣтала непристъпна, обширна и непревземаема“ — по думитѣ на единъ съвремененъ византийски писателъ — приелъ гордото прозвище „българоубиецъ“ въ споменъ на това, че разгромилъ западно-българската държава на царь Самуила. Но императорътъ „българоубиецъ“ билъ принуденъ да признае правата на покореното българско население. Той оставилъ управлението на завоюванитѣ български земи на единъ „намѣстникъ на България“. Още следъ завоюването на източното българско царство въ 972 год., седалището на българската патриаршия било пренесено въ останалитѣ свободни български земи — първомъ въ Срѣдецъ, после въ Воденъ, Мъгленъ, Прѣспа, докато най-сетне въ 1018 год., когато страната била покорена отъ ромеитѣ, българскиятъ патриархъ билъ заваренъ въ града Охридъ. Така върховната властъ на българската църква сподѣлила сждбата на българската държава и съпжтствувала борцитѣ за българската независимостъ до сетния часъ. Тази неразривна връзка между Самуила и неговитѣ воители, отъ една страна, и представителитѣ на българската доростоло-преславска патриаршия, отъ друга, е най-добриятъ доказъ, че Самуиловата държава е само продължение на източното българско царство — царството на Крума и на Симеона — а не, както искатъ да изтъкнатъ нѣкои сръбски учени, нѣкаква особена македонославянска държава. Византийскиятъ императоръ призналъ приемственостъта на охридската архиепископия спрямо българската доростоло-преславска патриаршия и издалъ нарочни грамоти за това. Споредъ волята на импе-

ратора, главата на охридската българска църква ималъ подъ своята власть като „архиепископъ на цѣла България“ почти всички земи, владѣни отъ царь Петра и царь Самуила, сиречь земитѣ на източното и западното българско царство. Въ грамотата на императоръ Василия II отъ 1019 год. се повелява, между другото, предстоятелятъ на битолската църква да има подъ своята власть сжщо града Прилепъ, Девреце (въ Прилепско, на пѣтя къмъ Кичево) и Велесъ. Тази охридска архиепископия-патриаршия просъществувала, въпрѣки настѣпилитѣ промѣни въ политическото положение на полуострова и въпрѣки накърнението на нейнитѣ права, чакъ до 1767 година и представляла презъ вѣкове най-доброто признание за народността на земитѣ, надъ които владѣла.

Страшниятъ разгромъ въ началнитѣ години на XI вѣкъ събудилъ народността съзнание. Въ продължение на XI вѣкъ българитѣ дважди се надигали за борба противъ ромеитѣ съ желанието да се освободятъ отъ чуждото владичество и да възстановятъ своята държава. Възстанията на Петра Дѣляна въ 1040 год. и на Константина Бодина въ 1072 год. иматъ за целъ да възстановятъ предишната българска държава. Петъръ Дѣлянъ билъ внукъ на царь Самуила и се борилъ съ ромеитѣ като „царь на България“. Когато той и неговитѣ привърженици се спуснали отъ Бѣлградъ, гдето било обявено възстанието, по долината на Морава и се насочили къмъ сърдцето на днешна Македония, тѣ провъзгласили, че е „сваленъ вратниятъ яремъ на ромейската власть“ Въ рѣцетѣ на възстаницитѣ преминали редица македонски градове — на първо мѣсто Скопие, назованъ „главенъ градъ на България“, защото тамъ пребивавалъ византийскитъ намѣстникъ на българскитѣ земи. Въпрѣки голѣмото въодушевление, възстаницитѣ не били въ състояние — главно поради нѣкои сторени грѣшки — да се борятъ до край съ сжщия успѣхъ противъ византийскитѣ войски. Византийскитъ императоръ Михаилъ IV Пафлагонъ (1034—1041) потеглилъ съ силна войска срещу Петра Дѣляна, който се билъ установилъ при Островъ. Въ страшно сражение българскитѣ войски били разбити, ослѣпениятъ чрезъ коварство Петъръ Дѣлянъ билъ заловенъ въ пленъ и откаранъ въ Солунъ. Въ крепостта на Прилепъ се приютили сетнитѣ защитници на българската независимост. Тамъ се приготвилъ за последенъ отпоръ воеводата Мануилъ Ивацъ, синъ на единъ отъ най-виднитѣ Самуилови пѣрвенци. Византийскитѣ писатели разказватъ, че този български боляринъ преди това се намиралъ измежду най-близкитѣ придворни на императора и пазелъ самото императорско съкровище. Когато, обаче, узналъ за възстанието на българитѣ подъ водачеството на Петра Дѣляна, той заграбилъ цѣлото императорско имущество и заедно съ единъ отъ царскитѣ спалници го отнесълъ даръ въ стана на новопрогласения български владѣтель. Мануилъ Ивацъ оста-

налъ вѣренъ на Дѣляна до крайния часть. Следъ пленяването му той се установилъ съ своята войска въ крепостта на Прилепъ, укрепилъ се тамъ съ дървени прегради и дочакалъ ромейскитѣ войски. Но и тази последна съпротива не спасила дѣлото: византийцитѣ нападнали съ голѣми войски, разрушили едва поставенитѣ прегради и пленили самия Мануилъ Иваца. Оставала още една крепостъ, именно Бояна (край София), гдето се намиралъ боляринътъ Ботко съ своитѣ войски. Императорътъ се отправилъ отъ Прилепъ къмъ Срѣдецъ (София), разбилъ възстаницитѣ, нападналъ и Боянската крепостъ и следъ силна битка я превзелъ. Жителитѣ изъ областта на днешната българска столица се борили заедно съ своитѣ братя отъ македонскитѣ покрайнини за освобождението на страната отъ чуждо иго и за възстановяването на българската държава. Наистина тѣхнитѣ жертви не постигнали целта, но събудили духа на българското население и засвидетелствували жилавостта и единството на българския народъ въ разнитѣ области на предишното българско царство.

Продължителното византийско владичество надъ българскитѣ земи не сломило духа на българското население. Избухналото въ 1185 година възстание донесло свободата на българския народъ. Възстанието на Асѣневци започнало, наистина, въ североизточнитѣ български области, но братята освободители насочили наскоро своитѣ погледи къмъ югозападнитѣ български земи. Съвремененъ византийски писателъ изрично признава, че главната задача на Асѣневци била „да обединятъ господството надъ мизитѣ (сиречь надъ българитѣ отъ северна България) и надъ българитѣ (сиречь надъ жителитѣ на тема България, или днешна Македония) въ едно — както било нѣкога по-преди“ — съ други думи, да освободятъ и обединятъ българскитѣ земи въ тѣхната цѣлостъ. Въ крепостта Просѣкъ край Вардара (при днешната Демиръ капия) се установилъ българскиятъ боляринъ Добромиръ Хризъ. Въ 1201 год. Хризъ завладѣлъ града Битоля, после Прилепъ и нѣкои по-далечни области, но наскоро тѣзи градове отново преминали подъ властта на ромейското владичество, обаче, продължило твърде кратко време. Изглежда, че царъ Калоянъ можалъ да въдвори своята власть и надъ тѣзи области. Споредъ едно сведение, още по времето на този български царъ били поставени български управители въ крепоститѣ около Солунъ и въ Охридско. Следъ смъртта на царъ Калояна въ 1207 год., презъ царуването на Борила, въ държавата настѣпило разцепление. Първъ се отцепилъ боляринътъ Стрѣзъ, племенникъ на царъ Калояна и, споредъ нѣкои указания, братъ на самия Борилъ. Стрѣзъ откъсналъ отъ държавата почти цѣла Македония и установилъ своята престолнина въ непревземаемия Просѣкъ. Презъ 1214 год. българскиятъ боляринъ билъ убитъ предателски отъ сърбитѣ,

съ съдействието на архиепископъ Сава. Борилъ билъ твърде слабъ, за да си възвърне Стрѣзовитѣ владения, и тѣ били разграбени отъ цариградскитѣ латини и отъ епирския деспотъ Теодоръ Комнинъ. Въ 1216 год. Теодоръ Комнинъ заелъ, споредъ думитѣ на единъ съвремененъ авторъ, „немалко земя отъ латинитѣ и много земя отъ българитѣ, като си подчинилъ Тесалия, сжщо Охридъ и Прилепъ...“. Изкуствената държава на киръ Теодора Комнинъ просъществувала твърде кратко. Достатъченъ билъ единъ ударъ отстрана на българския царъ Иванъ Асѣня II — въ битката при Клокотница презъ мартъ 1230 год., за да се разпадне тя напълно. Иванъ Асѣнь II лесно си възвѣрналъ всички македонски области. Въ нашитѣ исторически извори за тѣзи сждбоносни събития се разказва, че българскиятъ царъ превзелъ „цѣлата земя отъ Одринъ до Драчъ“ и между другото, Съръ, Битоля, Прилепъ... Въ грамотата, издадена на търговцитѣ дубровничани презъ втората половина на 1230 год., царъ Иванъ Асѣнь II имъ дава права на вносъ, износъ и преносъ въ обширната своя държава — все едно дали отиватъ „въ Одринъ или въ Димотика, или въ Скопската област, или въ Прилепската, или въ Дѣволската област (на юго-западъ отъ Охридъ) или въ Арбанашката земя и въ Солунъ...“.

Сждбата на тѣзи области следъ смъртъта на царъ Иванъ Асѣня II била твърде промѣнлива. Слабитѣ и неопитни наследници на тоя владѣтель не могли да запазятъ завещаната имъ държава въ нейнитѣ широки предѣли. Още следъ убийството на Коломана I въ 1246 год. византийцитѣ завоювали почти цѣла днешна Македония и, между другото, крепостъта Прилепъ. При възцаряването на Теодора II Ласкарисъ въ 1254 г. българитѣ побързали да си възвѣрнатъ отнегитѣ земи. Появата на българскитѣ войски въ тѣзи области била достатъчна, за да преминатъ тѣ отново въ българска власть, защото споредъ изричното признание на съвремененъ византийски авторъ, „тамошнитѣ жители били българи и на драго сърдце преминали на страната на своитѣ единоплеменници, като отхвърляли ярема на другоезичницитѣ“. Ромеитѣ сами трѣбвало да признаятъ, че тѣзи области били населени съ българи и поради това, въпрѣки подчинението на тѣзи земи подъ ромейска власть, „тази покорностъ не успѣла да закрепне и тѣ били винаги тайно враждебни на византийцитѣ...“. Нѣколко време по-късно, именно въ 1257 год., за български царъ билъ избранъ скопскиятъ първенецъ Константинъ Тихъ. Чрезъ това къмъ българската държава се присъединявали югозападнитѣ български земи, назовани въ неговата Виргинска грамота (издадена на манастиря св. Георги при Скопие) Долна земя, въ противовесъ на „Горна земя“, сиречь северно-българскитѣ области. Въ предѣлитѣ на българската държава влизали сжщо Тетовско, Порѣчието и Прилепъ съ неговитѣ околности. Въ

своята грамота царьтъ потвърждава властта на манастиря върху нѣкои имоти въ прилепската околностъ. Но още въ самото начало на царуването на Константинъ Тихъ сѣрбитѣ опитали да проникнатъ въ областта на Прилепъ. Сръбскиятъ кралъ Урошь I (1243—1276) нахлулъ и опустошилъ земитѣ до Кичево и Прилепъ, безъ да успѣе да подчини на своята власть тѣзи два града. Сведенията за тази епоха показватъ, че градътъ Прилепъ е представлявалъ крепостъ, която можела да устои на вражескитѣ нападения. Владението на епирци и никейци надъ града сж само временни събития, които не били въ състояние да промѣнятъ народността на населението.

Последнитѣ десетилѣтия на XIII вѣкъ донесли тежки изпитания за българския народъ: отвънъ страната била заплашена отъ нашествията на страшнитѣ татари, а вътре започнали да бушуватъ междусобни борби. Вниманието на народъ и управници било насочено главно къмъ тѣзи голѣми външни и вътрешни опасности и никой не можелъ да се заеме съ отбраната на югозападнитѣ български земи. Тъкмо въ този периодъ на вътрешна слабостъ и на всеобща загриженостъ за отбрана на страната отъ външни врагове, сръбскитѣ владѣтели се възползували, за да насочатъ войскитѣ си за пѣрви пжтъ въ днешнитѣ македонски земи и да опитатъ да закрепятъ тамъ своето владичество. До това време въ Македония не е имало никакви сѣрби. Въ сръбското настѣпление къмъ Македония се долавятъ нѣколко отдѣлни степени, при което винаги сж използвани благоприятно стеклитѣ се обстоятелства. Презъ пролѣтъта 1283 год. кралъ Милутинъ заелъ Порѣчието, Кичевско и Дебърско, безъ обаче да установи своята власть и надъ градоветѣ Шипъ, Велесъ, Прилепъ, Охридъ... Тѣзи градове, след., оставали все още извънъ обсега на сръбската власть. Като се възползували отъ измѣната на единъ византийски пълководецъ, сѣрбитѣ заели едва въ 1334 година градоветѣ Прилепъ, Охридъ и, вѣроятно, Струмица. Когато Стефанъ Душанъ завладѣлъ града, той посетилъ и манастиря Трѣскавецъ и му издалъ дарствена грамота. Въ тази грамота сръбскиятъ владѣтель изтъква, че сторилъ това свое дарение „по подобие на древнитѣ византийски и български царе“ които преди него „владѣли тѣзи земи...“. Самитѣ византийци сжщо не забравили за народността на населението на града. Една отъ най-бележититѣ личности въ религиознитѣ борби въ Византия презъ първата половина на XIV вѣкъ е монахътъ Григорий Акиндинъ, авторъ на занимливи богословски трудове. Неговитѣ съчинения се смѣтатъ като едни отъ най-ценнитѣ извори за проучването на това духовно движение, което представя „борба на западната рационална и трезва схоластика съ източната странна богословска мистика“. Григорий Акиндинъ, споредъ изричното указание на нашитѣ извори, е произхо-

ждалъ отъ града Прилепъ и то отъ български родъ. „Акиндиѣ произхождаше отъ български родъ, съобщава за него единъ отъ нашитѣ исторически извори, отрастна въ Битолско и изучи елинската мждростъ въ голѣмия градъ Солунъ...“.

Създадената отъ Стефанъ Душана сръбска държава бързо се разпаднала следъ неговата смъртъ. Въ македонскитѣ земи се образували три самостоятелни княжества, въ които къмъ 1366 год. управлявали: Вълкашинъ и синътъ му Марко въ западна Македония, Углешъ въ югоизточна Македония, Деяновци въ северна Македония. Най-известниятъ отъ тѣзи владѣтели е, безсъмнено, Вълкашиновиятъ синъ Марко — чувониятъ юнакъ Крали Марко, възпѣнъ въ народнитѣ пѣсни. Вълкашинъ, Марко и Деяновци сж представени въ нашитѣ и дори въ сръбскитѣ народни предания като българя и владѣтели надъ българско население. Не една народна пѣсенъ споменува за „Марка българина“, за тази „българска земя“, надъ която Марко е управлявалъ отъ своята столица Прилепъ, за „Булгария кралевича Марка“. Много легенди сж се създали около името на Крали Марко, за неговитѣ подвизи и юначества и чрезъ тѣхъ така нашироко се е прославило навсждѣ по българската земя заедно съ името на героя и името на неговия престоленъ градъ Прилепъ. Тѣкмо поради това прославлено и познато е името на този градъ не само всрѣдъ българя, но и всрѣдъ онѣзи, които опитваха да си присвоятъ онова, що принадлежеше къмъ миналото на българския народъ и съставяше негова гордостъ. Но щомъ Вълкашинъ и Крали Марко сж наистина български владѣтели и сами сж българя, това най-добре показва, колко кратковременно е било сръбското владичество въ тѣзи земи. Разпадането на Душановата държава и създаването на Прилепското княжество на Вълкашина и Марко поставя единъ хронологически предѣлъ на сръбското владичество надъ тѣзи македонски земи: установено въ Прилепъ къмъ 1334 година, то не е продължило повече отъ три десетилѣтия... Завладяването пъкъ на балканскитѣ земи отъ турцитѣ въ края на XIV вѣкъ поставя още по-безспорна граница на сръбското господство въ Македония, което въобще продължило само нѣколко десетилѣтия за отдѣлнитѣ области. Естествено, това кратковременно и въ най-голѣмата си частъ твърде слабо и чисто външно проникване на сърбитѣ въ македонскитѣ земи не е било въ състояние да измѣни народността характеръ на населението и да убие неговитѣ народностни тежнеря. Това българско самосъзнание на македонското население не закъснѣло да се прояви презъ всички времена на дългото турско робство. Въ тѣзи прояви на българщината градътъ Прилепъ често има завиденъ дѣлъ.

Сведенията за живота и състоянието на града презъ първитѣ вѣкове на робството не сж много обилни, но тѣ сж достатѣчни, за да се схване будниятъ и несломимъ духъ на

населението. Светогорскиятъ български манастиръ Зографъ е билъ презъ вѣковетъ на турското робство едно отъ най-важнитъ срѣдища на българщината и на българската книжовностъ. Още презъ началнитъ години на XVII вѣкъ въ Зографския манастиръ е пребивавалъ и творилъ книжовно, на хубавъ български езикъ, прилепчанинътъ архимандритъ Лазаръ. Отъ неговата рѣка сж оставени бележки на нѣколко зографски рѣкописа. Въ Зографския поменикъ, писанъ презъ XVI вѣкъ и допълванъ до XVIII-я в., се споменуватъ имената на мнозина жители на града Прилепъ, които посетили като поклонници манастиря. Манастирътъ Слѣпче, на северо-западъ отъ Битоля, сжщо е билъ книжовно срѣдище презъ последнитъ вѣкове на турското владичество. Въ този манастиръ ще да се е отбивалъ често и единъ отъ първитъ български книжовници — отецъ Кирилъ Лейчиновъ, защото неговиятъ подписъ личи на единъ слѣпченски рѣкописъ. Българскиятъ духъ е билъ поддържанъ и въ манастиря Трѣскавецъ. Въ една приписка отъ 1833 година е споменатъ „болгарцки манастиръ Трѣскавецъ“. Нѣкои отъ манастирскитъ стаи сж били строени съ срѣдствата на занаятчи отъ Прилепъ и отъ нѣкои прилепски села. Надъ вратата на една такава стая стои надписъ отъ 1867 година: иждивениемъ болгарскіотъ терзіиски еснафъ... Въ известни случаи българското народно съзнание е засвидетелствувано даже отъ люде по-прости и неуки. Така напримеръ, къмъ срѣдата на XVIII вѣкъ въ фрушкогорския манастиръ Фенеръ е живѣлъ като ратай българинъ отъ прилепското село Смолани. За него е отбелязано, че билъ „родомъ отъ Болгарии изъ села Смольана“...

Презъ епохата на народностното Възраждане свидетелствата за проявата на будния български духъ на населението отъ града и околнитъ села се умножаватъ извънмѣрно много. Отъ прилепското село Дабница произхождалъ Доситей Новиковичъ (1784—1854), който прекаралъ известно време като монахъ въ Зографския манастиръ, по-късно билъ въздигнатъ епископъ въ Зайчаръ, а после въ Неготинъ. Въ бележка отъ 1831 година се споменува „нашия българинъ зографски... господина епископа Доситея...“. Въ документъ отъ 1826/7 година се указва изрично, че въ „Битоля, Тиквешъ, Прилепъ, Мъгленъ, Воденъ и другаде живѣятъ чисти българи...“. Въ дописка въ „Цариградски вестникъ“ отъ 1852 год. се казва, че „Прилепъ е красенъ градъ древно български“..., а въ пѣтитъ бележки на две чужденки отъ 1863 год. се споменува, че „населението на града Прилепъ и на неговата околностъ е българско“.

Презъ XIX вѣкъ българскиятъ народъ преживѣ разцвѣта на своето народно Възраждане. Въ тежитъ борби за извоюване на духовна свобода отъ потисничеството на грѣцкото духовенство, както и въ бунтовническитъ движения за осво-

бождение на страната отъ турска робия Македония заема челно мѣсто. Изъ македонскитѣ покрайнини изпъкнали първитѣ просвѣтителни борци противъ гръцкото духовенство и противъ турската власт. Населението въ Македония е въ допиръ съ нѣколко инородни елемента: гърци, албанци, турци и сърби. Това винаги е изостряло извънредно много неговото народностно чувство и е засилвало съзнанието за народностната му обособеност. Този буденъ народностенъ духъ всрѣдъ македонското население станалъ най-добрата поддръжка на вѣчно живата книжовна традиция. Както презъ срѣдновѣковието едни отъ най-ценнитѣ паметници на българската книжнина сж създадени въ македонскитѣ области, така и сега, въ времето на народностното Възраждане, тукъ се появили първитѣ български книжовници. Всрѣдъ събитията на нашето Възраждане неведнажъ се споменува името на града Прилепъ и то въ свръзка съ едни отъ първитѣ ни възрожденци. Прилепъ е участвувалъ въ борбитѣ за създаване на свободни български общини — за родна просвѣта чрезъ училища, за богослужение на майчинъ езикъ и за родно духовенство. Въ 1836 год. дошелъ да се учи въ Прилепъ Недѣлко Бойкикевъ отъ село Кучевица (Скопско) — познатъ повече съ духовното си име Натанаилъ Охридски. Самъ той разказва, че постѣпилъ при своя сродникъ духовника Манасий, който му намѣрилъ домашенъ учител. Това станало понеже „въ Прилепъ тогава се учеха само по славянски църковни книги. Българското взаимно училище, пише той, тогава по тия страни не съществуваше, а за гръцки прочитъ или за училище гръцко въ тия времена не се и споменуваше нито въ Прилепъ, нито пъкъ въ Велесъ... Въ Прилепъ тогава бѣше учителъ по църковни славянски печатни и ржкописни книги едно 18-годишно момче, именемъ Константинъ...“. Натанаилъ четѣлъ въ Прилепъ книги и ги превеждалъ „заради любящитѣ набожностъ прилепски юноши и старци“. Той заемалъ, освенъ това, книги и ржкописи отъ библиотеката на манастиря Трѣскавецъ. Отъ тѣзи книги Натанаилъ избралъ нѣкои мѣста, които били използвани отъ отца Манасия за проповѣди. Когато презъ май 1837 година Натанаилъ напусналъ града, за да замине за чужбина, той не скжсалъ връзки съ своитѣ познайници и сътрудници въ общата народна работа. Изъ Киевъ той продължавалъ да имъ праща писма: „Моитѣ писма за наука се четѣха въ Македония, въ градищата Прилепъ, Велесъ, Скопие и другаде“, пише самъ той.

Въ новата частъ на града Прилепъ презъ 1838 година била изградена българска църква, около която се обединила българската църковна община. Незабравимо е името на единъ отъ най-първитѣ деятели отъ онова време — Хаджи Христо Логотетъ, защитникъ на народа и неговъ представителъ предъ гърци и турци. Помнятъ се неговитѣ пламенни уве-

щания: „Крепете бугарското, оти овие (владицитѣ) сакатъ да ни стопатъ!“. Тази църковна община поела тежката грижа да уреди народно българско училище. И наистина, презъ 1843 год. въ двора на църквата „Св. Благовещение“ — името е предназначение! — било изградено училището. Въ него учителствували Жинзифовъ — бащата на единъ отъ първитѣ наши лирици; Димитъръ Миладиновъ отъ прекрасната Струга, който събралъ народни пѣсни и отъ тукъ; охридчанинътъ Григоръ Пърличевъ, който въпрѣки съблазнителнитѣ предложения на гърцитѣ, останалъ вѣренъ на своя народъ; Кузманъ Шапкаревъ отъ Охридъ, вещь събирачъ на народни умотворения... Въ 1858 година тукъ учителствувалъ Йорданъ х. Константиновъ — Джинотъ отъ Велесъ, който допринесълъ не само за уредбата на тукашното училище, но и за пробуждане на народния духъ. Безпримѣрно е неговото родолюбие: „И ако ме пита нѣкой: школки човѣкъ ли си (сиречь ученъ, привърженикъ на гърцизма) или си българинъ, азъ веднага отвърщамъ: българинъ съмъ! — пише той още въ 1851 година. — Защото не е честно за моето славянобългарство да върша зло и лукавство. Истинскиятъ българинъ не лъже, не завижда, не се лени, не лицемѣри не блудствува, за печена кокошка вѣрата си не промѣня... Заради това съмъ българинъ, ... за това имамъ вѣра, надежда и любовь“. „Азъ съмъ българинъ, плача за нашитѣ изгубени братя, които сж въ Долна Мизия (северна България)“, пише той другаде и въ тѣзи кратки слова е изразилъ мисълта си за единството на българския народъ. Презъ време на своя престой въ Прилепъ Джинотъ развилъ голѣма просвѣтна дейность, като държалъ беседи противъ гръцкото духовенство и устроилъ просвѣтенъ кръжець, който станалъ основа на читалището, основано въ 1867 г. Движението въ Прилепъ дало отгласи въ нѣкои отъ близкитѣ градове. Въ дописка отъ Битоля, помѣстена въ вестникъ „Македония“ презъ 1867 година, се защищаватъ прилепчани срещу укоритѣ, че „биле прости, невежи и немарливи къмъ учението... Прилепчани сетъ самата причина, що ние (въ Битоля) си отворихме колко годе очитѣ, се опознахме, оти сме бугари, издействувахме да си имаме едно общонародно бугарско училище и най-после кладохме въ църквата Св. Недѣля единъ попъ да ни служитъ на майчиния ни езикъ“. Наистина, Прилепъ се прославилъ съ своето добре уредено училище, което било посещавано отъ 400—500 ученика. Грижитѣ на прилепската българска община за училището се долавятъ и въ едно писмо отъ 1865 год., въ което се казва, че се дири новъ учителъ, „понеже преди три години българскиятъ ни учителъ... умрѣ, потърсихме другъ да намѣстиме на овдовѣлото мѣсто“. Презъ 1866—1877 година учителствувалъ пловдивчанинътъ Никола Ганчевъ-Еничеровъ, препоръчанъ отъ Якимъ Груева и Христо Данова. Нему се дължатъ

първитѣ почини за организиране на учителството. Отъ 1874 до 1877 година билъ директоръ на училището шипянинътъ Йосифъ Ковачевъ, по-късно професоръ въ Университета. Не бива да бжде отминатъ съ мълчание сжщо и единъ отъ най-виднитѣ представители на нашата църква въ ново време — старозагорскиятъ митрополитъ Методи Кусевъ, чието име е така тѣсно свързано съ близкото минало на града Прилепъ.

Заедно съ просвѣтното движение вървѣла и политическата борба, въ която участвували представители на всички български земи за общото освобождение на Родината. Въ втората българска легия, учредена въ Бѣлградъ, се записали и българи отъ Прилепъ. Въ четата на Хаджи Димитра и Стефанъ Караджата презъ 1868 година участвувалъ и прилепчанинътъ Никола Ивановъ. Още по-голѣмо е участието на прилепчани въ дейността на Вътрешната революционна организация и на Върховния македонски революционенъ комитетъ.

Неизброими сж жертвитѣ въ тѣзи полувѣковни борби... Коя майка не е загубила сина, коя жена — мъжа, брата или близки, паднали въ тѣзи борби! Това бѣха жертви за свободата на тази свидна българска земя. Но днесъ ние отново сме обединени и свободни. Осжществена е мечтата, въ името на която се бориха и загинаха тия безчетни борци за освобождението и обединението на българския народъ. Тѣзи жертви днесъ сж изкупени и тѣхното мъченичество днесъ е възнаградено. Но борбата не е свършена. Сега ни предстои да запазимъ, да утвърдимъ и възвеличимъ своето. Прилепъ има славно минало, чрезъ което прилепчани сж били винаги единъ отъ стълбоветѣ на българщината. А българската народностъ ще бжде крепка и ще пребждне само когато тѣзи стълбове сж здрави и непоклатими. Миналото е живо наследство, а не мъртва приказка само тогава, когато ние сме достойни за него. А единъ народъ е достоенъ за своето минало, ако може да притури нови и свѣтли имена и дѣла къмъ имената и дѣлата на бащи и дѣди. Нека се покажемъ достойни за нашето минало въ новата борба за утвърждаване и възвеличаване на българщината! Въ това ще участвуваме, както и досега, всички: вие майки, сестри и девойки, които така свето пазихте до днесъ нашия хубавъ български езикъ, нашата вѣра, нашитѣ обичаи и нашата украса — за да ги предадете на чада и внуци; вие бащи и братя, които съ кървави страдания бранихте отъ враговетѣ толкова дълго и така всеотдайно всичко българско. Само когато запазимъ бодъръ и крепкъкъ този духъ на българщината ние ще пребжднемъ единни и мощни!

ИСТОРИЧЕСКА СЖДБА НА МАКЕДОНИЯ

Отъ П. Мутафчиевъ

Още преди да се настани въ Балканския полуостровъ южното славянство не е представляло еднородно цѣло. Въ етническо и езиково отношение то се разпадало на две племенни групи — източна и западна, наречена още и сърбохърватска. Раздѣлянето помежду имъ, започнало вѣроятно преди да напуснатъ своята прародина, е било вече достатъчно очертано по времето, когато тѣ се явили въ отвждунавскитѣ земи. Тамъ племената отъ сърбо-хърватската гупа заели старата Панония (областѣта на западъ отъ срѣдния Дунавъ), а тия отъ източната — пространството отъ басейна на р. Тиса презъ Трансилванскитѣ Карпати, равнинитѣ на Влашко, Молдава и южна Бесарабия до брѣговетѣ на Долния Дунавъ и Черно море. Тѣй като частъ отъ тия земи влизали въ състава на нѣкогашната римска провинция Дакия, племената отъ тая група се означаватъ днесъ въ науката подъ общото име дакийски славяни. Вече това имъ географско положение показва, че тѣ сж били по-многобройни отъ своитѣ западни съседи.

Византийската империя, владѣтель на Балканския полуостровъ по онова време, скоро почувствувала съседството на всички тия нови пришълци. Тѣхнитѣ нападения, които започнали презъ последнитѣ години на V в., въ продължение на цѣло столѣтие не оставяли на мира провинциитѣ ѝ на югъ отъ Дунава. Многобройнитѣ въоръжени славянски тълпи бродѣли и въ най-отдалеченитѣ области къмъ Егея и Адриатика, прониквали дори и въ южна Гърция, като довършвали разорението на онова, което преди тѣхъ било пощадено отъ предшественицитѣ имъ — германски племена и хуни. Крепоститѣ и живата военна сила на империята не били въ състояние да се справятъ съ тѣхния натискъ и нейната властъ въ по-голѣмата частъ на полуострова фактически вече не съществувала. Презъ последната четвъртъ на VI в. отдѣлни славянски групи почнали да се настаняватъ въ обезлюденитѣ балкански провинции. Задъ тѣхъ настѣпвали други и пороятъ на преселението продължавалъ нѣколко десетолѣтия, за да затихне едва къмъ срѣдата на VII в., когато отъ него вече били залѣни повечето отъ балканскитѣ земи.

Силата, трайността и обхватътъ на славянскитѣ нападения тукъ не сж били навсѣкжде еднакви, както не били еднакви и последицитѣ имъ, Различието се е дължало на

нѣколко причини. Докато на югъ отъ заселенитѣ въ Панония сърбо-хърватски племена се простирала планинска и мжчно проходима областъ, предъ дакийскитѣ племена лежали плодороднитѣ полета на Мизия, Тракия и Македония. Съблязньта, която будѣлъ югътъ, следователно, не била еднакво силна за еднитѣ и за другитѣ. Освенъ това, презъ втората половина на VI в. въ срѣднодунавската равнина заседнали аваритѣ, единъ полудивъ азиатски народъ. Тѣ наложили властѣта си надъ всички славянски племена отъ източнитѣ Алпи до брѣговетѣ на Днепъръ. Но докато за по-голѣмата частъ отъ дакийското славянство аварската зависимостъ била външна и формална, а скоро и съвсемъ престанала, върху сърбохърватскитѣ племена тя тежала съ всичката си сила, като ги лишавала отъ всѣка свобода на действие и движение. Въ походитѣ си срещу Византия тѣ участвували само като аварски поданици. При тия условия славянската опасностъ за тогавашна Византия идѣла изключително отъ дакийскитѣ племена. Отъ тѣхъ сж били предприемани голѣмитѣ нападения, съ които е изпълнена историята на Балканския полуостровъ презъ VI в., и тѣ били, които първи се заселили въ него. Все поради сжщата причина преселението на сърбо-хърватскитѣ племена започнало по-късно, едва презъ втората четвъртъ на VII в., когато тѣ успѣли да се освободятъ отъ аварското иго.

За териториитѣ, които били заети тукъ отъ сръбскитѣ племена, имаме едно известие отъ срѣдата на X в.. Византийскитѣ императоръ Константинъ Багрѣнородни съобщава, че тѣ обхващали днешна Черна гора съ южнодалматинското побрѣжие, следъ това Херцеговина, южна Босна и областѣта на рѣкитѣ Дрина и западна Морава съ тѣхнитѣ притоци. Линията, до която на югъ и югоизтокъ стигало сръбското етническо разпространение, почвала отъ Адриатическо море нѣгде северно отъ Дримъ, минавала северно отъ Шаръ планина и стигала Дунава кжде устието на р. Сава. Земитѣ, които лежали на югъ и изтокъ отъ тая линия, между тѣхъ и цѣла Македония, сж били заети отъ дакийскитѣ славяни. Въ адриатическата областъ отъ дветѣ страни на тая линия, въ днешна северна Албания и въ Черна гора, живѣели като пастирско население и прадѣдитѣ на днешнитѣ албаници и куцовласи.

Но освенъ съ чисто историческитѣ свидетелства за това, че славянитѣ, които по онова време заели Македония, сж образували едно цѣло съ ония, които се настанили въ източната половина на Балканския полуостровъ, и представили нѣщо отдѣлно отъ сръбскитѣ племена, науката разполага съ доказателство и отъ езиково естество. Колкото близки и да сж били пкъ и днесъ да си оставатъ езицитѣ на българи и сърби, между тѣхъ сж сжществували и сжществуватъ и дълбоки различия. Докато изговорътъ на **ѣ**=**ea**, **ja** у сръбскитѣ славяни е билъ замѣненъ съ **e**, а носовкитѣ **ъ** и **ѣ** минали

съответно въ е и у още презъ периода на тѣхната пред-история (до IX в.), у останалата частъ на балканското славянство старинното произношение на тия букви се запазило до XII—XIII вѣкове, а въ нѣкои южни македонски покрайнини не е изчезнало и до днесъ. Характерни за всички северно-български и македонски говори сѣ освенъ това звуковетѣ жд (отъ дј), шт (отъ тј); вмѣсто тѣхъ у всички сръбски диалекти се явяватъ дж и ч. Докато въ сръбския езикъ падежнитѣ сжществуватъ, а членетѣ е непознатъ, въ езика на македонцитѣ и на всички северни българи склонението отдавна е разложено и замѣнено съ употрѣбата на предлози, а повята на опредѣления членъ у тѣхъ е всеобща. Въ много мѣста на Македония и въ Родопитѣ се срѣщатъ дори три вида членувани форми. Разликата между дветѣ езикови групи е намѣрила изразъ и въ тѣхния речникъ. Днесъ въ всички български диалекти, които се чуватъ изъ цѣлата областъ отъ Добружа до Солунъ, Костуръ и Охридъ се срѣщатъ думи, които липсватъ у сърбитѣ.¹

Опититѣ на Византия да възстанови положението си въ полуострова, като подчини пришелцитѣ, започналъ въ южнитѣ балкански провинции по-рано, отколкото въ другитѣ. И тукъ обаче, както на северъ, къмъ Добруджа, тя се стремилa да се затвърди по крайбрѣжията и отъ тѣхъ настѣпвала къмъ вътрешността. Наредъ съ това тя използувала за настѣпление си и голѣмия воененъ пѣтъ, който отъ Цариградъ и Одринъ презъ срѣдищнитѣ земи на полуострова стигалъ до Бѣлградъ на Дунава. Въ нѣколко военни експедиции, отъ срѣдата на седмия вѣкъ до края на осмия, тя успѣла да подчина славянскитѣ племена въ егейската областъ. Възстановена била и властѣта ѝ въ северна Тракия. Отъ тамъ проникването къмъ северозападъ продължило и имаме сигурни известия за това, че презъ втората половина на VIII в. въ здраво укрепената Сердика (днешна София) вече имало силенъ византийски гарнизонъ. Явно е, че намѣрението на империята било да разкъса на две части голѣмата маса на дакийскитѣ славяни въ източната и южната половина на полуострова, да ги изолира една отъ друга и тѣй да се справи по-лесно съ едната и другата.

Появата на туранскитѣ прабългари съ Испериха въ 681 г. осуетила изпълнението на тоя планъ не само относно северозостока, но и въ Македония.

Изглежда, още на първитѣ прабългарски владетели е било ясно, че основаната въ Мизия тѣхна държава не би могла да

¹ Т. напр. докато еднакво въ говора на севернитѣ българи и на македонцитѣ срѣщаме думитѣ брашно, желѣзо, голѣмъ, куче и т. н., у сърбитѣ срѣщу тѣхъ се явяватъ мука, гвоѣе, великъ, пас. Думата „хубавъ“, дошла отъ персийския и разпространена еднакво въ Македония и въ севернитѣ български земи, сжщо е непозната на сръбския езикъ.

се задържи срещу своя единственъ противникъ презъ онова време, Византия, ако не си осигури подкрепата на многобройното славянство. Тази е била причината, която подбудила Испериха да установи договорни отношения съ заваренитѣ въ Мизия славянски племена, на които била възложена отбраната на пограничната зона въ Хемусъ. Колко разумна е била тая мѣрка, станало явно още презъ първия вѣкъ отъ сществуването на държавата, когато тя въ продължение на много години трѣбвало да отбива военнитѣ експедици на империята срещу си. Безъ предаността, съ която нейнитѣ славянски поданици тогава вършили възложената имъ задача, тя едва ли би успѣла да се запази. Тая необикновено важна служба на славянитѣ издигала значението имъ въ общото държавно цѣло, изравнявала ги все по-вече съ господстващия прабългарски елементъ и заличавала различията, които въ държавно-правно отношения ги дѣлѣли отъ него. Създадената отъ Испериха туранска България се превръщала въ все по-голѣма степенъ въ политическа организация и на обединеното отъ нея славянство.

Но съ това нейното сществуване далечъ още не е било обезпечено. Византия постоянно подновявала напора си срещу ѝ и при решителното превъзходство на силитѣ, съ които разполагала, могла да го доведе до желания отъ нея край. За да избѣгнатъ тоя край, прабългаритѣ сж имали само единъ начинъ — да увеличатъ своитѣ собствени сили и срѣдства. А това е могло да бжде постигнато единствено като къмъ сществуващия съюзъ съ мизийскитѣ славяни бждатъ привлечени и сроднитѣ тѣмъ племена въ балканския югъ. По онова време, презъ втората половина на VIII в., — византийцитѣ вече здраво се били установили въ Тракия: нейнитѣ широки равнини не сж давали условия за естествена защита на тамошното славянство, поради което съпротивата му е била рано сломена. Гарнизонитѣ на многобройнитѣ византийска крепости тамъ били достатъчни за да го държатъ въ пълно покорство. По тази причина българската държава сама, и дълго време следъ създаването си, не е могла да се утвърди въ тая област, при все че тукъ лежели почти всички бойни полета, гдето българитѣ не еднажъ нанасѣли тежки поражения надъ византийскитѣ армии.

Обратното е било на югозападъ, въ Македония. Оградена и кръстосана отъ разхвърлени на всички посоки планини, тя осигурява на тукашното славянство доста благоприятни условия за защита. Поради това то въ продължение на цѣли два вѣка смогвало да опази въ една или друга степенъ вътрешната си независимостъ отъ Цариградъ. Известията отъ тази епоха наричатъ Македония съ събирателното име „Славини и“, — земя на славянскитѣ княжества. И наистина, изглежда, че славянскитѣ племена въ нея сж били свързани въ нѣкакъвъ воененъ, а може би и политически съюзъ, предизвиканъ

отъ византийската опасностъ. Съ съединени сили тѣ не еднажъ нападали Солунъ, тогава главна изходна база на византийското настѣпление срещу имъ.

Къмъ края на VIII в. натискътъ на империята тукъ особено се засилилъ, като действувалъ едновременно отъ нѣколко посоки. Явно било, че македонскитѣ славяни не ще бѣдатъ въ състояние още дълго да му се противопоставятъ. Византия обаче не е била за тѣхъ само държава-неприятелъ въ обикновения смисълъ на думата, но представителъ и на една съвършено чужда и враждебна тѣмъ култура. Политическитѣ и социални начала, легнали въ основитѣ на нейния строй, сѣ били несъвмѣстими съ ония, върху които е билъ изграденъ цѣлиятъ имъ битъ. Поради това утвърждаването на византийската властъ надъ македонскитѣ славяни е могло да означава за тѣхъ не само загуба на политическата имъ независимостъ, но и разложение на тоя битъ и, по-нататкъ, — неизбѣжната имъ асимилация отъ византийската култура. Положението на славянството въ Тракия е показвало нагледно, каква сѣдба е очаквала неговитѣ сънародници на западъ. За да я избѣгнатъ, тия последнитѣ сѣ имали само едно срѣдство: да се присѣдинятъ къмъ политическата сила, която тукъ, въ полуострова, се явявала по онова време единствениятъ сериозенъ противникъ на империята — българската държава.

Но тежненята на македонскитѣ славяни къмъ нея не сѣ били последица само на тоя настѣпилъ сравнително въ покъсно време, усетъ за гредущи опасности. Не по малко значение въ случая е имало отколѣшното познанство и тѣснитѣ връзки между дветѣ страни. Още въ отвѣдунавскитѣ земи дакийскитѣ славяни сѣ били непосредствени съседи на прабългаритѣ, разпилѣни групи отъ които сѣ живѣли и срѣдъ самитѣ тѣхъ. Известия изъ оная епоха говорятъ и за общитѣ имъ на падения въ византийскитѣ провинции, а сигурно е, че близкиятъ имъ досѣгъ е водѣлъ и къмъ расово кръстосване. Обстоятелството, гдето двама прабългарски владетели, Готунъ и Безмѣръ, ранни предшественици на Испериха, сѣ носили чисто славянски имена, показва че процесътъ на смѣсване между двата народа още тогава е билъ доста напредналъ. Повече се е засилилъ той на югъ отъ Дунава и не само въ предѣлитѣ на българската държава, гдето славяни и туранци заживѣли заедно и съ общи сили трѣбвало да я крепятъ, но и въ Македония, която останала извънъ нея. Защото по времето, когато Исперихъ съ своитѣ прабългари се явилъ въ Мизия, друга маса отъ туранци, придружени отъ варваризирани потомци на нѣкогашни, отвлѣчени въ аварски пленъ жители на балканскитѣ земи, се преселили въ западна Македония, изъ областъта на Прилѣпъ и Битоля. Указание за етническата принадлежностъ на тия пришелци ни даватъ грѣцки известия, отъ които се вижда, че въ тогавашната аварска

държава живѣли много прабългари. Нейнитѣ територии преселниците сега напуснали следъ вѣоржжено възстание. И името на тѣхниятъ вождъ Куберъ, въ когото съвременни учени виждатъ единъ отъ синоветѣ на Кубрата — основателъ на нѣкогашната Велика България въ областта на рѣкитѣ Донъ и Кубанъ и братъ на Испериха, — свидетелствува, че тѣ сж били именно часть отъ тия подвласти на аваритѣ прабългари.

Опитътъ на Кубера да превземе Солунъ и да създаде въ Македония нова държава пропадналъ. Но племеннитѣ връзки между македонскитѣ славяни и ония въ българскитѣ територии на североизтокъ сж били още по-вече затвърдени отъ присржтствието на едни и сжщи турански елементи и тукъ и тамъ.

Българската държава по тоя начинъ се явила въ съзнанието на населението въ балканския югозападъ като нѣщо близко и свое. И това съзнание се е усилявало колкото, въ стремежа ѝ да се разпростре надъ цѣлото настанено въ полуострова дакийско славянство, по-рѣзко изпъквало политическото ѝ съперничество съ Византия и колкото по-ясно е трѣбвало да подчертава тя отрицанието си къмъ културната сжщностъ или къмъ социалнитѣ и политически тенденции на византинизма. Тѣй едни и сжщи опасности и еднакви задачи, сложени предъ една племенна общностъ въ земи пространствено отдалечени и организационно откъснати една отъ друга, създали условията за политическото имъ обединение и го улеснили.

Началото на разширението на българската държава къмъ македонскитѣ земи започва къмъ края на VIII в. Спрѣсно следъ това за три десетилѣтия, то се развърща отново презъ втората четвъртъ на IX в., когато въ разстояние само на нѣколко години цѣла Македония бива включена въ нейнитѣ предѣли. Забележително е, че тоя резултатъ е билъ постигнатъ безъ каквито и да било особени усилия. Никой отъ старитѣ лѣтописци или историци, които говорятъ за събитията въ европейския югоизтокъ презъ онази епоха, не споменува за никакъвъ воененъ походъ на прабългаритѣ въ Македония, а още по-малко за нѣкое спечелено сражение, което ги е направило нейни господари. Тя става часть отъ българската държава безшумно и просто, като че ли вследствие на едно предварително постигнато споразумение. Достатъчно било нѣколко десетолѣтия по-рано българитѣ да завладѣятъ София, главната византийска твърдина въ центъра на полуострова и възелъ на пѣтищата за Македония, за да рухне изградената съ толкова усилия византийска военно-охранителна система около нея и да отпаднатъ отъ империята всички покрайнина отъ Хемусъ до Пиндъ. Това не е било завоевание, а политическо обединение на области, чието население самò очаквало случая за да се подслони подъ крилото на една своя власть.

Нѣколко години следъ като македонскитѣ области влѣзли въ състава на българската държава, тази последната, за да закрѣгли границитѣ си на северо-западъ, поискала да присѣдини и земитѣ на нѣкои сръбски племена. И при тоя именно случай изпѣква разликата съ извършеното въ Македония. Сърбитѣ се вдигнали да бранятъ независимостта си и опитътъ на българитѣ останалъ безуспѣшенъ. Десетолѣтие по-късно, къмъ срѣдата на IX в., той билъ повторенъ, за да свърши сѣщо безъ успѣхъ. Едва въ началото на X в. на могѣщия български царь Симеонъ се удало да сломи съпротивата на сръбскитѣ племена и да превърне князетѣ имъ въ свои васали. Тия последнитѣ обаче не преставали да използватъ неговитѣ борби съ Византия и съ нейно съдействие непрестанно се стремѣли да стърсятъ зависимостта си отъ българитѣ. Убеденъ, че тѣ не ще се примирятъ никога съ българското върховенство, Симеонъ се видѣлъ поради това принуденъ да прибѣгне до крайно срѣдство: цѣла тогавашна Сърбия била превърната въ обикновена провинция на българското царство. Сърбитѣ трѣбвало да се подчинятъ на необходимостта, но не преставали да считатъ българската власть за чуждо иго, отъ което трѣбвало да се отърватъ. Нѣколко години следъ смъртта на Симеона тѣ възстанали и отново добили свободата си.

Въ Македония не става нищо отъ тоя родъ. И тоя фактъ самъ по себе си представя най-убедителното доказателство, че жителитѣ на тая земя и въ етническо отношение и по съзнание сѣ представяли още въ оная далечна епоха нѣщо съвсемъ отдѣлно отъ тогавашнитѣ сърби: били сѣ часть отъ народа, който именно тогава се формиралъ политически и духовно подъ общото име българи. Туранскитѣ прабългари, незначително малцинство срѣдъ масата отъ славяни, възприели езика ѝ и изчезнали претопени отъ нея, като ѝ завещали своето народностно име.

Присѣдинението на македонскитѣ области къмъ българската държава било извършено наскоро преди времето, когато християнството става официална религия въ нея. Малко по-късно при двора на българския князь Бориса намѣрили убѣжище ученицитѣ на Кирила и Методия. Всрѣдъ ученитѣ слависти много отдавна е изказанъ пѣкъ и днесъ има сериозни привърженици възгледътъ, че двамата братя — родени въ Солунъ, — сѣ били отъ славянски произходъ. Колкото вѣроятнo и да изглежда това предположение, то едва ли нѣкога ще бѣде документално доказано. Несъмнено е само едно, — че езикътъ, на който тѣ превели свещенитѣ книги и който станалъ писменъ езикъ на срѣдновѣковна България, е сѣщиятъ, чийто старинни елементи сѣ запазени и днесъ срѣдъ българитѣ въ най-югозападнитѣ краища на Македония. Не е чудно

поради това, че Борисъ, първиятъ християнски владѣтель на България, възложилъ грижата за духовното наставничество тъкмо на тая област на най-даровития измежду всички кирило-методиевски ученици, — на св. Климента, първиятъ и най-великиятъ измежду всички учители на българската земя. Неговото срѣдновѣковно житие разказва, че въ продължение на тридесетъ-годишната си работа тамъ той приготвилъ 3500 ученици; тѣ като свещеници, учители и книжовници разнасяли просвѣта срѣдъ своя народъ. Тѣй разностранна и плодотворна е била дейността на тоя забележителенъ човѣкъ, че неговата паметъ и днесъ, цѣло хилядолѣтие следъ смъртъта му, живѣе необиковено свежа въ съзнанието на тамошнитѣ българи. Тѣ го считатъ за свой светъ покровителъ и застѣпникъ. Предъ неговия гробъ въ една отъ охридскитѣ църкви, както и предъ гроба на неговия другаръ и сътрудникъ св. Наума въ манастира му при южня край на Охридското езеро, идватъ съ молитви всички, които търсятъ лѣкъ срещу своитѣ недѣзи или помощъ въ бедитѣ си.

Дейността на св. Климента е носила не само общохристиянски, но и национално-просвѣтенъ характеръ. И не малко ней се дължи това, гдето наскоро следъ неговото време Македония се издига като най-здравото и вѣрно хранилище на българския народенъ духъ и държавни завети. Византизмътъ, който заедно съ християнството нахлу въ тогавашна България, за да предизвика разложение на националния битъ и да лиши държавата отъ необходимитѣ ѝ вътрешни опори, срещна въ Македония непреодолима съпротива. И когато похабениятъ отъ неговитѣ влияния български североизтокъ не намѣри сили у себе си, за да се справи съ надвисналитѣ надъ народъ и държава опасности и се сгромоляса, а последнитѣ представители на старата царска династия — паднали заедно съ Преславъ въ рѣцетѣ на завоевателя — трѣбваше да украсяватъ неговия триумфъ въ Цариградъ, цѣла Македония застана задъ Самуила въ борбата за спасение на погиващата народна независимостъ. Прѣспа и Охридъ заеха тогава мѣстото на старитѣ столици на североизтокъ. Тукъ, заедно съ прогонения отъ византийцитѣ последенъ български патриархъ на Дръстъръ, се установи и управата на българската народна църква, а все тукъ се стекоха изъ поробенитѣ земи всички ония, които не можеха да се помирятъ тамъ съ властѣта на чужденцитѣ. Тѣй, като продължение на царството, създадено нѣкога въ равнинитѣ между Дунава и Черно море и като носителъ на неговитѣ завети, се издигна Западното или Охридско българско царство.

Неговото кѣсо, едва полувѣковно съществуване (969—1018 г.) е най-хероичната, но заедно съ това и най-трагичната епоха въ цѣлата българска история. Усилията на Самуила да освободи източна България, следъ времененъ успѣхъ, останаха напразни. Не даде очакванитѣ резултати и стремежътъ му

да увеличи силитѣ си чрезъ завладяването на области извънъ българскитѣ етнически граници на югъ и северозападъ. Нещастieto бѣ тамъ, че Византия, срещу която Охридска България имаше да се бори на животъ и смъртъ, сега следъ много десетолѣтия на непрестаненъ възходъ, се намираще на върха на своята военна и държавна мощъ. При това рѣдко на нейния тронъ бѣ седѣлъ човѣкъ съ тѣй неукротима енергия и способности на голѣмъ пълководецъ, какъвто бѣ тогавашниятъ ѝ императоръ Василий II. И отчаената борба, която българитѣ съ рѣдки прекъсвания трѣбваше да водятъ цѣли 40 години, не можеше да не доведе до пълно изчерпване на всички тѣхни сили. Една следъ друга българскитѣ земи падаха подъ натиска на византийцитѣ, докато най-сетне въ планинитѣ отвѣждъ Прѣспа и Охридъ намѣриха своя край сетнитѣ защитници на българската национална независимостъ.

Завоевателнитѣ апетити, които Македония презъ най-ново време събуди срѣдъ ржководнитѣ слоеве на нѣкои балкански страни, потърсиха теоритично оправдание. Следъ опититѣ да се представи населението на тая земя като безлична маса, която не принадлежала нито къмъ една отъ сѣществувашитѣ въ полуострова народности, както и езикътъ му не можелъ да бѣде отнесенъ къмъ никой отъ оформенитѣ славянски езици, явиха се опититѣ да се фалшифицира и нейната история. И понеже епопеята на Самуила е най-крупната проява еъ македонското минало, съвсемъ естествено се породила желанието да се отрече нейниятъ национално-български характеръ. Но стремежитѣ на заинтересуванитѣ се съгласяваха само до тоя пунктъ. Отъ тамъ нататкъ всѣки отъ тѣхъ търсѣше да представи Охридското царство въ свѣтлина, която му бѣше най-износна. Тѣй изникнаха за това царство теории не само несъвмѣстими, но и въ крѣщещо противорочие една съ друга. Докато сърбитѣ искаха да докажатъ, че то представляло една просто „славянска държава“, която нито по етническата принадлежностъ на населението ѝ, нито по съзнанието му не могла да бѣде считана за българска, румънски учени си бѣха поставили задачата да убедятъ свѣта, че истинскитѣ създатели на това царство били балкански власи, сѣщо както влашки номади сѣ били и всички ония, които лѣбели кръвта си за неговото създаване и запазване.

Тия внушения може би оказаха известно въздействие надъ обществата, всрѣдъ които сами бѣха изникнали. За ученитѣ, незаинтересувани и добре осведомени върху миналото на балканскитѣ земи и народи обаче, тѣ представяха лишень примѣръ за низинитѣ, до които може да бѣде смѣкната науката, когато отъ нея бѣде поискано да намѣри оправдание за всѣко замислено или извършено насилие.

За събитията около възникването и падането на Охридското царство научното изследване разполага съ известия

почти съвременни нему, и навсѣкжде, гдето въ тѣхъ се говори за земята, надъ която Самуилъ царувалъ, за нейнитѣ жители и за войничитѣ, които я бранѣли, — навсѣкжде се явяватъ наименованията „България“ и „българи“. Самиятъ Охридъ, гдето споредъ тия известия сж се намирали „дворцитѣ на българскитѣ царе“, се нарича отъ тѣхъ „главенъ градъ на цѣла България“. Тѣкмо защото най-голѣмото дѣло на императора Василий II бѣ смъртниятъ ударъ, нанесенъ отъ него на Охридското царство, тогавашнитѣ византийци му дадоха прозвището „Българоубиецъ“ (*Βουλγαροκτόνος*), съ което той остана въ историята и което, хиляда години по-късно, следъ нещастната за българитѣ война въ 1913 г., съ гордостъ си прикачи единъ неговъ малкъ приемникъ, гръцкиятъ кралъ Константинъ. „Славяни“ тогавашнитѣ жители на Македония бѣха толкова, колкото и тѣхнитѣ сънародници въ балканския североизтокъ. И еднитѣ и другитѣ говорѣха славянски, но както и сега, тоя славянски езикъ и тогава бѣ българскитѣ. А, независимо отъ езика, и еднитѣ и другитѣ живѣеха съ съзнанието, че сж части отъ единъ и сжши народъ — българскитѣ и именно това съзнание бѣ изворътъ на нравствената сила у всички ония, които мрѣха по бойнитѣ полета, гдето се решаваше съдбата на Охридска България. Що се отнася до властитѣ, за тѣхъ презъ тая епоха сжществувало едно единствено известие: нѣкжде въ южна Македония между Прѣспа и Костуръ отъ „скитници власи“ (*παρά των Βλάχων ὀδύτων*) е билъ убитъ братътъ на Самуила, Давидъ,

Следъ като Охридското царство бива унищожено, подъ византийска властъ падатъ всички български земи. Отъ тѣхъ били образувани нѣколко административни провинции. Но характерното въ случая е, че докато за означение на всѣка отъ тѣхъ било намѣрено по едно ново название, името България оставало да означава само провинцията, която била образувана отъ македонскитѣ земи. Нейниятъ административенъ центъръ, първоначално навѣрно въ Охридъ, билъ премѣстенъ по-късно въ Скопие. Какъ сж гледали тогавашнитѣ Византийци на Македония и на нейното население, се вижда и отъ другъ фактъ. Тѣхното господство надъ всички български земи траело по-вече отъ вѣкъ и половина. Презъ цѣлия тоя периодъ обаче съ името „българи“ тѣ означавали само жителитѣ на македонската си провинция. Българитѣ, които живѣели на северъ отъ Балкана, били наричани отъ тѣхъ съ архаизиращото име „мѣзи“ или жители на „Загора“ (т. е. на земята „отвѣждъ планината“).

Следъ като българската държава изчезнала, промѣнено било и правното положение на българската църква. Нейниятъ върховенъ глава билъ оставенъ да резидира и занаяпредъ въ Охридъ, но му било отнето патриаршеското достоинство и отъ сега нататкъ той трѣбвало да се задоволи съ титлата архи-

епископъ, При все това подъ неговата духовна властъ била оставена по-голѣмата частъ отъ областитѣ, надъ които българскитѣ патриарси заповѣдали и по-рано, презъ епохата на старото Прѣславско царство. Тая Охридска архиепископия, която сѣществува презъ цѣлото срѣдновѣковие и преживѣва Византия, бива униожена отъ османскитѣ султани едва презъ втората половина на XVIII в. Презъ течение на своето многовѣковно сѣществуване тя трѣбвало да носи последицитѣ на много отъ политическитѣ превратности въ полуострова. Съответно на това се мѣнѣли и границитѣ на диоцеза ѝ, който не еднажъ билъ свежданъ само върху земитѣ на югозападна Македония. Върѣвки това обаче споменѣтъ, че тя се е явила като общобългарска църква, а отъ тукъ — че нейнитѣ права теоритически се разпростиратъ върху всички български земи, никога не изчезвалъ. Ето защо, дори и до последнитѣ години отъ сѣществуването ѝ, нейнитѣ началници, макаръ и гърци, продължавали да носятъ гордата титла архиепископи „на Охридъ и на цѣла България“ (*τῆς πάσης Βουλγαρίας*). Както по времето на византийското робство презъ XI—XII вѣкове, тѣй и много по-късно, презъ мрачната епоха на османското господство, името българинъ и свързаната съ него национална традиция не изчезватъ само въ Македонскитѣ земи.

Съ толкова по-голѣма сила тая традиция и съзнанието, което я крепѣло, сѣ живѣели срѣдъ македонскитѣ българи презъ периода следъ разгрома на Охридското царство. Поради това, докато тѣхнитѣ сънародници на северъ и изтокъ — смазани отъ понесенитѣ нещастия, се мѣчели по единъ или другъ начинъ да се примирятъ съ чуждото иго, македонскитѣ българи не губѣли вѣрата въ възможноститѣ да си възвѣрнатъ загубената свобода. Достатъчно било да минатъ тѣй само две десетолѣтия, за да се вдигне цѣла Македония на кървата борба за освобождение. За български царь билъ провъзгласенъ внукѣтъ на Самуила Петъръ Дѣлянъ. Какво е значението на тоя фактъ показва следното обстоятелство. Въ планинитѣ на днешна Черна гора сѣществувахе по онова време едно сръбско княжество, рожба сѣщо тѣй на възстание срещу Византия. Но това възстание, избухнало едва две години по-рано въ областъ тѣй близка до Македония, бѣ минало безъ всѣкакъвъ отгласъ въ нея. Защо македонското население не подхвана тогава дѣлото на своитѣ сръбски съседи и не се присѣдини къмъ тѣхъ? Защо и сега, когато само грабнало оржжието, то не потърсило помощта имъ, нито каквато да била опора въ тѣхъ, а по свои пѣтици и съ собствени сръдства поискало да извоюва свободата си? — Защото още тогава е чувствувало то сърбитѣ като чужденци и защото идеята за освобождение е била свързана у него съ друга — идеята за възстановяване на българското царство.

Една фаталност осуетило тая целъ, тъкмо когато тя била предъ своето осъществяване. Но неочакваната и страшна катастрофа не сломила духътъ на македонскитѣ българи. Три десетолѣтия по-късно тѣ вдигатъ ново възстание (1072 г.). Сега вече въ Македония не бѣ останалъ нито единъ потомъкъ на българската царска династия, който би могълъ да застане на чело на освободителната борба. При все това скопскитѣ боляри, които бѣха я повели, и тоя пжтъ не помислили, че за да отърватъ своитѣ сънародници отъ една чужда власть, можели да ги направятъ поданици на друга, като допуснатъ присъединението на отечеството си къмъ съседната сръбска държава. Чувствувайки обаче нуждата отъ една личностъ, която съ авторитета на своя високъ произходъ би могла да осигури единство на движението, тѣ при липсата на всѣка друга възможностъ, се обърнали къмъ владѣтеля на съседната Сърбия съ молба да имъ изпрати за водачъ своя синъ Константина Бодинъ. Но когато сръбскиятъ принцъ се отзовалъ на поканата имъ и се явилъ срѣдъ тѣхъ, тѣ — за да подчертаятъ, че дѣлото, за което билъ повиканъ, нѣма нищо общо съ сръбската държавностъ — още при посрещането му го провъзгласили за българскъ царъ. За да го почувствуватъ напълно свой, той трѣбвало да се откаже дори отъ името си и да вземе това на вожда на първото възстание — Петъръ.

Това ново освободително движение, следъ като въ кжсо време измело византийската власть изъ по-голѣмата частъ на Македония, на свой редъ свършило съ пълень разгромъ. Възстаналата областъ била повторно подложена на безпощадно разорение и кървитѣ и пепелищата, съ които била покрита, до такава степенъ изчерпали нейнитѣ сили, че въ по-нататъшната история на българскитѣ земи тя за дълго време останала на заденъ планъ.

Ржководното мѣсто тогава отново се заело отъ българския северъ, гдето вѣкъ по-късно трето голѣмо възстание положило основитѣ на тѣй нареченото Търновско царство (1186—1396 г.). Още въ самото начало освободителната борба била подхваната и отъ македонскитѣ българи. Сега обаче тѣ имали да се направятъ не само съ византийцитѣ, но и съ единъ другъ факторъ, който въ даденото време за пръвъ пжтъ изпъкна въ международнитѣ отношения на Балканския полуостровъ: сръбската държава. Тя вече бѣ преодолѣла центробѣжнитѣ сили у себе си и стѣпила върху пжтя на здраво развитие. Но посокитѣ за териториалното ѣ разширение на северозападъ, къмъ областитѣ населени съ сръбски племена, бѣха заприщени. Тамъ стоеше Унгария, която отдавна се стремѣше да се затвърди върху далматинскитѣ брѣгове. Къмъ тия брѣгове и областъта задъ тѣхъ бѣха насочени аспирацитѣ и на могъщата Венеция.

Принудени да държат смѣтка за тия факти, сърбитѣ се отпавиха по линията на по-малката съпротива. Византия, владетелка на македонскитѣ земи, се намираше въ пълненъ упадъкъ и неудържимо се разлагаше. Освободителната борба на българитѣ, особено въ Македония, още далечъ не бѣ приключена. Сърбитѣ поискаха да използватъ тѣй благоприятнитѣ за тѣхъ обстоятелства и да заграбятъ нѣкои отъ югозападнитѣ български покрайнини. Но тия тѣхни опити, повтаряни нѣколко пѣти, свършваха винаги нещастно и накрай цѣла Македония влѣзе въ състава на българското царство. Вътрешни противоречия обаче скоро разслабиха неговия организъмъ. Династически междуособици и непрестанни войни, отначало съ маджари и латинци, а следъ това съ византийци, изтощиха силитѣ му, прибавиха се и разоренията на татаритѣ изъ отвѣддунавскитѣ земи.

Вследствие на всичко това Търновска България загуби къмъ срѣдата на XIII в. почти всички свои южни провинции и презъ значителна частъ отъ своето по-нататъшно съществуване трѣбваше да остава въ тѣснитѣ предѣли между Дунава и Балкана. На югозападъ нейна оставаше само Софийската област. Македония тогава се превърна въ плячка, за която се борѣха византийци, епирци, морейски франки и негполитански анжуйци. Въпрѣки това нейното население, което посрѣщаше съ пълно равнодушие смѣната на политическитѣ си господари, никога не престана да копнѣе за присъединението си къмъ българската държава. И когато еднажъ, презъ презъ втората половина на XIII в., царь Михаилъ Асѣнъ намѣри сгодния моментъ за да отговори на тия очаквания, достатъчно бѣ изпратенитѣ отъ него войски да се явятъ къмъ Вардара, за да се увѣрятъ византийцитѣ за лишенъ пѣтъ, колко недостатъчни сж били тукъ опоритѣ на тѣхното владичество. Но обхванатата отъ разложение българска държава се оказа и сега сжщо тѣй малко способна да задържи владението си надъ македонскитѣ земи, както и устарѣлата Византия. Пълниятъ упадъкъ на тия две сили, които до тогава бѣха си успорвали преобладанието въ полуострова, разчисти прѣчкитѣ за сръбското разширение. Къмъ края на XIII в. сърбитѣ завзеха северна Македония. Използувайки все по-голѣмитѣ вътрешни мѣчноти на българи и византийци, тѣ половинъ вѣкъ по-късно слагатъ рѣка и върху останалата ѣ частъ. Нейното население, преживѣло толкова много преватности трѣбвало поне външно да се помири съ съдбата си.

Съ изключение на албанцитѣ сърбитѣ отъ онова време бѣха най-изостаналиятъ въ културно отношение народъ на Балканитѣ. И това правѣло да се чувствува още по-силно противоречието, върху което трѣбваше да се крепи тѣхната държава, станала по едно щастливо стечение на обстоятелствата владѣтель на области съ многовѣковно културно развитие.

Това противоречие, засилено и отъ факта, че въ Македония сърбитѣ се явявали чужденци по езикъ и кръвъ, обрело тѣй бързо нарастналата имъ държава на още по-бързо разпадане. Нейниятъ създател Душанъ, поради усета за ефимерността на своето дѣло, напраздно търсѣлъ да предотврати неизбежниятъ ѝ край. Концесиитѣ, които правѣлъ на старитѣ културни и политически традиции на тая българска земя, имали само единъ реаленъ резултатъ — да отчуждятъ тоя сръбски владетель отъ собствения му народъ. И следъ неговага смъртъ разврзката настѣпва по единъ тѣй естественъ начинъ, че дори самитѣ сърби я посрещнали съ чувство на истинско облекчение. Македония първа се откъснала отъ сръбскитѣ земи. За по-голѣмата ѝ частъ сръбското господство не бѣ траело дори четвъртъ вѣкъ.

Като наследници на Душановото царство тука изникнали нѣколко малки държави, най-видната отъ които бѣ тая на Вълкашина и на неговия синъ и наследникъ Марко. Съ столица въ Прилѣпъ, тя обхващала по-голѣмата частъ отъ западна и срѣдна Македония. Всички тия приемници на Дунава обаче били принудени да се приспособяватъ къмъ действителността, която и тѣхниятъ предшественикъ не е билъ въ състояние да измѣни. Макаръ бивши сръбски велможи и сърби по произходъ, тѣ трѣбвало да бждатъ представители на българската държавна и национална традиция. За български владѣтели ги считали тѣхнитѣ поданици, а такъвъ е споменътъ запазенъ за тѣхъ дори и въ сръбския народенъ епосъ.

Въ това състояние Македония не остава дълго време. Презъ последнитѣ години на XIV в. тя бѣ завладѣна отъ османцитѣ, а все тогава нейната участъ бѣ сподѣлена отъ всички останали български земи. За пръвъ пѣтъ следъ единъ дълъгъ периодъ на държавна разпокъсаностъ тѣ се видѣха събрани подъ едно управление. Македонскитѣ българи вече не бѣха отдѣлени чрезъ изкуствени граници отъ своитѣ сънародници на северо-изтокъ. Но благотворното влияние, което тая промѣна можеше да упражни върху българския народъ, бѣ спнато отъ цѣла редица други крайно неблагоприятни обстоятелства. Българинътъ заживѣ подъ единъ режимъ на пълно безправие. Животътъ, честта и имотътъ му зависѣха всецѣло отъ произвола на завоевателитѣ. Задушени бѣха всѣкакви обществени прояви; дори публичното изпълнение на нѣкои религиозни обичаи и обреди се оказваше невъзможно. Политическото робство бѣ последвано и отъ духовно. На чело на църковната йерархия застанаха чужденци — гърцитѣ, и тѣ скоро, заедно съ моралната поквара, която разнасяха, обърнаха религията въ срѣдство за безсрамна търговия. А въ онова време върху църквата лежеше грижата за нравственото напѣтане и за духовното издигане на маситѣ. Всичко това забави, а въ много отношения спре развитието на българския народъ и

цѣлото му битие застина върху едно крайно понизено равнище. Докато при всѣки единъ отъ свободнитѣ европейски народи развитието водѣше къмъ все по-голѣмо разширение на съществуващитѣ общности и включваше въ тѣхъ нови слоеве и части, тукъ действуваха тѣкмо противоположни тенденции. Българинътъ търсѣше да се самозатвори и намали връзкитѣ си съ общността, тѣй като въ само това можеше да намѣри относително по-голѣмо спокойствие и сигурностъ. Предимно самъ трѣбваше той да произвежда и онова, което бѣ необходимо за да задоволява материалнитѣ си нужди. Свѣтътъ, въ който обикновено се движеше, бѣ мѣстната община, а въ най-благоприятни случаи неговитѣ познанства не се простираха по-далечъ отъ границитѣ на дадения окръгъ или отдѣлната областъ. Нѣкаква връзка между различнитѣ български покрайнини се е поддържала единствено отъ рѣдкитѣ странствуващи монаси, които събирали помощи за своитѣ манастири. При тия условия, въпрѣки това че цѣлиятъ български народъ живѣше въ предѣлитѣ на османската империя, неговитѣ части бѣха осждени да поминуватъ отдѣлно една отъ друга, безъ да бждатъ въ непосредственъ и живъ досѣгъ помежду си и да поддържатъ съзнанието за своята общностъ.

Общиятъ упадъкъ на Турция отъ края на XVII в. насамъ още повече влоши положението на християнскитѣ населения въ нея. Но заедно съ това все по-голѣмата ѣ зависимостъ отъ европейскитѣ сили я принуждаваше да излиза отъ своята изолация и да разтваря земитѣ си за външния свѣтъ. Търговията ѣ съ него, водена до онова време изключително чрезъ граждани на Дубровникъ, сега вече привличаше поданици и на други държави и постепенно включваше въ своя кръгъ всички български земи. Презъ тоя периодъ положението на македонскитѣ българи въ много отношение се оказа дори по-благоприятно отъ онова на сънародникитѣ имъ нѣкои други области. Македония лежеше въ сърдцето на европейскитѣ владения на османцитѣ, на страна отъ пѣтищата на султанскитѣ армии и далеко отъ бойнитѣ полета, на които тѣ трѣбваше да бранятъ цѣлостта на империята. Поради това Македония оставаше запазена и отъ разоренията, които тия войни носѣха за българския северъ. Животътъ въ нея течеше всрѣдъ помалко смущения и благосъстоянието на тамошното население бѣ по-добро отколкото на онова въ другитѣ български земи. И когато започна стокообмѣната между Турция и срѣдноевропейскитѣ страни, първитѣ българи, които завързаха търговски връзки съ тѣхъ бѣха македонцитѣ. Нѣкои отъ тѣхъ имаха свои представители въ Будапеща, Виена и Лайпцигъ. Други насочиха своята дейностъ къмъ срѣдиземноморскитѣ страни.

При тая обстановка настѣпи епохата на общобългарското народно възраждане. И Македония не само че не остана настрана отъ него, но отъ нея излѣзоха и първитѣ му искри. Тѣй се разкри едно чудо, което външниятъ свѣтъ и сега не

може да разбере, защото съвсемъ естествено бѣ изживѣното минало да доведе до съвсемъ други резултати. Примѣри за това могатъ да се наброятъ много, но достатъчно е да споменемъ тукъ единъ отъ тѣхъ. Люлка на руската история бѣ Киевска Русия: въ нея се създаде руската народност и тамъ въ продължение на три вѣка и половина се намираше културното и политическо срѣдище на всички руски земи. Още много рано обаче южна Русия имаше да страда отъ нападенията на печенѣзи и кумани. Татарското господство, подъ което по-сетне попадна цѣла Русия, се стовари сжщо тѣй съ най-голѣма сила върху тия южни руски провинции. Поради това части отъ тѣхното население бѣха принудени да емигриратъ къмъ северъ, гдето съ течение на времето се създаде новъ държавенъ и националенъ центъръ — Москва. Между това литовци и поляци бѣха успѣли да завладѣятъ старитѣ киевски земи, надъ които запазиха върховенството си повече отъ два вѣка. И когато Москва изстѣпва като събирателъ на рускитѣ земи и присъединява Киевска Русия, оказва се, че тукъ живѣе единъ народъ, който и по езикъ и по култура представя нѣщо съвсемъ отдѣлно отъ руситѣ въ московското царство. Вѣковетѣ и нееднаквитѣ условия на историческо битие въ дветѣ отдѣлни една отъ друга страни, бѣха създали отъ нѣкогашната руска племенна общностъ две съвсемъ различни народности: велико-руска и украинска.

Общо взето времето, презъ което македонскитѣ българи бѣха живѣли откъснати отъ останалата частъ на българския народъ, бѣ много по-голѣмо, отколкото онова при украинци и руси. Чуждото господство, което за севернитѣ български земи настѣпи съ турското завоевание и трая почти петстотинъ години, за Македония бѣ започнало много по-рано и съ мимолѣтни прекъсвания продължи цѣли деветъ вѣка. Презъ тоя периодъ като нейни господари се явяваха едно следъ друго византийци, сицилийски нормани, франки, отново византийци, сърби, турци и повторно сърби. Какъ бѣ възможно тая нейна дълга политическа изолация отъ останалата частъ на българскитѣ земи и влиянията, на които бѣ изложена отъ всички тия чужденци, да не доведатъ до последици сжщи, както въ Русия — до разпокъсване на нѣкогашното българско народно единство и обособяване на дветѣ му части въ отдѣлни народи?

Чужденцитѣ, които отнасятъ отъ Македония бѣгли впечатления, недоумяватъ и предъ нѣщо друго. Когато искатъ да се осведомятъ за нейното минало и слушатъ да се говори за Бориса и Самуила или чуватъ имената на Климента и Наума, тѣ неволно си задаватъ въпроса: нима правата надъ една земя могатъ да бждатъ основани върху действителностъ погребана подъ праха на цѣло хилядолѣтие? Специално днешнитѣ нѣмци напр. си спомнятъ че едно тѣхно племе, франкитѣ, бѣ основало нѣкога френската държава, на която бѣ дало и своето име; че германецъ е билъ и Карлъ Велики,

който освенъ това заповѣдалъ и надъ голѣма часть отъ днешнитѣ нѣмски земи. Тѣ, днешнитѣ нѣмци, обаче не считатъ Карла Велики за свой и отдавна сѣ го отстѣпили на французитѣ, както не считатъ и Франция за страна, върху която могатъ да предявятъ нѣкакви исторически права. Защо българитѣ въ случая се явяватъ съ съвсемъ други разбирания? Нѣма ли Македония своя по-нова история, която нарочно се потулва, и какво е народностното начало изявено въ нея?

Отговорътъ на всички въпроси отъ тоя родъ е съвсемъ простъ. — Ако имената на Климента и Самуила грѣятъ тѣй ярко въ съзнанието и на македонца и на северния българинъ, то е защото представятъ символъ и заветъ. Символъ на българщината, която именно презъ онова далечно време се утвърди на македонска почва и се подготви за подвига, чиито внушения преживѣха вѣковетѣ. И заветъ да се пази оставеното отъ дѣдитѣ достойние. Всичко, което следъ това настѣжи, бѣ съ рѣдки прекъсвания само безкрайно политическо робство. И ако, въпрѣки носенитѣ отъ него беди и страдания, македонскиятъ българинъ не измѣни на своята народностна сѣщностъ, а съ страстна привързаностъ пазѣше отъ чужди влияния своя битъ и езикъ, това се дължеше именно на живитѣ предания за оная пълна съ културни постижения и кървави подвизи епоха, когато нему бѣ се паднала завидната но и тежка участь да бѣде първиятъ зидаръ на своята народностъ и последниятъ воинъ въ дѣлото за спасение на нейната държавна независимостъ.

Ето защо, следъ като бѣ люлка на българската сръдно-вѣковна просвѣта, Македония стана родина и на новото българско възраждане. Монахътъ Паисий, отъ чийто „Българска история“ (1762 г.) то получи началния си тласкъ, бѣ синъ на македонската земя. Отъ нея излѣзоха и двама отъ първитѣ новобългарски книжовници — Йоакимъ Кърчовски и Кирилъ Пейчиновичъ. Първата българска печатница (1838 г.) бѣ отворена сѣщо тѣй отъ единъ македонецъ — монахътъ Теодосий Синаитски и въ Македония.

Възродителното движение сръдъ българитѣ отначало се изразяваше въ стремѣжъ къмъ просвѣта и създаване на собствени училища. Но тукъ то срещна съпротивата на грѣцката църква. Нейнитѣ представители вече живѣеха съ мечтата да възкресятъ старата византийска империя и не можеха да се отнесатъ благосклонно къмъ свѣстяването на народа, чийто земи трѣбваше да образуватъ главната съставна часть на нейнитѣ владения. Тѣй въ стремѣжа си къмъ народностно самоопредѣление българитѣ по необходимостъ трѣбваше да започнатъ борба за освобождение отъ грѣцката църковна власть и за независима национална църква.

Поради това, че измежду всички български земи Македония лежеше най-близко до старитѣ грѣцки области, натискътъ на гърцизма въ нея бѣ по-силенъ отъ всѣкѣде другаде. Поради това и борбата, която тукашнитѣ българи имаха да

издържатъ, бѣ най-ожесточена. Тѣ собствено и най-рано я подхванаха. Гражданитѣ на Скопие първи прогониха своя грѣцки владика (1833 г.). Тѣхниятѣ примѣръ скоро бѣ последванъ отъ другитѣ български градове на северъ и на югъ. Клеветени предъ турската власть, водачитѣ на това движение, идещи изъ всички обществени слоеве, бѣха прашани по заточение или гниеха въ затворитѣ. Двама отъ най-виднитѣ измежду тѣхъ, братята Миладинови, заплатиха съ живота си за своята вѣрностъ къмъ родъ и родина. Но тѣхната трагична участъ удвои броя на ония, които идѣха да ги замѣстятъ, защото задъ тѣхъ стоеше вече цѣлъ народъ. И когато тая борба завърши съ учредяването на българската независима църква, македонскитѣ българи можеха да посрещнатъ това събитие съ гордото съзнание, че то се дължеше толкова на тѣхнитѣ сънародници на северъ, колкото и на самитѣ тѣмъ.

Наистина, гърцитѣ и следъ това не искаха да се примирятъ съ станалото, а усилията имъ да спасятъ поне частъ отъ положението си въ нѣкои македонски покрайнини продължиха до най-ново време. Но тия усилия носѣха всички белези на безнадеждността.

А едва що одържали победа надъ единъ противникъ, македонскитѣ българи съвсемъ неочаквано се озоваха срещу другъ. Това бѣха сѣрбитѣ. До седемдесетѣтѣ години на миналия вѣкъ тѣ се отнасѣха съчувствено къмъ българския националенъ подемъ, а считаха и Македония за българска земя. Но времената вече бѣха се измѣнили. Сѣрбитѣ, които вѣрвахъ, че сж призвани да бждатъ водачи на балканското славянство, изднажъ видѣха да се навдига редомъ съ тѣхъ единъ многоброенъ народъ съ вѣра съ себе си и съ ясно съзнание за своитѣ бждещи задачи. И разбраха, че ако процесътъ на пълното му обособяване продължи съ сжщия темпъ, всички тѣхни планове за политическа хегемония на балканитѣ сж обречени да останатъ една химера. Опасността трѣбваше да бжде предупредена и сѣрбитѣ не се поколебаха да си послужатъ за това съ всички срѣдства.

Задачата имъ бѣ улеснена отъ положението, настѣпило въ Балканитѣ следъ войната въ 1877—1878 г. Създадената чрезъ Санъ-Стефанския договоръ България, въ чиито граници влизаха почти всички български земи, бѣ разпокжсана отъ Берлинския конгресъ. Наредъ съ васалното на султана българско княжество образувана бѣ автономната областъ Източна Румелия, докато цѣла Македония бѣ оставена въ старото си положение на обикновена турска провинция. Преди да мине едно десетолѣтие обаче, тази изкуствена система получи първия си ударъ: Източна Румелия се присѣдини къмъ княжеството. Просто погледнато, тоя актъ представяше посѣгателство само върху сувереннитѣ права на султана. Но сѣрбитѣ го посрещнаха като актъ насоченъ срещу тѣхъ, тѣй като чрезъ него равновесието въ полуострова било нарушено въ

тѣхна вреда. За да го възстановятъ, тѣ почнаха война срещу България, но тя свърши печално за тѣхъ. Това обаче не ги отчая. Нуждно бѣ да се взематъ мѣрки, за да не се повтори въ Македония онова, което вече бѣ станало съ Източна Румелия. И предъ тѣй поставената задача се оказа, че сѣрбитѣ могатъ да разчитатъ на ценни съюзници. Това бѣ на първо мѣсто самата турска властъ. За тогавашна Турция българската дѣржава вече се явяваше най-опасниятъ измежду всички балкански съседи, както, отъ друга страна, и македонскитѣ българи бѣха най-ненадежднитѣ отъ всички султански поданици. Гърцитѣ, за да запазятъ въ Македония онова, което още имъ оставаше, бѣха не по малко готови да оказатъ съдействие на всѣки противникъ на ненавистнитѣ имъ българи.

Богато платенитѣ агенти на сѣрбската пропаганда плѣзнаха тогава изъ македонската земя, за да създаватъ сѣрби въ нея. Срѣщнали стихиенъ отпоръ всрѣдъ населението ѝ, тѣ съ мълчаливото съдействие на турската властъ прибѣгнаха до тероръ надъ него. Тѣй, чрезъ подкупи и насилия, изникнаха сѣрбски училища на нѣкои мѣста на северна Македония, гдето никога сѣрби не е имало и въ които поради това броятъ на сѣрбскитѣ учители бѣ по-голѣмъ отъ тоя на тѣхнитѣ ученици. Въ услуга на тая сѣрбска политика въ Македония се яви и царска Русия. За да откъсне сѣрбитѣ отъ тогавашна Австро-Унгария и ги използва като орѣдие въ европейската си политика, тя чрезъ своята дипломатия съдействуваше да се увеличатъ концесиитѣ, които султанското правителство и безъ това имъ правѣше въ Македония. Тамошнитѣ българи, изложени на непрестаненъ натискъ, трѣбваше да отбиватъ удари идеци отъ най-различни страни. Създадената презъ 90-тѣ години на миналия вѣкъ Вътрешна революционна организация, чиято цель бѣ чрезъ въоръжено възстание да подготви освобождението на Македония, трѣбваше поради това да води борба на нѣколко фронта — не само срѣщу турската властъ, но и срѣщу негласнитѣ ѝ съюзници. Опрѣна върху подкрепата на цѣлото българско население въ областъта, тя дълго време свеждаше къмъ нищо всички минутни успѣхи на противникитѣ си. Но отъ голѣмото македонско възстание въ 1903 г. тя излѣзе значително разнебитена. Поради това и съпротивата ѝ срещу въоръженитѣ банди, които Сѣрбия изпращаше да тероризиратъ разореното и покрусено отъ неуспѣха на революционната борба население, вече не можеше да бѣде тѣй плодотворна.

Останалото е добре известно. Българитѣ понесоха най-голѣмата тежестъ въ войната, която балканскитѣ дѣржави почнаха презъ 1912 г. срещу Турция. Резултатъ бѣ, че следъ като Македония бѣ освободена отъ дотогавашнитѣ си господари, сѣрби и гърци се споразумѣха задъ гърба на третия си съюзникъ и за тази страна, подѣлена между тѣхъ, започна периода на ново робство, много по-тежко отъ преживѣното.

Следъ литургията въ църквата на Св. Климентъ въ Охридъ — процесията (2. VII. 1941 год.).

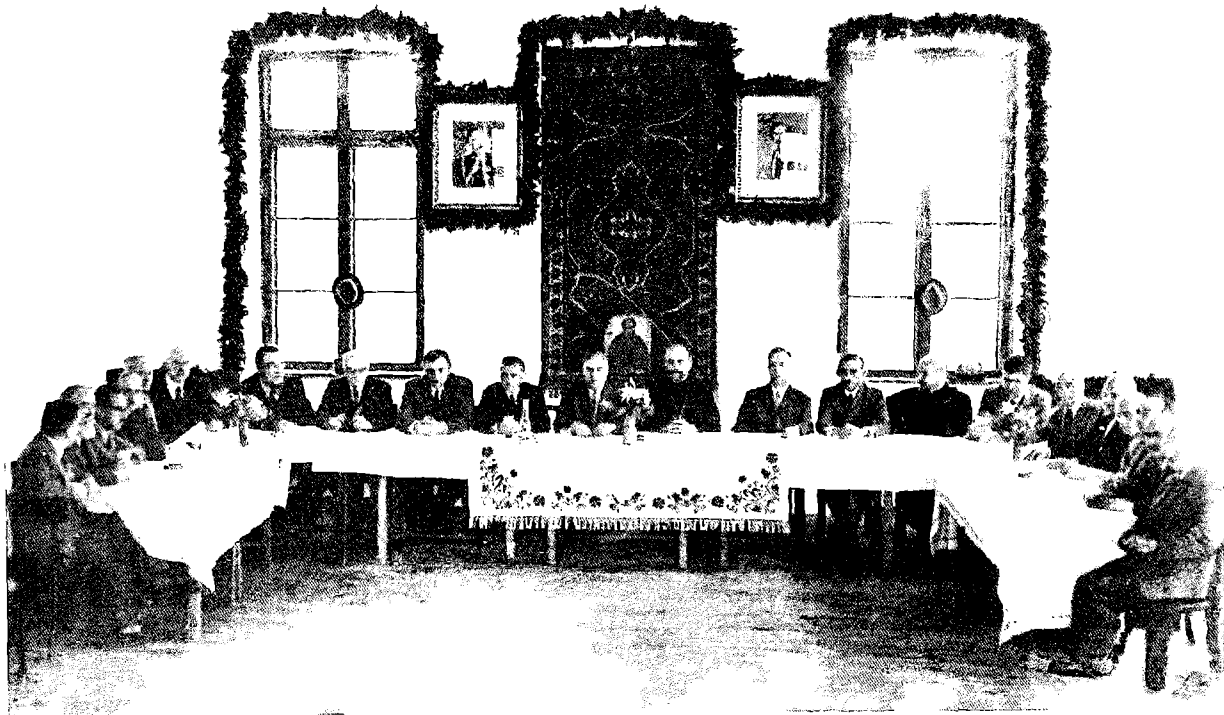
Молебниятъ въ двора на църквата Св. Климентъ въ Охридъ (2. VII. 1941 год.).

Молбеніътъ въ Охридъ съ изгледъ къмъ Самунловата кула.

Паметната плоча, поставена на Българското народно училище в споменъ на посещението на Академическия съветъ в Охридъ.

Тържественото заседание на Академическия съвет в Охрид, в салона на Българското народно училище (2. VII. 1941 год.).

Членовeтѣ на Академическия съветъ предъ църквата на Св. Климентъ въ Охридъ (2. VII. 1941 год.),

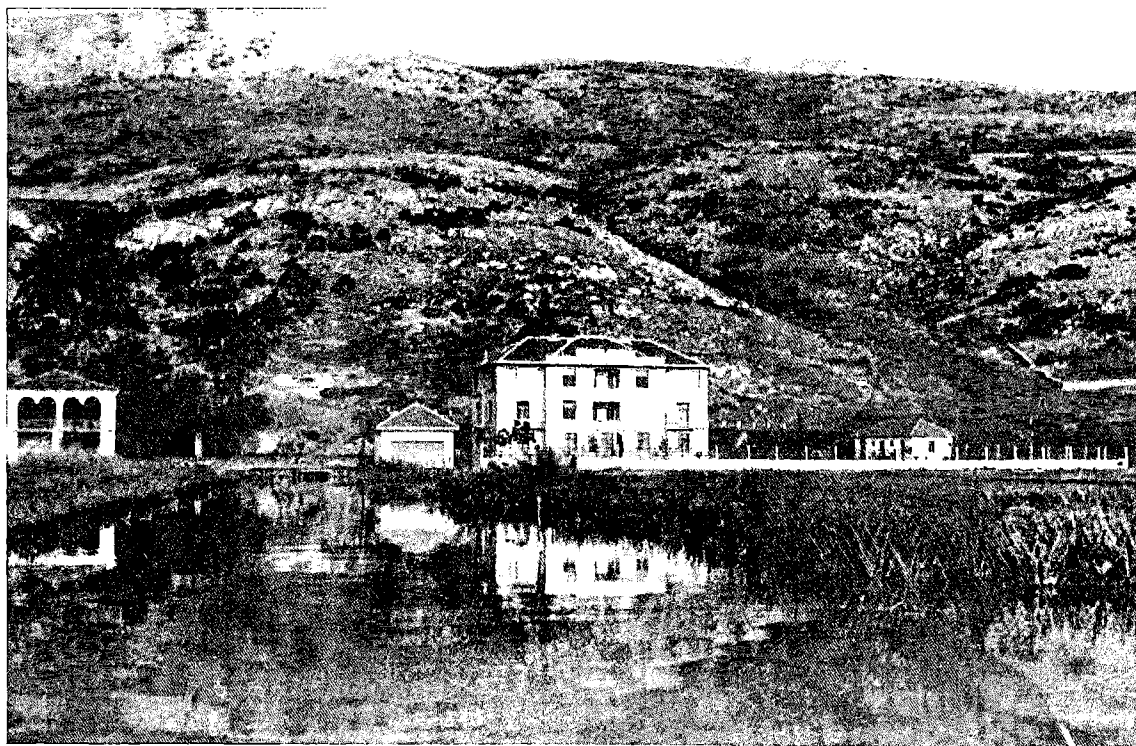
Членове на Академическия съветъ заедно съ народъ предъ църквата на Св. Климентъ въ Охридъ
(2. VII. 1941 год.)

Г-нъ проф. д-ръ Михаилъ Арнаудовъ говори на събранието въ Битоля (4. VII. 1941 год.).

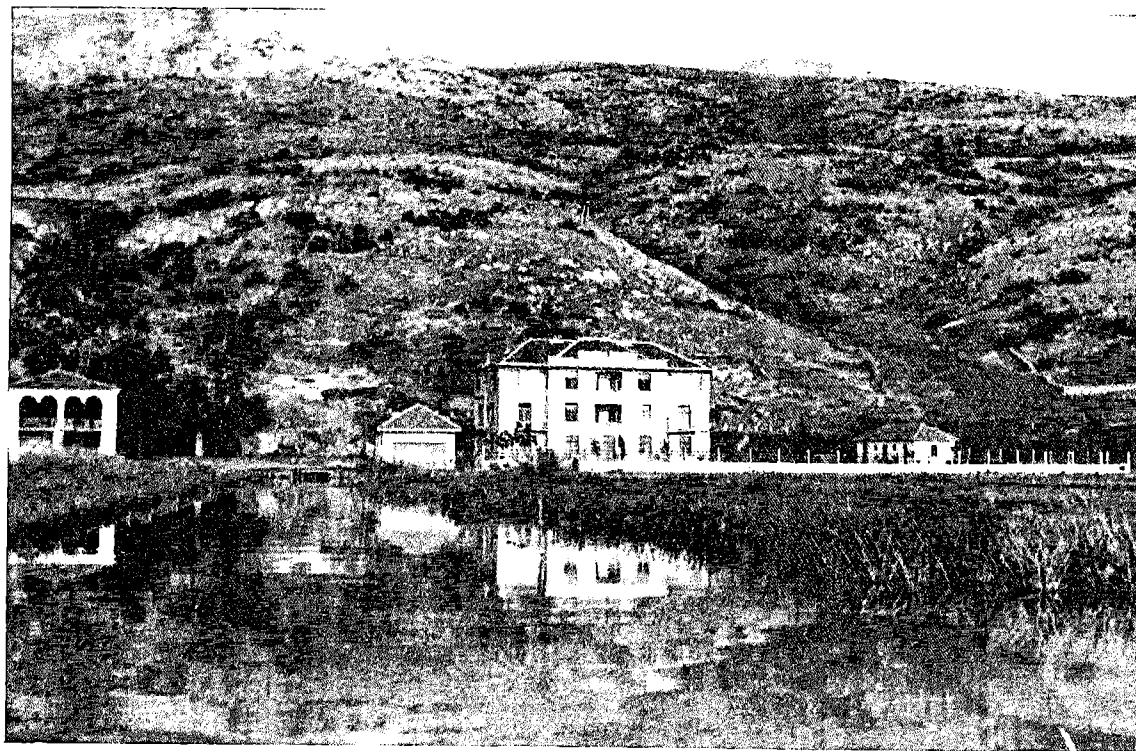
Събранието въ Скопие (с VII. 1941 год.), на което е говорилъ г-нъ проф. Петъръ Мутафчиевъ.

Университетската хидробиологическа станция въ Охридъ.

Събранието в Скопие (6. VII. 1941 год.), на което е говорил г-нъ проф. Петър Мутафчиевъ.

Университетската хидробиологическа станция въ Охридъ.

УНИВЕРСИТЕТСКИ ИЗДАНИЯ

„УНИВЕРСИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА“

№

лева

1 История и система на Римското право т. I, отъ Паулъ Жирардъ (изчерпана)	
2 Междудържавно право, отъ д-ръ М. Поповилевъ (изчерпана).	
3 Дескриптивна геометрия, отъ проф. Шоурекъ (изчерпана).	
4 Форма и отношение, отъ проф. Д. Михалчевъ (изчерпана).	
5 История и система на Рим. право, отъ Жирардъ, т. II. (изчерпана).	
6 Иполитъ-Тень, отъ проф. Н. Алексиевъ (изчерпана).	
7 История и система на Рим. право, отъ Жирардъ III. т. (изчерпана).	
8 История на бълг. езикъ, отъ проф. Б. Цоневъ т. I. (изчерпана).	
9 Обща биология, отъ проф. М. Поповъ (изчерпана)	
10 Неорганична химия, отъ проф. Караоглановъ, ч. I. (изчерпана).	
11 Основи на неорганичната химия, отъ проф. Караоглановъ, ч. II. метали (изчерпана)	
12 Уводъ къмъ изчисление на кристалитъ, отъ проф. д-ръ Г. Бончевъ	80
— Кирилъ и Методий, редица „помагала“, отъ проф. А. Т. Балавъ	50
13 Хистология на човѣка и на грѣбначнитѣ животни, отъ проф. М. Поповъ (изчерпана)	
14 Сравнителна анатомия на грѣбначнитѣ животни, отъ проф. М. Поповъ (изчерпана)	
15 Перкусия и аускултация, отъ д-ръ Х. Фирортъ, преводъ отъ д-ръ М. Балавъ и д-ръ Б. Клайвъ.	15
16 Отговоритѣ на Папа Николай I, отъ проф. Д. Дечевъ (изчерпана).	
17 Нова и най-нова история — Реформационна епоха, томъ I. отъ Г. Дерманчевъ	160
18 Съчинения на Г. С. Раковски, отъ проф. д-ръ М. Арнаудовъ	220
19 Обща хирургия, отъ проф. Д-ръ Пар. Стояновъ (изчерпана).	
20 Българско население въ Влашко и Молдова, отъ професоръ д-ръ Ст. Романски	370
21 Фармакология, отъ проф. Д-ръ Вл. Алексиевъ (изчерпана).	
22 Акушерско-гинеколог. пропедевтика, отъ проф. Д-ръ О. Полаво, превелъ Д-ръ М. Славчевъ (изчерпана)	
23 Г. С. Раковски, живото — произведения — идеи, отъ проф. д-ръ М. Арнаудовъ	90
24 Секционна техника отъ д-ръ Голъмановъ	22
25 Аналитична механика, ч. I, отъ проф. Ив. Ценовъ	400
26 Симптоматология на заболяванията на нервната система, отъ проф. Д-ръ Янишевски (изчерпана)	
27 Основи на общата психопатология, отъ проф. д-ръ Н. М. Поповъ	65
28 Държавно право, отъ проф. К. Н. Соколовъ	40
29 Начала на неорганичната химия, отъ проф. д-ръ Ас. Златаровъ изчерп.	
30 Диференциално интегрално смѣтане, отъ К. Поповъ (изчерпана)	
31 Рѣководство по аналитична химия, I ч., качественъ анализъ, отъ проф. З. Караоглановъ (изчерпана)	
32 Рѣководство по аналитична химия, II частъ количественъ анализъ, овъ проф. З. Караоглановъ (изчерпана)	
34 Патологични процеси, отъ д-ръ С. Абрамовъ	390
35 Общо скотовѣдство, отъ проф. Ж. Ганчевъ.	155
36 Физиологична химия, отъ проф. В. Завьяловъ	145
37 Аналитична механика, II ч., отъ проф. Ив. Ценовъ	270
38 Студии върху българскитѣ обрѣди и легенди, отъ професоръ д-ръ М. Арнаудовъ	155
39 Рѣководство за практически занятия по химия, отъ проф. д-ръ Ас Златаровъ	160
40 Краткъ курсъ по зоология, отъ проф. Ст. Ковсуловъ (изчерпана)	

№	лева
41	Нова и най-нова история, томъ II, отъ Г. Дерманчевъ 250
42	Дидактика и методика на обучението по бълг. езикъ, отъ проф. Д-ръ П. Цоневъ (изчерпана)
43	Хранене на домашнитѣ животни, отъ проф. д-ръ О. Келнеръ, прев. проф. Ж. Ганчевъ 145
44	Източниятъ въпросъ, ч. I, отъ проф. Г. П. Геновъ 110
45	46 Геодезия, " отъ проф. " Йор. Ковачевъ 175
46	47 Курсъ по сравнителна история на стопанския строй, отъ проф. Ив. Кинкель 115
48	48 Ръководство по оперативна медицина, отъ проф. д-ръ П. Ив. Стояновъ 80
49	49 История на философията, т. I, отъ проф. Ив. Георговъ 310
50	50 Съвременни схващания по патологията и лѣчението на сифилиса, отъ д-ръ И. Кирле, прев. отъ д-ръ Н. Вълчевъ 200
51	51 Ръководство по физиологична химия, отъ проф. д-ръ В. Завьяловъ 25
52	52 Оперативно акушерство, отъ проф. д-ръ Г. Е. Рейнъ 90
53	53 Кратко ръководство по препаративна органична химия, отъ Т. П. Райковъ 250
54	54 Курсъ по обща теория на правото, т. I, отъ проф. В. Ганевъ 70
55	55 Ръководство по специална хирургия, отъ проф. д-ръ П. Ив. Стояновъ (изчерпана) 185
56	56 Основи на проективната геометрия, отъ проф. А. Шоурекъ 190
57	57 Частно лесовѣдство, отъ Т. Димитровъ 170
58	58 Анатомия на човѣка, ч. I, отъ проф. Д-ръ И. Шапшалъ (изчерпана)
59	59 Обща дерматология, отъ проф. д-ръ Б. Беронъ 210
60	60 Практическа хигиена отъ проф. Д-ръ Т. Петровъ (изчерпана)
61	61 Евпиклопедия на правото, отъ проф. д-ръ Н. В. Рененкампфъ 50
62	62 Лекции по история на бълг. право, I половина, Н. П. Благоевъ 70
63	63 Висша математика, отъ проф. Ив. Ценовъ 200
64	64 Палеонтология, отъ проф. П. Бакаловъ 220
65	65 Геология на България, отъ проф. Г. Н. Златарски 90
66	66 Анатомия на човѣка, ч. II проф. Д-ръ И. Шапшалъ (изчерпана)
67	67 Граматика на гръцкия библи. езикъ, отъ проф. д-ръ Н. Глубоковски 150
68	68 Уводъ за изучаване новата и най-новата история, отъ проф. П. Бицилли 110
69	69 Лекции по неорганич. химична технология, отъ проф. Ив. Трифоновъ 260
70	70 Църковно право, отъ проф. С. С. Бобчевъ 130
71	71 Уводъ въ общото езиковедство, отъ проф. д-ръ Ст. Младеновъ 100
72	72 Обща ботаника, ч. I, отъ проф. д-ръ Ст. Петковъ 210
73	73 Специална ботаника, отъ проф. д-ръ Ст. Петковъ 240
74	74 Биологични основи на зоотехнията, отъ проф. Ст. Петровъ 130
75	75 Библейска археология, отъ проф. Ив. С. Марковски 200
76	76 Учебникъ по органична химия, отъ проф. д-ръ Ас. Златаровъ (изчер.)
77	77 Петрография, отъ проф. д-ръ Г. Бончевъ 75
78	78 Критика на теоритѣ за нуждната отбрана, отъ д-ръ Н. Жабниски 175
79	79 Методи на микробиологични и серологични изследвания, отъ проф. д-ръ Вл. Марковъ 165
80	80 Сборникъ отъ решени задачи по аналитична механика, отъ проф. Ив. Ценовъ 220
81	81 Учебникъ по нервни болести проф. Д-ръ А.; Е. Янишевски (изчерпана)
82	82 Престѣпление, деяние и причинна връзка отъ проф. д-ръ Н. Долапчиевъ 100
83	83 Уводъ въ теорията на аналитичнитѣ функции, отъ проф. д-ръ Л. Чакаловъ 225
84	84 Българска граматика, дѣлъ I, часть I, отъ проф. д-ръ А. Теодоровъ-Бланъ 16С
85	85 Обща минералогия, отъ проф. д-ръ Г. Бончевъ 155
86	86 За индивидуалнитѣ и колективни нужди, часть I, книга I, отъ д-ръ Ив. Байковъ 115
87	87 Хигиена на месото, отъ проф. д-ръ Гр. Диковъ 170

№		лева
88	Анатомия и физиология на домашнитѣ бозайници, отъ П. Петковъ	180
89	Основи на наказателно-процесуалната наука, отъ д-ръ Н. Сарановъ	215
90	Опредѣлителъ на европейскитѣ птици, отъ д-ръ А. А. Силантьевъ, прев. отъ А. Желѣзкова-Паспалева	55
91	Алманахъ на Софийския университетъ, 1888—1928 година	420
92	Основи на висшата геодезия, отъ проф. Йорд. Ковачевъ	200
93	Висша алгебра, томъ I, отъ проф. Н. Обрешковъ	225
94	Сравнителна физиология на животнитѣ, отъ проф. д-ръ Ст. Консуловъ	115
95	Нова и най-нова история, томъ III, отъ Г. Дерманчевъ	220
96	Начала на неорганическата химия, ч. I, отъ проф. Ас. Златаровъ (изчерпана)	
97	Начала на неорганичната химия, ч. II, отъ проф. д-ръ Ас. Златаровъ изчерп.	
98	Медицински и отровни растения, отъ проф. Н. Арнаудовъ	80
99	Анатомия на човѣка, часть III, отъ проф. И. Шапшалъ	210
100	Изяснение на листа Царибродъ отъ геоложката карта на България въ мѣрка 1:126,000. Ст. Бончевъ. Съ една карта	110
	„ Бѣлоградчикъ	15
	„ Брѣгово	15
	„ Орѣхово	30
	„ Ломъ	30
101	Сравнителна анатомия на грѣбначнитѣ животни, отъ проф. д-ръ Т. Моровъ	250
102	Ветеринарна хигиена, часть I, отъ проф. Ст. Петровъ	225
103	Рѣководство по ентомология, съ огледъ на вреднитѣ насѣкомки, отъ Д. Иоакимовъ	215
104	Оснитѣ на царската власть и престолонаследнието, отъ проф. д-ръ Л. Владикинъ	2
105	Обща биология, отъ проф. д-ръ Ст. Консуловъ	115
106	Психология на литературното творчество, отъ професоръ д-ръ М. Арнаудовъ	70 215
107	Форма и отношение, привносъ къмъ учението за познанието, второ преработено издание, отъ проф. Д. Михалчевъ	190
108	Курсъ по укрепяване порошката, отъ проф. Т. Димитровъ	240
109	Патогенни микроорганизми и имунитетъ, отъ проф. д-ръ Вл. Марковъ	300
110	Сборникъ отъ задачи и теореми по висша алгебра, отъ проф. д-ръ Н. Обрешковъ	220
111	Астрономическа география, отъ Йор. Д. Ковачевъ	125
112	Рѣководство за опредѣляне на минералитѣ, Fuchs-Wrauns, прев. отъ 7-то нѣмско издание Н. Николовъ и Ст. Димитровъ	70
113	Технологично изследване на каменни възглища, коксъ, циментъ и глина, отъ проф. Ив. Трифоновъ	60
114	Лекция по земеделска ботаника, отъ проф. Н. А. Стояновъ	210
115	Чиновическо право, томъ I, отъ Петко Стайновъ, ч. хон. доц.	185
116	Въведение въ Светото писание на Вѣхтия заветъ, отъ професоръ Ив. Марковски	140
117	Извънкласиченъ месопрегледъ, отъ проф. Гр. Диковъ	195
118	Частва зоотехния, отъ проф. П. Бичевъ	135
119	Теория на статистиката, отъ проф. Г. Т. Данаиловъ	200
120	История на християнската църква, ч. I и II отъ М. Е. Понсовъ	190
121	Педагогическа психология, отъ проф. д-ръ Мих. Герасковъ	120
122	Еклога, отъ Н. П. Благоевъ	90
123	Хигиена, ч. I, отъ проф. д-ръ Т. Петровъ, изчерпана	
124	Наука за хранене на домашнитѣ животни, отъ Ст. Петровъ	190
125	Сравнителна анатомия на грѣбначнитѣ животни, 2-ро преработено издание отъ проф. Методи Поповъ	160
126	Основи на наказателно-процесуалната наука, томъ II, отъ д-ръ Н. Сарановъ	175
127	Флора на България, отъ проф. Н. Стояновъ и Б. Стефановъ	410
128	Курсъ по биохимия, отдѣлъ броматология, отъ д-ръ Ас. Златаровъ	195

№	лева
129 Основи на гинекологията, ч. II, проф. Д-ръ Д. Стаматовъ (изчерпана)	
130 Органична химична технология, ч. I, мѣстни индустрии, отъ проф. Г. Н. Колушки	140
131 Международно частно право отъ проф. Д-ръ Ст. Даневъ (изчерпана)	
132 Курсъ по горска таксация, отъ проф. Т. Иванчевъ	109
133 Курсъ по гражданско право, облигационно право, обща частъ, т. III, отъ проф. Л. Диковъ (изчерпана)	
134 История на българския езикъ, томъ II, отъ проф. Б. Цоневъ, посмъртно издание	250
135 Уводъ въ векторното смѣтане съ приложения и задачи, отъ проф. Г. Ив. Маневъ	185
136 Основи на гинекологията ч. III, болести на влагалището и вулвата отъ проф. Д-ръ Д. Стаматовъ (изчерпана)	
137 Болести на културнитѣ растения, отъ проф. д-ръ Д. Атанасовъ съ 221 фигури въ текста	300
138 Обща биология, отъ проф. Д-ръ М. Поповъ, 2-ро прераб. изд. (езчер.)	
139 Чиновническо право, томъ II, отъ Петко Стайновъ	110
140 Краткъ курсъ по зоология, отъ проф. д-ръ Ст. Консуловъ	200
141 Полска граматика, отъ проф. Боянъ Пеневъ, посмъртно издание	120
142 Животновѣдство, отъ проф. Г. С. Хлѣбаровъ	230
143 Лекции и практика по земеделска химия, отъ проф. Мих. Д. Хаджиевъ	235
144 Дендрология, отъ проф. Б. Стефановъ	210
145 Литературна история на възраждането въ Италия, отъ проф. Ив. 190 Д. Шимановъ, посмъртно издаване	
146 Кирилъ и Методи—II, редица „Помагала“ бр. 3, отъ проф. А. Тодоровъ—Блянъ	125
147 Метеорология, отъ проф. Р. Райновъ	190
148 Междудържавно право, отъ проф. Г. П. Геновъ (изчерпана).	
149 Частна зоотехния, отъ проф. П. Бичевъ	155
150 Основи на аналитичната геометрия, отъ проф. Д. Ст. Табаковъ	320
151 Органическа химия, ч. I, отъ проф. П. Н. Райковъ	370
152 Византийски текстове, подбралъ и наредилъ П. Мутавчиевъ	100
153 Лесоохрана, отъ проф. инж. Т. Димитровъ	240
154 Основи на дидактиката отъ проф. Д-ръ М. Герасковъ (изчерпана)	
155 Обща сравнителна ембриология, отъ проф. д-ръ Теод. Моровъ	160
156 Курсъ по общо държавно право, ч. I, проф. Д-ръ Л. Владикинъ (изчерпана)	
157 Органична химична технология, ч. II. Вжглеводни индустрии, отъ проф. Г. Н. Колушки	260
158 Ражководство по хигиена на млѣкото, отъ проф. Гр. Диковъ	175
159 Основи на гинекологията, гинекологична симптоматология, II, доп. издание отъ ироф. Д-ръ Д. Стаматовъ (изчерпана)	
160 Почвознание, отъ проф. Ив. Т. Странски	200
161 Лозарство, отъ проф. Н. Недѣлчевъ	140
162 Елементарна хидравлика, отъ част. доц. инж. Б. Ангеловъ	145
163 Висша алгебра, т. II, отъ проф. Н. Обрешковъ	205
164 Александрийска поезия, отъ проф. д-ръ В. Бешевлиевъ	105
165 Старобългарски разкази, отъ проф. Йорд. Ивановъ	115
166 Сравнително и бълг. конст. право, ч. I., отъ проф. Ст. Г. Баламезовъ (изчерпана)	
167 История на философията, т. IV, отъ проф. д-ръ Ив. А. Георговъ	140
168 Сравнително индоевропейско езикознание, отъ проф. д-ръ Ст. Младеновъ	195
169 Лекции и практика по земеделска химия, ч. I, отъ проф. М. Д. Хаджиевъ	215
170 Краткъ курсъ по металургия, отъ проф. Ив. Трифоновъ	100
171 Фармакология, отъ проф. П. А. Поповъ	225
172 Генетика, отъ проф. М. Христовъ	155
173 Болести на ухото, носа и гърлото, отъ проф. д-ръ С. Бѣлиновъ (изчерпана)	

№	лева
174 Организация на демократ. държава, отъ проф. Л. Владикинъ (изчерпана)	155
175 Специална минералогия отъ проф. Г. Бончевъ	155
176 Въведение въ Св. Писание на Вехтия Заветъ, ч. II, отъ проф. Ив. С. Марковски.	130
177 Сравнително и бълг. конст. право, ч. II, отъ проф. Л. Владикинъ (изчерпана)	120
178 История на Русия отъ IX до XVIII в., отъ проф. В. Я. Мякотинъ	120
179 Учебникъ по диференц. и интегр. смѣтане, II издание, отъ проф. д-ръ К. Поповъ	245
180 Солунъ въ българската духовна култура, отъ проф. Ив. Свѣгаровъ	135
181 Ръководство по практическа хигиена, 2-ро издание, отъ проф. д-ръ Т. Петровъ	180
182 Курсъ по българско гражданско право, т. II. Семейно право отъ проф. Д-ръ Любенъ Диковъ (изчерпана)	210
183 История на български езикъ, т. III, отъ проф. Б. Цоневъ, посмърт- но издание	190
184 Ръководство по аналитична химия, ч. I. II изд., отъ проф. З. Кара- оглановъ	220
185 Курсъ по лесоустройство, отъ проф. Темелко Иванчевъ	180
186 Горска технология, отъ проф. В. Стояновъ	180
187 Обща психология, отъ проф. Д-ръ С. Казанджиевъ изчерпана	190
188 Петрография, отъ проф. д-ръ Г. Бончевъ	230
189 Теоретична физика, ч. I. Учене за материята, отъ професоръ Г. Ив. Маневъ	90
190 Прагматизъмъ, отъ проф. Ив. В. Саржилиевъ	160
191 Историческа граматика на гръцки езикъ, отъ професоръ д-ръ В. Бешевлиевъ	270
192 Учебникъ по обща теория на правото, т. II, ч. I, отъ проф. В. Ганевъ	165
193 Курсъ по българско гражданско право, Облигаціоно право, обща част, т. III, 2-ро издание, отъ проф. д-ръ Л. Диковъ изчерпана	110
194 Сравнително и българско конституционно право, ч. I, 2-ро прерабо- тено издание, отъ проф. Ст. Баламезовъ изчерпана	210
195 Акушерство отъ проф. Д-ръ Д. Стаматовъ (изчерпана)	240
196 Рибознание и болести по рибитѣ, отъ д-ръ М. Йордановъ	27
197 Амбелография, съ една карта, отъ проф. Н. Недѣлчевъ	35
198 Учебникъ по микроскопска анатомия на домашнитѣ животни, отъ проф. д-ръ М. Московъ	175
199 Дидактика и методика на обучението по бълг. езикъ въ основнитѣ и срѣдни училища, отъ проф. д-ръ П. Цоневъ	115
200 Дескриптивна геометрия, ч. I. Проективна геометрия, отъ проф. Д. Табаковъ	225
201 История на Софийския университетъ „Св. Клим. Охридски“, отъ проф. М. Арnaudовъ	350
Кратка история на Софийския университетъ	200
202 Общо учение за държавата отъ проф. Д-ръ Л. Владикинъ (изчерпана)	259
203 История на българския езикъ, т. I, изд. 2-ро, отъ проф. Б. Цоневъ	140
204 Горска патология, отъ проф. д-ръ Д. Атанасовъ	153
205 Готска граматика, отъ проф. д-ръ К. Гълъбовъ	155
206 Земеделска икономия, отъ проф. Я. С. Молловъ	115
207 Алманахъ на Софийския университетъ Св. Климентъ Охридски, II изд., за 50-годишнината на университета, 1888—1939 год.	225
Юбилейни тържества по случай 50-годишнината на университета 1888—1938	350
208 Междудържавно право, ч. II, отъ проф. Г. П. Геновъ	200
209 Ембриология на домашнитѣ животни и на човѣка, отъ Д-ръ А. Петковъ	259
210. Учебникъ по ветеринарно обдукаціоно учение, отъ проф. Д-ръ К. Ивановъ	140

211. Основи на гинекологията, ч. I, II изд., отъ проф. д-ръ Д. Стаматовъ	75
212 Православно-християнско учение за нравствеността (Нравствено богословие), отъ проф. Г. Ст. Пашевъ	205
213 Отговоритѣ на папа Николай I по допитванията на българитѣ, отъ проф. Д. Дечевъ	60
214 Дескриптивна геометрия, ч. II. Проекционни методи, отъ проф. Д. Табаковъ	250
215 Сърдце отъ анатомио-клиническо гледище, отъ д-ръ М. Ц. Миневъ	205
216 Млѣкарство, отъ проф. Ас. Кантарджиевъ	125
271 Практическо ръководство по физиология, отъ д-ръ Т. Гопевъ	105
218 Палеонтоложки опредѣлителъ по В. Ю. Черкесовъ, отъ П. Бакаловъ и В. Цанковъ	135
219 Психология на възприятието, II изд. отъ проф. д-ръ Казанджиевъ. Международни актове и договори засѣгащи България, отъ проф. Г. П. Геновъ.	75 150
220 Обработване на почвата, отъ проф. Ив. Т. Странски	140
221 Земеделска таксация и земеделско стопанство, отъ проф. Я. С. Молловъ	100
222 Оценка на горитѣ съ горска статика, отъ проф. Темелко Иванчевъ	210
223 Сферична астрономия, отъ проф. д-ръ Никола Боневъ	285
224 Уводъ въ теоритичната физика, ч. II. учение за етера, отъ проф. Г. Ив. Маневъ	300
225 Основи на гинекологията, ч. II. Второ преработено и допълнено издание, отъ проф. д-ръ Д. Стаматовъ	5
226 Лѣкуване на Бѣлодробната туберкулоза чрезъ изкуственъ пневмотораксъ, отъ д-ръ Р. Русевъ	30
227 Курсъ по Римско право, томъ I., отъ проф. И. А. Базановъ	230
228 Курсъ по Римско право, томъ II., отъ проф. И. А. Базановъ	120
229 Основни насоки въ историческото развитие на Европа, отъ проф. П. Бициллъ	125
230 Неорганична химия, отъ проф. д-ръ Д. Баларевъ	185
231 Общо учение за държавата, отъ проф. д-ръ Л. Владикивъ трето издание (изчерпана)	
232 Новото училище (Идеалъ и възможности), отъ проф. д-ръ П. Цоневъ, II издание	70
233 Курсъ по българското гражданско право, томъ II (Семейно право), отъ проф. д-ръ Люб. Диковъ, II издание	190
234 Военно-административно право, отъ проф. Петко Стайновъ	75
235 Организация на демократичната държава, отъ проф. д-ръ Л. Владикивъ, второ преработено издание (изчерпана)	
236 Сборникъ отъ задачи по проективна и дескриптивна геометрия, отъ проф. Д. Табаковъ	250
237 Основи на акушерството, II преработено издание, отъ проф. д-ръ Д. Стаматовъ	300
238 Полска книжовна речъ, отъ проф. Стоявъ Романски	300
239 Междудържавно право, II изд. отъ проф. Г. П. Геновъ	230
240 Обща психология, II изд., отъ проф. д-ръ Сп. Казанджиевъ	180
242 Краткъ учебникъ по паразитология, отъ проф. д-ръ Методий Поповъ	70
243 Кооперацията въ земеделското стопанство, отъ проф. Янаки Млловъ	60
244 Уводъ въ модернитѣ теории на интегрирането, отъ проф. д-ръ Кириль Поповъ	45
245 Краткъ курсъ по аналитична химия, отъ проф. З. Караоглановъ	135
246 Основи на гинекологията. Часть III. Болести на влагалището и вулвата, отъ проф. д-ръ Д. Стаматовъ	35
247 Русия, великитѣ сили и българския въпросъ следъ избора на князь Фердинанда (1888-1896), отъ д-ръ Ив. Панайотовъ	135
248 Основенъ курсъ по демография, отъ проф. Д. Мишайковъ	130
249 Лесоползуване, отъ проф. инж. В. Стояновъ	210
250 Машинознание за индустриална химия, отъ проф. Б. Илиевъ	165
251 Обща биология, отъ проф. д-ръ М. Поповъ. Трето преработено издание	185

№	лева
252 Зоология Анатолия и систематика на безгръбначните животни, отъ проф. Д-ръ Ст. Консулов	285
253 Въведение въ анатомията на дървото, отъ проф. Б. Стефановъ	140
254 Конституционно право, часть първа. Трето преработено издание отъ проф. Ст. Баламезовъ	15
255 Международно частно право, отъ проф. Г. П. Геновъ	245
256 Песенъта за Роланда, отъ проф. Т. Томовъ	315
257 Учебникъ по органична химия, отъ проф. Д-ръ Д. Ивановъ	475
258 Болестигѣ на ухото, носа и гърлото. Второ допълнено издание, отъ проф. Д-ръ С. Бѣлновъ	175
259	
260 Организация на демократичната държава. Трето допълнено издание, отъ Д-ръ Л. Владикинъ (подъ печатъ)	
261 Основи на гинекологията, отъ проф. Д-ръ Д. Стаматовъ	70
262 Пособие по християнска апологетика, отъ проф. архимандритъ Д-ръ Евтимий (подъ печатъ)	
263 Библиография на Софийския Университетъ „Св. Климентъ Охридски“ 1904—1942, отъ Асенъ Ст. Ковачевъ (подъ печатъ)	
264 Сборникъ по диференциално смѣтане, отъ Д-ръ Г. Брадишиловъ (подъ печатъ)	
265 Ръководство по аналитична химия. Втора часть — Количественъ анализъ. Второ издание отъ проф. З. Караоглановъ (подъ печатъ)	